

خُرُونے فرنگ

خُرُونے تر خُرُونے

حسینے حسنيار

موناتریال – کانادا

۲۰۲۰

خبرنونے فر هنگ

مم فر هنگ نقشتاو اند کوبنبن سوڈج وہذ واژه یپن یدبن ادے وہذبن تازه خبرنونے۔ یستبن پرج زفبن لغات ادے وہذبن مېچ آخرون سالبن تر خبرنونے ارلش سخ. چے لوقدوم نست ادے خبرنونے زف اند پرج لغات نست. یے چدوم زف دنيا تير نست ادے صد در صد تازه ڦاس یے گه زف تر وم ارلش نست. ات مه رئسهم یے چھے نه ڙيوچ خو ذوغ تنبپ لوڻد.

هر چدوم اس مهش ارد مهش مردم لپ نازيون ات مهش داد ات بابن زف سر به مزه زف. دنيا تے نهله قریب هر میث یے زف بېست. زف بېداو معنے یے قوم بېداو. اگه اس دل ات جون خواهبن کنهم مهش زف زنده رست، خو زف تير گھپ ذهذهم. اتیات کنهم تا ٿه ڦهرذیهم پرج لغات ارد تر خو زف جائے مه ذهذهم.

نقشچیج : حسینے حسنیار

٢٠٢٠

خونوئے فرهنگ

خونوئے فرهنگ تمه مذست ٿه یم ٻئے سال يا ذو سال کار نست. وز ته اس 2005 ميلادئ خونوئے لغات ات متلي، بازپين جهم کنم. اس 2005 تا 2018 ميلادئ پيئنچ تاف پامير سفر چورج. مئے رويءِ تاوے رويءِ یم مردم مذنه لغات بشکورج.

مسے کارم وز ڇورج تا شج بے چھئے نه چورج. خونوئے لغاتپن پرا اس مو فنه آدمين جهم چود ڦلغ وٺ ارد. بے چھئے خونوئے لغت و ممعنے خونوئے زڻ تے نه نٺشت.

وز پرايٺ افرا ڪم ادے مو کار اند لپ کما ڪوسے بست. اس ته مه مو خواهبن ات التماس ادے هر جائے انڊم یئے چيز ڦفت (اشتباه) ٿه چورج ته مه مو ارد پئي ڪنيت ات اڳه ٿه بافت ياردم ڪنيت.

ٿه لوڻجبن بيوم خن اڳه وستاذ ڪر ٿه لهڪنست تا پئے پروين (ثريا) ته ديوال ڪر سفينت. تهم ڀپيت ڪمک موارد ڪنڀت مه ام بيوم ڦير خطا مه لهڪهم، مهش ديوال ڪر مه سفينت.

دوستين، هميياربن وزم زيون شناس نست. وزم لغات جهم ٿه چورج ڦح اس زيون شناسے رجه. وز ٻئے پيڻگه اس تمه خواهبن ڪم زيون شناسے رجه ڦتے مو ارد ڪمک ڪنڀت. خو فهمچن قبيرم هر لغت اند وم پرا اند نقشچ يه (چڀچ / فعل، بنجيسك / مصدر، نوم، نومچڪ / ضمير ات ...). مو فهمچن مورد اث دوسے ڪنڀت ات دوستين زيون شناس ٿه وٺ ارد ساف اث. دے جهت ڦاڳه لوڻم مه یڪ خنست ڪر مه لهڪهم.

لپٹ تمه ارد ڦلغ

حسينے حسنيار

آ

- دهقون آبادگر زمهد آباد کښت.
- باغبون آبادگر نهال نئد قاقدون زمهد آباد کښت.
- آب ات دونه . Ob at duna .** (متل. مردم باور). قسمت ات تقدیر سروشت ته مس لوڻبن.
- مردم اند دسگه باور ادے آدم اند اس روز ازل وے تقدیر نشچن. هرجیز وے تقدیر یا هرجیز وے پیښؤ اند نشچح خه سوچج وے ته وینت. آدم اس خو تقدیر رخیستاو نه ڦهرڏئ. قضا ات قدر مس یتچ.
- تا آب ات دونه کنته نه سود آدم ارد ته یه چیز مس نه سود.
- آب ات هوا . Ob at havo .** شتاپه ات گرم. خیرات ژنج ات بارون. بخش ات هوا مس یست. یه لهف آدمین ارد ییگون جاے اند باوے بخش یا وے هوا ٺغري نیاڏد.
- آب ات هوا بدھل خه سود یه لهفین ٻے مار سهوبين.
- ٻے جاے اند وے آب ات هوا اس یه گه جاے اند فرق کښت.
- آتبین . Otbin .** (نوم). پیښدادے پاتباھ فریدون داد (تهت).
- آب رهو / آبرو **Obrawo .** خاره زمهد ادے از باغ یا زمخ اند پون آف وے فه خه ټېزد. زمخ یا باغ ڦيزبن / ڦداج کښن ات یه بخش ار پاڌيڻ نښتېزد خو قاق زمهد سهفع خه کښت.
- مو باغ پوناف یه ٿه ټېزد ید مو آب رهو.

- آت هرخوند لغات (آ) قتیر خه یاڏد پ دے وهنین یا فارسيه یا عربه ادے تر خینونه بین خه ڏېنج.
- آب . Ob .** (نوم). "پهلوی". خینونه ٿئه بنخ.
- خینونه اند یاڏد : ٻے آب.
  - ٻے آب آدم.
- آباد . Obod .** (نوم / ستاويں) جاے ادے یم اند بخش خه ڦد ات زندگ خه بافت. جاے ادے یم اند کښت ات کار خه سود. (پهلوی آپات). بخش دار جاے . جاے اند بخش ات سفځه / سفژه ات درخت خه ڦد.
- جاے مردم یم اند زندگ کښت ات مال ات ستئر ڦد ات اس روڙ اند ذود خه نښتېزد.
- آباد قشلاق.
  - آباد بهر.
  - آباد دولت.
- آبادے . Obode .** (نوم). جاے ادے یم اند بخش ڦد ات آدم ڦهرڏيڻ آسانث زندگ کښت.
- آبادے جاے ادے آدم یم ارد خه وخت.
- آبادگر . Obodgar .** (نوم). هرجهه هرجاے اباد خه کښت. بخش ڏيڻ. درخت نېڏد. کشت ات کار کښت.
- تر ٻے بخش ات ٻے وابن ات ٻے درخت جاے بخش ڦهريج ته لوڻين آبادگر.

- بے آبرو. آدم ادے آبرو وند خه نه ڦد. آدم ادے یے چھے وے نوم به بشهندے نه انجيقد.

آبريزے. بد دعا. زوغ.

آبخاره. Obkhora. (نوم). جاگه. ڦريک. بشخ بريبيست ارد جاگه. بشخ ببنچهريج. جاگه ادے بشخ قيمب ذين خوبريزين. بشخ بربزيج.

- سپين آبخاره.
- نقرهه ين آبخاره.
- جرئين آبخاره.
- ذارگن آبخاره.

آبخونه / آبخانه Obkhunà/ Obkhona. (نوم). بشخ جاے . جاے ادے یم اند بشخ جهم خه سود.

آبخونه . خدارج بېرين گلہ وئڻ. خدارج بېرين غله وئڻ چھرخ ارم نايد ات اس ناو اند بشخ ارم خه زېنت.

جاے یم اند بشخ قؤل خه ذيڻ.

آب پښن. Obxin. چيد پاڳهه اندير گرڅک بشخ ارم جهم خه سود. قديم چدين/ چدين اند رُز پېر پاڳهه اند یه چهلک داڏگه چينچين (گرڅک) ڦد ويбин لود آبنين.

آبنين یه خدارج ژير جناو تخته سنگ قتي بورين ڦد. بارون يا ژنج دے ذاد آب ست خو ذاد ار آبنين درون.

قديم اندبن کخاين کخاين خو کهل ات مردم خو ڏوست آبنين ټه زناد. کوک پېچين مس آبنين تير زناد . دسگه مس ڦود کوک وے نهن آبنين اند بشناورے ذاد. پوبشاك ين مس ار آبنين زناد.

بشخ ار آبنين درون جهم ست بهار دے گرم سُت یه بشخ بوی انجو ڦد. پرا اس دے ادے ابنين بوی انجفتت ذين و م ژير پت چود خو وے درون ین تهرت.

سال اند یه پيذين آبنين بهار اند پت چود خودzin وے غزدگ تازه چود.

آبله. Oble. (نوم). پرندہ. دراز نول. مرغاف گيش.

- تو زمخ پوناف دے قاقدون ڦه تبزد ید تو آب رهو، تو دے خاو کن يا خو ستور قتي خائز.

آبگردن / آبگردنې. Obgerdex/ Obgerdexe. غريبيه. مسافرے. بے وطنه. ذرے اس وطن. مردم اند دسگه باور ادے آبگردنې ادم کهل ات بُون سفيد کښت.

آبدون. Obdùn. (نوم). جاگه يا جاے ادے بشخ قؤل خه وېند يا جهم خه کښت.

قوئ، گُزه يا بونکه. سرداڻه بشخ دون.

آبنوس. Obnus. (نوم). ذارگ بشخ اند لپ خه رست. ذارگ بشخ اند لپ دے ربد لوڻن آبنوس. ساچے.

ذارگ بشخ درون خبن ست افين لهکبن سهفع ات نيله دے سُت لوڻن آبنوس.

آبے. Obe. (ستاوبن). بشخ جناو. بشخ مغوند. هرجيز اند بشخ جناو رهنج خه ڦد.

آبے. Obe. هرجيز بشخ درون زندگ خه کښت.

- ماراپه obe. (نوم). حيوون. دفوسك. بے زهر دفوسك.
- آسپ آبے. Aspe obe. (نوم). مردم اند دسگه باور بحر درون فارج زندگ کښت.

دراز وختيچ باور ڦدبنيوه قؤل درون مس یه ٿارج ات یه لهکبن وے وينچ.

- آدم آبے. Odamobe. (نوم). قديم اند باور ڦد ادي دريا درون مس آدم زندگ کښت . وے ته لوڻن آدم آبے. نور علم دے باور زابنج. دريا درون مردم نست.

آبے. Obe. (ستاوبن). زمخ (زمين) ادے کښت و م ويندين بشخ و م خه ذهدين. بشخ ذاذجن. آبے ڙندم.

آبخيزے. Obkhize. (ستاوبن). بشخ خه انديزد. بشخ لپ خه سود. بهار يا تابستون دريا بشخ لپ خه سود. توفؤن. تابستون دريا انديزد آبخيزے سود.

آبرو. Obru. (ستاوبن). قدرات منزلت.

- به ابرو. ادم ادى قدر وند خه ڦد. آدم ادے وے به بشهندے ياذ کښن.

درون. هرتن یم اند خه قُد اس دوست تا دبمن فکربن چود ابراهیم ته چشج جغزک سود. ابراهیم ارد یو یاخ پروردگار حکم قتی گلستان سُت. آتبنک. Otexak. (نوم). تندر/ تندر. دو ابر اس ذو طرف یدین تریک دگرذین یاخ اس وېف اند زېنت وې ته لوڤن آتبنک. آتبنک ته الماسک (فارسی).

رعد ات برق (عرب)

آتبنک ته ژندم بے ماری مس لوڤین.

آتن. Athin. (نوم) شهر. یونون پایتخت. یونون اند وے قدیمه شهر. جهان تیر پس نینوایث سر قدیم شهر.

آثار. Othor. (عرب). نښون. یې چیز اس یې چې نښون خه رست. اثر ته مس لوڤن.

آچار. Ochor. (نوم). ٹنبېپ. هرخوراک لیمو ٹېخ یا سرکه اند نېټن دذ ٹنبېپ خه سود.

اثر Athar. (نوم). {عرب}. چس آثار.

- علمي آثار / علمي اثر
- ادبی آثار/ ادبی اثر.
- شاعر آثار/ اثر.
- نقاش آثار/ اثر.

آخر. Okher. (عرب). ستاوېن). پون. پاڏېف. تیار. یې چیز اند و پون (آخر).

آخر کار. کارتیار خه سود. کار ار آخر خه فراپت.

آخرون پېند. آخرون ناف.

آخرستاو. (بنجیسک)

آخرونک. سرآخر.

آخرور / آخر. Okhur. پسھک. ولاغ پسھک. ولاغ غじيد. جاے ادے ولاغ (فارق یا فېرخ) (ته ارم (ترم) خه ڦیسېن.

- غله آخر.

- فراخ آخر.

- آخر اند ونیر ولاغ اس وندیر وابن خيرت.

تئ رهنگ، اس گارڈ خلدے کت ڈم ، دراز پاڏ ات دراز نول وذچ. آبلے ویدگهلهن ات نهمبین جاے ارد زندگ کېبت. آبلے ته تابستون جېڅ پې خینون بُخ چید یاذد. پرا تیرما ته دذ خاوه شروع چید قتیر تېزد.

آبلے اند وم خرج چیرم ات چخیچ دے افین وم پاڏین دراز ات وم نول بريک ادي آسوونث چخیرجن از زمهذ اند زوڏد ات خيرت.

آبلے لپ ڦم ات مزفله ات نېرمنده سهون پرنده. اس خو مزفله روښتاو می زهره نکښت، بشاج ذئرت ادي خورن ات الغاودک رویو م کنین.

آبلے ته سال اند خفار ترمُرخ څيرت، چه لوقدم خفار بُخ ته څيرت. فک وخت دسگه نست ادي یې آبلے یې سال اند خفار بُخ څيرت، لپ وخت دسگه مس سود ادي سپرېچ وم رئز ڦرئد وم تمرمخن ابئزد.

آت.Ot. (مصدر). نِمَايُون. یې چیز یا یې چېھی اس ذر اند خه دفېست.

- آت. (قید).

- آت دے. بَدَءَ آت (نِمَايُون) خه ڦد. بشهنند دفېست.

- آت چیداو.

- آت ڦداو.

- آت ستاو.

- آتا. (پېښختاو). اس تو خیز اند آتا؟ اس مو خیز اند آت نست.

آتش. Otash. (نوم / ستاوېن) یاخ.

خېښو زف اند آتش تاڳ / تاقه یې نه یاڏد دگر کلیمه یېن قتیر یکجا یې ک ته دوند یاڏد. دست ته لوڤن یاخ.

آتش باز. Otash-boze. یاخ قته باز یې. یاخ باز یې.

آتش پاره. Otash-porà. یاخ رېخته، ناساين / نا آساين.

آتش مجاز. Otash-mezoj. بدقهر. آدم ادے تېز وے قهرخه سفينت. تندخوي.

آدم تېز ث قهرخه کېبت. تېز ث وے موښ خه گهرڏد.

آتش نمرود. Otashe Namrud. (سُوگ). نمرود یيو اس بابل پاتساهی ین اس ابراهیم پیغومبر قهر چود دذ رماد ځب لپ ژیزبن ڦود ڏادبن یاخ دڏبن ابراهیم ڦود پتئدين یاخ

آدم گُبَن. Odamkux. (نوم). آدم زینیج. زینیج.

آدینه. Odina. جمعه. میث.

آدینه قدیمه کلیمه اس Ati-ayanaka یعنی کلومب (جمع) ستاو اند زابچن. میث ادے مردم وم اند یے جاے اند کلومب ست دذین خذای ارد زارگ چود.

- آدینه میث.

- آدینه سهرک.

آدینه آدم نوم مس یست.

- آدینه محمد (نیر)

- آدینه بے ک. (نیر)

- آدینه ماه . | (ستریج)

آدینه سیلاپ Odina Silob.

آدینه سیلاپ شاعرات زورنالیست 1338 خ / 1959 م تر دنیا یشج. آدینه ابتدائیه مکتب تا ارهیوم سلخ خو قشلاق (درمارخت) اند تیار چود. زبا اس ابتدائیه بنیاداوش دووم جهت

تoid خریون. سیلاپ 1357 اند رحمت لیسه تیار چود، کانکور اند مس موفق نیجید.

سیلاپ عاشق مردم ڦد، یے عاشق اند وے کار ژیوجداو. سیلاپ خو مردم ات خو وطن اس فک اث ات اس فک چیز لپ دے ژیوج ڦد. آدینه اند یے پیذ اث به ناکھف وے کھل ارد گھبنت، بغير منصبدار (افسر اردو) خه سُؤد گنده نست، ید مس خب اث یے غله خدمت. آدینه دېد ار اکادم تھنیک اس یم اند بلند نمره یبن قتیر فارغ ست. وم سال ار هرات تر خدمت ڏد.

آدینه هرات اند شاعرین ات نقشیجین قته اس قریب اند بلد ست. دیر وخت نه نیجید " هرات جوون نقشیجین { رئیس ست.

سیلاپ شعر نقشت اس نوجوونه اند شروع چود.

سیلاپ زبا اس خوند سال اس هرات یت هر کابل، خو اصله وظیفه پهله اند " حقیقت سرباز" ارد مس کار چود. یے لهف وخت وم مدیر مس ست.

سال 1373 کابل ڏذینه اند، جهادگهربن یک دگه خه غریبود، آدینه سیلاپ یے میث اس چید نبستوید، بیکو نبنتویجحن تا نریخ. یے چه نه فهمت سیلاپ ترکه ست.

آخون / آخند. Okhund/ Okhun. (نوم. ستاوین) ملا. دینے عالم. معلم. ملا ادے درس ذید ات تمار تبیتاف نیشت. دینے عالم مس لوقين. ایمان گوی.

آداب. Odob. (عرب). رجه. رسم.

آدم. Odam. (نوم) یکمین انسان. حوا چار.

ابراهیمیه دینن اند دسگه باور ادے خذای سر پرا آدم پیدا چود. مسلمانان، یهودین ات عیسویه ن ته لوقين ادی خذای اس پیدا چود، اول وے جاے بھیبنت ڦد. آدم ات وے بن ین خطا چود خذای از بھیبنت اند ویف زواست.

آدم. Odam . (نوم. ستاوین). قدیمه داستانین ات مقدس کتاب نقلین قتیر آدم یکمین انسون ڦد خذای پیدا چورچ. آدم اند وے جاے بھیبنت ڦود اته خذای حکم قته کار نه چود اس بھیبنت اند ڦچ ڏاد.

آدم ات حوا. Odam at Hawo. آدم ات وے بن حوا. مقدس کتابین اند ته لوقين ادے حوا اس آدم وسوسه اند ویدد ڏذ گناه چود. یعنی حوا سبب ست ادے آدم گناه کنیت.

آدم ات حوا زریاتین ین ها ٻل ات قا ٻل. کتاب مقدس لوقد ادے قا ٻل از خو فراد ها ٻل سینت یید ادھ یے گه گناه ادے آدم زریتین خه کنین.

آدمخوار. Odamkhor. (نوم). انگلے cannibal. تیر at. آدم ادے آدم خیرت. آدم خهريج. آدم یے گه آدم گوبنت خه خیرت.

آدم خید قدیم اند رجه ڦد، واسته واسته کهم سُت ات خبٹ ڦد. سال 2006 اندبن تر آندوزیا یے جنهگل ڦورچ وم نوم " پاپوا". پاپوا اند غل مس یے قبے له ویف نوم کرووای (Korowai) وهنین آدمخوارین. بافت لوقداو ادے آدمخواری غل یست.

آدمک. Odamak. (نوم). ٿُلک آدم. ڏارگن یا شرٽکن بازینهبرک. ڏارگن یا شرٽکن بازیگهربک آدم مغوند وے خه مازن.

آدم رهنگ . آدم مغوند. آدم جناو. آدمگرے - بشهندے. نیک. بشهندے چیداو. نیک چیداو. آدم ادے اس وے بدے یے چه ارد نه فرایت.

آريانا. Oreyuno. گله نژاد. سفید پوستن نژاد اند ویف زمهذ يا ویف جاے ادے يم اندبن پيذا سخ ات ازوے جاے اندبن تخیرم خه سخ. مردم دے جاے اند زندگ کتبن ادے ویف ته لوڻهن آريابي.

آريابين جاے ادے پرا پرا يم اندبن اره هزار سال تر پرا زندگ چورج ات از يم اندبن تخیرم خه سبيخ وے ته لوڻهن بحيره خزر (خزر قؤل) گرگوبهه ڦنج. دے معنا تير ادے آريابين اند ویف پرادکي جاے اده نورينج روسие جنوب. اره هزار سال پرا اس عيسا پے شمال خزر دريا گرگوبهه مال ات ستور ویف اند ڦنج ات شبونين چورج. دے دوره ته تاريخ اند شپئون يا جوپئون دوره لوڻهن. دے وخت اند غل کښت کارئ، توغم ووڈ ات خاو چيد نه ڦد.

اره هزار سال پرا الهف آريابين تايد تر هندستان، ڀيگه گروهه تويد تر اروپا ڀيگه اس ويفهن رېد ٿرينج ايرون ارد.

آريابي مرمدين بيٺ قوم ات گروهه نه ڦد؛ وهندين مس خوند گروهه ڦد اته زف ویف اند بيٺ ڦد. ڀي گروهه اس ویف سکبن (سكا)، ڀي گه خيونان، الان / الان. وروس مردم شناسين دعوا کتبن ادے ورسپن اند مس ویف نژاد آريابي وهندين سکابه . اس خيونان اند غل خپنون مردم.

آزاد Ozod . (ستاوبن)، بيت. بيتڪ. ٻنهن. آدم يا حيوون ادے ٻئي چي ات ٻئي چيز اند بهنداٽ واز نست.

- متل اند ته لوڻهن آزاد وے / وم لجهٽ وم / وے مئك تير.
- آزاد چار طرف ... قبله.
- بشوخ مغوند آزاد.

اي سرو پاي بسته به آزادگي مناز آزاد من که از همه عالم بريده ام.
(رهي معيري).

- آزاد ڦداو. اس بند ات غلوے آزاد.
- پرندهه باید آزاد ڦد.
- آزاد چيداوا. پرندهه اس قفس اند آزاد چيداوا.

آروم / آرام. Orom/ Orum. (اسم). قرار. آسيين. نه وخت. خو جاے ٿئي.

- آرامث. (قييد).
- آروم جاے .
- آروم چيداوا. آسيين چيد.
- آروم ستاو.
- آروم ڦداو.
- آرومبن.
- آرومگهر.

آرومي. Orome / Orume. (ستاوبن). آسيين. قرارئ. ڀي چيز گهپ خه نه ڦد. ڀي ڇند پئي چي ڪار نست.

آرزو. Orezu . (نوم). هوس. خواهين. پهلوى اند مس آرزو. خونوڙ دوند جاے دم اند نست.

- مو آرزو تو وينتاو ڦد.
- ويف آرزو ويف زرياتين وينتاو ف، ويفين وينت.
- متل : هر بناگرداٽ اند وے آرزو معلم ستاو.

آرش. Orash . (نوم). شاهنومه پهلوون. وے خن کمونک جهت ته وے فهمين ، دے افين ته آرش کمونگير ممس لوڻهن.

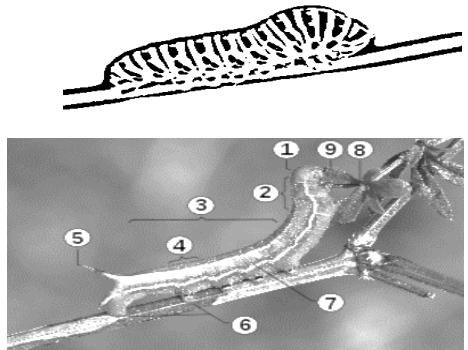
آرشيف. Arshif . (نوم). {فرانسوی ات انگلیسي Archiv}. آرشيف اند دائم بيٺ معنا ڦد، جاے ادے يم اند حکومت اسناد جهم کتبن ات خه چسبن ادے ُخ غه سهوبن ات مه ڏسپن. هر دولت اند ڀيست آرشيف وے ته لوڻهن ملي. (آرشيف ملي) ديف پهله اند ڦا ڀيست وزارت آرشيف، ولايت آرشيف ات شج هر آدم ات هر جمئت اند مس ڀيست آرشيف.

آرشيف تاريخ دوسگه ڦد آدم عمر داڏگه. اس وم ميٺ اند آدم خو ڪاچار جاے چيداوهه فهمج ڀيڪه ميٺ آرشيف تاريخ.

هر چيد اند چابندون خبٿي ڀي آرشيف، اند ڌيخ آرشيف.

آزمایبن. Ozmoyex / Ozmoyax. (نوم). آزمود. آزمود چیداو. امتحان.	-
آزمود. Oz mud. (نوم). سنجین. آزمایبن	-
آزوخ. Ozukh. (نوم). بے دھرڈ سفید بُقک تنه ره خه نبیتیزد.	-
پرندہ پاڑ تیر تبز نول غیرک.	-
ولاغ پاڑ تیر غیرک.	-
ذست یا پاڻ تیر ڙهش مس آزوخ.	-
چبن / چُبن آزوخ.	-
فارج آزوخ.	-
آساينبن. Osoyax. (نوم). قرار. آروم. اس خو اند نه وخت. رهگ نه ذيد. جنبن نه کښت.	-
دھرڈ فرار ڏچود آدم آساينبن سود.	-
آساينبن چیداو	-
آساينبن ستاو	-
آساينبن قداو	-
آساينبن نيستاو / آساينېث نيستاو.	-
آساينبن خو جاے تير رئداو	-
آساينبن لهک چیداو	-
اساينبن نه نيشت. / ناساينبن	-
آسته / آهسته. Oystea / Ohesta. (ستاويں). واسته. بے ستراڳ. قرار. بے صدا.	-
آسته پوند تيد.	-
آسته خيداو. (بنجيڪ) . آسته پوند تيد.	-
آسته نيستاو	-
آسته برئيتابو	-
آسته گھپ ڏئداو	-
آسته يٺ. (قييد)	-

آزاد چود. آزادهم چود. آزادين چود.	-
آزاد ستاو. اس بند اند آزاد ستاو.	-
آزاد. Ozod. (نوم). (نير). مردينه نوم.	-
آزاد Ozode (نوم ستاويں). آزاد یيو اس ويٺ کلېئه بن ادے هرجاے اند دم اند معنا ات هرجيز قئے معنا ذيد. اقتصاد، کار، گھپ، دين ات سياسي فکر. آزاد اس غلوئم ات بردگ.	-
زندگ آزادي انسان و استقلال اوست	-
بهر آزادي جدل کن بندگي در کار نيسٽ.	-
(لاهوٽ)	-
م عصر اند شج مردم لوڻين آدم ازاد تر دنيا ڀنج بايد آزاد زندگ کښت، آزاد گھپ ذيد ات آزاد چرت ذيد خوفکر شريک کښت دگرين قتيٽ.	-
آزادگان Ozodgon. آزادهين. مردم ادے خو کارات خونزندگ اندين آزاد خه. مردم ادے یه اند په ويٺ زندگ کار خه نه ڦد.	-
متل: هر تهن خو مرکب خوش ٿئي ويزکښت.	-
آزاده Ozoda. (نوم). کخاے نوم.	-
آزاده پلهنگ Ozoda palang. یيو اس پشك گيшин. پلهنگ جناو گوبنت خوارات ڊريوچ.	-
آزاد ڙئيتابو.	-
آزاد پرجيقداو.	-
آزاد ڏهک چيداو.	-
آزار. Ozor . (نوم / ستاويں). آسيپ. رنج. محنت. بيماري. ناخوشئه. دھرڈ.	-
آزارڏداو. (مصدر). مردم ارد آزار فريئتابو.	-
مردم آزار ڏئداو بشهنڌ کار نست.	-
آزارچيداو Oozorchidow. (مصدر) گله. اس یه چ گله چيداو.	-
مو آزار تو قتيٽ دوند افين بے مارم ڦڻ مو چيپنتاوات نه یٽ.	-
آزر. Ozar. (نوم). ابراهيم پيغمبر اند وے باب (نهن تهٽ) نوم.	-

- کھل / کیل. 2- سینه. 3- قیچ. 4- تنه. 5- خابنک. 6- فہستینک پاڈین (پاہائی کاذب). 7- تنه کوئر زین ہوا زپشت ارد. 8- حقوٹن پاڈین. 9- لبینا / زنگون.
- آسمون خرابن. Osmun-khrox. لپ بلند. کوہ یا درخت لپ بلند خہ ڈد. لوؤین دوند بلند پے آسمون فریچ.
- آسمون بنبد. Osmun-xid. (نوم). آسمون ژیر. تھخ، سبد یا ژیر اس آسمون ار زمهد خه واپت.
- آسمون. Osmune. (ستاوبن). هر چیز نیلے۔ یے چیز نیلے خہ ڈد. نیلے رہنگ۔
- آسمون. Osmune. هرچیز اس آسمون یتچن خہ ڈد۔ اس آسمون یتچن۔ اس آسمون وئیتچن۔
- سنگ آسمون - ژیر اس آسمون خه واپت یا خہ وئیچج۔
- کتاب آسمون - ابراھیم دینین (یہود، عیسوے ات مسلمون) اند دسگه باور ادے تورات، انجلیل ات قرآن ین آسمون کتا ہن۔ به غیر اس دیف یے گه کتاب مس آسمون یست، وم نوم ته لوؤین زبور. زبور داود کتاب۔
- بلای آسمون - مردم اند دسگه باور مس یست ادے یے لھف بے مارین ات بلاین ته آدم تیر اس آسمون یدین۔

آستون/ آستان. Ostun / (نوم). جامے . درگاہ۔ خینوٹزف اند آستون معنا ، یپگون بزرگ آدم قبر۔ آستون جامے ادے مردم اند ورد باور ادے ترم مراد تلهپت یدین ویف مراد ذید۔ خینون اند قریب ہر قشلاق اند ارهی ات خثار آستون۔

خینون نومدار آستونین:

- شاہ کاشان - ڈُٹر۔
- شاہ ملنگ - کرونچٹ۔
- پنجہ شاہ - وروذج۔
- شاہ صدر - ویاد۔
- شاہ غلام - ذیرجید۔
- شاہ معصوم - ذیبانار۔
- پای خواجه - شیخین۔
- شاہ خاموش دریف۔
- پیرون چراغداران - فاشهرف۔
- شمس تیریز - خنورگ۔

آسمون. Osmun. (نوم). نیلے فضا ادے زمهد در تیرے بوہن خہ چورج۔

- آسمون جناو/ آسمون مغوند
- آسمون ووفد طبیه
- زمهد خبن ات آسمون بلند۔ (متل)۔

آسمون چخیرجک/ آسمون چخیرجک Osmun-chechkijak/ chekhirjak. (حیوون) (نوم) چہر نہرم تنه چخیرج۔ درختین ات واپنزارین درون زندگے کبت۔ آسمون چخیرجک اس یے ہفتہ لپ دے زندگے نہ کبت۔ یے لھف اس دیقین اند یست خابنک ات یے لھف یے خابن۔

-	آسیپ ذاذجن
-	آسیپ اند
-	آسیپ فریپتاو
آسیپ.	Osepe. (نوم). دهرذ فریپچن. دهرذدار.
مردم اند باور ادے ذیوات پرم مس آدم آسیپ کنین دذ چمار سود.	
آسیپ.	Osepe. بناج اجن / بشاججن. هر تهن لپ بناج خه ذئرت وے ته مس لوڤین آسیپ.
آسیمه.	Osema. (نوم). پریشان. کل پته. جون پے کھل. تریشم بدھل. اباته. اپوک.
آسیه.	Osiya. (نوم). فرعون ین، موسای قرار اس خو چار خو چید اند گله چود.
آش.	Osh. (نوم) خوراک نوم. خمیر تاف کنین بشخ اند پیچن، تُنبپ ات نمک گه کنین دذ چب قته فورین.
آش بیواس سر قدیمه خوراکین تا شج غلت خیرینون اند رواج خه.	
آش پختن	Oshpukhtan. زمون (وخت) اس آش ار دیگ پتواداو تا وے وورف ذئدیخ ته لوفین یے اش پختن.
-	بے آش پختنم نوست . . . نه یت.
-	بے آش پختن گه نشم یست یادد.
آش	Osh. (نوم). بشخ خمیر (خمیرآف) پؤست ارد مالین ادے آسون دے رُت سود.
آش وپنداو.	Oshwethdow. – مبنن / مخته یاچ یا خسیچ ار کش بشخ گرذینین خب وشین سود بشاخه خمیر دذ پوست ارد مالین لهک و ذات بشخ یا وون آسونث اس وے تیرروت سود.
آش بشخ.	Osh-xuc. (نوم). آش وے درون تاف خه نه چد. شیلینخ ته مس لوڤین.
آش تاف.	Osh-tov. آش نازین دذ خه بشجندین / تیین.
آش پئخ تاو.	Osh-piekhtow (بنجیسک / مصدر).
آش پختن.	Osh-pukhtan. زمان. وخت اس یے دوس دے. یے زمان ادے وے اند خه پست.
خیرینون اند آش پختن ساعت جناو وقت حساب چیداو.	

آسون / آسان. Osun. (ستاوین). ساذه. کار ادے قین خه نه چد. بے مبنکل.

- آسون کار
- آسون کاري
- آسون انجیقداو
- آسون زئبنتاو
- آسون برئبنتاو
- آسون خیداو
- آسون نرجیداو
- آسون فرئداو

آسیا. Oseyo. (نوم). هرجبدوم اس غهفح ذندون ادے ترکنجن غېف درون خه. آدم غهفح ذندونین.

بے لھف اند یے ویش، بے لھف ذیون ات یے لھف اره ویپش.

آسیا. Oseyo. (نوم). قاره. سرغله قاره.

- آسیا سرفراخ قاره 44 579 000 کیلومتر مربع
- 164 252 000 نفوس
- 54 دولت 48 اس ویف ملل متحد عضو.

اورال کوهین، خزر دریا، آزوف دریا ات دریای سیاه ته آسیا اس اروپا جدا کنین.

ذو دولت آسیا اند کهندین تر اروپا بیو روسيه ات یے گه ترکه.

آسیا بے Oseyoye. (ستاوین). هرجیز اس آسیا خه چد.

- آسیا بے آدم.
- آسیا بے ینک ات چارک.
- آسیا بے زفین.
- آسیا بے دولتین.
- آسیا بے مردم.

آسیپ. Osep. (نوم). دهرذ. آفت. خساره. زيون. بناج.

- آسیپ فریپچن

- آبستنادارے Oxno-dore. ذیون یا لپ دے آدمین بشهند آبستنا خه قین. نوروزات سنگ آبستنادارے ره پینخ سال. یم پینخ سال نوروزات سنگن آبستنا.
- نوروزات سنگ آبستنادارے ره پینخ سال است.
  - مهش آبستنادارے ره پینخ سال است.
  - ویف آبستنادارے چے به یاذ نست.
- آبستنا ستاو. Oxno-setow. (بنجیسک) ذواره آدم آبستنا خه سهون.
- مهشم ذوالسال ترپرا آبستنا است.
  - وهذین یے سال ترپرا آبستنا است.
  - به ات یوین اس خولیک بیث آبستنا فد.
- آصف. Osef. (نوم) برخیا پیخ، یهود پاتنباه سلیمون اند وے وزیر. آصف وزیر مس کتابین اند یتچ.
- آصف علیه خون** Osefalikhun (یوسف علی شاه). (Yusufalishoh)
- آصف علی خون زبا ره خو نوم یوسف علی شاه کبنت شاه عبدالرحیم خون خینون بنه پیخ. یوسف علی خون / یوسف علی شاه اس 1871 – 1883 میلادے زبا اس خو فراد محبت خون خینون اند بنه چود.
- یوسف علی خون اس عبدالرحیم خون پخین اند اس فکث شتازارڈ ات بے رحم فد. یوسف علی پے خو مقصد فریپتاو افین هر کار اس وے ذست خه دگه بی حق اندے دریغ نه چود. غل روشنون بسحنه چد برپنجه قلعه تھخت عشق ذات وے فرق اند، خو خدیر فراد امیربیک گه یے مس اس خرک چود ادے هر رهنگ خه سود خو تھت عبد الرحمن خون باید بنئسین ات وے جاے تیر امیربیک نیشت. امیربیک مس خو فراد قسم ات قرآن باور چود، خو فراد محبت خون گه بین تر خو چود خو تھت ات خو ذو فراد پجن اول پے بشخون قلعه بندے ات زبا ره بین ویف زید.
- امیربیک برپنجه قلعه اند بر تھخت نوست، محبت خون شادره بنه ات یوسف علی خون ربد خو جاے اند روشنون بنه.
- یوسف علی خون زارد فاگه مس تاقت نه چود، امیربیک بنئستاو ٹا وے چرت ارد ذات. محبت خون مس راضھ چود ادے امیربیک اند وے نهن خینون وے اند حق نست یو بنه سود، بنه مو ات تو حق مهش نهن بدخبون میر رزین. تو یت مو خدیر فراد تو

- آش فرتاو. Osh-furtow (بنجیسک / مصدر). ات زمون مس یست. بے زک بیوم ته مس آش فورت لوڤین.
- آش میزداو. Osh-mizdow (بنجیسک / مصدر). آش چیداو.
- آش پز. Osh-paz (نوم / ستاوین) کخاے یا مردینه وے / وم کار خوراک پنخ ت خه چد.
- آشپیخ خونه / آشپزخانه. Oshpadzhuna (نوم). جاے ادے خوراک یم اند پیخین.
- آشوب. Oshub. غوغا. ذبد ات وحبد. بلووا.
- آشوب چیداو. Oshub-chidow (بنجیزک).
  - آشوب چید ته آشوبگرین ارد دوند فارت.
  - آشوب گر. Oshoobgar. هرتن غوغاخه کبنت.
  - آشوبگر اند وے کار آشوب چیداو.
- آبست Oxt. دم کلمه اند دوند لپ جاے نست اته لوقج ته سود. وهذین آبست یعنے ذیون یا پے لهف آدمینین پرا خفه فیخ ات زباره بین آبست سیخ.
- آبستین چد ات خفه ین سست.
- آبستکار Oxekor (ستاوین). آت. نمایون. پیدا. روپنکاره. هوپدا. چیز نترمکخه نه چد.
- آبستکار خوفکار لوقداو
  - آبستنا Oxno (نوم). یار. دوست. بلد.
  - وز نه فهم و هذین آبستنا.
  - چھ فهمت و هذین آبستنا.
  - موندین لپت آبستین اته نوروز سر بشهند آبستنا.
- موآبستنا
- تومآبستنا
- مع / مه هم (مم) آبستنا
- وے / مه یپف (ویپف) آبستنا
- وے / وم آبستنا

بنه سو. محبت خون مس راضه ست، امیربیکن عیب دار چود ادے تو یت مهش داد
ات مهش ڤرادهه زید ست ات بنه. تو اند حق بنه ستاو نه ڦددے جهت ات تو خو
تهت زيد. امیربیک اس تهخت ست ات آخرون اردبن وے مس زيد.

محبت خون یت خو خدیر ڦراد جا یه تیر برپنجه قلعه اند نوست. یوسف علے زارد خه
رهنگ تاقت کبنت ادے یو بنھنه رست. برپنجه قلعه تهخت عشق دس وے کھل
اند ڏلنج مجنون گھېنج. یوسف علے خون اند تاش واش وے دل اند ڇاد چدوم بونه
قتیر محبت خون بنئست. ارا تو عیب دار دے چيز ارد نه کنه ید ملعونه مو خدیر ڦراد
خیون بنه امیربیکخون خه زيد.

محبتخون گھنگار چود امیربیک زیداو اند. بدھنبوں میر رزین گه مس وے بن.
محبتخون بنئتاو اسپایپن فک وے مذست.

روبنن بنھنه گه مس لهکچود خو توید فيض آباد. اس فيض آباد اند خو ڦراد گور
درو چينت ست. خیون بیگ گه مس راضی چود ادے محبتخون ارد زهر زيد
خواروم دنيا اروے تهت ات ڦرادهه خيز وے بئزد.

محبتخون اند وم میث وے تهت سوگلے (نا نکاح ین) قتیر سور قد، اروے شرابن
زهر چکونت خويو مود.

يوسف خون اند شج چھه مرد اس پرا ورد ياذد. شج چک ات خهر. چاک چه بيل ار
خیون خو فرئيت. وم يكم ميئه دیوون بیگ ات یلهف اس دربارپن محبتخون دهم
تير اروے دنيا باښت ادے وهنپن وے ڦراد ارد زهر زاد.

شج یوسف علی شاه خیون وے ات وے زرياتپن زون پے بیئ.
یوسف علی شاه خیون تاریخ سر شتازارڈ ات پے رحم بنه. آخر ارد 1883 ميلادے اند
خیون اس وے چھق اند آزاد ست. دم سال اندبن وے ياد ار کابل. عبدالرحمنون
خون رماد یوسف علی شاه سلمه ڏئداو.

1895 اند ات خیون ات روپنون بین مس ست کابل امير ات بخارا امير بین ارد بهنن. (انگریز ات وروس بین ارد).
آغاز. Oghoz . شروع. سر. کارسرا. کار شروع.

- آغاز چيداو. (بنجیسک)

- کار آغاز چيداو.
- درس آغاز چيداو.
- متل:
- هر آغاز ان انجوم یست.
- بشهند آغاز اند بشهند انجوم.
- آغازستاو. (بنجیسک)
- اسید درس خو وخت اند آغاز است.
- آغاز چيداو.
- مهشهم درس آغاز چود.
- مهش ته درس آغاز کنه.
- وهنپن درس آغاز چود.
- مهذین درس آغاز چود. یه خود رس آغاز چود.
- یو مس خو درس آغاز چود.
- آفت. Ofat {عربی}. آسیپ. بلا. زیون.
- آفت. Ofat. دھقونین ته کبنت بے ماري سرخه ات شکرک مس آفت لوھین.
- کبنت ات کار آفت.
- آفت ڏاڻج. Ofat thothj
- اسید کبنت ات کار فک آفت ڏاڻج.
- آفت ڏاڻجن Ofat thothjen. هر چيز آفت خه ڏاڻج. هرجيز نه آفت خه فرينج.
- بے آفت. Be ofat. بے مرض. هرجيز اند بيمار څه نه ڦد.
- آفتاب Oftob. (نوم. ستاوشن). خير. آفتاب اند تاقه گی خیونون اند جا یه نست. یه
وخت ته دوند درکار سود لپ گھرم ڦد لوھین آفتا تراق.
- آفتاب تراق Oftob teroq. کش خير. خير ادے مهغز آب خه کبنت. تابستون خير.
- آفتابه. Oftoba. (نوم). سپنن بلند نهی ، بلند مهک جاگه، ذست نه وے قنه بشخ
کنبن.

درخت و میوه راشت ات تُبپ. آبالے درخت بلندے از 10 متر لپ دے نه سود. آبالے فقط میوه دوند نست، دم ته لوفین ئورج دهرذ ارد بشهند دارے. هر چند وئرج دهزاد خه کبنت آبالے ورثینت و م بُنخ برئَد خب سود.

100 گرؤم آبالے درون اند:
16 گرؤم قند

50 ملي گرؤم کلسيم
20 ملي گرؤم فاشفور
5 گرؤم ويتامين C

آلک. Olak. (نوم). گنده. بشهند خه نه ڦد. شک. نادرکار. درکار نست. به کارخه نه يازدد.
آلو.
-

ترمرخ دراز دے رئَد آلک ته سود.

آلوجه. Olucha. (نوم). درخت. میوه. خلیک پیش درخت و میوه تا نه پئخ چ الالے جناو سهفع. دے پئخ ت دذ ته سود روشت ات و ممزه هم خؤم ات هم پیخچ اند تُبپ.

آلی / آلے Ole. (بنجیسک). گذینتاو. چرخه چید.
آلی چیداو. Ole-chidow. (چیچ). یے چیز اس یے جائے تر یے گه جائے چرخه چید.

آماچ. Omoj. (نوم) نسبون. نسبونه.

آماس. Puthjen. (نوم). ورم. پذجن.

آماس چیداو. Omos-chidow. ورم چید.

- آماس چونچ.

- آماس چورجن.

آفریدگار. Ofaridgor. (ستاوبن فاعل). پېداگهر. یے چھے یے چیز پیدا خه کبنت. هندرار. به هنر. یے چھے یے چیز خه مازد. مازیچ.

آفرین. Ofarin. (اسم). ستاوبن. خوشے. یېچ هے یے چیز بشهند کار کبنت دذ لوفین. لب بشهند.

- آفرین لوفیچ.

- آفرین گهر.

- جون آفرین - خذای.

- به آفرین - گشتاسب رزین ات اسفندیار يخ. (شاہنامه).

آقرین گهر. Ofarin-gahr. (فاعل ستاوبن) یے چھے یے چه ارد افرین خه کبنت. آفرین خه لوقد. آفرین لوفیچ.

آق. Oq. (نوم). ترک کلمه دم معنا سفید. خیزونه اند دم معنا اس حق ات حقوق محروم چيداو. داد خوزربات اق کبنت یعنے اس میراث خوزربات بے نصیب کبنت.

بے یچیز.

- فلوڻ خوپچ آق چود.

- آق چورجن.

- آق سوڏجن.

- آق ست.

- آق ته وے کبنت.

آقا. Oqo. (نوم). کته نک. رئيس.

آق سقال. aqsaqol / Oqsaqol (ترک). (چس اقسقال).

آگاه. Ogah. (ستاوبن). خبر. باخبر. اگه. آدم اس فک چیز با خبر خه ڦد.

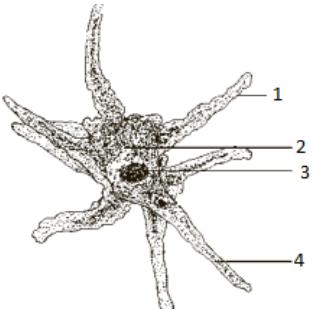
آلات. Olot. (عرب). الات. سامان. کارسامان.

- موسیقی آلات.

- درون الات - (اناتومی) آدم درون الات. زارد. جگهر.

- ڦچ الات - (اناتومی). ذست، پاذ، کهل، میڈ ات میون.

آبالے / آبالو. Olbole / Olbolu. (نوم). میوه. علمه نوم : Prúnus cerásus

- 1- غشای پلازمایی. 2- خیتوپلازم (سایتوپلازم). 3- هسته. 4- اس قیستینک پا ذ (پای کاذب).

آمین. Omin. (عربی). پرجیف داو. قبول چیداو. آمین اس عربی زف تر عربی یئچین دم معنا پرجیف داو.

یهودیین، مسیحیین ات مسلمانین هر دعا اند آخرونک لوفین : آمین.
آواره. Owora. (ستاوین). در به در. بذجن. اس خو چید یا خوطن بذجن. ذر اس یار ات دیار. آدم یے چه وند نست. سرکرذون. آدم گرگنه خه کبنت.
- آواره چیداو.
- آواره ستاو.
- آواره فداو.

آواز. Owoz. (نوم). آواز صدا.
آوازخون / آوازخوان. Owozhkho / Owozhkun. ساز لوفیج. آدم ساز خه لوف.
آوئینک. Owaxk. (نوم). ذو سِتن مذینه فه ذارگ یا فهین ویدن دذ پوبناک یم ارد ویدن فاق سود یا ترخیر کبن.
خیونون اند یے لهف پیبن وازبن ات چدبن ات پسھکبن اند غل آوشک یست.

آمر. Omer. (فاعل نوم). {عرب}. امرگر. هرتن امر خه کبنت. رمنیج. هرچه یے چ خه رمنید یے چیر چیداو.

- مکتب آمر.
- جناب آمر.
- ترافیک آمر.

آمرزگار. Omurzgor. (فاعل ستاوین). پیبل (بخینبن) گر. هرتن هرچارد یے چیز بخینبن خه کبنت. / خذای لقب.

- آمرزین Omurzax. (نوم). بخینبن چیداو. خذای ته آدم ارد آمرزین کبنت.
- آمرزین تلهپت Omurzax-telapt. اس خذای خوارد یا یے چ ارد گه آمرزین (بخینبن) تلهپتاو.

آمنه. Omena. (نوم). کخا یے نوم. محمدپیامبر نهن.

آمیب Amibe. (جاندار نوم). سر ریزگک یے کریخهک (تک سلوی) جاندار اد ب وئذن، دریابن ات قولکبن درون زندگ کبنت.
بیو اس آمیبین یست یه آدم دؤر (معده) اند جا یے انجیقند آسته آسته دؤر دیوالین خیرت ات نخِرثت دذ وختن یچ تے وبد.

یاژد	نوجید	شج
یکم شخص بیوچ		
آت ته سهم / آت ته سهم وز ته آت سهم / وز ته آت سهم	آتم ست / وزم آت ست	آتم / وزم آت
یکم شخص لپ		
آت ته سهم / مهشهم آت سهوهم	آتهم ست / مهشهم آت ست	آتهم / مهشهم آت
2 يوم شخص بیوچ		
آت ته سهوى / توته ات سهوى ست	آت ات سُت / تُوات آت ست	نير ات آت
آت ته سهوى / توته آت سهوى ست	آت ات ست / تو ات آت ست	ستريخ ات آت
2 يوم شخص لپ		
آتبت ست / تمبت آت ست سهوبت	آتبت / تمبت آت	
3 يوم شخص بیوچ		
آت سُود / يو آت سُت آت سُود / يه آت ست	يو آت يه آت	نير ستريخ
3 يوم شخص لپ		
مهند ته آت سهوبن دهذ ته آت سهوبن وهذ ته آت سهوبن	مهندبن آت قد دهذبن آت قد وهذبن آت قد	مهند بن آت دهذ بن آت وهذ بن آت
آرزو چيداو. Orezu-chidow.		
یاژد	نوجید	شج

آوبزؤن. Owezun. (نوم). اویزؤن چس.
 آهک. Ohak. (نوم). {کیمیا}. چونه چس. کلسیم دار ماده.
 مردم اس لپ قدیم آهک فهمت ات اس ویین کار زانبت.
 آهن . Ohan . (نوم). کیمیا. سین . (چس سپن)
 آهن ربا. Ohan-rabo. (نوم). کیمیا په نوم سپن اکساید(Fe_3O_4). سپن جناو کاچار
 ادے دگه سپین ات سپین کاچاربن تر خوتازد. مغناطیس.
 آهن ربا انگلیسیه تیر Magnet. ماده ادے خو گرگوبنہ مغناطیسیه میدان مازد دذ دگر
 سپینین تر خو تازد. هر آهنربا اند ذو قطب ییو شمال ات ییو جنوب (کنوب یاب ات
 شمال یاب) ته مس ویف لوئین.
 ذو قطب هم نوم (شمال ات شمال) ته یک دیگر سیچ ذهذین، ات ذو قطب ییو ث خه
 نه فیین (شمال ات جنوب) یک دیگر ته انجهفین تر خوتھزین (جذب کین).
 آهنگر. Ohangar. (نوم). وستاذ. وستاذ ادے وے کار سپن قته.
 آهو.Oho. (نوم). نخچیر.
 آیا. Oyo. کلمه ادے پیپشتاورد به کار یا زد.
 آپین. Oyin. رجه. رسم.

یکم شخص بیوچ

یکم شخص بیوچ			
آزارم ته / آزار ته کنم وز نه آزارم / وز نه آزار کنم	آزارم چود وزم آزارجود	آزاروم / آزار وز آزار کنم	کنم
یکم شخص لپ			
آزار ته کنهم مهش نه آزارکنهم آزار ته کنهم	آزارهم چود مهشهم آزار چود	آزارهم / مهش آزارهم مهش آزار کنهم	
2 يوم شخص بیوچ			
آزار ته ک تو نه آزار کته	آزار ات چود تو ات آزار چود	آزار کنه تو آزار کنه	نیر
آزار ته ک تو نه آزار کته	آزار ات چود تو ات آزار چود	آزار کنه تو آزار کنه	ستربخ
2 يوم شخص لپ			
آزارته کنیت تمه نه آزارکنیت	آزاربیت چود / تمه بت آزار چود	آزاربیت تمه آزاربیت.	
3 يوم شخص بیوچ			
آزار ته کنیت یو نه آزارکنیت	آزارے چود یو په آزار چود	آزار کنیت یو آزار کنیت	نیر
آزار ته کنیت یه نه آزارکنیت	آزارے چود یه په آزار چود	آزار کنیت یه آزار کنیت	ستربخ
3 يوم شخص لپ			
مهذ آزارین / مهد آزار کنین دهذ نه آزارین / آزار کنین وهذ نه آزارین / وهد آزار کنین	مهذبن آزار چود دهذبن آزار چود وهذبن آزار چود	مهذ آزارین / آزار کنین دهذ آزارین / آزار کنین وهذ آزارین / وهد آزار کنین	

آزمودچیداو. (بنجیزک / مصدر)

یاذد	نیوجید	شج
------	--------	----

اداره نشرات سیماي شغنان

یکم شخص بیوچ

آرزو ته کنم وز نه آرزو کنم	آرزویم چود وزم آرزو چود	آرزویم / آرزو وز آرزو کنم
یکم شخص لپ		
آرزو ته کنهم مهشهم آرزو چود آرزو ته کنهم	آرزویهم چود مهشهم آرزو چود آرزو ته کنهم	آرزویهم مهش آرزویم مهش آرزو کنهم
2 يوم شخص بیوچ		
آرزو ته ک تو آرزو کنه	آرزویت چود تو ات آرزو چود	آرزو کنه تو آرزو کنه
آرزو ته ک تو نه آرزو کنه	آرزویت چود تو ات آرزو چود	آرزو کنه تو آرزو کنه
2 يوم شخص لپ		
آرزویت تمه آرزویت.	آرزویت چود / تمه بیت آرزو چود	آرزویت تمه آرزو کنیت
3 يوم شخص بیوچ		
آرزو کنیت بو آرزو کنیت	آرزوی چود بو په آرزو چود	آرزو کنیت بو آرزو کنیت
آرزو ته کنیت یه نه آرزو کنیت	آرزوی چود یه په آرزو چود	آرزو کنیت یه نه آرزو کنیت
3 يوم شخص لپ		
مهذ آرزویین / مهد آرزو کنین دهذ آرزویین / آرزو کنین وهذ آرزویین / وهد آرزو کنین	مهذبن آرزو چود دهذبن آرزو چود وهذبن آرزو چود	مهذ بن آرزو کنین دهذ بن آرزو کنین وهذ بن آرزو کنین

آزار چیداو

یاذد	نیوجید	شج
------	--------	----

حسین حسینیار

مهذ ته آزمود کنن دهذ ته آزمود کنن وهذ ته آزمود کنن	مهذین آزمود چود دهذین آزمود چود وهذین آزمود چود	مهذ آزمودین / مهد آزمود کنن دهذ آزمودین / آزمود کنن وهذ آزمودین / وهذ آزمود کنن
--	---	---

آبسته چيداو. (بنجیسک / مصدر).

شج	نرجید	ياذد
يكم شخص ييوچ		
آبسته ته کنم / وز ته آبسته کنم	آبستم چود / وزم آبسته چود	آبسته یم / وز آبسته یم
يكم شخص لپ		
آبسته ته کنهم / مهش آبسته کنهم آبسته کنهم	آبسته یهم / مهش آبسته یهم آبسته چود	آبسته کنه / مهش آبسته کنهم
2 يوم شخص ييوچ		
آبسته یه / تو آبسته کنه / تو ته آبسته کنه	آبسته یت چود / توات آبسته چود	آبسته ته کنه / تو ازموکنه
2 يوم شخص لپ		
آبسته بیت / تمه آبسته آبسته کنیت	آبسته بیت چود / تمه پت آبسته چود	آبسته ته کنیت / تمه ته آبسته کنیت
3 يوم شخص ييوچ		
آبسته ته کنیت / یو ته آبسته کنیت	آبسته چود / یو یه آبسته چود	آبسته چود / یو یه آبسته کنیت
آبسته ته کنیت / یه یه	آبسته کنیت / یه	ستربع

آزمود کنم وز ته آزمود / وز ته آزمود کنم	آزمود چود وزم آزمود چود	آزمود کنم . وز آزمود کنم
---	----------------------------	-----------------------------

يكم شخص لپ

آزمودهم چود مهشهم آزمود چود	آزمودهم / مهش آزمودهم مهش آزمود کنهم
-----------------------------------	---

2 يوم شخص ييوچ

آزمود ات چود تو ات آزمود چود	آزمود کنه تو آزمود کنه	نير
آزمود ات چود تو ات آزمود چود	آزمود کنه تو آزمود کنه	ستربع

2 يوم شخص لپ

آزمود بت تمه ته آزمود کنیت	آزمود بت چود / تمه بت آزمود چود	آزمود بت تمه آزمود بت.
-------------------------------	---------------------------------------	---------------------------

3 يوم شخص ييوچ

آزمود کنیت بو ته آزمود کنیت	آزمود چود بو په آزمود چود	آزمود کنیت بو آزمود کنیت
آزمود کنیت بو په آزمود چود	آزمود چود بو په آزمود چود	آزمود کنیت بو آزمود کنیت

3 يوم شخص لپ

		سُت		
آبست سُود / یه ته آبست سُود	آبست سُت / یه آبست	سُت	یه آبست	ستريخ
3 يوم شخص لپ				
مهذن آبست سهون	مهذن آبست	مهذن آبست	دهذن آبست	دهذن آبست
دهذن آبست سهون	دهذن آبست	دهذن آبست	وهذن آبست	وهذن آبست

آواره

يازد	نويجيد	شج
يکم شخص بيوچ		
آواره ته سهم / وزم آواره	آواره يم سُت / وزم آواره	آواره يم / وزم آواره
يکم شخص لپ		
آواره يهم / مهشهم	آواره يهم سُت / مهشهم	آواره سهوم / مهش ته
2 يوم شخص بيوچ		
آواره سهوي	آواره ييت / نير	آواره سُت / نير
آواره سهوي	آواره ست	آواره ياره
آواره سهوي	آواره ييت / آواره ست	آواره سُت / تو
2 يوم شخص لپ		
آواره سهوبت	آواره ييت / تمه	آواره سُت / تمه
آواره سهوبت	آواره ست	آواره
3 يوم شخص بيوچ		

آبست كبشت	آبسته چود	آبسته كبشت
3 يوم شخص لپ		
مهذن آبسته كنبن	مهذن آبسته چود	مهذن آبستين
دهذن آبسته كنبن	دهذن آبسته چود	دهذ آبستين
وهذن آبسته كنبن	وهذن آبسته چود	وهذ آبستين
آبست ستاو. (بنجيسك / مصدر).		
يازد	نويجيد	شج
يكم شخص بيوچ		
آبست سُت / سهم	آبست سُت / وزم آبست	آبست سُتم / وزم آبست
يكم شخص لپ		
آبسته سهوم / مهشهم	آبسته سهوم / مهش ته	آبستهم / مهشهم آبست
آبست سهوم	آبست سهوم	آبستهم سَت
2 يوم شخص بيوچ		
آبست سُت / سهوي	آبست سُت / تو	آبست ات / تو
آبست سهوي	آبست سهوي	آبست ات آبست
آبست سهوي	آبست سهوي	آبست ات سُت
2 يوم شخص لپ		
آبست سهوبت / تمه پت	آبست سهوبت / تمه ته	آبست سهوبت / تمه پت آبست
آبست سهوبت	آبست سهوبت	آبست سهوبت سَت
3 يوم شخص بيوچ		
آبست سُت / يو آبست	آبست سُود / يو آبست	آبست سُت / يو آبست
		نير

3 یوم شخص لپ		
مهذ ته آواره سهوبن	مهذبن آوارهقد	مهذبن آواره
دهذ ته آواره سهوبن	دهذبن آوارهقد	دهذبن آواره
وهذ ته آواره سهوبن	وهذبن آوارهقد	وهذبن آواره

نیر	یو آواره	آواره سُت / یو آواره سُود	آواره سُت
ستربخ	یه آواره	آواره سُت / یه آواره سُود	آواره سُت

الف

ابتكار Ebtekor (مصدر). {عرب}. یے نو چيداو. یېگون کار چيداو ادے غل یے چھے چورچ مه فد.

- خوابتکار قته کار چيداو / یے چيز ميزداو.
- آدم اند مگم دوس ابتکار مس فد ...
- ابجد. Abjad {عرب}. قدیم عرب حساب.

ابجد، هوز. حتى، کلمن، سعفص، قرشت، ثخذ ضطغ. دهذبن وېست مصنوعی کلمه ادے عرب زف اند دېف معنا نست. فکث عرب حزبن دېف وېست کلمه درون. هر حرف تین یې عدد نېذج. دسگه:

الف - 1 ب - 2 ج - 3 د - 4 ه - 5 ز - 6 ص - 7 ح - 8 ت - 9 ي - 10 ك - 20 ل - 30 م
ن - 40 س - 50 ع - 60 ف - 80 ص - 90 ق - 100 ر - 200 ش - 300 ت - 400 ث
خ - 500 ظ - 600 ئ - 700 ض - 800 ئ - 900 غ - 1000 ئ.

الف یيوم فارسيه ات خېنونز زف حرف. الف ابجد حساب قته یيو (1).

اباته. Abota. (نوم . ستاوبن). پېتره. اپوک. ساذهه. فدول. بې زهره. کم زهره. بې وېن.

- اباته آدم. اپوک آدم.

- اباته وذج. مورئک خوار اباته وذج.

- مورئک خار (وذج) سر اباته پرندہ.

اباز. Aboz. ( ). (رمبداو). یې چې برېښت رمبداو.

اباشچک. Aboxchak. قاق گرذه بې بېخ اباشچک نه سود/ ابېښتاو نه بافت.

- ناش بناج ته بافت ابېښتاو. ماھي سگک خه ابازین ې ناي چىست سود.

- دارے ته بېخ قتير ابازين.

ابله اس خو تعریف سیر نه سود.

- ابله جناو / ابله مغوند. آدم ابله جناو کار خه کبنت.
- ابله آدم. نافهم آدم.
- ابله قداو، ابله رداو.
- ابله ته دسگه کار کبنت.
- ابله خوبث بلا خرد تبنت.
- ابله اند نه خابن ات نه ذم.
- ابله هرجا سود وے ابله گی مس وے قتیر.

ابلیس. Eblis. (نوم . ستاوین). {عرب}. نامیدن. نامید اس خذای.

ابلیس اند خینونخ زف یے گه معنا. آدم ادے مردم ذئ خه وئند، خبر کبنک خه کبنت. خینونخ فرهنگ اند شیطؤن ات ابلیس اند بیوٹ معنا.

ابن / بن. Ebn/ Ben. {عرب}. (نوم). پُخ. فرزند. زریات نیز.

- ابن عباس
- ابن مقفع
- ابن سینا.

Ibn Sina

ابوعلی حسین بن عبدالله بن حسن بن علی بن سینا. (980 – 1037) میلادے.

بن سینا فیلسوف، عالم ات شاعرات طبیب. بخارا اند به دنیا یت ات همدان اند اس دنیا تویید.

ابن سینا زندگی بیواس وے بشاگرдин (ابو عبید جوزجانی) نقل کبنت ادے :

مو تحت نوح منصور ساما نے پُخ وخت اند اس بلخ یاڑد تر بخارا کار سر کبنت. خرمیشن اند زندگ کبنت ات اس افسینه قشلاق ستاره نوم غهچ قتیر سور کبنت. خو یکم زریات نوم ذہذین حسین.

ابن سینا لوقد " مو تحت ات مو ڤراد اند وف مذهب اسماعیلیه ڦد". ابن سینا اس خو مذهب یے چیز نه لوقد.

دوند لپ به کار اد نه یاڏد. ملابین ته دے قته کتاب چسبن ات قدیم اند بن شاعربن اجد قته تاریخ میداو ات به دنیا یتاو نفشت.

ابجدخون Abajadkhun. هر تن نو بنبیداو سر خه کبنت. هرچه اند دوس سواد خه ڦد. دوست سواد.

ابد. Abad {عرب} همیشه. دائم. فک وخت. هج اث معنا ته مس ذید.

ابر. Aber. (نوم). اس بشخن اند یے لهف بخار سفینت چه هوا دذ ذود جناو سود جهم خو درو نئید کبنت. بخار ادے ذود جناو هوا ره خه ناید وے ته لوقيں ابر.

ابر ٻخت ريزگك ريزگك بشخ قطرهين.

ابر. Abar. رَبَرْ. به قوت.

- ابرقدرت.
- ابرانسان.

ابرأمِن. Abr-omiz. خیر ات ابر. یے پیڏ خیرات یے پیڏ ابر. ابر ات خير ارلش.

ابراهيم. Ibrahim. (نوم). پيغمبر پرا اس موسا. بنی اسرائيل خدير باب.

ابراهيم ادهم. Ibrahim Adham. ابواسحاق بيو اس نومدار صوفيين. لوڻن وے داد پاتپاھ ڦوڙج ات یو پاتپاھ لهکبنت خو تيزد.

ابرئنم. Abrexum. پيله پدوڻ. پيله چخیچ خو شهف خو گرگونه تهنت اس وے یند پدوڻ سود. خینونخ تير ته فرئنم.

- هر پيله غوزه ته اس 600 متر 1000 متر پدوڻ ذيد. هر غوزه اس 600 تا 1000 متر دراز.

ابله. Ablà. (ستاوین). {عرب}. بے خرد. بے خنور. بے ولچ. ساذه. نافهم.

ابله آدم Abla odam. اباته آدم. ساذه.

- ابله گ. اس نافهمه یے کار چيداو.

نافهم آدم اس خو ابله گ چه بلا خو کبنت يار.

مرکهپ اس ابله گ چه ورج خو ذيد.

ابله اند وے ابله گ ورد بلا.

ابوالقاسم لاهوت بیو اس نومدار شاعرین مے عصر. لاهوت 1267 اند، کرمونشاه اند زاوج سوڈج. وے داد احمد الہوم مس خو زمون اند بیو اس نومدار شاعرین آزادے طلبیج فذج.

لاهوت خوبنیداو دووم ذهد جہت یاذد تھرون، 18 ساله گے اند و بیوم انقلابے شعر توف سوڈات وے انقلابے گرے چاو چاو مس مردم تر غور درو ذئ سوڈ.

1323 اند وے نوم جکومت ارد مس درو وزمنے چیداو ست. حکومت آدمین لاهوت دهم دے درونیست ست.

لاهوت هر خوند خے چود وے گھپ ار مردم غور نه دید، نغوریج وے گھپن ارد نه فد.

تیراد ناچار 1301 خورشیدے اند اندويد خوتovid تر شوروی.

لاهوت دراز وخت تاجیکستان اند زندگ چود. تاجیکستان مس وے دل ذاد تivid مسکو. تر مسکو 1336 تند اس دنیا توید.

فقط سوزدلم را درجهان پروانہ میداندغم را بلبلی کاوارہ شد از لانہ میداند نگریم چون ز غیرت، غیر میسوزد به حال من

ننالم چون زغم، یارم مرا بیگانہ میخواند به امیدی نشستم شکوه ی خود را به دل گویم همی خنبد به من این هم مرا دیوانہ میخواند.

(ابوالقاسم لاهوت).

ابوشکور. Abu Shekur. (نوم). شاعر.

ابوشکور بلخے خفارم هجرے قرن شاعر. ابوشکور بیو اس قدیمی شاعرین سامونے یین دورہ اند زندگ چوچ. ابوشکور 924 م میلادے سال اند بلخ زاوج سوڈج. ابوشکور فارسی ات عربے نے شعر نفیشج.

ابوشکور بلخے اسماعیلی ٹوڈج.

اس ابوشکور شعرین تا مہش دورہ 192 بیت رپذج تیار.

تا بدانجا رسید دانش من کہ بدانم همی کہ نادانم.

(ابوشکور بلخی).

ابن هیثم Ibn Al-Haytham (965 – 1040) میلادی. اسماعیلی فہمچاس ادے در دنیا بیوٹ حقوق عالم فہمچ سوڈج.

ابن هیثم 965 ام سال بصرہ اند به دنیا یت ات 1040 میلادی اند تر قاهرہ اس دنیا توید.

ابن عربی Ibn Arabi. (1165 – 1240) میلادی.

محی الدین محمد بن علی بن محمد بن العرب طائی حاتمی فیلسوف، عالم ات مسلمون عارف 1165 میلادی اندلس (اسپانیا) اند به دنیا یت ات 1240 میلادی دمشق اند اس دنیا توید.

ابن خلدون Ibn Khaldun. (1332 – 1406) میلادی.

ابوزید عبدالرحمن بن محمد بن خلدون حضری تاریخ نویس. 1332 ام میلادے نرینج تونس اند به دنیا یت ات 1406 میلادے اند قاهرہ اند دنیا توید.

ابن الوقت Ebn-ulwaqt. (نوم). {عرب}. پله ین. هرچھے وخت ات زمئن قتے تر پرا خے چاست ات کار خے کبنت. خو فایدہ افین هرکارث کبنت.

ابن رشد Averroes / Ibn Rushd (1198 – 1126 میلادی)

محمد بن احمد بن رشد اندلسی، فیلسوف ات عرب فہمچاز 1126 میلادی اند قرطبه (کردابہ) اسپانیا تر دنیا یتچن ات 1198 ام میلادی مراکش اند اس دنیا تویج.

ابن رشد ته یکمین ماقریالیست وزوین ادے پے مادہ بقا باورے فد. ابن رشد بے خذای نه فد. مادہ پہلے اند پے حقیقت مس باورے وی اند یست. ابن رشد لوقد بے لهف جائے ین اند فلسفہ ات دین آبیتہ چیداو نہ فہرذین.

ابن رشد خوبت مالک مذهب قدادته سئے مہذا بنین وے آق چود ات کلیسا مس وے تکفیر چود. نہ مسلمون وے تر خو لہکچود ات مسیحی. ینے چھی تر خو وے رہ نه ذاد.

ابن الوقت Ibn-ulwaqt. (نوم. ستاوین). لپ دے سیاسے جائے ین اند بکار یاذد.

ابوالقاسم لاهوت Abul-Qosem Lohooti. (نوم). شاعر.

ابوالهول. {عرب}. بناجگهر / سهمجن. هرجیز ادے لپ سهمجن خه ڦد. مردم اس وے آسپے خه سهون.

ابوالهول *Sphinx*

17 مترهک مجسمه تر مصر. وے کھل آدم ات وے تنه شیر. وے بلندی 17 مترات وی درازے 44 متر.

ابین. *Abin*. (نوم). یے چارک اند ذوین خه فیبن وهن ته یک دگر ارد سهون این. ذوین ات یے چار.

- ایثارج - ذوینک یے چار و پف اند خه ڦد.
- متل اند ته ذوینک ارد لوؤین ادے فک وخت یک دیگر قتیر ذئد ات شرهت کنین. دوند شرهت کنین لوایثارج.

ابئبنتاو. *Abextow*. (بنجیزک / مصدر). اس نای نوجیداو. یے چیز نای ڦه ار درون خه نوجیست. دارے ابیبنتاو.

اباز *Aboz* رمئداو.

- ابازے ته. رمئداو.
- ... سخ ابائچن.

- ... سخ ڏاڻج خو پے غهڻ وعے ابائچن.
- دارے بیوے میث اند اره پیذ اباز.

- یم دارے میث اند اره پیذ ایبنتاو ارد.

اپوک. *Apuk*. (ستاویش. نوم). اباتهه. ساڌه. پیتره. فاوه.

- مورڪ خوار یے اپوک وڌچ.

ابومسلم. *Abumuslem*. (نوم). ابومسلم خراسون. عبدالرحمن بن مسلم خراسون ییو اس خراسون زمین آزادگون. ابومسلم خراسون 129 هجرے سال، مرو اند مروون حمار اموے خلیفه برابر اند وروڻد. ابومسلم اموین خلافت درهم ات برهم ڏاد ات و پف جا یے تیرے عباسین نئند.

ابوبهک. *Abu-baak*. (نوم). انگلیسی *The Hoopoe*. هدهد . (عرب). شانه سر . (فارسی).

ابوبهک نوم اس وے صدای اند زابنچن (ابوبوپ).

ابوبهک ییو اس سرتخیرم پرنده یین ادے اس آسیا تا افریقا تا اروپا زندگ کنیت.

ابوبهک خینون ته جا یے (بومی) پرنده نست. نو ته بهار سود ات ابوبهک ته مس پے خینون پیندا سود. ات تیرما ته ڦا تېبد تر گھرم ملکن.

ابوبهک رئز چید ارد بے کیپین ات پرهیز پرنده هرجا ره و م ارد خوش خه یاڏد یم اند ته رئز ماڙد. دیوال مذینه، کښتزار درون، واښ زار اند، پُښته ره، ژیرین پے بېر مس رئز کنیت.

ستريغ ابوبهک ته فراخ تابستون ار خو رئز درون تمرخ ٿيرت. یکم تمرخ دے ڦود دگه ته اس بوی تر و م رئز قریب ستاو نبافت. اس و م تنه اند یے تېز بوی یاڏد ادے یے چدوم حیوون قریب و م رئز نه سود. وے جهت لوؤین ابوبهک به غیر بوی ذید، دے نی یو بوی و م رئز گرگونه دوند.

ابوبهک چیرم ات چخیرج ات ڏيڍشك ڦيو کنیت هم خوبث خيرت هم خو بُخبن ارد چيرت. وے خو دراز نول قتیر ڦزچ مس اس کوئچ اند زوئند ات چخیرج مس زمهڏ پے بېر آسایين نه لهکنیت.

- باوبهک تمرخ.
- ابوبهک تاج.
- ابوبهک رئز.
- ابوبهک نول.

ابوالبشر. *Abul-bashar* (نو). {عرب}. آدم تهت. آدمین داد. یکمین آدم. بابای آدم.

- اتومات خن.
- اتومات دورجن. دورجن خوبت صورت زئزد.
- اثر Assar {عرب}. نپون. پا ذ جاے با ذست جاے . بیذجاے . کتاب. شعر. مقاله.
- شاعر اندوے دیوان شعروے اثر.
- نویسنده ات وے داستان وے اثر
- پے وستادیے دفیا تاق تئبیت، یودافیا یوتاق وے اثر.
- دزد اندوے بیذجاے وے اثر.
- جنایتکار تھے اندگیت اثر قتیر وے بشکرین.
- اجداد Ajdod {عرب}. داد ات باب. نیاکان. زات ات بود.
- عربی نے جد معنا با ات اجداد تھے سود باین.
- مو اجداد - مو باین.
- تو اجداد - تو باین.
- م اجداد - م باین.
- مه ام اجداد - مه ام باین.
- مہش اجداد - مہش باین ات ویف باین.
- تھ امہ اجداد - تھ امہ باین.
- می ایف اجداد - می ایف باین.
- وی ایف اجداد - وی ایف باین.
- دی ایف اجداد - دی ایف باین.
- اجل Ajal {عرب}. عمر آخر ستاو. مهرگ. زندگے تر آخر فریپتاو.
- اجل یچبن.
- اجل فریپچبن.
- متل: اجل قتے چاره نست. اس اجل رخیستاو / رخیثتاو نه بافت.
- اجنبی Ajnabi. (ستاوین). {عرب}. پرح . بیگونه. نو یچجن. نو پئدا سوذجن. نا بلد. آدم یے چھے وے نه فهمت.

- عباس خلیفہ سفاح، اس ابومسلم زید. خلیفہ اس دے پے بناج ڦد، ادے امویین تیر دم مبئث خه ڦود، یے مبئث ته عباسے نے دم میٹ فیرت.
- اپی میسم Optimisme {لاتین/ انگلیسی}. خوش بن. به امید. هرچے اند تر آیندہ امیڈ خه ڦد. فکر کنبن فک چیز بشنهند، یے چیز گندھ نست.
- اپی درم Epiderme {لاتین / انگلیسی}. پوست تیرینک. ادم، ستور یا واشن ات درخت پوست تیرینک. پوست ڦج.
- اتابیک Atobik/ Etefoq. اتا باب . تھت اند وے تھت یا نهن اند و م تھت. یے گ غله. کته نک. کته تھت.
- اتفاق. (نوم). یکجا ستاو. خودل ات خو ڙف ییو چیداو. هم دل ات هم زبان مس لوڻبن.
- اتفاق چیداو
- هر جاے اند مردم مذینه اتفاق خه ڦد، یو مردم ته تر پرا تبزد.
- بے اتفاق خبث تباھی ات ویروڻ.
- مہش ارد درکار اتفاق ڦیئم.
- مہشمهم اتفاق.
- تمیت اتفاق.
- مہذین اتفاق.
- میف اند میف مذینه اتفاق.
- اتم Atome . یے عنصر اند سرڅلک غبار ادے وے عنصر خاصیت دفیست. قدیم اندين لود اس اتم څل دے گه غبار عنصر اند نست. اتم سرڅلک غبار هچگه ته بهین چید گه نباتت. ات زیا ره معلوم ست ادے اتم درون اند پروتون. نیوترون. میزوترون. الکترون ات پوزیترون . . . اتم خبث سرڅلک غبار نست، ات وے درون اند فنه گه غبارین (زره ین).
- اتومات Automat. {فرانسوی / انگلیسی} خوبت کار خه کیبت. خودکار.
- اتومات ساعت.

<p>- اخته ڦاچ.</p> <p>- اخته گهر. آدم ادے وے کارستور اخته چیداوخه.</p> <p>- اختگ</p> <p>- اخته چيداو</p> <p>- اخته ستاو</p> <p>- اخته ڦداو.</p> <p>اخنوخ. Akhnooh. (نوم). عبرے زف نے ادریس پیغمبر نوم.</p> <p>ادب. Adab. (نوم). [عربی]. خنور. بشہند خوی. خوشخوی. فہمتاوا. هنر.</p> <p>- بے ادب. آدم ادے ادب خه نست.</p> <p>- به ادب. فہمچاز. به خنور.</p> <p>- ادب ته لوُفین آدم اند وے سرمایه.</p> <p>بنک اند وم زیور وم ادب.</p> <p>- نله لقمان حکیمین پیشخچ ادب اس چه یاڑ چود؟ لوُفچه اس بے ادین. گندھ کارین چود ات مردم ویف نیمو چود. وزم چوبنت هرجیز مردم ارد خوش خه نه ڦد وے کارم نه چود.</p> <p>ادیال. Adyal. (نوم). [روسی]. شال. کمپل. پتو. وونن یا پخته ین ویفچن شال. شال شب لیف جاے تیر وم خو تیر ذہذین.</p> <p>ادیب. Adib. (نوم . ستاوین). {عربی}. نفسیج. شاعر. آدم ادے ادبیات خه فہمت. خوش گھپ ات بشہند نفسیج آدم. نویسنده. سخن سنج.</p> <p>- ادبی ستاو - اس لپ نفشتاو ادبی سُت.</p> <p>- ادبی چيداو - دوند بشہند درس ڈاد فکین ادبی سُت.</p> <p>- ادبی ڦداو - ... بشہند ادبی قُد، اته شج مہش درون نست.</p> <p>ارابه. Arobà. (نوم). چھرخ دار. گادے ات کراچے ته مس لوُفین. ایروڻ فارسی تیر ته سود گدونه. گاری.</p> <p>- ارابه کش - آدم ارابه خه تاڻد. ارابه قتیر ویز تھڑیج.</p>	<p>- اخته ڦاچ.</p> <p>- اجیر معلم - خوب اث معلم نست اته درس ذید خو درس ذئد اند پول زئزد. دے معنے تیر ادے دگر معلمین اند اگر درس مس خه نه ذہذین خو پول زئزین ات اجیر ته درس اند دوند پول زھزد.</p> <p>- اجیر سراز - تر غرب یے لهف ادمین اجیر سرباز انجهفین دذ ویف بازین تر ذئد وهذ مزد زئزین. ذهد دے تیار سرت دگه ته پول نه زئزین.</p> <p>- خریون اندين مردکار خه انجود دذ کار خه چود یو مس اجیر فد.</p> <p>احمق. Ahmaq. (ستاوین). {عربی}. ساذھ. بے ولچ. دبنگ. گرنگ. اھپوک. اباته. پیتره.</p> <p>- احمد ستاو - آدم پیتره یین جناو کار خه کبنت.</p> <p>- احمد چيداو - یے چھے اباته یین جناو کار کبنت دذ وے شہندین، دذ ته لوُفین ادے احمدین دے چود.</p> <p>- احمدی - پیتره گے ، اباته گے.</p> <p>- احمد آدم ته احمدی کار کبنت.</p> <p>- احمد هرجا خه سود ، وے احمدی مس وے قته.</p> <p>اخبار. Akhbor. (بنجیسک). لپ خبر. خبرین. چاو-چاو.</p> <p>اخبار - Akhbor - روزنومه/ نقشچن روزنومه.</p> <p>- اخبار نقشت / اخبار نقشتاو.</p> <p>- اخبار بنیئداو.</p> <p>- اخبار توف چيداو.</p> <p>- اخته. Akhtà. (نوم / ستاوین). بے ڳر. هرئیر اند ڳر خه نه قد. نیر حیوون ادے وے ڳرین بن خه پتینج.</p> <p>- اخته بُنج.</p> <p>- اخته بُچھک</p>
--	--

ارنگوتان / ارنگ اوتان. Arang-outan. لاتین Pongo. ادم جناو میمنک. میمنک آدم جناو ذو پا ذقی پوند تبزد ات جنگلهل زار ارد زندگ کښت. لپ و بنیار میمنک لوڤن تبز یوخته سود.

ارنگوتان قهد بلندیه تا یه متر ات و مه ذستین دوند دراز تا زونین یېخ. دیف زندگی مس لپ حیرونیگ ره.

آرنگ اوتان اند ویف نیر ته 12 - 14 سالگی اند ات ستريغ 8 - 10 سالگی اند به بلوغ فراپت. ارنگ اوتان بُغزے مس تا 8 ات کهند موست دووم کښت. هر ارنگ اوتان ته یه بُخ چیرت. دوس وخت ادیه یه ستريغ ذیون بُخ چیرت.

ارباب. Arbob. (نوم). عرب ات فارسی اند ارباب اند یه معنا ات خینونی اند یه گه معنا. خینونی اند ارباب ته و مه لوڤن ادی اقسقال کار و مه خه رمید. هر قریه اند یست اقسقال ات ارباب. ارباب دف تر دف نايد ات اقسقال پیغوم مردم ارد فریئت.

ارتیجاع. Ertejo. {عرب}. وبژیقداو، گهپنیتاو، در زبا گهپنیتاو. سیاست اند دیه پیښرفت ات ترقی قته دینمنه. ارتش. Artesh. (نوم). سپاه، عسکر، لشکر، یه مملکت اند و مه سپاه. ارتش سرخ. شوروی لشکر.

ارثین. Arthin. (نوم). ریبیت خه خهفخت و م تر پرا ته بنووخ ات ژنیج دخ یا زد و مه لوڤن ارثین. ریبیت شمال.

ارجاسپ. Arjosp. (نوم). تورون پاتبهاه افراسیاب نباس نوم. ارجمند. Arjmand. (ستاوین). به ارزین. به قدر. به چه. به قدر ات قیمت. بزرگ. بلند مقوم. نوم دار. به نوم. به ارزین. ارزین دار. رفیق ارجمند

- دوست ارجمند
ارخت. Arakht. (نوم). قشلاق. درمارخت قدیم نوم. قدیم اند درمارخت گله نوم ڦد مه رویه تا و مه رویه درمارختن ارخت لود. دے جهت و مه دریا غل مس ارخت لوڤن.

Arakht-daryo.

ارخت دریا اند و م سرگه بیپوه قول یه لهف گه ریزگ، ات راب بېخبن ازواد ات ازم تر و م دېذنن دذ تگاف دے ار داک خونه ره پنج قته ییو سوڈ. قدیم اندېن و م لود ارخت آف. آف مس خب اث بېخ معنه ذید سوڈ ته ارخت بېخ.

اردنگ. Ardang. (ستاوین. نوم). به قوت. پهلوون. به جسد. غهفخ آدم.
- اردنگ بچه مرد.

متن:

اردنگ. (ستاوین). هر رهنج ات ذیو.

ار. Ar. ار چیز یا هر تهن هر یه گه چیز یا جا یه درون خه ڦد. ار کرخه دھیست.

- ار باع - ار باغن راشت راشت گلن.

- ار زمخ - ار زمخ مال ات ستور تگ ڏاڻج.

- ار وئد - ار دم وئد دے غاب درون فنه سیجیبک.

- ار کهزار - ار کهزار بد کریا پچ روشتیچ کښت.

- ار بېخ - ار بېخ درون پڅځک یه جا ماھې یه جا ره وازد.

- ار دریا - قدیم اندېن لود ار دریا آدم چې.

- ار تهخ - رپو دا جنچیر پېښن تیزچ ڏاڻج ار تهخ.

- ار دره - بېخ اس کوه خهفخت دذ دیدد ار دره.

- ار تائچ - ار گوزن خمیر داچ (تائچ) خمیر.

- ار دیک - دس غله دیک یه بېچ اد ار دم پوختاو بافت.

- ار کثار - زمستون گنده وخت اس شتا یه پا ذنېن ار کثار.

- ار جوال - ار جوال قناق چېنج.

- ار خمود - ار خمود یه شوک ربنج.

Afzal Amun.

افضل امون عبدالامون پخ 1332 خ / 1953 م ذینبار اند تر دنیا يچ. افضل 1339 اند تر مکتب دبد. اس خینون اند تیزد کابل ادے خو بنبیداو دووم ذید. زبا اس حرې شونځی ات حرې پوهنتون تیار چیداو ار شنیدند کار شروع کښت.

1354 قواي هواي شيندند افسر.

1357 کندک محافظ قوماندون.

1361 دهدادے هوايے قواي کندک محافظ خوماندون.

افضل امون یيو اس موفق قوماندون، هر نظوم خه يچ خو وظيفه ے تر پرا یاذج ات وطن اردے خزمت چورچ.

افضل امون اند لپ دے خفار ذيس سال شير پؤست وے تنه اند.

افضل امون خو خفار ذيس سال خزمت اند خوندها م DAL ات تقديرنومه زابچ.

اقسقال. Aqsaqol. (نوم). دے دس اث ته سؤد سفید بؤن. ات اقسقال اند ی گه معنه کتنک. فشلاق کتنک. معلوم سؤد اقسقال ترک کليمه. دفيست يد وے وخت ار خینون یت ادے ترکستان ی لهف وخت خینون تير حکومت خه چود.

خینون اندبن هر قريه اند یيو ے اقسقال ڦادے ی لهف اند غل اث زبا اس وبٺ ميداو مس اقسقال وبٺ لوقين هر وخت وبٺ نوم خه انجهشن. ی لهف اس وبٺ نومدار اقسقالن نومي:

اقسقال نوم
وے فريه

اقسقال سليمون بيک
درمارخت.

اقسقال دار رستم
درمارخت.

رستم ته بيبن دے قريه دار لوقين.

اقسقال شاه انور
بنيوه.

اقسقال محمدنذير
بنيوه.

اقسقال شهبال شاه
بنيوه.

ار گچ - تهپ وے کهل ار گچ يو تهم پښتن خه ڦد.

ار زور - سهمله خوكهل ار زور تهپتاو.

ار گرييون - كرته دوند تهنگ کهل ار وے گرييون نه وزد.

ار پکال - قاق توڈ ار مو پکال ات تر خاوه ته سهوم.

ار کوريچ - دفوسک اس سهم ار کوريچ خوتمه چود.

ارتگاف - اس تيرث یت ار تگاف اچ توييد.

ار پسته - اس بلند ے ار پسته دوس گهرم دے.

ار درون. Ar-darun (نوم). مذينه اند. هر مذينه.

اردو. Urdu (نوم). از مغولي زابچين يعني سپاہ. سرباز. لبناکر.

اردو Urdu (نوم). پاکستان زف.

ارذونجك. Arthunjak. (نوم). بپماري. اول پوست ڀريچك انجفخت بعد روشت سود دڏ زخم.

زخم دے ست درازيخ ته دووم کښت. آخر ارد ته سود خرئين. مردم ته لوقين ارڏئنجك دارے / دارو ايلک چنپهړ غيز. اس ايلک چنپهړ ٿه غيد کرئندين ارڏونجك ار مالين ڪوب سود.

ارز. Arz. (نوم). نرخ. بهه. خارچ پول ارزين.

ارغنجال Arghanjol. (نوم). ميوه. لاتين نوم Prunus.

ارغنجال ناش داڏگه تر پوست یه بنجاک ميوه.

خینون اند سر لپ ارغنجال سقديچ اند ات ار قلعه بن

باغ. اس خنورگ تر قله بن باغ تا سقديچ روی ذيد.

ارغنجال اند وم درخت شفتالي ات آلبالي جناو پهست ات برک ، ات وم ڏارگ تهم از شفتالي تسمه دے.

ارغنجال خاصبيت: خينک ات شتا (سرد). کرم معده زيداورد سر بشهند دارے. تهپ مس پهست کښت ات زئند.

- بنزین پرواس ارزؤن ڦد، اسید قیمت سوڈج.

- مردم ته لوڻين: ارزون بے علت نست ات قیمت بے همت.

ارزوڻن. Arzune (مصدر. نوم). فربون. هرچيز لپ څه ڦد.

ارزوون دئے. یے چيز اس پيگه کده ارزون څه ڦد.

دو چيز يك دگه قته برابر کنин هر چدوم اند وئے نرخ دوس دئے خه ڦد وئے ته لوڻين ارزون دئے.

ارزبن. Arzex . بـهـ. نـرـخـ.

- بـهـ اـرـزـبـنـ - بـهـ بـهـ.

- بهـ اـرـزـبـنـ - اـرـچـيـزـ اـنـدـ وـئـےـ بـهـ بـلـنـدـ خـهـ ڦـدـ.

- اـرـزـبـنـاـکـ. بهـ اـرـزـبـنـ.

- اـسـ اـرـزوـنـ يـيـ چـهـ سـرـاقـ ...ـ نـكـبـتـ.

ارزنگ. Arzhang. (نوم). ماني نقاش پيغمبر اند وـهـ کـتابـ نـومـ.

ارزنگ. Arzhang. (نوم). تورون پهلوون نوم.

ارزنگ. Arzhang. (نوم). ذيو نوم. ارنگ ماڙندون اند رستم قته ڏئڻ چود خورستم وـئـےـ زـيـدـ.

ارسنيک **Arsenic** (لاتين). پورگ دارئے. (مرگ موش). { كيميا } وـزـمـنـ عنـصـرـ As.

ارسنيک اند وـئـےـ اـتـهـ نـمـرـ 33 (33 الـكتـرونـ).

الـكتـرونـينـ هـسـتـهـ گـرـگـوبـهـ څـهـارـ روـفـ نـاـيـدـينـ. 1 روـفـ 2، دـوـمـ روـفـ 8، سـئـيـوـمـ روـفـ 18 اـتـ چـارـ روـفـ 5.

ارسطو. Arastoo. (نوم). یـيـوـ اـسـ یـوـنـونـ فـيـلـيـسـوـفـنـ. اـرـسـطـوـ، اـفـلاـطـوـنـ بـنـاـگـرـدـ ڦـدـ.

ارگ. Arg. (نوم). قـلـعـهـ. اـرـکـ. حـکـومـتـ اـرـکـ. جـاـيـ اـدـهـ حـکـومـتـ یـمـ اـنـدـ کـارـخـهـ کـبـتـ.

ارواح. Arwoh. (عرب). روان. جان. ارواح معنا چـمـعـ رـوـحـ. اـتـ خـيـرـونـ اـنـدـ تـهـ یـيـوـ جـنـاـوـ کـارـيـاـذـدـ. روـيـنـ.

اقـسـقـالـ جـمـعـهـ خـونـ

ويـادـ (غارـجوـينـ، پـهـسـتـبـ، ذـيـرـ جـيـدـ، خـوـسـتـ) اـتـ شـيـفـ ايـخـ.)

ويـادـ.

ويـادـ.

نـجـمـ الدـيـنـ تـهـ لـپـ دـئـ مـيرـزاـ نـجـمـ الدـيـنـ لوـڻـينـ.

ويـادـ.

ورـوـذـجـ (ستـهـجـ، خـنـورـگـ، وـرـوـذـجـ، کـرـونـجـثـ تـاـ سـاـوـونـ)

ورـوـذـجـ.

ورـوـذـجـ.

سرـچـبـنـمـهـ (اـسـ درـهـ تـاـ پـدرـؤـذـ آـخـرـ ايـخـ).

بهـهـنـارـ (بهـهـنـارـ، اـنـدـيـرـخـ، يـارـگـومـ، خـيـنجـ ، دـولـتـ شـهـهـ اـتـ خـيـنـؤـدـ).

بهـهـنـارـ.

شـيـرـعـلـىـ اـنـدـ وـئـےـ نـومـ مـيرـزاـيـ قـتـهـ لـپـ دـئـ

نـمـاـيـونـ.

سرـچـبـنـمـهـ.

ذـيـبـنـارـ.

بشـدـوـودـ (فـرـيـزـنـ اـتـ بشـدـوـوـ).

بشـدـوـودـ.

روـبـنـونـ.

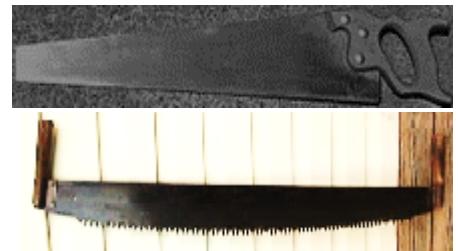
ارـزـبـنـ. Arzex. (نـومـ). قـدـرـاتـ قـيـمـتـ. بـعـ. بـهاـ.

ارـزوـنـ. Arzun. (ستـاوـبـنـ). یـيـ چـيـزـ اـسـ خـوـنـرـخـ پـهـسـتـ دـئـ خـهـ ڦـدـ. هـرـچـيزـ وـئـےـ نـرـخـ اـسـ پـيـگـهـ دـگـافـ دـئـ خـهـ ڦـدـ.

ـ يـهـ تـئـ ماـشـينـ اـسـ وـمـ سـفـيـدـ اـرـزوـنـ دـئـ، دـونـدـ اـفـيـنـ يـكـهـ کـيـنـهـ دـئـ.

ارمون. Armun.	هوس. خواهین. امبد.
- موارمون	-
- مواند بیوٹ ارمون	-
- تو اند ... ارمون	-
- مهش اند ... ارمون	-
- تمہ اند ... ارمون	-
- میف اند ... ارمون	-
- ویف اند ات دیف اند ... ارمون.	-
- هر چه اند ... ارمون.	-

اره. Arrà. (نوم) . اسباب. تئبیغ اسباب. سپن تېز ذندون اسباب ذارگ و مقتی
بیچنبن. یه لهف اند سپن دسته ات یه لهف اند ذارگین.
اره یست ذوسراهات یه سره.
ذوسراه یه که اد یه ذو طرف دسته و ماند خه. کار اند ته مس ذو آدم مگم و م تھژن.
اره ذبداو. (بنجیسک) . ذارگ بیچنباو.
اره چیداو. (بنجیسک) . ذارگ اره خه تھژن.

اره ی / Array. (نوم) . . . . .
3 .....
30 .....
اره ذیس -

حسینے حسنیار

31	.....	. اره ذیس ات بیو.
3	.....	. اره ذیس ات ذیون.
33	.....	. اره ذیس ات ارهی.
34	.....	. اره ذیس ات خفار.
35	.....	. اره ذیس ات پینچ.
36	.....	. اره ذیس ات خاير.
37	.....	. اره ذیس ات ۋەقىد.
38	.....	. اره ذیس ات وېست.
39	.....	. اره ذیس ات ناو.

اره یوم / اره یم. Arayum/ Ara-um. (نوم) . غەھخ سخ. غەھخ مبارکباد. هر چید اند دە غەھخ تر دنیا دە يت اره میث بعد ته مبارکباد / سوركىن. وە ته لوقىن اره یۇم.

آزؤخ. Ozukh. (نوم) . يوش. يۇغىخ. پىندە پاڭ تېوش. جۇبىن اند گۈلە ات جۇبىن پاڭ تەخلى دە.

ازل. Azal. {عربى}. هرچىز اند اول ات آخرخە نە ۋە. نە اول ات نە آخر. ۋەنچ خو ۋەنچ يې چەھە خېرنىست. يې چە به يازى نىست. سر قىديم. اس پىگاه ات ۋەنچ.
- روز ازل - يىكە مىث ادە زمۇن و م قتىر شروع خە سوۇچ.
- نقاش ازل - خذايى.

ارىغ. Aregh. (نوم) . رەخ. مەھك رەخ خە سود. مەھك رەخ سود تېپتاو نە بافت.

ازل. Azale. قىديمه. هرچىز قىديم خە ۋە.

ازون. Azun. (نوم) . (لاتين Ozone) . بې رەنگ ات تەمج بوي گاز. پس آتىپك ازون بولە بشەندىث تر نئىخ ياذد.

ازون خېت يۇنانخ كلىيمە دم معنا بولە يو مس بولە تەمج خە نئىخ خەبىن كېنىت.

ازون مالىكىول 3 اتم آكسىزىن قتىر.

اسپ آبے بعداز فیل ات کرک (کرگدن) سیوم غله پستوندار. دست ته وم اسپ آبے لوفین اته وم زندگخ دریا لهفین ارد. یه گونه ته سرقین سست افین شرژک ارد خو مالت.

تر اسپ آبے خیز قریب ستاو لپٹ خطردار، بے یه چیز آدم نے ُرہ کنیت ات ویف خو یه بشکین قته آدم دس زخه کنیت هچث خب نه سود.

اسپرانتو Esperanto (نوم). {فرانسوی / نکلیسی}. بیواس مصنوعی زفین. وم گرامر لپ آسون. دے افین اسپرانتو بیو اس بین المللی زفین.

اسپرانتو 1857 میلادے سال اند داکتر زمنهوف Zamenhof اختراع چود.

اسپرم / اسپرماتوز Esperm (نوم). {لاتین/ انکلیسی Spermatozoide}. نطفه. تخمه. نیر حیوون ات چارک نطفه.

اسپرم اس یونونے اسپرما اند زابچن دے معنے کنیت، توغم. توغم وینداو.

استاد Ustod. (نوم . ستاوین). فهمچاز. چیزفهم. آدم ادے یه چیز فهمت ات دگه بین ارد مس خه لوقد.

استافیلوكوک Staphylocoque (نوم) {فرانسوی}.

یه لهف اس بکترین انگورذ ُحبنے جناو پھلے پس پھلے آدم تنه نه نهرم ات تنک جاے بین اند زندگ کنین.

استیولوژی Osteology (نوم). {انکلیسی}. علم ادے ستخون بناید.

استخوان شناسی. ستخون علم.

استثمار Estesmor. (نوم . بنجیسک). {عربی}. دگه بین کار کنین ات بیو ویف بھره خه خیرت.

دگه بین محنت بھره ار خو چبک ذئداو.

- آستعمار چیداو - یه دولت اس یه گه دولت کاشت دذ وے بایگرے خیداو.
- استعمار ستاو - دولت ادے یه دولت وے خه کاشت.

استخدام Estekhdom. (بنجیسک). {عربی}. تر خدمت انجیقداو. در کار زیبنتاو. یه چرد کار ذئداو.

اژدها Azhda . (نوم). ایدل. سؤگین اند یه ُغله دفوسک ووفد کھل وم اند، وم چهنگین عقاب اند جناو وم کھل فارج اند مغوند وم ڈم مس هر رهنگ دفوسک ڈم. از وم غېف اند ياخ زېنت.

هر جاے اند خه یا زد فک چیز ته خبرت نه ته مال لهکتښت نه ستور.

ایدل / ایدر Aghdal. (نوم). سؤگین اند ُغله دفوسک اس وم غېف اند ياخ زېنت.

اساس Asos. (نوم). {عربی}. بن. بنیاد. بلاد. بنجیسک. بن ات بلاد. ویپش.

- کتاب اساس / اساس کتاب - کتاب ادے مردم داد ات باب وم درون اند. کندھ کتاب مس لوفین.
- بے اساس - هر چیز اند ویپش خه نه ڦد.
- اساسی - لپ مهم.

اسباب Asbab. (نوم). کاچار. هرچیز قته کارچید خه بافت. تاربن، شلک، خایچ، سیچ، سکع، چلبر، تنیب، چرمک. ....

- وستاذ اند وے تارین ات وے اره.
- معلم اند وے قلم وے کتاب.
- دھقون اند وے ذھرف ات بېل ات چاک ، یُغ ات سپارن، فروبن ات انجهن وے اسباب.

اسپ آبے Aspe-obe. (نوم) حیوون. لاتین نوم : Hippopotamus amphíbius ات انگلیسی نوم : Hippopotamus . غههچ تورے (وحشی) حیوون وے قهد درازے (از ڈم تا نئخ) تا 4 متر ات وم بلندے تا 3 مترمس فراپت. اسپ آبے وزن اس 2.5 تا 3 تن. وے پاذبن کت- کت و انگتښن مذینه پرذه دے افین بشهند بنناوهړ.

اسپ آبے ُحراک بېخ لفین ار واپنین ات غاب.

اسپ آبے در افريقا دریا لهفن ارد زندگ کنیت.

اسفنجین اند ویف خوراک بیخ درون حل سودجن حیوونین کرخ. خُبٰث خورد خوراک میزداو نه فهرذین ات پُذجن خوراک خهرين دے افین ته ویف گنديده خوار لوقيين.

اسفنجین اند بیخ تر ویف تنه دېند اس بیخ خو خوراک تهzin ات يه خالے بیخ ثا ویف تنه کرخين ڦه نښتند.

اسفنديار. Esfandyor. (نوم). کياني پاتباهه گشتاسپ پیخ. گشتاسپ وے رماد سود زابل رستم انجيقد پے رنخپل کښت خو فيرت. اسفنديار خود داد گهپ تيرست ار زابل رستم قته ڏئد چود. رستم وے زيد. رستم اند وے دل اند شاهزاده قته ڏئد نه ڦد، ات اسفنديار وے ناچار چود ادے ڏئد کښت.

(شاهنومه).

اسكاريد Ascaris يا Ascaride (نوم). { فرانسوی / انگلیسی}.

چخيرج آدم درمون اند اس غڻد بیخ ات نا زنيد ميوه پييذا سود.

هرجيزي آدم خه خيرت يه ته مس وے خيرت. اگر يه گون وخت دور خالے رست وے وخت ته يه پے درمون خون ڏنڊمت دذ درمون زخه کښت.

ستريغ اسڪريپس يڪبارٺ خار مليون ترمرخ لهکښت. خار مليون ترمرخ آدم مدفوع قته نښتند، بنوچ ویف یېست کښت تخريم پے سفرهه ات ميوه ندفسين. ميوه يا سفzech دے نا زينيد خوچ سست ڦا ته ديندين ار یه گه آدم درمون. دسگه اس بيوار یه گه ديندين.

اسڪندروف بهادر. Iskandarov Bahodur.

پروفيسور، اكادميسيں، علم تاریخ داڪټر بهادر اسڪندروف 1912 ميلاده ساڳچه هر فنوم قشلاق، تاجيڪستون - شوروئ خيرون اند زاڌج سُؤڄج. بهادر یه ذيس ات خفار

- استخدوم چيداو - کار ڏئداو.
- استخدوم ستاو - تر کار دپداو.

استفراغ/ استفراغ. Estefrog/ Estefrogh (بنجيسک). {عرب}. سفرا. زارد اندیداوا.

آدم یه چيز کښه یا غزد خيرت زارد اندید دذ سفرا کښت خود ڏور خالے کښت.

- استفراغ چيداو - دور خالے چيد.
- هرجيز خه وزمنه خود دذ استفراغ چود فک خو خورجن پئيود.
- استفراغ ڏور (معده) تازه کښت.

استمنا. Estemno {عرب}. مهختاو. انگليسي ٿئي. Masturbation. ٻئي ڦنڪ اث خو .. زؤستاو.

استهه. Astaar (نوم). پوبناک پے ڀر تُنک كاله انځين خينين مه سود.

استوار. Estewor. (ستاويں). خَبَنْ. برجاء . اس ُخَنْدَه نه وخت. رخ نه لوڻد. اس ُخَنْدَه نه جښت. جښين نه کښت. برجاء چيداو. باور ڏيداوا. استوارانمه. اعتمادنامه.

استوانه. Estewona. (نوم). غلوپښت. غلتک. هرجيز ستون جناو غلوپښت خه ڦد.

استوماتيت. Stomatite {فرانسوی / انگلیسی}. کوم فهين دهڙ. کوم فهين ورم يا چرڪ خه کښت.

اسحاق. Eshoq. (نوم). ڀيو اس ابراهيم پيغمبر پخبن.

اسد. Assad . (نوم). {عرب}. شير. ات مئست نوم . مئست بعد اس سرطان ات پرا اس سنبله.

- اسدالله - خداي شير. شير خدا. اموم على لقب.

اسرائيل. Esrail. (نوم). يعقوب لقب. يعقوب یوسف تهت ات اسحاق پیخ ته اسرائيل مس لوڻن. دے افین قرآن اند مس بنه اسرائيل یڃچ دے معنے يعقوب زريابن.

اسفنج. Asfanj. (نوم). لاتين نوم : Porifera. وا بن مغوند زنده جونبن بحر درون په تهخبن ڪلمبٽ نديڻخبن، کورڄ کؤرڄهک ته ویف اند.

اسناد. Asnod. (بنجیسک). {عرب}. جمع سند. لپ سند. قاغز. بریوچ. پوست. هرچیز نفشنچن خه رینچ. / یے چیز پے یے چیزگه چست چیداو.

Esmoil bene Jaafar Sodeq (ع). اسماعیل بن جعفر صادق (ع).

اموم اسماعیل (ع) 721 میلادے اند تر دنیا یتچ. اموم اسماعیل اس داد حسینے ات اس نهن حسنے. وے داد اموم صادق (ع) اموم جسین نیاس ات وے نهن فاطمه اموم حسن نبیس. اموم اسماعیل، اموم صادق خدیر پخ ات نص قتف خو تھت جاے تیر اموم. اموم اسماعیل 755 میلادے اند اس دنیا توید، ات امومت ربد پے وے پخ محمد ابن اسماعیل (ع).

اسود. Aswad (نوم . ستاوین). {عرب}. تئر.

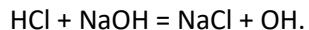
- حجر اسود. تئر زیر.

اسهال. Eshol. (بنجیسک). {عرب}. بیمارے آدم قیچ تبزد. قیچ دھرد.

- اسهال خونی - آدم قیچ دھرد کبنت دذ خون اس وے خہ تبزد.

اسید. Acid (نوم) {انگلیسی}. اس یونوون Acidus اند زانجن یعنی سُب پا ٹنبے. اسید کیمیاوے مادھ ادے ہایدروجن (H) وے قتنے.

اگر اسید ات القلی یکجا خه سہوبن، نمک ته دھکبن ات ہایدروجن اکساید ته آزاد سود.

اسید ازئیک یا نیتریک اسید Nitric Acid. شوره. رفہر. بیو اس به قوت تبزابن ادے طلاات نقرهہ مس تئر کبنت.

اسید سلفوریک یا سلفوریک اسید Acidic Sulfuric. گیگرد تبزاب.

بے بوے ات یے رہنگ بنوچ (مایع) ات ثبویج. بنوک قد تیر ذارگ تے یا یے چیزگه تیر خه چکبن و تیت ثئود. بنخ تروے خه فراپت ٹف اس وے انڈے نبنتبزد.

اسید سیتریک یا سیتریک اسید Citric Acid . لیمون تبزاب.

اسید کاربونیک یا کاربونیک اسید Carbonic Acid . کاربن تبزاب.

اسید لکتیک یا لکتیک اسید یا تبزاب شیر Lactic acid . بنوقد تبزاب.

ساله ڦڈ توید تاشکنت درس سنپید. یے ذیس ات خفار ساله ڦڈ تر بلجوان - کولاب ولایت کار شروع چود.

1933 میلادے توید لیننگراد بنپداو.

1941 تا 1945 جهانے ڏئد اند "ارتش سخ" سیاسے کار کن. زبا اس ڏئد ار تاجیکستان تاریخ استاد.

بهادر اسکندر 2014 میلادے اند اس دنیا توید.

اسکلت / اسکلیت Skeleton (نوم) (لاتین).

آدم یا حیون تنه ستخون بندے. تنه ستخون ادے رهگ ات پی قتیرین پے هم دگر چست خه.

آدم تنه اند 200 ستخون ادے فوکین رهگ ات پی قتے پے یک دگر پنديمچين. هر ستخون ته خو کار کبنت اگر بیو اس دیف ارد پے چیز ضرر خه فراپت پے کو جاے اس تنه ته شلغ سود اس کارتہ رست.

اسلحه. Aslehà (نوم). {عرب}. خن. براق. ترک.

اسلم. Aslam. (ستاوین). {عرب}. پے گل غہش. پے عیب. پے چیز اند شلغ خه نست.

اسلوب. Uslub. اسلوب عربے کلمہ ات خینوون رف اند دم معنا دوس پے گه سنج اخلاق ات پوند. پوند ادے آدم م خونزندگ اند وے تیر روون خه.

متل اند یا قهر اند لوڤین:

- بر اسلوب (تو، وم، وے ...) لعنت.

اسم. Esm (نوم) {عرب}. نوم . دے جمع / لپ عربے نے اسما ات خینوون اند نوم یین.

بیو نوم ات لپ نوم یین.

اسم اعظم. Esm-e aàzam {عرب}. خلای نوم . بیو اس خلای سر غله نوم یین.

اسماعیل. Esmoil. (نوم). اسماعیل ابراهیم پیغمبر پخ اس هاجر. ابراهیم اندبن ذو رن

فخ (هاجر ات سارا). اس هاجر اند اسماعیل، اس سارا اند اسحاق. مسلمونبن لوڻبن ابراهیم نے اس یهوه (یہود خنداے) حکم ست ادے خو پخ اسماعیل قربوون کبنت، بنی اسرائیل ته لوڻبن نی ابراهیم نے حکم ست ادے خو پخ اسحاق قربوون کبنت.

پؤست ستئور ملھحت داڏگه به پایین نست، تېزت ُخ ڏيئند.
بنتر یست باخترے ات یست عرب. عرب بنتر اند یے کوڻون ات باختر اند ذوکوڻون.
صحراء نبین مردم (عرب ات آسیای مرکزی) از قدیم بنتر بیوقد ڙاو جا یه تیر براپشت.
بنتر 4 - 8 لیترات یستین شترین یه میث اند 12 لیتر بیوقد اس ویف ذوھین.
قدیم اند بنتر قتیر کاروون اس یے جا یه تا یه گه جا یه تاید (شرقین غرب قتیر
وصل) چود.

اشترخار. Shetur-khor. (نوم). بنتر زهش. ژهش بنتر و مخه خیرت.
اشترمرغ. Shetur-murgh. (نوم). علیه نوم : Struthio camelus : دراز پاڏ ات

دراز مهک پرندہ نه روازد اته تېز ته ڙازد.
نا روھزیج پرندہ ، پرندہ ادے نبخار خیرت. شترمرغ
هم سرغله هم سرغله تمرخ پرندہ . یم دراز پاڏ ات بلند
قهد پرندہ فھرڏئد یے ساعت اند 70 کیلومتر ڙازد. شتر
مرغ ان و م خرج وابن ات د پھلے اندبر بشیو ته مس
کښت. دهڙ ته از پینځ تا پینځ ذیس یکجا یه ک یه
جا یه اند زندگ کنین. شتر مرغ اس 63 تا 145
کیلوگرام وزن. شتر مرغ اس 40 تا 50 سال عمر یئست. هر تمرخ اند و م وزمنه تا
بیوات کهند کیلو.
آشتها. Eshteho (بنجیسک). {عرب}. فارتاو. طلبتاو. خیداو خه فارت. میل در
خوراک.

اشرار. Ashror. (نوم / ستاوین). {عرب}. بدکار آدمین. شرانداز. یاغ.
اشغال. Eshghol. (بنجیسک). {عرب}. انجیقداو. یے چے وطن یا جا یه انجیقداو.
- اشغال چیداوا - انجیقداوا.
- اشغال ستاو - انجوڻج سوڏجن.
- اشغال چورجن - پرایث انجوڻجن.
- اشغال انڊ ڦداوا.

اسید. Asseed. یم سال. زبا از پرواس. ییکم سال. سال ادے شچھم مم اند خه.
اسیر. (ستاوین). {عرب}. بندے. قھب اند. مه قھب. چھنگ اند.

- اسیر انجوڻجن - یے چھے یے چے قھب اند خه ڦد.
- اسیر چورج - یے بند کنبن یا چھنگ اند خه انجھقین.

اسیر عبدالغیاث. Asir Abdulghayos. (نوم).
شاعر اسیر اند و م نوم عبدالغیاث ات و م داد نوم یوسف علی شاه.

معلوم نست اسیر چدوم سال اند ات چدوم جا یه خینون اند تر دنيا یئچ.
دوند مهش ارد معلوم ادے اسیر ییو اس و پېخ خینون یین فد ادے و پېن عبد الرحمن
خون وخت اند گرو خه یاد.

یه لهٽ لوڻن ادے اسیر ییو اس بنه یوسفعی شاه پخبن ڦد و م نهن خینون ڦد .
و م اند حکومت منصب نه ڦد، ده افین امير عبدالرحمن خون زبا ره و م یېت
چود، خوتايد تر تركستان روسيه.

یه لهٽ اند گه دس باوره ادے عبدالغیاث اسیر اس روشنون ڦد. مهش ارد معلوم
نست چدوم اس دېڻ راست.

اميربيک حبيب نفشت ادے اسیر تا 1924 ميلادے سالیخ زنده ڦنج. شوروی
حکومت اند مس یه خوند سال ماليم ڦنج ات درس ڏاڻج.
اشارت / اشاره. Eshorat/ Ashorat. (بنجیسک). {عرب}. دېښتاو. یے چيز یه
چرد ڏست ٿي ڏېښتاو. انگشت یا ڦروين قتیر یه چيز ڏېښتاو.
تلغوزه ٿي گھب ڏٻداو.

اشتباه. Eshteho. (بنجیسک) (عرب). خطا. یے چيز یه گه ٿي ٻيو ڦھمتاوا.
اشتر. Ushtur(نوم). بنت.

دراز مهگ ات دراز لينگ نبخار خهريج، به طاقت حيونون. بنُر حلال گوبنت، و م
بنوقد مس برڙين. اس بنتر وئن اند نمد، پوهناك
ات کمپل ، و م پؤست اند مس مهلخت مالين. بنتر

- اظهارگهر - یه چهه ... افیا خه کښت.
- اعانه. Eonà. (بنجیسک. نوم). یارے. کمک. یارے چیداو. کمک فربیتو.
- اعتبار. Eetebor. (بنجیسک. نوم). قدر. منزلت. آبرو. باور.
- بے اعتبار - هر چې اند آبرو خه نه ڦد.
- به اعتبار - به آبرو آدم. (ابرومند).
- اعتقاد. Eeteqod. (بنجیسک. نوم) . باور. یقین چیداو. باورچیداو. باور ڏئداو.
- مو اعتقاد - مو باور.
- تو اعتقاد - تو باور.
- مهش اعتقاد - مهش باور.
- دم اعتقاد - دم باور.
- م اعتقاد - م باور.
- م یف / میف / ویف - اعتقاد.
- اعتماد. Eetimod. (بنجیسک. نوم) . باور. چې یه چه اند خو ذهداو.
- اعتماد چیداو
- به / با اعتماد
- بے اعتماد
- اعتماد چیداو. (بنجیسک).
- . موائد / موند توخ اعتماد. // تواند / توند موخ اعتماد.
- . موائد و مخ اعتماد. // و م اند موخ اعتماد.
- . موائد و مخ اعتماد // و م اند موخ اعتماد
- . موائد میف مخ اعتماد // میف اند موخ اعتماد
- . موائد ته مه / تمه مخ اعتماد // تمه اند موخ اعتماد
- اعدام. Eadom. (بنجیسک). نبست چیداو. بنپستاو. زیداو.
- اعدام چید / اعدام چیداو
- اعدام سُت Eadumsut. (نیر)

- اشغال گهر. آدم یا مردم ادے یه گه مردم اند وېف جا یه ات ملک خه انجهه بن.
- اشغال سُنجبن. جا یه ادے پرايث انجوغجن.
- اشکبوس Ashkboos. (نوم). بیواس افراسیاب سر لېنکربن.
- (شاهنومه)
- اصلاح. Esloh [عرب]. صلح چیداو. سازنېن چیداو. آښې چیداو. ساز چیداو. سرات سامؤن ڏئداو.
- اصلاح چیداو - اصلاح چید بافت ات لپ کار درکار.
- اصلاح ستاو - اصلاح ستاو ارد نست.
- اصلاح چید ارد - باید اصلاح سود.
- اصلاح سهويچ
- اصلاح نه سود
- نا اصلاح
- اصلاح ست ارد نست
- اصلاح چید نه بافت
- اصلاح ره څه ټوڈج ات وخت اصلاح سوڈج ات.
- اصله. Asla. (نوم). {عرب}. بن. ويښ. یه درخت، یه نهال. خښوژ اند اصله ره سر قریب معنا بن. پینځ بن توډ. خفار بن ناش.
- اطاعت. Ettoat. (بنجیسک). {عرب}. فرمانبر.
- اطاعت چید / اطاعت چیداو
- اطاعت گهر
- اطاعت ست / اطاعت ته سود
- اطراف. Atrof. پهله. خفار پهله. ازود ات ازم.
- اطلس. Atlas. (نوم). کاله. ٿريښمن کاله. قنوايز.
- اظهار. Ezhor. (بنجیسک). افیا. آبنکار چیداو. لوقداو.
- اظهار چید / اظهار چیداو - افیا چید.

افسرده - زارذترشچیفت. زارذُق. مرغ دل مورجن.	-
افسرده دل افسرده کند هر انجمنی را	- اعدام سَت Eadumsat. (ستريغ).
در محفل خود راه مده همچو منی را.	- اعدام ارد - اعدام چید ارد خه قد.
افر Afagh . بعد اس بشومنه. یه گه میث بعداس بشومنه. میث پس بشومنی اث خه یاژد.	- اعراف. Aarof. مسلمانین باور قته جا یه بیبنت ات دوزخ مذینه.
- بشومنی نی ات افهيرته . . .	- اعلام. Ealum. (بنجیسک). خبرچیداو.
- افیر خدیر هيوم.	- اعلام چید / اعلام چيداو.
افسوس Afsus . (نوم). [پهلوی]. دربغ، حيف. / دهرذ. / ريشخند. قلاع انجيهد.	- اعلام ستاو Aghmo. (بنجیسک). بے وبن ستاو. بے وبن.
- افسوس مكتب ات نه بشئیدا!	- اغما اند - بے مار بے وبن خه سود.
- افسوس نه قد ات!	- بے مار اغما اند خه سود.
- افسوس به حال دروغگو.	- اغماض. Aghmoz. (بنجیسک . نوم). خیم بذیمتاو. ناوینتاو ته خو وینداو.
افسون / افسون Afsun . فهند. فرب. مکر. نيزنگ.	- افت. Uft. (نوم). وبنتاو. خهقداو. پهست ستاو.
افسون . اس خو چيداو. دل بئداو.	- افت چيداو - يه چيز اند ومه نرخ خه وابنت يا پهست خه سود.
- دفوسك وذج افسون كښت.	- نرخ افت چيداو - پهست ستاو.
دفوسك انجه ڦيچ پرا دفوسك افسون كښت.	- افخار. Eftekhor. (بنجیسک). فخرچیداو. کهل بلند یه. ناز. سرفراز یه. / (نوم).
- افسون سوذجن. (نيرارد)	فخر. ناز. سرفراز.
- افسون سیخن. (ستريغ ارد)	افراسیاب Afrosiyob. (نوم). پشنگ پیچ. ده افین شاهنومه اند پوريشنگ مس
- افسون چيداو. (بنجیسک).	يچ. افراسیاب تور نباس ات توران پاتبهاه قد، ومه زندگ قتیر ذئد اند نيرجید.
- افسون ستاو. (بنجیسک).	افزار / ابزار. Abzor / Afzor (نوم). اسباب. هرچيز قته يه کار چيداو خه بافت.
افشا Efsho . (بنجیسک). آښکارچیداو. تخيرم چيداو.	افرون . Afzudan. (بنجیسک). افزایښن. لپ. بې بش ده. فروون.
- افشا چيداو	افسر. Afsar. (نوم). تاج. کلاه. شج دم معنا تاجدار ات کلاه دار. منصبدار.
افشاری چود	- قواي مسلح افسر.
افشاریم چود	- پولیس افسر.
افشاریهم چود	افسرده Afsurdà. (نوم). پرمورج. قاق سذجن.
افشارین چود	افسرده - زارذ شتا. زارذ فُربنج.

افيون. (نوم). **Afyon**. یونئن کلمه اس اپیون اند زاپنچن معنا تریاک. کوکنار بیوقد قاق خه سود. افیون درون اند لپ دے اس 10 اس صد مئورین دے افین بے مارین ارد افیون ذهذبین ویف مهغز پکر کبنت خوده رذ مه فهمین. مورفین خاصیت مهغز پکر چیداو.

به غیر اس مورفین افیون درون فنه گه **الکولایدین** Alkaloids، **Codeine**, Narceine, Papaverine, Noscapine and Thebaine. هرچیدوم اس دیف الکولایدین اند جدا خاصیت ات هرچیدوم اس دیف خو جاے تے بے بیمارے ره دارے.

اقسقال. **Aqsaqol**. (نوم). سفیدبُون. بزرگ. آدم ڦُک وے احترام خه کنبن.

- آقسقال بنهین دوره هر قشلاق اند اقسقالفڈ. اقسقال بنه نئند. دسگه مس ڦد اس بے قشلاق بین تر ڦی گه قشلاق اقسقال باہنست.

اقسقال کارات وظیفه ٿُر ولسوال اند داذگه مهم ڦد.

اقلیدس **Eqrides**. (نوم). قدیم یونون ریاضه فهمجاز.

اُفره. **Avra**. (نوم). پوبنائک تیرین. پوبنائک فچ.

اک ات یک. **Ak at yak**. (پسوند). یه لهف نوم بن آخر اند یاڏد ویف معنا بدھل نه کبنت ات ویف حالت ته بدھل کبنت. ڄِلک ویف ڊفپست.

چارک + اک = چارک اک

فاج + اک = فاج

باغ + اک = باغ اک (باغک)

یک ته ویف نوم بن آخر اند یاڏد ادے وہذ صدادار حرف قته تیار خه سهوبن:

دریا + یک = دریايك

کوه + یک = کوه یک

اکزمما. **Ekzema** (نوم). {فرانسوی}. پؤست بیماری. پؤست روشت سود ات کبنت ورم، بنهین بوبنکن پؤست تیر تیر نبینین. پؤست خبن خربچک انجفخت.

افشاکُم
افشاکبنت
افشاکنهم
افشاکنین
افشا ته کبنت
افشا ته کنم
افشاهاته کنهم
افشا ته کنین
افشا ستاو
افشا سُت / افشا سَت
افشايم سَت
افشایت سُت / افشايت سَت
افشايهم سَت
افشاين سَت

افبنؤن. **Afxun**. (نوم). پرنده. ڄِلک وؤفد رهنگ وذیچ.
افغون / افغان. **Afghun / Afghon** (نوم). قوم نوم .
افغون. **Afghoni**. (نوم). افغانستان پول.

افکک. **Afkak**. (نوم). گره. فهبن گره. گره ادے آسونث بیت خه سود.
افکک وینداو. (بنجیسک) .
افونت نوم . . بلا. وبنیار. ادم فند ڏبد خه نه بافت.

افلاطون. **Aflatoon**. (نوم). بیو اس قدیم یونون فیلسوفی سقراط بشاگرد ات ارسسطو مالېم.

افيا **Afyo**. (نوم). لوقداو. هرچیز لوقداو ارد خه ڦد وے لوقداو. خوگهپ لوقداو. اظهار.

- اگر مو خه پیښخت ...
- اگر مهش پس تویث خه کنهم ...
- الاو.** (نوم). یاخ کش چید جهت خه ذهذبن. وابن ات وبنه، بنین شود ات خوذم پذنبن کش خوکنبن.

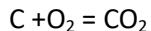
البتکین. Alubtagin. (نوم). سلطون محمود خسر. محمود ین تهت.
التای. Altoy. (نوم). حیونون. وورج گُد.
 کد وورج اند جناو وے غوربن خُلق خُلق. التای سر هُبپیاز گُد.
 جرمن شپرد یا جرمن چوپون کد مس لوڤبن.
 کد وزمنه اس 30 تا 40 کیلو، قهد اس 60 تا 65 سانتی.
 کید اس 22 تا 33 کیلو، قهد اس 55 تا 60 سانتی.
 التای اس 9 تا 13 سال زندگ کبنت.
الغاودک. Alghowdak. (نوم).
 پردنده. علیه نوم Milvinae kite . انگلیسی ٿئے.

گوبنت خوار ات بروپاچرنده. الغاودک خل خلک پرندہ ین ، پورگ ، ژدیشک ات دھوسک ته مس رویو کبنت.

- الفت.** Ulfat. (بنجیسک. نوم). خوی چید. دوسته. وفا.
- الفت چید - وفا چیداو.
- به الفت - به وفا.

اکساید. Oxyde (نوم). {فرانسوسی}. کیمیا اند هر فلز آکسیجن قته یکجا خه سود اکساید (زهنگ) ته وے فلز نه نیشت. وے زهنگ ته لوڻن اکساید.

- کاربن اکساید

- سِپن اکساید - سِپن زهنگ.

- مس اکساید - مس زهنگ.

- المونیم اکساید - المونیم (الب) زهنگ.

- جست اکساید - جست زهنگ.

- سرب اکساید - سرب زهنگ.

اکست. Aksat. (نوم . ستاوبن). سهم. بناج. دهشت. وهم. ٻم. آسیپ. ستراب. دُست اس پاڙ.

- گُښنه اکست دگرین تیر ذئد.

- اکست ناک. (ستاوبن) سهمجن.

اکسیجن. Oxygene . هوا. بے بوی بے رهنگ گاز.

آکسیجن اند وے نبیون (سمبول) O ، اتھے وزن 16 ات اتھے نمبر 8 ، (8 الکترون) وے اند. 8 الکترون ته هسته گرگوبنہ 2 رووفهک نایبن. یے رووف اند 2 الکترون ات ذو رووف ڦه 6 الکترون. دویم رووف اند 2 الکترون تر 8 که کنبن دے افین 2 الکترون اس یے گه اتم قهرئ زئد ادے خو آخرون رووف 8 قته پوره کبنت، دے جهت ید 2- (منف 2).

اکسی ہیموگلوبین Oxyhemoglobin (نوم). {فرانسوسی / انگلیسی}. اکسیجن دار ہیموگلوبین یا ہیموگلوبین ادے اکسیجن وے قته ارلش خه ڦد.

اکنون. Aknun (زمون قید). شج. می وخت. اک م وخت. م. دم. اکم دم. دم.

اگر / اگه. Agar/ Aga. شرط حرف.

- اگر یم دریا خه نه ڦخت یود اند یېد مس درکارنه ڦخت.

الوون. Alwun. (نوم . ستاوین). روشت. تئز روشت. و خن جناو روشت. جوشنے مس لووفین.

اما. Ammo. (شرط کلمہ). ولی ته مس سود.

- اما نه فهمت.
- ما تئرٹ ته یدے.
- اما خوش تو ارد نه یت.

اماچ. Ammoch. (نوم) خوراک نوم . مبین یا مبارجن یارچ خوبین دذ ساچمه ساچمه بُقْ وے کنین پیخین خود دذ آش مغوند فریبن.

امانت. Ammonat. (نوم . بنجیسک). راستکار. آدم وے زف ات دل ییو خه، مردم مال ارد خیؤنت نه کبنت. یے چیز (پول، یا مال یا پوبنک) یے چرد دهکین چاست یا جائے کبنت، فهمین ویف کاچار ته نه بنئست.

- امانت لهکچید/ امانت سپارتاؤ
- امانت دارے
- امانت کار
- امانت زئزیج
- امانت لهکیج
- امانت ارد ته خیؤنت نه کنین. (متل).
- خاک مس امانت ارد خیؤنت نه کبنت. (متل).

امبیثخ. Ambaxc. (نوم). درخت. خودرو درخت کوه یین ارد بے بنخ ات کم بنخ جائے ارد روی ذئد.

وم پھرک سیع جناو، وم بلندے تا 20 متر مس فرابت. امبیثخ اند خُش بوی گل ، ات وم ذارگ مس بشہند بوی ذئد.

بے لھف اند ویف ذارگ روشت ات یے لھف اند سفت. امبیثخ اند وم خُش بوپ افین هیومین اند وم ذارگ خل چلک بپریزین دذ پخته گه ویف ارد بزینین کنین خراوک.

- بے الفت - بے وفا.
- یہ لب به الفت ات یو بے الفت چارک.
- القصہ. Al-qesa.. گھپ کُت خه کنین. کتث. گھپ دراز مه سود دذ لوڤین القصہ ..
- الک/ ایلک. Yelak/ Elektron. (نوم). غلبیل ادے و م کورخین خل چلک خه. یارچ پروبخیج غلبیل. ایلک ته قیل قتیر وھفین. الک ته قیل (ڈارچ ذم) قته وھفین.
- الکترون. Elekteron. (نوم). {لاتین}. اتم اند یے زره ادے منفے خاصیت وے اند (ویند). الکترون اند منفے چارچ. (e-). الکترونین ته اتم اند وے هسته گرگوبنہ نایرين.
- الکل. Alcool. (نوم). {فرانسوی}. فرارگھرپیش تند بوی ات بے رهنگ.
- الکل یست ذو رهنگ یا ذیبوں نمود:

- 1 اتیلیک الکل یا سفت الکل ادے شراب ته مس لوڤین. میوه الکل ته مس وے لوڤین. اتیلیک الکل فارمول C_2H_5OH . شراب درون مس ایتانول یست.
- 2 متیلیک الکل یا ذارگ الکل. صنعتی الکل مس لوقح سود. CH_3OH .

الم. Alam. (نوم). دھرڈ. رنج. ببماری. غم. کبف.

الماس. Almos. (نوم). ییواس قیمتی ژیرین اس کؤن اند زوئین. الماس تازہ کاربن. الماس هر رهنگث پیندا سود: سھفز. راشت. تئرات بے رهنگ سفید. سفید اس دگه رهنگنیں قیمت دے.

المسیتة. Almaste. (نوم). مہش پتا ف داستونین اند المسیتے اند گلہ جائے . مردم اند دسگہ باور ادے المسیتے بلند قهد درازغونج ینک. المسیتے سفت پوبنک ات و م غونج و م پیخ ارد لقت. هرجائے اند المسیتے ھڈ وے جائے ارد مدور خیین دوخنہ هر رهنگ ات خیین بشاج بوی.

خینون اند ته لوڤین هرچید اند زیچه خه چد ڈیندک اند نال میخ چُکن ات رؤز نے بشین شوڈ ریبین ادے المسیتے زیچه زف مه ییست. لوڤین ته المسیتے اند و م زیقد ارد خمودک ، زیچه اند و م جگھر پتینت ذید ار خو خمود زئینت ته سود ار بنخ وے فریود. اوندیرے وے ار بنخ ذاد یم اند ته و م زیچه جؤن مس نبنتیزد.

- املا نفشتاو.
- املا بینیداو.
- امنیت. Amniyat (نوم). آسایین. قرار. آسایین. قرارے.
- شوراء ملیت ملل متحد - شوراء امنیت ملل متحد اند پینچ همینگ عضو روسیه، چین، فرانس، انگلیس ات امریکا.
- بے امنیت - هر جاے اند آسایینے خہ نہ ڦد. ناسایین.
- امونیاک. Ammoniac (نوم). {فرانسوی}. بے رهنگ ات تند بوی گاز. بشخ اند بشہندھ حل سود.
- امپڈ. Umith. (نوم). آرزو. هوں. ارمون.
- به امیڈ - هوں ات ارمون دار.
- نا امیڈ - امیڈ نست.
- روز به امیڈ - خو امیڈ فلتاوا.
- متل:
- شیطون نامیڈ ات بندہ به امیڈ.
- امیڈوار - به امیڈ. خبم تر خبم. خبم تر پوند.

امیربیک اول. Amirkik I

امیربیک (اول) شاه محمد حسین خون پخت اس 1756 تا 1758 ميلادے خینون بنه ڦد. شاه امیربیک زبا اس خو تھت ذوال خینون اند بنه چود. امیربیک ذیس سال خو تھت پھلے اند ڦد ات کارے چود. محمدحسین خون ذیس سال خینون کتنک ڦد. لپ دے خو عمر بیمار ڦد ات فک کار امیربیک تر گرذهن ڦد. پرا دے ام لود محمدحسین خون قوم کتنک ڦد. محمدحسین فکث خینون بنه نه ڦد. امیربیک یکمین بنه.

امپراتور. Imperator. روم پاتنباھین لقب. شج مس غل اس یے لهٽ پاتنباھین امپراتور لوفن. امپراتور پاتنباھ ادے یے غله دولت ٿپاتنباھ کبنت. شج دے معنا قتیر نست. جاپون اند غل مس امپراتور اته دوند غله دولت یونست.

- الکساندر وروس امپراتور.
- ناپلئون فرانس امپراتور.
- امپراتور - امپراتور اند دے قلمرو.
- انگلیس امپراتورے اس هندستون تا افريقا.
- وروس امپراتوری اس سڀر تا پامي.
- امتحون. Emtehun. (بنجيسک). نوم. آزمایين. آزمود. آزمود چيداو.
- امتحون. آزمایين (نوم).
- امتحون. آزمایين چيد (بنجيسک)
- امتحون زئبتاوا. (چيچ)
- امتحون چيداو. (چيچ)
- امتحون ڦد
- امتحون سست.
- امتحونين چود / امتحونين زابنت.
- امتحون نرجيد.

امروٹ / امروڈ. Amroot (نوم) ميوه نوم . ناشپاڻے رهنگ تير ميوه ات یه تهم خبن. امروٹ نو اس خوبن ٿئے پتنے اس خبے ذندون ار وم نه ڏبد. امروٹ آخر تيرماه ذوقبن ڏڏ ذهڏبن وابن درون لهڪ پست.

- Emlo. نقشتاوا. یے چھپايد یا لوقد ات یيو یا دگريين نقشب.
- املا - مكتب اند معلم بنایاد ات بنا گردن نقشب.
- املا. (بنجيسک). یيو بنایاد ات دگريين خه نقشب.
- املا. (نوم). نقشچن. / یم مو املا .
- املا لوقداو.

امیربیک خو وخت اند فهزاداد یے لهف اس خینون قریه یبن اس دگه یبن چھق اند آزاد چود.

امیربیک دوم Amirbik II.

امیربیک (شاه امیربیک دوم) یبنه مظفربیک (یبنه ونجے اول) پخ، 1765 ام میلادے اند خوتھت جا یے تیر خینون یبنه ست.

خینون تاریخ چک وے بے کاره گے ات تبلے ذید. اس دولت ات دولتدارے بے خبر ڈد. مردم دارے وے ارد بنبستون ڈد.

هر پاتپاہ اند زهره (شجاعت) خه ده ڈد، حقیقت مس وے اند نست، هر آدم اند زهره ات حقیقت میرین خه ٹیپن وے اند وے باطن اند خنور (فضیلت) مس نست.

امیربیک یکم ات شاونجے اول اند هم خنور ڈد ات هم زهره. وہذین اس مردم حال ات احوال خبردار ڈد، مردم مذینه یبن ڈد. امیربیک دوم خائین مس نه چود اس حال ات احوال مردم خبر ڈد.

اس امیربیک دنیا بے خبرے ڈد ادے همساہ گونبن شیرک خود، ارغنجخواه مردم بدخینون میرین پینتبون قتیر یے جا یې بنیوه اند انجوقد، چترال مهتر مس تا غارون تر پریت. ونج میر مس روشنون انجیقداو افبن ذنون تبز چود. یے ذیست ات پینچ سالهک امیربیک یبنه اند یے چیز نست ادے خینون تاریخ وے قتیر فخرے کبنت.

امیربیک اند نوم ڈد ات حکومت سپه سالار ات سپاھیین مذست ڈد. هر چیز وېف ارد خه فارت چودبن، اس مردم یبن مالیه درو جهم چید ست. مردم مال ات مالک یبن چاولو چود.

امیربیک آخر ارد زبا اس یے ذیس ات پینچ سال یبنه 1785 میلادے اند بے نوم ات بے نبئون اس دنیا توید.

امیربیک سوم Amirbik III

امیربیک، یبنه عبدالرحیم خون خدیر پخ اس نهن خینون خوتھت وخت اند خابندره بنجنہ ڈد. زبا اس محمدکریم (کریم قل قلاماق) یبنه دیوون بیگ زیداو، عبدالرحیم مونین گھشت. امیربیک اس جانبینے مس ترپھلے چود.

امیربیک فھمت ادے دسیسہ اس تیر اس فیض آباد. امیربیک اند وے نهن خینون ڈد، فیض آباد مفتے فتووا ڈاد امیربیک، اند حق یبنه ستاو نست وے اند وے نهن اسماعیلیه.

امیربیک ارد دولغ یت ادے چیز اردبن دے جناو جفا بر چود. دے وخت اند عبدالرحیم خون خو یېگه پخ محبت خون مس اس روشنون بینجنے تر پھلے چود ات وے جا یے تیرے سلیمان خون نئند. دے مذینه محبت خون مس اس خوتھت ناراضی خو فرادیج پھلے اند ڈاد. محبت خون خو خدیر فراد پھلے اند ڈاد ادے جانبینے امیربیک حق، یوس خدیر. فرادهار امیربیک ات محبت خون خو سوم فراد یوسف علی (آصف علی) گه مس تر خو جرگه ارلش چود. فرادهربن قسم خود ادے هر رهنگ څه سود خوتھت باید اس ښه تر پھلے کنین ات امیربیک یبنه سود. دسگه مس ست، عبدالرحیم اندوید خو توید فیض آباد ات خینون رید پے امیربیک.

عبدالرحیم خون فتیرین محبت خون ات یوسف علی خون مس همراه ست. عبدالرحیم خون نو هر فیض آباد فریپت ات بدخینون امیر وے ملومت چود چیز اردے خینون پے یے " رافضه " لهکچود.

یے سال نیجید ات عبدالرحیم خون بدخینون لبکر قنه خینون تیر وره چود. عبدالرحیم خون خو پخ بشکست ڈاد. امیربیک خون اس خوتھت ات بدخینون لبکر بشکست خورجن رخوست توید درواز. دگه خینون ناسایینه مس شروع ست.

عبدالرحیم خون 1815 میلادے اند بعد اس ذو ذیس ات خفار سال یبنه، وښت ذیس ذو ساله گے اند مود. زبا اس وے میداو امیربیک، محبت خون ات یوسف علیخون تیژ مکھین برینجه قلعه تھخت جهت پینچ ذیس ات خفار ساله گه مس دووم چود. هر میث لبکرکنې ات خینون ات روښون خلق دیف ذئدبن تاونون ڈاد.

اناھيٽا. Anohito. (نوم). پاک. تميز. غڙنست. یه فرشته نوم ادے شخبن درياين نگھبونه کښت. ناهيد ات اناھيٽا مس لوڤجن.

ميٽراپ دين اند دسگه باورے ڦد اگر اناھيٽا نوم تير قربونه خه کنهن سير بېشخه ته سود. دعاء باران ات بارون افین نماز ات قربونه چيداو تا نرس. غل مردم درون یهست.

انبار. Anbor. (نوم). مردم تيرما یه ساله کښت یهنهن دڏ ڙيف ڦرتزيغ کنهن تا یېگه سال پلخ دوس دوس خهريٽن.

انبار ڀيد - خاج دئے تيار ست دڏهن کښت پاک چود توغمبن سرواد ات دگه ته یاسپن تر خدارج ڀيداو.

انبارے - ڀاچ ادے اس یه سال تر یه گه سال خه رست. انبار تپون - قديم اند رجه ڦد خو انباربن دئے یود، دڏدين هيوم چود وئے نوم ڦد انبار تپون.

انبار **Anboz** (نوم). شريک. انباز ته وئے ذو آدم یه زمڅ ته شريک کار کنهن: یيو اند زمڅ یيو اند توغم. تيرما ته وم بهره / حاصل خو مذينه بهن کنهن.

انبؤن. Anbun. (نوم). پهلوی اند ته اس گچ / شليگ انبون لوڨبن. خبونه زٺ تير انبون:

څفاڪرهفچ. 16 سڀر.

انبون-انبون **Anbun-anbun**. ( ). ید یه رجه یا نفهم چيز دئے لوڨهم ما یه / ما هه انجيڻد اند یه گهپهک. ذو آدم تور قتير يا خمود قتير اس نگاف ورهفخبن ات خوند گه نفر سهوبن اس تير بېشخ درون انبون لوڨبن ات ما یه ار وېڻ ڏوگه خيزائج هه کنهن. هر رهنگ چيٽن چه چه خه لوڨبن.

انبر/ انبور. Anbur. سڀن اسباب وئے قتيزمخ پتنبن. کش کش سڀن اس گربشم اند زوئدين. وستاذبن اند ويف کارگه اند هر رهنگت انبر یهست.

- گز انبر - دراز دسته انبر وئے قتيز دهم چورچ سڀن اس گربشم اند زوئدين.

اميرخسرو دھلواے. Amir Khesraw Dehlawe. (نوم). شاعر.

اميرخسرو، اميرسيف الدين محمود دھلواے پخ یيو اس ووقدم قرن شاعر بن. وے داد اس مغولبن رخوشج تر هندوستون خو جا چيد توبيج.

اميرخسرو 651 ام هجرے زاچ سوڈج ات 725 هجرے اند اس دنيا توبيج. امين، حفيظ الله . Amin Hafizulloh .

حفيظ الله امين حبيب الله پخ 1929 ام ميلاد یه اند، په پغمون ولسواله تر دنيا یېچ. امين ارهيووم رئيس جمهور ات یه ذيس ات ارهيووم صدراعظم ڦد. حفيظ الله امين زبا

اس ابن سينا مكتب ات دارالمعلمين تيار چيداو، ساينس دانشكده گه مس تيار کښت. یه لهٽ. خت ابن سينا مكتب اند ماليٽ و زبا ره مدير سود.

1960 سالبن ليسانس افین تر امريكا بنېداو سود. 1963 اند خارجه محصلين رئيس انتخاب سود.

امين ليسانس زاپت خو په ماستري نه فلت یت تر افغانوستون. جووڻه اند تر سياست ارلش ست. یه پيد پغمون وکيل مس پارالموٽن اند ست.

1978 ام سال بعد اس ثور حادهه وزير خارجه ات صدراعظم معاون و آخر رئيس جمهورات صدراعظم ست، ات 27 دسمبر 1979 اند شورووي وره اندير زيدج ست.

انار. **Anor**. (نوم). علمه نوم : Punica granatum ميووه نوم . راشت ګههفچ پُست ميووه.

انار درون لپٽ راشت راشت ذونج. وم درخته ته مس وم ميووه نام ته انار لوڨبن.

انار بشنهند اكسيدايز گهر. انار اند لپٽ ويتمين سی. انار ڪاسترول ڪنترول کښت، سرطون ستاونه لهکښت، کوم ټههين خښ کښت.

انار بوست (بوست) اسهال ارد بشنهند دارئه. هرچند اسهال ڦد انار پُست ورقينت برئزد خب سود.

- اناربن. لپٽ انار.

- انارن - هرجيز اس انار اند خه کنهن.

- خرينون اند ینٽ نوم مس انار قته لپ. انار. اناري گم. انارگل. گل انار. گلنار. اناره.

- انتظار فداو.
- انتقال . **Enteqol** . (بنجیسک) جایجاچیداو. اس یے جاے تر یے گه جاے بیداو کرپینتاو.
- انتقال ذئداو
- انتقال ذئد ارد
- انتقال ذئنیج
- انتقال ذاذجن
- انتقال ذاذج
- انتقام. **Enteqüm**. (نوم . بنجیسک) قصد زپینتاو. ڦرے زپینتاو.
- انتقؤم زپینتاو - یہ چھے اس یے چے قرے خه رئند.
- انجؤم. **Anjüm**(نوم) . آخر. پائیون . پون . پاذیف.
- انجؤم ذپداو، به آخرفپیتاو، هر پاڏ فرپیتا.
- انجؤم ستاو. آخر ست. هرپاڙ فرپیت. هر آخر فرپیت.
- انجؤم . **Anjüm** . (نوم) . سرپنڌه. اسباب/. کارانجؤم - کار اسباب.
- ڦهپن، خمود، چھخت ات فروون یین دھقون اندو ے کارانجومبن.
- انجمن. **Anjuman** . (نوم) . {پہلوی}. یہ گروه مردم یے جاے اند یے مقصد قته جهم خه سهوبن.
- پے مقصد ادے مردم یے جاے اند جهم خه کښت.
- فرهنگ انجمن.
- کارگری انجمن.
- نقشیجبن انجمن.
- شاعرپن انجمن.
- انجیر. **Anjir**. (نوم) . علیم نوم : *Ficus carica* . درخت ات و میوه نوم . انجیرگوپتین میوه وم درون توڑ جناو لپٹ ریزگک ریزگک ذونجین. انجیر درون ویتامنین: A، B ات C فنه گه قند ات پروتین، هم گه سپن (آهن)، کلسیم ات منگنیز.

انتخاب. **Entekhab** . (بنجیسک). سرئوداو. سیئتاو. انجیقداو. تیرنے وبدداو. بیو اس دگربن مذینه سرپداو. بیو یے کار چیداو افین اس مذینه اند سنبن ادے وے کار ته بیو/ یہ اس دگربن بدے فهمت ات بشہند دے فھرذبد.

- انتخاب چیداو - یہ چے یا یے چیز سرئوداو.
- وین انتخاب چود.
- ومبن انتخاب چود.
- وهذ ته وے انتخاب نه کنبن ات وم ته انتخابین.
- انتخابین چورج.
- انتخاب جورجن.

انتناسیونال. **Internacional** {فرانسو}. جهانے. بن الملل. اس راستے اد یے سیاسے کلیمه ادے دم معنا دنيا کارگربن خو حق ات خو مزد جهت یکجا سهوبن ات اس سرمایه داربن وے طلهب یين.

انتناسیونالیست **Internacionalist** هر تهن انتناسیونالیسم طرف اند خه ڦد. هر چھے جهانے سست طرف اند خه.

انتناسیونالیسم **Internacionalism** مکتب ادے دم طرفداربن خواهبن کنبن دنيا مردم فک یکجا سهوبن فقرات بے چارگ ات میزوونج بینبن.

بیو اس انتناسیونالیسم مقصد صلح ات آساینې، ناساینې پلئس غیج جهم چیداو.

انتشار. **Enteshor** . (بنجیسک). توف وهدداو. نشرچیداو. پهخش چیداو. بھین چیداو. تحریر چیداو.

- کتاب انتشار ذهداو - کتاب چاپ چیداو.
- خبر انتشار ذهداو - خبر توف چیداو.

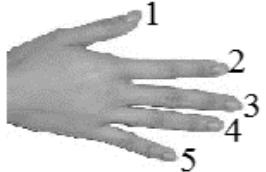
انتظار. **Entezor** . (نوم . بنجیسک). فلتاو. خیم ترپؤند. یہ چیزجهت یا یے چے جهت خیم ترپوند ڦداو.

- انتظار نیستاو - فلتاو. یہ چے پوند ٿئے نیستاو یا ٻے یہ چے یتاو قلتاو.
- انتظار تیڙداو -

اندیداو. Andidow . (بنجیسک). لپت معنا یست اندیداو اند:	
- اس خوجا ے نے اندیداو.	
- اس خودم اند اندیداو.	
- وابن ات کینت اندیداو.	
اندک. Andak . (قید). دوس. چلک. پزار پزور ته مس لو قبئن.	
- اندرک غله - دو سو ث غله.	
- اندرک کینا ذا - دو سو ث کینا ذا.	
- اندرک لپ شتا. دو سو ث شتا.	
- اندرک - اندرک. - دوس دوس.	
اندوه. Anduh (نوم). {پهلوی}. غهم. درگیل.	
- اندوه فریپچن.	
- انده ذاذجن.	
اندیشمند. Andeshmand . (ستاوین). اندیشه چیداو، چرت ذبداو، چرت اند. آدم چرت اند خه ڦید.	
اندیشنه. Andeshà . (نوم). گمئون.	
اندیشنه - بناج. وئس. بناج ات وئس.	
اندیشنه . (نوم) - بناج. وئس. سهم.	
- اندیشنه اس دے اد ے ٿا ته وهذ ما رئ سالین يدين .	
- مهش اندیشنه اس . . .	
اندیشه . (نوم) . - فکر. چرت.	
- مو اندیشنه لوم یست دس گه غلط سود.	
اندیشنه چیداو. (کنج / فعل).	
انرژی Energy (انگلیسی). قوه. نیرو. ڦهر ذبداو.	
انسان. Ensün . (نوم) آدم. بشر. مردم.	
- انسون شناسی - علم.	

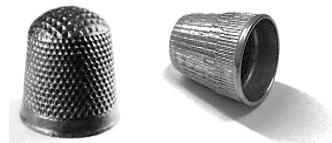
تا شجھین لپ دے اس 600 رهنگ انجر فهمج ، لپ دے اس دفین وحشی ات خود روی.	
انخیچ / اندھیچ. Andzic . (نوم). چلک چاہ. چید کنج اند لپ دے کھار تیر چھن بن کوزه کنبن گئر دذ کینت ار ووم کنبن خو ووم غې گه ٻموچن خو لهکن.	
انخیم. Andzim . (نوم). یے سالھک ستریخ وهرگ.	
انخؤم. Anzum . (نوم). پیمئونه. پیواز. هر چیز وے قته یے گه چیز پیواز خه کنبن.	
اندازه. Andoza . (نوم). پیماک.	
- اندازه چید.	
- اندازه چید ارد.	
اندازه چورجن	
- اندازه نست / بے اندازه.	
- دوند لپ اد ے اندازه نه بافت.	
- اس اندازه برون - ڦچ اس اندازه.	
اندؤم / اندام. Andun/Andom . (نوم). تنه. قهد ات قؤمت. تن ات بند.	
- ریزگک / ریزگ / ریز اندؤم.	
- غله اندؤم / کته اندؤم.	
- اندؤم کوه جناو.	
اندافه. Andova . (نوم). شرک یا شپل دشید ارد یا دیوال ارد مالتاو.	
- اندازه چیداو.	
- اندازه چونج / اندازه چورجن.	
- اندازه چید ارد.	
اندرز. Andarz . (نوم). پند. نصیت.	
- اندرز ذهاد.	
- اندرزین ذاد.	

انگبنت. **Angext**. (نوم). هرچیدئم اس ڈست یا پاڑ اجزا ادے و خبن ات ناخون ویف ڻخه.

1. خدھر انگبنت.
2. اشارت انگبنت.
3. مذینه انگبنت.
4. څلک انگبنت.
5. لکک انگبنت.

انگبنتموک / انگبنت موک. **Angext-muk**. (نوم). انگبنت به چاق سپنین کاچار انخيقداو اند ار خو انگبنت ويذبن، سيخ خوق مه ذيد.

انگریز. **Angriz**. (نوم). انگلیس. بریتانیا.

انگریزی. **Angrize**. (نوم . ستاوین). انگلیسی. هرجیز انگلیس میزجن خه ڦد. / انگلیس آدم. انگلیسی زف.

انگل. **Angel**. (نوم). طفیلی. **Prosite**. پرازیت. تنبیل. بیکاره. وابن یا جانور ادے یے عمر یا نیمه اس خو عمر په یے گه حیوون یا وابن یا درخت کبنت خو چست ات اس وے تدبیرت ات خیرت.

- انسان شناس - فهمچاز ادے آدم خه بناید.
انستیتو / انستیتو. **Institute** (نوم) {روسی / فرانسوی}. علمی انجمن.

- پولی تھنیک انستیتوت.
- پیداگوژ ہے انستیتوت.
- طب انستیتوت.
- زراعت انستیتوت.

انسولین **Insulin** (نوم) {انگلیسی}. پانکراس شھف ار خون رزد ات قند چاست لپ ات کھم مه سود. اگه قند خون درون کھم خه سود قند بیمار یه ادم انجیقد. دذ مگم انسولین سخ ذهڏن.

انشقاق. **Ensheeqq**. شق. دھرخ. بیچافج.
انفجار. **Enfejor**. (بنجیسک). بیچپتاو.
انقلاب. **Enqelob**. (بنجیسک. نوم). دگرگون چیداوا. یے گه چیداوا. اس یے تر یے گه حال ستاو. شورش حکومت سرنگون چید افین.
انقلاب ستاو. 1917 میلادے اند روسيه اند سر غله انقلاب ست وے نومبن ذاد انقلاب کېر اکتب.

- انقلاب سُت. انقلاب چود
- انقلابین چود. انقلاب ته سود. / انقلاب ته کنین.
- انکار. **Enkor**. (ستاوین. نوم). منکرچید. ناباور. باور ناچیداوا.
- انکار چید/ چیداوا.
- انکار ستاو.
- انکار ارد.
- انکار چیداوا ارد.
- انکار سُت.
- انکار ته سود.

-	اول. Awal. یکم. سرپرا. پرا.
-	اول ڙنج ڏاد ڏذ بارؤن.
-	مو موم اند یے گھپ ڦد، لودے : اول نؤن بعد ايمؤن.
-	اول ات آخ.
اویزؤن Awezün . (ستاوین). کبليه چيداواو یے چيز یے جا ره ویداواو کبليه چيداوا.	
-	اویزؤن چيداوا. (بنچيزك).
-	اویزؤنگهر. (فاعل)
-	اویزؤن چورچ.
-	اویزؤن چيد ارد.
-	اویزؤن کبست
-	اویزؤنبن.
اهالی. Aholy. (نوم). مردم. مردم یے جا ہے اند زند گ خه کين.	
اهانت. Ahonat. (نوم . ستاوین). خوارجيداواو. یے قدر. سبك.	
-	اهانت چيداوا.
اهریمن. Ahriaman. (نوم) {پہلوی}. شیطئون.	
اهورامزدا. Ahuromazdo. (نوم). {پہلوی}. خذای. زرتشتی خذای.	
ائچ Aaj. ( ) . ائچ معنے هر رهنگ اته فارسے اند سويا طرف خه. یے لھف جا ہے اند ته سود " یئچ).	
-	تر موئچ - ترمواچ.
-	پے ترائچ.
-	ار تگاف ائچ.
-	تر باغ ائچ.
-	پے آسمون ائچ.
-	پے دھبنت ائچ.

انگل شناسی. (نوم) علم. علم ادے انگلبن خه بنايد.
انگور/ انگورڈ. Angur / Angurth. (نوم) ميوه. علمي نوم vinifera . تا شچخبن 600 رهنگ / نمود اس انگور فهمج سخ.
انورے ابيوردے Anware Abiwarde. (نوم). شاعر.
اوحدالدين علی ، وجيه الدین محمد پخ یيو اس خايم قرن نومدار شاعر بن. شاعر ابيورد نوم جا ہے نرينج تركمنستان اند زاذج سوڈج. وے کودک ات جوونه ابيور اند نويجيد، یم اندے درس شبيچ ات به کمال فريپچ. زبا ره ابيورد لهکبنت خو سؤد بلخ اند زند گ شروع کبشت.
انورے لپ دے خو زند گ پوند تر پوند سفربن اند نويچيمچ. لوchein ته انورے تلغوزه لوفيچ ات بدڑف شاعر فذج دے افین اس خايرچے وے زفين لپ وے خاتر چوبنج.
هر چھے اس پاتباین اند اس پرا خه ينج ستاوينه چورچ. سلطون سنجرسلاجوق داڏگه لپه تهم یے چے ستاوين نه چورچ.
انورے چدوم سال زاذج سوڈج معلوم نست اته 585 هجرے اند اس دنيا توچ.
انوشيرون. Anooshervon. (نوم). خسرو پرويز ساسونه پاتبناه لقب.
اواز. Owoz. صدا.
- خوش اواز
- بداواز
- گندھ اواز
- بلند صدا.
- پھست صدا.
- بريک صدا.
- ڦوسچن صدا.
اوستا. Awesto. (نوم) . زرتشتی مقدس كتاب. زرتشتی دين مقدس كتاب.
وقات. Awqot. (نوم). زمان.

- تر بسهرائجم روون.
 - پے / ار / تر مکتب ائچ.
 ایاس. **Ayos**. (ستاوین. نوم). هوا لپ تازه څه څد. تازه هوا. زمستؤن بنب ایاس.
 ایاز. **Ayoz**. (نوم). سلطون محمود غلوم.
 ایرج میرزا. **Iraj Mirzo**. (نوم). شاعر.
 ایرج میرزا 1304 تا 1253 هجرے خورشیدے.

ایرج میرزا، غلام حسین میرزا خلف ایرج پخ فتح علیشاه قاجار نباس، 1253 اند زادج سوڈج. عربې ات فرونسه وے زېبې محمد تقی عارف اصفهونې خیز اند بنیج. غل لپ جوون ڦنج شعر نېښتاوے شروع چورج. اس جوونه اث آزاده ات آزاد فکر ڦنج، دے افین یې چ ارد خو کھل خهم نه چورج ات یې چ منته مس خوتیر نه زابنج.
 1271 ناصرالدین شاه قاجار صدرالشاعرا لقب وے ارد ذاد. میرزا آزاده څد، پے دس جناو لقبن خودل خوش نه چود.
 شاه ارد یې قاق قلوغ لوڻج خود ګه لقب پهله څه قرار اث نېجیست.
 ایرج میرزا 53 ساله گه اند اس دنیا توید.
 ای نکویان که درین دنیائید
 یا ازین بعد به دنیا آئید
 اینکه خفته است درین خاک من
 ایرجم، ایرج شیرین سخنم
 مدفن عشق جهان است اینجا
 یک جهان عشق نهان است اینجا
 عاشقی بود به دنیا فن من
 مدفن عشق بود مدفن من
 آنچه از مال جهان هستی بود
 صرف عیش و طرب و مسقی بود
 هرکه را روی خوش و موی نکوست

مرده و زنده من عاشق اوست
 . (ایرج میرزا).
ایزد. **Iyzed**. (نوم). خذای.
ایزوتوپ. **Isotope**. ذېيون یا خوند کیمیاوی عنصر ادے ویف کیمیاوی خاصیت یبو
 ات فزیکی فرق.
ایلاک / ای لاک. **Aylak**. (نوم). فارسی ټه پنیر.

- ایلاک چیداو (بنجیسک)
- ایلاک میزداو. (بنجیسک).
- ایلاک خیداو
- ایلاک فیداو.
- ایلاک پرذندادو.

 ایل بې گی. **Eylbigi**. (نوم). (نرک). رئیس. کتنک. / آدم نوم مس یست.
ایوب. **Ayub**. (نوم). ییو اس بني اسرائیل بیغمبرین.
 خذای آزمود چید افین هر بلا ورد څه باښج زایرا یو فک تافت چورج ات خذای ارد
 شکرت چورج.
 ایوب یعقوب نباس. دینے کتابین اند ته ایوب وے صبرات تاقت جهت لپ ستاوین
 کنبن.
هیوم. **Ayum**(نوم). خوش. جشن. خیونون فرهنگ اند به غیر اس خدیرهیوم ات
 عربې هیومین لپٹ هیومین ټیڅخ یې لهٽ اس ویقین بشج نیست.

- خدیرهیوم
- روزه داری هیوم
- قربوڻ هیوم.

هیومبیج. **Ayumij**. خواراک ات پوشماک هیوم جهت څو ارد څه کنبن.
 خیونون هیومین . (چس جشن).

ابئبنتاو گرذون چید

یکم شخص بیوج		
اشارتمن ته / وز ته اشارتم	اشارتمن چود / وزم	اشارتمن / وز اشارتم اشارت چود
یکم شخص لپ		
اشارتهم / مهش اشارتهم اشارتهم	اشارتهم چود / مهشهم اشارت چود	اشارتهم / مهش اشارتهم
2 يوم شخص بیوج		
اشارت ته کنه / تو ته اشارت کنه	اشارت ات چود / تُوات اشارت چود	نیر اشارت / اشارتے
اشارت ته کنه / تو ته اشارت کنه	اشارت ات چود / تو ته اشارت چود	ستربیخ اشارت / اشارتے
2 يوم شخص لپ		
اشارت ته کنپت / تمه ته اشارت کنپت	اشارتیپت چود / تمه پیت اشارت چود	اشارتیپت / تمه اشارتیپت پیت
3 يوم شخص بیوج		
اشارت ته کنپت / یو ته اشارت کنپت.	اشارت چود / یو پے اشارت چود	نیر اشارت کنپت / یو اشارت کنپت
اشارت ته کنپت / یه یے اشارت کنپت.	اشارت چود / یه یے اشارت چود	ستربیخ اشارت کنپت / یه اشارت کنپت
3 يوم شخص لپ		
مهذ ته اشارتبن / مهذ ته اشارت کنین	مهذ اشارتبن / مهذ اشارت دهذنین اشارت چود	مهذ اشارتبن، دهذنین و هذنین آبازبن
دهذ ته اشارتبن / مهذ ته اشارت کنین	دهذنین اشارتبن / دهذ وهذنین اشارت چود	دهذ ته، دهذ ته، و هذ ته آبازشت.
وهذ ته اشارتبن / و هذ اشارت	وهذ اشارتبن / و هذ اشارت	

شج	نیوجید	یاذد
یکم شخص بیوج		
آبازم / وز ابازم	آبازم / وزم ابانت	آبازم / وز ته ابازم
یکم شخص لپ		
آبازهم / مهش ابازهم آبازبنت	آبازهم / مهشهم آبازبنت	آبازهم ته / مهش ته آبازهم
2 يوم شخص بیوج		
آبازے / تُوا بازے	آبازے / تُوات ابانت	آبازے / تُوات ابازے
آبازے / تُوا بازے	آبازے / تُوات ابانت	آبازے / تُوات ابازے
2 يوم شخص لپ		
آبازبٽ / تمه آبازبٽ	آبازبٽ / تمه پیت	آبازبٽ / تمه ته آبازبٽ
3 يوم شخص بیوج		
نیر	آبازبٽ / یو آبازبٽ	آبازبٽ / یو ته آواره سُود
سُود	آبازبٽ / یه آبازبٽ	آواره سُود / یه ته آواره سُود
3 يوم شخص لپ		
مهذ، دهذ، و هذ آبازبن	مهذ ته، دهذ ته، و هذ ته	مهذ ته اشارتبن و هذنین آبازبن
اشارت چیداو		
شج	نیوجید	یاذد

مهذ ته افیایین / مهد ته افیا کنین	مهذبن افیا چود دهذبن افیا چود	مهذ افیایین / مهد افیایین کنین
دهذ ته افیایین / مهد ته افیا کنین	وهذبن افیا چود دهذ افیایین	دهذ افیایین / مهد افیایین کنین
وهذ ته افیایین / وهد ته افیا کنین	وهذ افیایین کنین	وهذ افیایین / وهد افیایین کنین

البستاو Alextow (بنجیسک). خیداو. سهم بر سهم خیداو.

شخچ	شجع	شجع	شجع	شجع	شجع
نیر	نیر	نیر	نیر	نیر	نیر
ستربیخ	ستربیخ	ستربیخ	ستربیخ	ستربیخ	ستربیخ
البستم	البستم	البنت	البنت	البنیت	البنیت
البسم ته	البسم ته	البنیت ته	البنیت ته	البنیت ته	البنیت ته
البنیت ته					
البیتم	البیتم	البیتم	البیتم	البیتم	البیتم
البیتم ته					
البنیتیت	البنیتیت	البنیتیت	البنیتیت	البنیتیت	البنیتیت
البنین ته					

اندیداو. (چیج / فعل).

کنین	اشارت کنین	
افیا چیداو. (چیج).		
شج	نرچید	یاذد
یکم شخص بیوج	افیام چود / وزم	اشارت ته / وز ته اشارتم
یکم شخص لپ		
افیا چود / مهش افیا چود	افیا چود / مهش ته	افیا چود / مهش ته
2 يوم شخص بیوج		
نیر	افیا ته کنه / توته افیا کنه	افیا ته کنه / تو
ستربیخ	افیا ته کنه / توته افیا کنه	افیا ته کنه / تو
2 يوم شخص لپ		
افایپت / تمه افایپت	افیا پت چود / تمه	افیا پت چود / تمه ته افیا
3 يوم شخص بیوج		
نیر	افیا کنیت / یو	افیا کنیت / یو ته افیا
ستربیخ	افیا کنیت / یه	افیا کنیت / یه ته افیا
3 يوم شخص لپ		

انقلاب به ته تو ته انقلاب کنه	انقلابت چود تو ات انقلاب چود	انقلابت چود تو ات انقلاب چود	انقلاب به تو اقلاب کنه		۱
انقلاب به ته کبنت یو ته انقلاب کبنت	انقلاب چود یو په انقلاب چود	انقلاب چود یو په انقلاب چود	انقلاب کبنت یو انقلاب کبنت	نیر	۲
انقلاب به ته کبنت یه ته انقلاب کبنت	انقلاب چود یه یه انقلاب چود	انقلاب چود یه یه انقلاب چود	انقلاب کبنت یه انقلاب کبنت	ستريخ	۳
انقلاب به ته کنهم مهش ته انقلاب کنهم	انقلابهم چود مهشم انقلاب چود	انقلابهم چود مهشم انقلاب چود	انقلابهم چود مهشم انقلاب کنهم	نير	۴
انقلایت ته انقلاب ته کنیت تمه ته انقلاب کنیت	انقلابدیت چود تمه بیت انقلاب چود	انقلایت انقلاب کنیت تمه انقلاب کنیت	انقلایت انقلاب کنیت تمه انقلاب کنیت	نير	۵
				ستريخ	۶

خه یا زد	نپرچیدجن	شج	شج	شج	شج	شج	شج
اندَّخْم ته	اندويدُم	اندَّخْم	نير	نير	نير	نير	نير
اندَّخْ ته	اندويدُت	اندَّخ	ستريخ	ستريخ	اندَّخ	نير	نير
اندَّخْ ته	اندايدُت	اندَّخ	ستريخ	اندَّخ	اندَّخ	نير	نير
اندِيَّد ته	انديَّد	اندِيَّد	نير	نير	اندِيَّد	اندِيَّد	اندِيَّد
اندِيَّد ته	انديَّد	اندِيَّد	ستريخ	اندِيَّد	اندِيَّد	اندِيَّد	اندِيَّد
اندَّخْهم ته	اندايدهم	اندَّخْهم	نير	نير	اندَّخْهم	نير	نير
اندَّخْديت ته	اندايدديت	اندَّخْديت	نير	نير	اندَّخْديت	نير	نير
اندَّخْدين ته	اندايددين	اندَّخْدين	ن	ن	اندَّخْدين	ن	ن
			ستريخ	ستريخ	اندَّخْدين	ستريخ	ستريخ

انقلاب چيد / چيداو.

خه یا زد	نپرچیدجن	شج	شج	شج	شج
انقلابم ته انقلاب ته کنم وز ته انقلاب کنم.	انقلابم چود وزم انقلاب وز انقلاب کنم.	انقلابم وز انقلابم. وز انقلاب کنم.	انقلابم وز انقلابم. وز انقلاب کنم.	انقلابم وز انقلابم. وز انقلاب کنم.	انقلابم وز انقلابم. وز انقلاب کنم.

			ستريج		
--	--	--	-------	--	--

انقلابِ ن ته مهذ، دهذ، وهذ ته انقلاب کنین.	انقلابِ ن چود. مهذین، وهذین، دهذین اقلاب چود.	انقلابِ ن . مهذ، وهذ، دهذ انقلاب کنین.	نير	نیز شیخ
--	---	---	-----	------------

ب

- تو باب. تو تهت اند و م تهت یا تو نهن اند و م تهت.
- ته مه / تمه. تمه تهت اند و م تهت یا تمه نهن اند و م تهت.
- و م باب. و م تهت اند و م تهت یا و م نهن اند و م تهت.
- و م باب. و م تهت اند و م تهت یا و م نهن اند و م تهت.
- میف. دیف. ویف باب. میف. دیف. ویف تهت اند و م تهت یا میف. دیف.
- ویف باب نهن اند و م تهت.
- باب شقرثینخ. **Bobsheqarthinc.** (نوم). حشره. لاتین نوم : *Gastropoda*. باب شقرثینخ بیوس گاستراپودا صنف اند، لپ ادی اس دیف اندغلیف (قشر).

ب - ذیننوم فارسی ات خیزون زف حرف. ابجد حساب قتیر (ب) ذیون (2).

- با. (پیشووند / پراجا بست) چس به.
- باب. **Bob.** (نوم). تهت اند و م تهت یا نهن اند و م تهت.
- باب . هر سفید بؤن ات سفید گهله / گیل / کهله چارک ته مس باب لوقبن.
- مو باب . مو تهت اند و م تهت یا مو نهن اند و م تهت.
- مهش باب. مهش تهت اند و م تهت یا مهش نهن اند و م تهت.

زیره جناو خوش بوی ات وے رهنج مس زیره جناو، دے افین ته " دیو زیره " وے لوقین.

باج. Boj. (نوم). گوبنت ات ژندم یکجا خه پیخبن. حلیم. قاق مین، رفند یا مینبارج کوشچک قتیر بشف دیگ خه ذهذین.

- باج ویند - باج اردیک پتیوداو.

- باج پئخت - باج پئخت.

- باج پیچیج - آدم ادے باج پئخت خه فهمت.

- باج فرت - باج خیداو.

- باج فرت - (زوغ).

- باجیج - ژندم ات گوبنت هیوم ارد جاے کنین.

- باج خیر گن - گوبنت یا پیلچکین ژندم قتیر بشفديک ذهذین وے گوبنت ته لوفین باج خیرکن.

باد Bod. (نوم). بشوخ باد ته بیوچت خرینوچ اند دوند درکار نه سود. بادے. - بے طاقت. بشوخ پچ.

- بادے گرے - آدم ییگون کارکبنت مردم ارد خو دفیست. خود فشتو، بادخونه - شقیقه.

بادوم Bodum. (نوم). قشلاق. یه قشلاق نوم سرچشممه قریه اند.

بادپناه. Bod-pano. (نوم). بے بشوخ جاے. جاے ادے یم اند بشوخ مه ڤد، یا بشوخ ترم مه فراپات.

باجک. Bojak. (نوم). میوه. علم نوم Juglans hemisphaerica اند وم بهره. / وم درخت مس

هم غوز لوفین ات هم باجک.

باجک درون یه چند عضوے تبایین، دوسک اسانس، ات ویتامینین A, B, C, E ات دوس آرسنیک.

باجک پهړک درون یست اسیدگالیک، دوست

اداره نشرات سیماي شغنان

هوا بشهند نهقد یا دېمن وېف نے وره (حمله) کښت دذ ته خوغلېف مذنبه پخ خو ذهذین (ار خو غلېف درون خو پخ ذید).

ې لهف اس دېف اند وېف غلېف شلفهړک اث ذست تر وے خه ذهذین نا فارښت ې ذست نذفخت.

تا شچخین دانشمندین قرب 30000 نمود باب شقرثینځ فهمج. هرجډؤم دهد ګونه ګونه جاے بن ارد ژندګ کنین اس وبدچک تا دریا، اس بحر تا باغ ات کښتاربن.

هر چدم اس دېف اند جدا ژندګ رجه یست، ات بیواند تر یې ګه مانند نست.

خریون اند دم یې باب شقرثینځ ته دوند وزونهم ید وئدگهلهن ات فازهکن ارد تابستون جیڅ نښټېزد خو فا ته یې سست.

1. خیم. 2. خابشکن. 3. مهغخ غیرک. 4. شهف جیڅ . 5. غېف. 6. قیچ. 7. شلفهړک جیڅ. 8. ستریخ آلت کوئڅ. 9. نفس ګورڅ. 10. بشون (مقعد). 11. ستریخ آلت (مشونه). 12. زهدؤن بوند (پوند). 13. بشن. 14. جګهر. 15. غلبې. 16. . . .

17. زهدؤن ناوک (کانال). 18. . . . 19. پاڈ. 20. . . . 21. وټرچ. 22. دؤر (معده).

بابک خرم. Bobak-khurame. خرم دینین اند وېف کښک. بابک، عباسې خلیفه مامون رسید زمون اند آزربایجون ارد عربین قته ڏئد چود. بابک عربین اند وېف جون وېف ننځ نول ٿے ڦود.

معتصم عباسې اس افشین ڏاد فهند رمادے بابک انجیقداو. افشین بابک انجوقد باښت بغداد ترمبن وے ڏاد ې دار.

بابک. Bobak. (نوم). واښ. پس بهارث پښته ره سههڅع وابن روئی ذید وے پهړکين بریک بریک ات و ویش غیرک. بابک کروښ مغوند چتری گل. بابک اند وے ذونج

پارافین ات تانن، کلسیم، پتاسیم، منگنیریم ات باریم. باجک پهرك ضد چرک (عفونت) ات انتی بیوتیک و میکروب ات باکتریا زینیج مس یست. باجک پهرك خیج چکین زخمه تیر فیسین و میکروبین ات باکرین زینت زخمه قاض سود. سفهچ درون مس لپٹ موادین مولسین قند دار، ات عضو تپزابن ات اسید سیتریک، اسید مالیک، فاسفاتین. سفهچ اند مس پهرك جناو انتی سپتیک ات میکروب زینیج خاصیت.

Bod-namo. (نوم). آله ادے بلند جامے بن اند و م نپذبن فهمین بشوچ اس که یاذد. خلته مس بلند ذارگ نول تیر کنین بعد سینین اس هر طرف دے بشوچ یاذد و تیهث فهمین.

Bodrang. (نوم). پهلوی اند بیچ واترنگ.

بادرنگ علیه نوم : Badrung بادرگ بیو اس Cucumis sativus. کلاگیش گیاهین. بادرنگ پالبز ارد ته و بذج سود. لوڤین ته ادے بادرنگ از هندستان یشچن. بادرگ درون: ۹۰% بشخ دے افین غژون تابستون اند مس بادرنگ درون شتا.

Bodà. (نوم). می. شراب. هر چیز اند و م برپنیتاو مسیه خه فیرت. هر چیز آدم مست خه کبنت.

- باده نوش - شراب برئیج.

- باده خوار - باده نوش . شراب برئیج. مست.

Bodànush. (نوم / ستاوین). هر تن لپ شراب خه برئیزد. شراب برئیج. میگسار. میخواره.

Bode. (نوم. ستاوین).آدم لپ اس خو راضی خه ڦد. خُلُق نئخ. خو اس دگن بن بلند فهمتاو. بشوچ ڏ سوار آدم.

- بادے گرے.

- بادے ستاو.

- بادے چیداو - بیو اس یے گه بادے خه کبنت.

➢ متل: بادے اس کنج اند زبود. هر چھے تر یے کار خواه لش کبنت ادے یو تروے خه نه ڦد.

Pimpinella anisum / بادیون. (نوم). لاتین نوم : Bodeyon

Bojà. (نوم). ذو چارک اند ویف بینین یخحنین خه ڦین ویف چارکین ته لوڤین باجه یا وهذ ته سهوبین یک دگر ره باجه.

- مو باجه - یم چارک مو باجه. مهش بینین یین یخحنین.

- مهش باجه - یم چارک مس مهش باجه.

- مهشمهم باجه - وزات یم بم باجه.

- وے باجه - یو وے باجه.

- ویف باجه - یو ویف باجه.

- وهذین باجه - وهذ ڏیوینین باجه. ویف بینین یین یخحنین.

- مے باجه - یو مے اند مے باجه.

- مهندین باجه - مهند ذو چارکین باجه.

- میف باجه - یو میف اند میف باجه.

* پے متل یست نله باجه اس باج ڙیوج ات یوچ اس کنجاره.

Bokht. (نوم . مصدر). قمار اند یے چیز اس ڏست ڏبداؤ. قمار بازین دذ بیو اس یے گه فک چیز خه یئست.

باختاو. (چیچ). قمار بازے پول یا یے چیزگه اس ڏست ڏبداؤ. قمار اند بنکست خیداو.

- بازی اند هم برد یست هم باخت.

- بیو ته یئست بیو ته بازد.

Bod-sanj. (نؤم) لاتین نوم: Anemometer. آله و م قته بشوچ فشار ات تېزے پیواز کنین.

- بارکبین - حیوون ویز خه تاژد. ویز تھریچ حیوون. آدم مس بافت لوقداو بارکبین. آدم ادے دهم تیر ویز خه کرئیبت. خو پے دهم ژیز فیرت. خو پے دهم خدارج بیرد.
- باران / بارؤن. Boron/ Borun. (نوم). هوا ابر ڦد خو چک چک بسخ اس وی اند اس آسمون خه چکت.
- بارون ذپد.
- بارون ذاد.
- بارون ته ذپد.
- بارون ادخ - بارون گه ذپد ات گه قرار خه کیبت.
- باربد Barbad. (نوم). کتنک. قوم کتنک.
- باربد. Borbad. (نوم). نومدار رامشگر ڦنج خسرو پرویز ساسانی زمون اند. نوازیج، شاعر ات نوم دار ساز لوفیج. باربد خسرو پرویز ساسانی دوره اند زندگ چوج.
- باربر. Borbar. (نوم). ویز تھریچ. ویز کربنیج. ویز یاسیج.
- مرکھب بابر حیوون.
- بارپیچ. Borpich. (نوم). هرجیز ویز ارد برزین خه کنین. ویز یے چیز قته خه فیسین.
- بارگیر. Borgir. (نوم). ویز تھریچ. ویز زبزیج. ویز کربنیج.
- ولاغ ویز خه تاژد/. مرکھب یا ٺارچ ویز تیژد ارداخه سود.
- بارنومه. Bornumà. (نوم). قاغز ادے وم ڏ ویز اند وے نوم ات وے وزن ات وے جاے اس که یا زد ترکه ته سود نقشچ خه سود.
- باروت. Borut. (نوم). خن دارے. تئ رهنگ ثیر جناو ٿیپچک خن ات توپ ارد پاٹ اس وے اند کنین.
- قدیم اند یین رویو داجن باروت قتیر رویو چود. خنین یین ڦد ویفین پلته خن لود.
- بارومتر Barometre (نوم). {فرانسوی}. اسباب هوا فشار وم قتیر سنجبن کنین.
- بارپک. Borik. (ستاوشن). برک .

- وا بن نوم . یے سالھک وا بن، زیرد گل ات خوش بوی . بادیون غل قلنج ات درون سوزین ارد تیرے قضا. قاق بادیون بِمَارِيَ ذهذین یا بسخ اند ورثین بن برئزد لو خو فهندے ڈاذج.
- باد. Both.** (نوم). بِمَارِي. بیوٹ بِمَارِي نست لپٹ گوبست ات پُست بِمارِين ادے باد ته لوفین.
- باد خونج .
  - باذینگ. Bothing. (نوم). قاق ڏارگ یا پرپنج یاخ وے قته پذنین.
  - باذخورج. Both-khughj. (نوم). آدم اند باذ بِمَارِي ڦد دزو وے نښو څه رست.
  - بار. Bor. (نوم). پیذ. تاف.
  - یک بار چس / یے پیذ چس.
  - یکبار خهفڅ. / یے تاف خهفڅ.
  - یکبار ڙاز - یے پیذ / یے تاف ڙاز.
  - یکبار خوبن ټې نیٹ - یے تاف خو جا تیرنث.
  - یک بار گه اس سرث بناهے - یے پیذ گه / یے تاف گه اس سرث بناهے.
  - ٻے بار - یے پیذ. یے تاف.
  - ڏو بار - ڏو پیذ . ڏو تاف.
  - څوند بار - څوند پیذ. څوند تاف.
  - ٻے بار گه - یے بار گه. یے پیذ گه.
  - بار. Bor. (نوم). لهک چیداو. جا ڦبداو. بار خرج ڦبداو. قدیم اند بن پات بناین سال اند یے پیذ یا ڏو پیذ رعیت ارد خرج ڏاد.
  - بارے شاھ - پاتبا مردم ارد خرج ڏید یا تر دربار مردم خه لهکبنت.
  - بارے میرے - میر مردم ارد خرج ڏید.
  - بار. Bor. (نوم). ویز.
  - بارگیر. ویز تھریچ. ویز کربنیج.

-	يو چارک و م فیلم اند خو پخ ارد خه لوقد: ارا يے پيذ تر دے خو تنه چس، تو بازوين اس مو ميد غهفع دے.
-	بازے. Boze. (نوم). يې چيز قتے خو پرسيم چيداو. پې يې چيز خو کهل کته چيد.
-	پؤت بازے. گوي بازے.
-	بازے جاے - جاے يم اند بازے کنبن.
-	بازے گهر - هر تهن بازے خه کښت.
-	جينج بازے - غهخبن جينج قتير بازے کنبن.
-	يېخ بازے - تيرماجيف پرا اس ژنج ذئداو يېخ تير بازے چيداو.
-	بازے چيداو - بازے.
-	خېنون بازے يېن:
-	ایرخط.
-	چئد چنولک.
-	چيدچک بازے.
-	څېم تقک.
-	څيمک.
-	گوش پرتاواک.
-	گوے بئښت.
-	کلک.
-	کوچک.
-	لهش بئښت.
-	مست پورګک.
-	مشک بئښت.
-	نځچيرپق پق / بق بق.
-	پرا ذئدک / ژښتک.
-	پشپو/پشپا.
-	پُقچه.

- باز. Boz. (نوم). پرنده نوم. یوبوجاجات گوبنت خهريج پرنده. چهخت نؤل ات چهخت چهنگ پرنده. باشه ته مس لوقين.
- بازخواست. Bozkhost. داد ذپداو. گھپ نغېښتاو.
- . بازخواست چيداو - يې چھه اس يې چې بلندې ڦددو گھپ خه نغورد.
  - . بازخواست نست - يې چھه يې نه پېښخت. حکومت کارکنښ تر نه ښد خو خه ويذن.
  - . بې بازخواسته - هر چه ارد هرچيز فارت کښت. يې چھه اس يې چې خو حق زئښتاو نه ټهڙدبد.
  - بازار. Bozor. (نوم). جاے ادے مردم يم اند خريت کنبن ات پرذهذن. خريت چيداو ات پرذبداو جاے.
  - غله بازار.
  - قديمه بازار.
  - کينه بازار.
  - څلک بازارک.
  - نو بازار.
- بازارگون / بازرگون. Bozgun (نوم). آدم ادے وے کار بازار اند خه ڦد.
- آدم ادے خريت کښت ات پرذيد. خريت گهر ات پرذهذيج.
- *خېنون پتاۓ ادبیات اند بازرگون اند لپ غله جاے. قریب فک مهش سوګن اند بازرگون يېست.
- بارگښت. Bozgaxt (نوم). گھېښتاو. گښت چيداو. یتاو يا تیداو تروے جاے ادے ازم یېچ.
- بازُ. Bozu. (نوم). آدم ذست اس سېقد اند تا وښچېن.

باستان شناس. Bostun-shanos. (نوم). دانشمند ادے قديمه چيزبن قته کار خه کېشت.	- پوت بئېت.
باستون . لپ قديمه. اس قدیم رېجن. باستان شناسى. Bostun-shanose. علم.	- پيش ملهوک.
بايسل. Bacille (نوم). {فرانسوی}. ييو از باكتريين و م شكل سېخچك جناو، زره بن قته ته دئند وينج سود. گونه گون بيمارى آدم ارد ۋيرت ييو اس وېف بېمارىن غل سل.	- ستخون سفيدك.
باشه. Bosha. (نوم). علەن نوم : Accipiter brevipes . پرندە. رېوداجات گوبىت خېرىچ پرندە. باشه چەخ نۇل، زىرە پاذا زىرە نۇل پرندە. لپ تېزپەرات تېز ئىم. اس چبود خىل دے پرندە يىن تە رېيو كېشت. اس دگر پرندە يىن تېزدە يوخى سود.	- سترنج.
باشه گنجىشك. Bosha-gunjushk. (نوم). لايتن نوم : Lanius collurio . پرندە نوم. وذج گىش پرندە. رېوداج، گوبىت خېرىچ .	- سرب بئېت.
باشه گنجىشك ، ژىيشك، بېرېج بىچ، ات خىلک ات بې مار وذچىن رېيو كېشت. ار وذچىن رېز تىنبە خوكېشت وېف بىچ ات وېف تىرمىخ خىرت.	- سقە.
باشه گنجىشك مهاجر پرندە تابستون خىنۇن ياذد بىچ کېشت، بافت لوقداوا دىے پې خىنۇن تە بىچ چىد ياذد. پرا اس خاچ تىيار سىت (مېزان) اند تە قا تېزد. بېهار تە ئا پىس توذ پىختىت پې خۇزادىگاھ خۇپتئود.	- سنجك.
باشه. Boshe. (نوم . ستاويں). {ترک}. كته نك. گۈله دىئ. سردىستە. يې چىن نفرىكتىك.	- شىلمىك.
قديم اندبخارا افسىرىن لقب قۇچ. مىنگ باشه ..	- شۇل بئېت.
باطل. Botel. (نوم . ستاويں). بې هودە. بېكار. بې يې چىز. ناحق. ناچىز. ياوە.	- تاقا جفت.
- باطل ستاو - يې چىز دىكخ دركار خە نە سود.	- تاققىق پش ماق.
- باطل چىداو - بې ارزىن چىداو.	- تاقىنەك.
- باطل سۇت - بې ارزىن سەت.	- تلىك.
باطله. بېكارە. يې چىز دركار خە نە فە. ناكارە كاچار.	- توب بئېت.

بازىچە . بازىنگەرەك. يې چىز ادە و سە قتىر بازى كېنىن.	- بازىچە . بازىنگەرەك. يې چىز ادە و سە قتىر بازى كېنىن.
بازىگەر. Bozigahr. (نوم . ستاويں). يې چە بازى خە كېشت. بازىگەر كودك.	- خىمن ئىيف / خىمن ئىيف.
باستان / باستون Bostun. (ستاويں). كىنه. قديمه. قديم زمون. قديمه جاى. قديم چىد.	- يېخ بازى.
بازىچە. Bozicha. (نوم). چارك نوم .	- وورج ات مىر / وھرگ.

بے لھف اس دیف آدم ات حیوون ارد بے مارین فھرین ات یے لھفین هم بے ضرر هم یین فایدہ دار. ییو اس فایدہ دار باکترے بنوقد ات پھے درون یے گه اس دیف یست خمیرما درون اند.

*چجارچ مس خبث ییو اس باکترین. بشکمبک یے گه اس باکترین. باکتریولوژی. Bacteriology . (نوم) . {انگلیسی}. علم ادے باکترین بناید. باکتری شناسی علم.

باکرہ. Bokera . (ستاوین) {عرب}. باکرہ عرب ات دم معنا تازہ .

خربنون اند : غھٹ. یے جار غھٹ. غھٹ غل جار نه چورج.

بالا. Bolo . (اسم). تیں. اس تیر. پے تیر. دم کلیمه اند تاقہ گ خربنون رُف اند دوند جاے نست مگم یے گونگہ کلیمه قتیر ییو سود.

- بالاپین - پوبناک سر تیر خه پنزبن.

- بالاخونه - دشیدنے کوته.

- بالاتنه - اس میبند پے تیر.

بالش. Bolax . (نوم) . شنہب پوشاک . پوبناک بنئقداو تیرخو پے بدر ویدن خو بنافخین.

- بالبیک. (نوم) . خلک بالبن.

- بالبنین. (لپٹ). اس ییو لپ دے.

بالغ. Bolegh . (نوم) . به بلوغ. جوون غھٹ.

جوون غذہ نو جوون.

غھٹ یا غذہ ویف سال اس 14 تیر خه ڈد.

بالون. Bolun . (نوم) . {فرانسوی}. پفیجک. پفک.

بالپھے/ بالقہ. Boliqa/ Boleqà . (نوم) . اسیاب. کار اسیاب. سپن ذارگن یا سپن دسته اسیاب ڑیروے قتے ٹرپین، میخ پتنین یا میخ چکن.

- باطلہ قاغز - بیکارہ قاغز.
- باطلہ دونے - ار ھرجاے بیکارہ کاچارین خه لھکن.
bag. Bogh . (نوم) . خفار طرف دیوال چورجن زمہذ هر رہنگٹ درخت ار وے درون خه ڈد.

- بابغؤن. Boghbùn . (نوم) . باغدار. آدم اند وے کار باغ چیشت خه ڈد. باغ چسیج.

- باغ اند. هر باغ. باغ درون.

- باغدار. باغ صاحب. باغ هرجیند خه ڈد.

- باگک. خلک باغ.

- باگن. لپٹ باغ. خوند باغ.

- باغیف. جاے . جاے ادے لپٹ باغ یم اند خه ڈد.

- باغیف درہ - اس خھرھن تیر دے دے یے جاے وے نوم باغیف ات یے درہ و م ته لوڤین باغیف درہ. درہ ته نھله راست ار برتهنگ نیتبرزد.

بافت. Soft . ممکن. کار ممکن خه ڈد.

- دسگہ مس بافت وز سھوم ات تو خو بدله ید.

- بافت ٹرمکتب مه سھو.

باقر. Boqer . (نوم) . اموم محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابیطالب لقب.

باق. Boqi . (ستاوین) . ریدجن. اس پرا ریدجن.

- مکتب تحویلدار کتاب خیل بنئسج شج باق یئچ.

- خرؤنہ دار پول باق یئچ.

- باق باید خو باق دارے سپارت.

باکترے. Bacteria . (نوم) . {انگلیسی}. خل خلک زندہ جونبن خیم قتے وینج نه سھوپن. میکروب.

زندہ جونبن زرہ بے بن قتے وینج سھوپن.

باکترین اند ییوٹ کرخ یا یے کرخھک زندہ جونبن. لپ دے باکترین اند ویف تنه غلف درون اند.

بے گون وخت شوخه اند يا نزير لوقد اند اس يې چ بالقه گيل لوقين. يا لوقين توکيل بالقه.

- بالقه گيل - ڦورئ گيل آدم.

بانک/ بونک. (نوم). پول جائے . جائے ادے مردم يم اند خوپول جائے کنبن يا پول بدھل کنبن. يا پول رئپن.

- بانکدار/ بونک دار - آدم بانک وے اند خه ڦد. آدم بونک اند کار خه کنبن.
بونک کارکارگر.

- بانک/ بونک دار / بونکدار اند وے کار پول قتير.
باور. Bowar. (نوم). يې چ گھپ راست وزينتاو. يقين.

- بے باور.
باور چيداو.

- دبر باور.
ناباور.

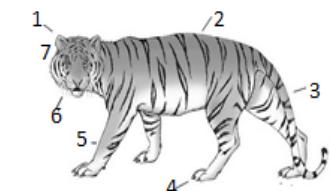
- سُست باور.
تېزباور.

- ُخش باور.
باور ڏئداو.

باور دره. Bowar dara. (نوم). جائے نوم. دره نوم. دريف قشلاق پے کھل يے دره
وم نوم باور دره.

باوهر. Bowaar. (نوم). قشلاق نوم.

باءء. Boe. (ستاوبن). مالدارات زمين دارات پولدار آدم.
- باءء اند هر خوند لپ دے مال ات ملک خه ڦد ڦا ورد کمه کنبن.

- باين - باے اند وے جم.

باءء. تهخ پے برکورئ. کوه درون اند کورئ.

بیر. Baber. (نوم). حیوون نوم . علیه نوم

بیر بیو اس پشک گیشبن تا 35 سال مس زندگ کنبن. بیر گوبشتخار ات ڀپوداج حیوون.
بیرهر حیوون به غیر اس شیر و م تے خه ڏبد نتفه ته و م خیز اند نه تائز. بیر شیر داڏگه به
قوت ات زورآور حیوون یست.

بیر اند وے ذم اس وے پاڏبن دراز دے، ڙېښتاو اند
ورد کمک کنبن. بافت لوقداو ادے بير ته پینځ
پاڏهک ڙازد. بير ڙېښتاو اند خو ذم تے تقیه کنبن ات
الاز تائز. یې لهف بيربن اند ویٺ ذم اس الاز تیڙد
دوند کرو سچک سود لو خو چهنج وے ته. تا
دوندېخ ادے یې لهف لوقين پلنگ (بير اند وم ذم تے چهنج.
قدیم اندبن پهلوونبن بير بوستن پوبناک پنويد.

شاهنومه اند ته مس لوقد رستم اند وے پوبناک بير پوست ڦوڙج.

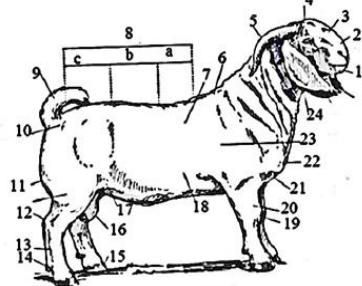
بیر ڦچ الات:

1. غوربن. 2. دهم ڦه زيرد رهنگ روشت ڇاٻڀخ / خيو. 3.- ذم. 4.- لک دراز چهنجبن.
5.- لک ڏستبن. 6.- درېبت بروتبن. 7.- زيرد خيمبن.

بېرك. Babrak. (نوم). بېرك کارمل. سیاسي شخصیت. بېرك کارمل جنرال محمدحسین
خان ڦخ، 6 جنوری 1929 ميلادي کمری - کابل اند به دنيا
يit.

بېرك کارمل 3 دسمبر 1996 اند تر مسکو اس دنيا تويد. بېرك
ظاهرشاه حکومت اند خوند پيڏ بند ست ات ڦا یېت ست.
اس 1965 تا 1973 مجلس (پارالمان) اند، کابل مردم وکيل
ڦد.
بېرك کارمل اس 1979 تا 1986 رئيس جمهور ات حزب دموکراتيک خلق افغانستان
عموم منيشه ڦد.

1. نیس غلیف. 12. مشک. 13. پیلچک. 14. شزنک. 15. سمب. 16. غور/غربن. 17. بخه کن. 18. سینه.

بُخ. (نوم). هر چیز ادے کودکن اس وے بناج خه ذپین. بخه کن ته مس لوبن.

- بخه کن.
- بخک.

* خلک ام قد پې بخک / بخه کن مهش بناج چود. لودین بنه ب دے سُت بخک ته مس درگشت ذپد. بخک کودک دے وینت وے ته خفت خوقتیر ته یېست. **بخار.** (نوم). تف اس ذارگ اند ٿداو ٿئے خه نسبتیزد. تف اس بنخ اند ویرقداو تیر خه انديزد خو دڏ هوا اند بلند خه سُد.

- دیک بخار.
- بخار دار.
- بخارن.
- بخار ستاو.

بخارا. (نوم). بخارا ولایت تر ازبکستان. بخارا هم ولایت ات هم ولایت مرکز. بخارا شهر اند لپ دے اس 2 ملیون آدم ات وے ولایت اند مس قریب 4 ملیون نفر زندگ کنیت.

- بچه کن خابن.
- بچه کن بؤنن.
- بُچه کن ات فر.

بچه کن فج الات:

1. بُرلپنا.
2. ننخ / ننخ گُورئ.
3. پیپنؤن.
4. کپه سرک.
5. خابن / خابن.
6. فیک / سیقد.
7. پیزبن.
8. الف. مید.
8. ب. چومچ.
8. ج. دُم چوغ.
9. دُم. 10. سیوچ.
11. بیپنون.
12. مشک.
13. پیلچک.
14. شزنک.
15. سمب.
16. غور/غربن.
17. نیس غلیف.
18. سینه.

1986 ام سال اند 18 ام پلینوم کمیته مرکزی حزب سرپرا اس منشه گرے وے بے کار چود ات وے جا ٿي تير داکتر نجیب نوست. زیاره از ریاست جمهوری تر پهله ست. بت. But. (نوم). ذارگن، ڙین یا سپین آدمک یا حیوون جناو ماژن دڏ وے پرستین کنبن. هر مجسمه بت لوقداونه بافت. بت ییکو ادے پرستین خه سود.

- بتخونه. (نوم) - جا ٿي ادے بتبن یم اند خه لهکن. بت جا ٿي. بت پرست - آدم بت پرستین خه کنیت.

- بت تراپن - (نوم. ستاوین). بت تپنیج. هرتن بت خه مازد. **Bajoo.** (نوم). قشلاق نوم. خربون ات روشنون مذینه تاجیکستان اند ٿي قشلاق. قشلاق وے مردم بجوپیج، وېف زف بجوی. 1996 میلادے آمار ٿئي ات روشنون زف تیر 18000 (يې ڏيسي ات وښت هزار) آدم گھپ ذيده.

بجين. (نوم). ست پس اس زدھریغ خه رست. هرجیز پس اس زدھریغ اث جهم خه سود.

زمستؤن در غجدید ستؤر پے بې رست خه ویدن.

بجين وئند/ بجين وئند او. (نوم). بجين جیخ. جا ٿي ادے بجين وے درون جهم خه کنبن.

بُج / بوج. (نوم). گُله بچه کن. ذوسالهک بچه کن.

بچه Bachà. صدا. بچه کن قیوداو. بچک تر خو خیز قیوداو.

- **بچه بچه - بچه کن قیوداو.**

بچه Bachà. (نوم). کودک. خلک غذه بُج یا خلک غهچ بُج.

- غهچ بچه.

- غذه بچه.

- بچه گ - دوره آدم غل بچه خه ڦد.

بچگله. (نوم). زهدؤن. کودک جا ٿي ارکھا یا ستریغ حیوون قیچ.

بچه گونه. بچه ره. یې چیز بچه ره خه ڦد.

بُچمک. (نوم). نیر فرنیچ. گچ اس یک ساله گُله دے.

بخاری. Bukhori. (نوم). یے کخار جناو دستگاہ ادے یا خ و م درون ذہذن چید کش کبشت.

بخاراپے. Bukhoroyi. اس بخارا. بخاراپے . هرچیز یا هرچھے اس بخارا خہ ٹد. اس بخارا یتچن. اس بخارا فیوجن. تر بخارا میزجن.

- چارک یا رینک بخاراپے – اس بخارا یتچن.

بخ بوست / بخ پؤست. Bakh-bust. (نوم). کھل زابنج منیج یا فزنیج. (منیج یا فرنیج) وے دل ات جگھرین زابنج ات دگه خو جناو رینج. دائم دسگه رجه ڈد خیبینے طلبین خه ست یے کھل زابنج انخومین خو قتیر یاد. وین لوڈ بخ بؤست.

لپ دے وختین بخ بؤستین بؤست نه چود وے دل ات جگرین دوند زابنت خو دذین ونیث وے لھک چود. مورد دفیست بخ بؤست اس بخیه بؤست اند زابنجن. یعنی حیوونبن کبنت وے درون الاتین زابنت دگه یین وے تیث وے لھک چود.

بخت. Bakht. (نوم). نصیب. قسمت. طالع.

- بد بخت.

- خُش بخت.

- سیہ بخت.

- کم بخت.

- نیک بخت.

- بے بخت.

بختک. Bakhtak. (نوم). لریچک.

بختیار. Bakhtyar. (ستاوین). خوشبخت. به بخت. بخت آور. نیک بخت.

بخش. Bakhsh. (نوم). بھبن.

بخلمل. Bakhmal. (نوم). کاله. پوبناک وارے. ووننیا پخته یین پرز پرزاک کاله. بحمل تھ پرین پوبناک لوقبن.

- بحمل کرتہ.

- بحمل چپهن.

- بحمل بالبن.

بخبین. Baxex. (نوم). پے ییل. یے چرد یے چیز دسٹ بے پولٹ دھک چیداو.

- بخبین چیداو. (بنجیسک)

- بخبین ذنداؤ.

- بخبینیتے. (نوم). یے چھے بشہند کار کبست دذ یے چیز پول یا پوبناک ورد خه ذہذن.

- بخبین / ببینن طلهپتاو. (بنجیسک).

بخیل. Bakhil. (ستاوین). خسیس. ممسک. آدم ادے یے چیز یے چرد زارد نه ٹرید ذبداؤ.

بخیه. Bakhya. (نوم). پوبناک پسون انخیقداو. پوبناک یا لیف غلہ گلہ کوک ذهداو. غلہ غلہ دھبئ.

- بخیه ذهداو.

- بخیه چیداو.

- لیف ات بالین تھ بخیه کنین.

بغُخ. Bedzukh. (نوم) بھبشار اندے قشلاق نوم.

بد. Bad. (ستاوین). گنده. ناپسند. کار ادے یے چرد خوش خه نه یاذد.

- بدتر/ بت. (ستاوین). اس بد گه مس بد دے خه ٹد. لپ بد.

- بد فعل. (ستاوین). هرچھے گنده کار چیداو او خمہند خه.

- بدکار. گنده کار.

- بذریات. آدم اس گنده داد ات نہن اند خه سنج ٹد.

- بد روئم / بد رام. حیوون هچت روئم نه سد.

بدرهگ / بد رگ. (ستاوین). یے زات. بد اصل. سرکبن. بے اصل ات بے نسب.

- بد رف. (مر. ستاوین). نپموگھر. روز گھر.

- بد گمئن / بد گمان. (مر. ستاوین). بد گمئن چیداو.

بدل. Badal. (نوم) . بدل/ نابکار. ناسرہ. بے ار زین. هرچیز خو اصل جناو خه نه ٹد.

- بدل پول.

- بدل زات.

بدنوم . Badnùm . (مر.ستاوین). رسوا. هرچند بشهند نوم خه نه ڦد. ٻے آبرو.

بدلجهُم . Badlìjùm . (مر.ستاوین). بد فعل ڦارج. ڦارج ادے لجوم پے خو غېش خه نه لهکبنت ذهداو.

بدهل . Bedaàl . ٻے چيز یے گه چيز جا تير دهکچيداو.

- آدم مگم لپ پويتهه ڦد فارج مرکهپ تير بدهل کبنت.

- پوبناک بدهل چيداوا - کينه پوبناک وئداوات نو پنيوداوا.

- جا ڪے بدهل چيداوا - خو جا ڪے لهکچيداوات یے گه جا ڪے تير نيستاو.

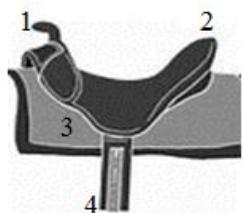
بذمک . Bathamak . (نوم). حيوون. ڪلک ٻے ڏم اس پورگ څلدي حيوون زمهٽ ٻے ٻر چوند رئز مازد. بذمک زندگ زمهٽ ٻے ٻر نيجيست.

دقپست بذمک شتازارذ (خون سرد) حيوون نست، دون جهت ادے تابستون وابن بُق کبنت ات ار خوربيز يېست. بذمک تابستون خو زمستؤن خيداوا افين وابن ار خوره زهم کبنت. بذمک اگر شتازارذ ٿه ڦيخت زمستؤن ڏوقت مس نه ڦيخت.

بذوزم . Bethuzm . (نوم). مېسيچ ڙاو اند توڏ نرمه یا چيزگه وم پرا رېبن خيرت ات ذوخن وم.

- بذوزمک - ڙاو بذوزم قتيٽ خه ذوخن. ڙاو بذوزم قتيٽ خو ذيوداوه لهکبنت.

بذهن / بذهند . Betaàn . (نوم). اسباب ادے سوار سٽ افين ولاغ دهم ٿئه ڦيٽيٽن. بذهند خوبت ڏارگن ات خؤم (نا آش وينج) پؤست وم تريٽجن.

خرينون اند سر نومدار بذهند ڦاشره ڦد.

1- پراقاش. 2- زبا قاش. 3- یُرغل (جفت) ويٺ ٻے

ٻر ٽيلگ. 4- رکاب تسمه.

بر . Bar . رميداوا ياس. چريخ اند ته سنجبن ارد لوڻبن بر.

بر . Bar . قاق زمهٽ. پُښته.

مهش چيد کھل ڦه یے قاق بر بنوچ کمالک مس یم ارد روئي نه ذئيد.

بر . Bar . گُله زمهٽ. قاره. برابعظام.

- امريكا برابعظام

- آسيا برابعظام

- آروپا برابعظام

- افريقا برابعظام

- آستراليا برابعظام.

برابر . Barobar . (ستاوين). هميواوا. ڀيووث. ڀيواس یے گه ٻڌي نست.

- ذو برابر.

- په برابر.

- نابرابر.

- زمهٽ قير برابر چيداوا.

برات / برات . Barot / Barote . فرمؤن ادے وم قته ٻول يا مال اس مردم خه زبzin.

برادر . Barodar . (نوم). فراد.

- دو برابر.

- براذر برابر.

برانشي . Bronshi . ماهي غئور. ماهي بنبن.

بهرتنهنگ / برتنگ . Baartaang / Bartang . قشلاق نوم. تاجيڪستون روپنون ٻے کھل ڦي دره وم درون خوشرو فراخ قشلاق وئے نوم بهرتنهنگ. بهرتنهنگ خلق ته بهرتنهنگ ڦف تير گهپ ذهذبن.

بهرتنهنگ کوچ رون وخت اند خرينون مردم اند وبؒ جون اس ميداوا خلاص چود. هر وخت دئے اس کتل غبار یت ات مردم فهمت بدخيشه ڦايت. تا بدخيشه فريپتاوا ارد مردم پار ڏاڻ اس دريا خو ڦا په بهرتنهنگ. مردم چيب فک وخت بهرتنهنگ ڦد.

بهرتنهنگ اند لپ مردم نه ڦد اته مهش باين لوڻجن وبؒ اند کبناذات فراخ دل ڦد.

بر . Bar . 1932 آمار قته بهرتنهنگ اند 2049 (ذو هزار ات خفار ذيٽس ات ناو) نفر زندگ چود.

بر . Bar . 1939 يعني ووفد سال دير دئے بهرتنهنگ اند 3700 (اره هزار ات ووفسد) نفر ست.

- بريک لينگ. بريک پاذر. دسگه آدم ته سپرين لينگ جفه ات سلپچه مس زندگ کيمنت.

بُرگُخ Burguts. (نوم). خلک چيد. وزره. كرنهخ.

برمهه / برمه. Barmay/ Barmà. (نوم). نجارے اسباب ذارگ وم قە کورئ کنبن.

يسٽبن برقے برمھن ديوال يا سپن يا ژير وم قتيئر کؤئخ کنبن.

- برمهه ذئداو.

- برمهه چيداوا.

برنا . Barno. (ستاويں). جوون.

برنج.Brenj. (نوم). سپن. سپن ادے اس مس ات جست اند.

60 درصد مس + 40 درصد جست يكجا سهوبن اس ويف اند ته سود يه گه سچن وئے ته لوفين برنج. برنج زيرد رهنگ سپن، اس وئے اند سماوار مازن.

- **برنجن**. (ستاويں). هر اسباب اس برنج اند خه مازن وئے ته لوفين برنجن.

- **برنجن سماوار**.

برنج.Brenj. (نوم). کيمنت (غله). ڦندم جناو کيمنت. آدم خوراک.

- **برنجاف** - برنج بشخت خه پيختن.

- **شيربرنج** - برنج بشوقد درون اند خه پيختن.

برنز / برونز.Brunz. (سپن). تئر رهنگ سپن اس مس ات جست اند. 80 اس (در) صد برونز اند مس ات 20 اس صد جست. لپ دے مجسمه یبن بهربن اند خه فُکن اس برونز اند ميزجن.

بروت.Berut. (نوم). تير شند تير ذاتبخ. دگه جا خو بئون تېښبن ات خو تير شند تير خه لهکن.

- **جهخت بروت**.

- **ٿُق بروت**.

- **تئر بروت**.

1997 آمار قىئے بھرتەنگ اند 2425 (ذو هزار ات خشار سد ات ذو ذىس ات پينچ) نفر زندگ کيمنت.

برتبورمك. Barteburmak. غرنجك تېپچن. خيج ويچك.

برتبچك. Batibchak. يك دگه ره برزين چورچ. برزين. كؤر گرك.

برج.Burj. (نوم). ديوال.

- **چيد اند خشار برج**.

- **برق برج**.

- **غجيبد برج**.

برده. Bardà. (نوم . ستاويں). غلام. کنيز. نوكر.

- تاريخ اند مس يست يه دوره اس پينچ دورهه وئے لوفين بردھ داري / بردگ.

بردگ سرپرا مصرا اند شروع ست ات روم اند اسپارتاكوس وئے نست چود.

بهرذئادو. Baarthaaedow. (بنجيسك). جهم چيداو.

برز. Barz. (نوم). کار. کيمنت ات کار. ورزات بزرھ مس لوفچ سنج. برزگاو مس اس برز اند زاشچن.

برزو. Barzu. (نوم). بربو شغنانى. بربو، رستم نباس ات سههراپ پخ.

برzin. Barzin. (نوم). يك دگه ره تېپچن.

برزين چيداو - يه چيز پذورچ يا وئرر برزين چيداو.

برزين ستاو - يه چيز پذورچ يا وئرر برزين.

برغه. Bargħà. (نوم). چے اند خو چكتاودے مقصد قە ادے واشت. تيله.

- **برغه ذئادو**. (بنجيسك).

برک . Berek. (ستاويں). هرجيز پهم / پهن خه نه ڦد. غهفخ نست.

- **بريك**. پئند.

- **بريك ذارك**.

بريك ادم. چلرك يا ينك لپ لاگر خه ڦد. لاشه آدم.

بريك ميد. آدم يا حيوون ميد لپ بريک خه.

- زيرد بروت.
  - غهفخ بروت.
  - به بروت.
  - برک بروت.
- برگښت. Bargaxt. (نوم). یې چيز يا یې چهه یې پيد تېزد خو ۋا خە يازد.

برگښته - تەبىك بېمارە بىرگىشتىت كېتىت. یې پيد آدم سد ْخُب ۋا یې پىدىگە بې مار خە سود.

برگىشتە Bargaxta. گەپىنجەن.

- اس دين بىرگىشتە - بې دين. ملحد. مرتد.
- بروهن Burwaàn. (صدا). وورج صدا. وورج نالھەن.
- وۇرچ اس مېزۇنچە بروھەن كېتىت.
- يىستىن كەدەن وورج مۇغۇند بروھەن.
- بروھەن چىداو. (چىيچ / فعل). وورج وورجىن بروھەن خە كىنەن.
- وورج اس مېزۇنچە بروھەن كېتىت.

برھمن. Brahman. (نوم). هندو دينے رەبىر. هندوھىزم اند روحا نە.

برى برى Beriberi (نوم). {انگلەسى}. بېمارى. بىرى بىر ويتامىن كەپىدا سود.

برىن. Baren. (نوم). مغۇند. جاناو.

- خو ۋاراد برىن فەمەجاز.
- بىنۇقد برىن سەپىد.

برىيون. Beryün. (نوم). سىتېپچەن ئىندم. ئىندم يايىگۈن گە كېتىت اردىك ياتاوه تە ياخ تىر خە ستېپىن.

- مەتل: زغېر برىيون. آدم لې سرگۈزۈن خە قە.

برىيون Beryun. (ستاوبىن). سەتفختاوا.

بۇريە. Buryà. (نوم). بق گوبىت. بې سەخون گوبىت.

بىزدل. Buzdel. (ستاوبىن). بىناجىن / بىناجىجن. آسىپە.

- بىزدل آدم اس خوسايمە مىس آسىپە سود.

بىزگ. Buzurg. (ستاوبىن). غله آدم. نوم دار. بە نوم .

بىزگ اميد uzurg-umid. كيا بىزگ اميد بىيو اس الموت دورە اسماعىلە نوم بىراورذە داعىين. لوقداوا بافت ادە

بىزگ اميد، حسن صباح خىز ذىت ۋە. بىزگ اميد ْخُب ات اس روڈبار مەرمەن ۋە.

قەھستۇن ات روڈبارە خو بىيئۇخ انگىشتىت جاناو فەهمەت، ات مەرمەن درون مەس وە اند آبو رو ۋە.

بىزگ اميد 1096 ميلادەن اند لمىر / لمبه سر قلعە انجوقد تا 1124 ميلادەن حسن صباح جانشىن ستاوا ياخ وە قلعە درون مەرمەن مۇذىنە كار چود.

بىزگ اميد یە ذىس ات ذو سال گە حسن صباح جا ئە تىر الموت اند كار چود. 1136 ميلادەن اند اس دنیا خىم ۋوست. زبا اس كيا بىزگ اميد وە محمد بىزگ اميد الموت رەھىر سۇت.

بىزغەم / بىزغەمبەن. Bezgharmen/ Bezgharme. (نوم. ستاوبىن). بې مار. پەھىخىچ.

- لاغرات بىزغەم .
- بىزغەمن - فك وخت پەھىخت.

بزم. Bazm. (نوم . ستاوبىن). خوشى. سور. هيوم. جشن. وخت بشەند خە نۈجىيەت.

- سور اندىپن خب بزم ڈاد.

بۇزمه. Buzmà. (نوم). زف ئە سەفەد نېپتېزد دەھرەز كېتىت ات خىرفخت.

بىرئۇداوا. Briewdow. (بنجىيىك). سەرداوا. جدا چىد. كودك ئە بش خىد بەھس خە كىنەن. كودك وە نەنەن اس بش خە سىرود.

بىزىداو. Bezidow. (بنجىيىك). ترجا ئە وېنداداوا. بىند چىد.

- مال ات ستۇر در غەجىد بىزىداو.
- مال ات ستۇر بىزىنەن وورج وېف مە خىرت.

بىزىگ. Bezig. (نوم). غۇلە گۇلوبىتىت دراز دستە دارگ كىلؤخك وە قە قەردىپن.

بىرئېتتاوا. Briextow. (بنجىيىك). ارناى چىداوا. یې چىز شەۋىخنى ياشخ ابىپەتاوا. ار خو ناي گەزىتتاوا.

بې چىز شەخن غېف پوند ئە ار دئور خە سود ات تۇبىنگ خە قەرىيد.

- بسپهر ذهنج.
- بسپهرے ذاد.
- بسپهر ته ذید.
- متل:

* متل: ڙاو بسپهر ذید خو بسوفد کم کبنت.

بسکتبال Basketball (نوم) { انگلیسی }. بازے. ذیس نفر ته سهونین ذو گروه پینځ اس یه طرف ات پینځ اس یه گه طرف.

بسکتبال میدئون 28×15 متر. بسکتبال بازے وخت مس 40 دقیقه.

- بسکتبال بازے.
- باسکتبال بئینتاو.
- باسکتبال بازے گھرین.
- باسکتبال بازے کین.

بسمل. Besmel. (ستاوشن) کھل بچنج حیوون. حیوون کھل زین خو پلاتک خه کبنت. زخم.

بسمل. Besmel. (نوم). زهخم. زهخم نېټبزد پېخ اس وے اند تېزد، دذ پولادن چبد قته وے داغ ذبن. پولادن چید یا بناب جئد قتیر داغ ذهبن خُب سود.

بُش. Bush. (نوم). کودک مردینه بجهه تناسلے آلت.

بِش. Besh. (نوم). لاتین: Mamma

لړنک ات ستریج حیوون بسوفد جیڅ. آدم ار ته لوټن ېش ات حیوون اند بش اس بستؤن جدا.

- بشخواره. کودک غل بش خه خیرت.
- کودک اس خونهن بش اند بشوفد خیرت.

بشر. Bashar. (نوم). آدم.

- بشرشناس- آدم شناس.

- بشرشناسے - علم.

بشره. Bushrà. (نوم) پؤست اس ڦچ. جلد ته مس لوټن. لاتین: Epidermis

- پېخ برئینتاو.
- بسوفد برئینتاو.
- چاے برئینتاو.
- یم بسوفد برئینتاو ارد.
- برئینتاو بافت یا فی.

برئینتاو Beghintawow. (بنجیسک) . جنبه ناتاو. تخ ذپداو. رزینتاو.

- توڈ برئینتاو.
- ناش برئینتاو.

بیرئن - (رمئداو). توڈ بیرئن. سفهنه دم توڈ بیرئن.

- خوند برئنت ییو مس نه رزد.

بستار. Bestor. (نوم) . فلاں. بهمئون. نامعلوم.

- فلوڻه ات بستارے.

فلون ست ات بستارست. فلون ست ات بستار ته سود.

- فلوڻه بت ات بستارے تويد.

بُوستون. Bustun. (نوم) . باغ. گلستؤن. گلزار.

- بُوستون ات باغ/ باغ ات بستؤن. جاے ادے هم گل یم اند ڦېد ات هم درخت.

بِستون. Bestùn. (نوم) . ستریج حیوون بشوفد دوڻه. (آدم ارد بستون لوڻج نه سود). بستون دارBestùndor. (نوم . ستاوشن). هر حیوون خو زریات ارد بشوفد خه ذید. بشوفد ذهنج. بشوفدن.

- بستون ٿئ. Bestùnte. (نوم) . بُغُز.

بستره/ بست. Bestrà. (نوم) . بُرئچ.

بسپهر. Bespaàr. (نوم) . پاڏ قته یه چ یا یه چیز خه دیبن.

- بسپهر ذهداو.

- بسپهرے ذاد.

- بسپهر ذید.

بُشّق. Beshuq. (نوم). جریب. وونن جریب. ووررن جریب.

بُشكه. Bushkà. (نوم). [روسی]. ذارگن یا سپن پینیخ.

بُبن. Bux. (نوم . ستاوین). بف. فربه. کته جسد آدم. غله. کته بچ ات لُتجن آدم.

- ببن کودک - فربه، بف کودک. گوبنتن کودک.

بئسبتاو. Beaxtow. (بنجیسک). بازے چیداو.

- لهش بئښت.

- پؤت بئښت.

- شل بئښت.

- خیمک بئښت.

- سنچک بئښت.

- گئے بئښت.

بِنچون / بِنچوند. Bexchun/ Bexchund. (نوم). جرهین جاگه. جرهین جاگه

کندے. جرهین جاگه کندے.

- غداره، کزه یا بے گ دے فرورد/ فرهینت سود ته بینچوند.

- فروړچن کزه کندین ته لو Qin بینچوند.

*پرا سالبن مردم بینچوند قته اس همسایه یاخ ڦود. هر چید اند یه جا اے اند یه

بسجود ڦد.

بِنټون. Bextùn (نوم). لاتین: Femur. آدم یا حیوون پاذ اس زؤن اند تا په سپوچ.

بېښېن. Baxex. (نوم). پېيل. یه چي ارد دسٹ دهک چیداو. بخښېن مس لو Qin

اته خېنونه تیر بښېن.

بصر. Basar. (نوم) . وینتاو، خیم.

- بصیر.** Basir. (ستاوین). { عربی }. ونیچ. خه وینت.
- بصیر Basir**. فهمیج ات فهمچاز. آدم ادے هرچیز خه فهمت.
- بضاعت.** (نوم). پول. سرمایه. مال ات ملک. مال ات ستور
- بے بضاعت - بے چیز. بے چاره.
- بعضه.** Baàze. (نوم). یه لهف. کهند.
- بعضه وخت آدم دوند مات سود، اس ماڻ خودم مس نه ییست.
  - زمستون بعضه اس مکتبین رخصت سهوبین ات بعضه نی.
- بغجه / بوغجه.** Bughchà. (نوم). غله لمال / دستمال خو کاچار ارم جا یه خه کنن.
- بُغرا.** Bughra. (نوم . ستاوین). نیرخوک.
- * مثل اند ته اس ییگون آدم بغرا لو Qin.
- بغرجنج.** Bughranj. (ستاوین). مینکل. قین.
- بغیر.** Ba-ghair.
- بے چھے گه ڙیچ نه ڙیوج به غیر اس مو.
  - ببکاره آدم اند به غیر از بشنقداو کار گه نست.
  - ماڻ اند به غیر اس چای یه چیزگه نه فارت.
- بغیت.** Baghit. (ستاوین). قیت. بخیل. حسود.
- وخت دس گنده سوچج داد پچ قتیر بغیت کشت.
  - بغیت آدم ڙیوج یه چندگه یه چیز مه ڦد.
- بغض.** Bughz. (نوم). دېبمن. غهرذ لپ ستاو.
- بغل.** Baghal (نوم). پهلي. / سیقد پې چر سینه پهله اند گرڅه.
- بغمه.** Bughmà. (نوم). حیوون بیماری. ژاو یا ڦز یا مېر زید خو شتا بچ برئزد اس و م شهړم اند رزدافت خه تېزد. / زخم چرک خه کشت.
- بُف.** Buf. (نوم . ستاوین). بین . فربه. کته جسد آدم. غله. کته بچ ات لُتجن آدم.
- دس بف لو یورین.
  - بف- بف. Buf-buf. لُپ - لُپ.
  - دس شتا بف بف تیرم در چید یت.

- بے بقا. دراز نه رست. دوست عمر خه یېست. کوتاھ عمر.	-
- کم بقا.	-
* آب بقا - بقا چېبمه. مردم باور قته چېبمه ادے اس ووم اند بشخ خه برېزېن نه مربن. چېبمه ووم بشخ عمر وریمت.	-
بقراط. Buqarot. (نوم). قدیم نومدار طبیب. بقراط قریب 400 پرا اس میلاد، یونون اند زندگ چورج. بقراط ته طب داد لوڤن.	-
بقره. Baqarà . (نوم) {عرب}. ژاو یا بنیج. ستؤر.	-
بقره - یے سوره نوم قرآن اند. قرآن اند سر دراز سوره. سوره بقره.	-
بکارت. Bakorat/ Bekorat . غهخنگ. غهخ اند ووم غهخنگ.	-
بکر. Bakr/ Bekr . (ستاوېن). اول. تازه. نو. ذست نا ذاذج.	-
بل Bel (نوم) {انگلیسي}. صدا سنج. صدا اندازه چید یېوج (واحد).	-
بلا. Balo . (نوم) . غم. رنج. دهرذ. قلۇغه.	-
متل:	-
- بلا اند فې بېم بلا اند نېھ.	-
- بلا اس آسمون خه وابست زمهذ مگم وے زېزد.	-
- بلاخوار.	-
بلا. Balo . (ستاوېن). هېبیار آدم. آدم لپ هېبیار خه ڈد.	-
- لپ بلا.	-
- دس بلا شیطئون ارد سېھق ذید.	-
- فک بلاگرى فهمتاو. / ... فک بلاگرى فهمت.	-
بلاج. Baloj . (نوم) . بلاج.	-
بلاڈ. Balod . (نوم) . شەھرېن.	-
بلبل. Bulbul . (نوم). پرنده. وذچ گیش پرنده وم گل مس وذچ داذگه. بھار گل تیر نیشت ات چربود. لوڤن بلبل گل تیر عاشق.	-
بلغک. Belakhak . (نوم). آدم تنه یے جا ره مالېن يا ذؤست ذهذېن دذ يا شؤنت يا اس خندے سەھكخت یا یے قەد زېنت. به زور شیناۋەت وېدداو.	-

- بق. (نوم . ستاوېن). کلول. /ھر چیز اند وے جنس نیر خه ڈد بق.	- بق سیت.
- بق چارک.	- بق چارک.
- بق کوفؤن بنیج.	- بق کوفؤن بنیج.
- بق مید غېدھ.	- بق مید غېدھ.
- بق گیل.	- بق گیل.
* بق. Buq . (نوم) . پېښته.	- مېش چید تر زبا یے بق.
- وے بق ئە وبق چید.	- وے بق ئە وبق چید.
بُق. Buq . (نوم . ستاوېن). مال يا ستؤر خورد ٹھه میرت. مال يا ستؤر نا کھل بىچىبت ٹھه میرت. خود مۇ مس لوڤن.	- بق میرت. خود مۇ مس لوڤن.
بُق. Buq . (نوم . ستاوېن). ھر چیز اند نیر جنس ٹھه ڈد.	- بق مید.
- بق گیل/ کیل.	- بق گیل/ کیل.
- بق نُسک.	- بق نُسک.
- بق خِيم.	- بق خِيم.
بَق. Baq . (نوم / ستاوېن). هەچیز اند وے جنس سترېخ ٹھه ڈد، ات بېجون ارد ته مس بق لوڤن.	- بق بورج.
- بَق بېخ زېنک.	- بَق بېخ زېنک.
- بَق نؤل وذچ.	- بَق نؤل وذچ.
- بَق لنج غهخ.	- بَق لنج غهخ.
- بَق پاڭ كخاڭ.	- بَق پاڭ كخاڭ.
بُق بُق buq. Buq buq . صدا. مېرچ يا بچەك پس مېر يا فز اث بق خه کېشت.	- بقا. Baqa . (بنجیسک). هەمبىنگ. درازیش. زندگ. زندھ رېداو.
- به بقا. درازیخ ٹھه رست. دراز عمر.	- به بقا. درازیخ ٹھه رست. دراز عمر.

- بلند درخت.	- بلند کوه.
- بلندپایه. (ستاوین). بلندمقام.	- بلندگو. (نوم). دستگاه ادے صدا بلندکبنت.
بلوا. Balwo. (نوم). {عرب}. شورش. آشوب. غوغای. تیز مکهین. سرکبنه. نافرمؤن.	غلغله. ناساییپت.
خپونون تاریخ اند لپ بلوایین پست بیو اس ویپ محرم بلوا 1925 میلادی اند. تاریخ اند مس دے نوم قته محرم بلوا فهمج سوچ.	بلور. Blawr. (نوم). {عرب}. یے نمود اس نسبنیه.
- بلور جاناو / مغوند.	- بلور جاناو - هرچیز اس بلور اند میزجن خه ڦد.
بلوک. Bluk. (نوم) ارتش اند ته ذیس سربازات یے منصبدار بلوک لوڻین. / قدمیں اندبن بلوک وے جائے لوقچ ادے یم اند یے لهف قریه یی ڦین. نُر ته دے لوقبن ولسوالی.	
بلهوس. Bulhawas. (ستاوین). هوسباز. هرچهه تر هرچیز هوس خه کبنت. هرچیز وینت هوس کبنت.	
بَم. Baàm. (نوم). بلند گھفخ صدا اس رباب زیل اند خه نبېزد. گھفخ صدا.	
بن. Bun. (نوم). ویپش. پایه. هرچیز اند وے پایه وے ٿئے خه نیشت یا ورافخت. درخت خوب بن ٿئے ورافخت، آدم خوب بن ٽیر نیشت.	
بن. Bun. (نوم). بشهر. آلمؤن اند یے بشهر. تایین آلمؤن شرق ات غرب یکجا خه نه ست یو غرب آلمان اند وے پایخت ڦد.	
بنُن. Bun. (نوم). یے چیز اند وے ویپش / بِرین.	- درخت بن.
	- کوه بن.
	- آدم بن.
	- ڄمود بن.

- بلخک چیداو.	- بلخک ستاو.
بلد. Balad. (ستاوین). وزونیج. وزینچاز. هرچهه یے چه خه فهمت یا تر یے جائے خو پوند خه فهمت.	
- خفار سال ست مهشم بلد.	- وزم ویف قتیر بلد.
- وزم خو پؤند بلد.	- وزم مے بشهر ارد بشهنڌت بلد.
بلد. Blad. (نوم). {عرب} بشهر. لپٹ ته سؤد بلاڈ.	بلد. Balad. (نوم . ستاوین). یے چھے اس یے چه خه فهمت. / یے چھے یے چیز خه فهمت. / یے چھے یے جائے خه فهمت.
- بلد ستاو. (بنجیزک)	- بلدچیداو. (بنجیسک).
- بلفته گهپ.	بلفته Blaftà (نوم . ستاوین). یے ارزین.
- بلفته گی.	- بلفته گهپ.
بیو یت یے لهف بلفته خونب مهش ارد چود خو توید.	بیو یت یے لهف بلفته خونب مهش ارد چود خو توید.
... اند کارگه نست ات بلفته گهپین لوڻداو.	... اند کارگه نست ات بلفته گهپین لوڻداو.
بُلغار. Bulghor. (نوم). ملہخت. پؤست. روشت خشبوئے پُست. دے افین لوڻن " بوت بلغار".	بُلغار. Bulghor. (نوم). ملہخت. پؤست. روشت خشبوئے پُست. دے افین لوڻن " بوت بلغار".
بلغم. Balgham. (نوم). {عرب}. سفید رهنج شلبهښک مادهه بِماری اند پس کېخناوٹ تر غیف اس نای اند خه یاذد.	بلغم. Balgham. (نوم). {عرب}. سفید رهنج شلبهښک مادهه بِماری اند پس کېخناوٹ تر غیف اس نای اند خه یاذد.
بلند. Bland. (ستاوین). قهد اندویجن. دراز. قهد چورجن.	بلند ستاو.
- بلند چیداو.	- بلند چیداو.
- بلند قهد.	- بلند قهد.

بند. Band. (نوم). یے بھین اس کتاب یا قانون.

- باب اول ات بند سوم قانون اساسی.

بندر. Bandar. (نوم). دریالہف اند جائے ادے کبنتی یپن یم اند ورہفخین ویز ویث کنبن ات ویز اس ویث نے خمبے بن.

- بندر حیرتان.
- بندر کلفت.
- بندر قزل قلعه.
- بندر تاشگذر.

بنده. Banda. (نوم . ستاوېن). غلام. نوکر. برده.

- خذای بندہ.

بندے. Bande. (نوم . ستاوېن). اسیر. زندان.

- دزدین انجوقد چودین بندے.
- پے گناہ آدم ته بندے نه سود.

بندے بؤن. Bandebun. (نوم . ستاوېن). آدم ادے وے کار بندیین چیښتاو خه. بندیین چسیج. سرباز بندے بون کبنت.

بندے خؤنہ. Bandekhunə. (نوم). جائے . بندیین جائے . جائے ادے بندیین یم اند جائے کنین.

- هر دولت اند یست بندے ات بندے خؤنہ.
- بندے خؤنہ درون بندیین.
- بندے خؤنہ درون اند بندیین ات بندے بؤن ویث چاست ادے مه رخیئن.

بنزین Benzine (نوم) {آلماڻ}. ٻے رهنگ ات تند بؤے اس بشخ سبک دے مایع ، تر یاخ خه ذپڈ تئڑ دود قته ٺوڈ.

- اره نمود بنزین.

بن بناک Bunbunok. (نوم) . بن جائے کے تھخ (ڙیر). ڙير کند زمہذ پے ٻير ات دوند آت وم نے نیشن. بن بلاک مس لوڦن ات دسگه دھیست ادے راست نوم بن بن ناک (بن دار) ڦد.

بنجیزک Bunjisk. اس بن نے خه نبنتېزد. / زف گرامر اند مصدر. بن څلؤق / بن څوق. Bunzeluq/ Buzuq. یے رهنگ اس نیستاو. آدم خو پاڏن نے نیشت ات و بن زمہذ تیر خه نه ڦد.

- بن څوق / څلؤق نیستاو.
- دئم یو غل بنخوچو څ نوسچ.

بنجاے کے. Bunjoyake. (نوم) . هرجیز خو جائے نے خه ڦد اس وے جائے اند وے نه وختنی.

بنجیسک. Bunjisk. (نوم) . درخت گُت کنبن پیکو بن خه رست. / زف دستور اند مصدر مس بافت بنجیسکلو ډداو.

بنچک. Banchak. (نوم) . خئینچک. اس درخت تنه تیر خئینچک خه اندیزد.

- توٹ بنچک.
- ناش بنچک.

بن ګوج Bunguch. خو ڏم تیر نیستاو. کد یا پش یا وورج خو ڏم تیر خه نئن.

- کد بنگوج خو ڏاذچ.
- پش پگل تیر بنگوج اٹ نیسچ.
- وورجين بنگوج خو ڏاذچ کد سئین، خه وخت اس تشید تیر ار تگاف خه فخت

قهپ وے ذهذین.

بندار. Bundor. (نوم) هرجیز اند بن خه ڦد.

بنام / بنوم . Banum. (ستاوېن) نوم سے. نوم دار. بلند آوازه.

- بنوم نویسنده.
- بنوم آدم.

Bent. (نوم) . رزین.

- ... بنت ... مثال: عسل بنت نوروز ٻے ک.

بودا. (نوم). سیدهارتا گانوتاما ساکیاموئی، بودا یے آئین لولاد و پذیج. سالینه 600 پرا اس میلاد زندگ چورج. بودا ته لوقبن شاهزاده ڦوڏج، 25 ساله گ اند تخت ات تاج، نوکر ات غلوم ات دربار لهکبنت خو کهل تر بیه بون روون سود. 40 ساله گ اند ذپد سرغ اند زایرا چرت مرد یادد ادے حقیقت نور اروے درون اند ذاذج. اس 40 ساله گ اند بودا خو درس ات تعليم شروع چود.

بوی. **Buy.** (نوم). هرجیز نئچ قته فهمج خه سود.

- بوی چیداو.
- بوی پتاو.
- بوی ذئداو.
- بوی ذئداو. یے چیزوے بوی قتیر خه ڦرین.
- بوی فرئداو.
- بوی فہمتاو.
- خیبن بوی.
- بد بوی ات بشهنند بوی.
- بوبویهک.** (نوم) چس ابوبهک.
- بؤد.** (نوم). وؤريش يا پڏوئيچ كاله يا پليس وے قته خه وھفن.

  - تار ات بؤد.
  - گلیم وھفین وم ارد تار ات بؤد درکار.

- بودجه.** (نوم). جمع ات خرج.

  - مم سال بودجه ...
  - کاناڈا معارف بودجه ... مليارد دالر هر سال.

- بورج.** (نوم). ڦير. قيمب.
- بَقْ بورج Baqburj. (نوم).
- بورج ڏندخ.
- بورج ڏندك.
- يو غذه وم ڙاو بورج قتیر ڙاد وم خابن ڦريست.

بنفسه. **Bunafsh.** (نوم . ستاوين). رهنگ. تاريک نيل. (آب + روشت).

بنفسه. **Bunafshà.** (نوم) . وابن. نيم قهد وابن نيل ات آب گلين وے ٿ. ٻنك نوم مس بنفسه ڀست.

صد رهنگ بنفسه فهمج سوڏج قریب فک دهڙ گهرم جا ۽ ين ارد رؤي ذيئن.

بنگ. **Bang.** (نوم) . مست گهر وابن شيره. لاتين نوم : Cannabis . سهٺخ وابن تا ذو متري سس بلند سود ببله گه ڀين ارد نسبتبرد يا ويڏين. بنگ خوبت رؤي خه ذپد وے ته لوقبن بنگ وابنک يا ماده بنگ. تيرما بنگ سر نؤلے ٿئي خوبه جناو سود، وے زين کنن فاق بنگ شيره ته اس وند ۾ سود. بنگ ڀيو اس وابن ادے آدم مست خه کبنت. دند سبب ڀست ات ڀو تراهيدروڪانابينol Tetrahydrocannabinol بنگ درون خه.

دند ۾ خاصبيت اعصاب سيستم مرڪزي انجيقداوا (فلج) چيداو.

بنلاڊ / بُلاڊ / Bunlod / Bulod (نوم). ديوال بن. ديوال ٻرین هر زمهڙ ٻر. ديوال ٻے ٻر زمهڙ چنبن ادے خبن وے کبنت. تهداب مس لوقبن. بنيد.

- چيد بنلاڊ / بلاڊ.
- بلاڊ وئيند - چيد نو مازين دڏ ته مردم قيوين بلاڊ چيند وے ته لوقيين بلاڊ وئيند.

بنه. **Bunà.** (نوم). چيد ات دڻ. جا ۽ ات جا ۽ داد.

- مهش قشلاق اندین ناو بنه.
- ذيڪ بنه ڀين ٻي تير قشلاق ڦد ڀيو اس ويٺ اند تويد.

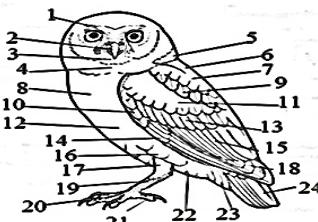
بنيامين. (نوم). يعقوب پيغمير پڻ ڀوسف ڦراد.

بؤنه / بهؤنه. **Bunà / Bahunà.** (نوم) . چس بهؤنه.

زندگ کبشت. یېت غم نست. بوم ته رېز نه مازد، خوربین ات کېپېخېن کينه رېز اند نیشت ات بُخ کبشت.

بوم ته میث بنېفخت ات بنېب دے سُت تهم ته ۋا سرگىرۇن سوڈ تر پوند ته ذىد. بوم بنېب فعال (بنېب ۋىوداج) پىندە. بنېب يېچ پىندە اند اس دىست بوم آسايىتە نىست. بوم جفت يې نيرات سترىغ زندگ کىنەن. بوم ته يې سال اند يې پىذ اس 3 تا 10 ترۇغ لەكىبىت. اس يكىم تىمرىخ اند ات والتاو تە سر كېبىت، دے جەت يې لەھ بوم بئىن چەلدى ات يې لەھ اس تىمرىخ اند دىرى دەنېتىپىن. يې لەھ غلە دەنە وەذ ڏىك خرج خەربىن ات وەذ څۈلىپن نخرھەجىت رسپىن. يېگۈن دىسگە مس سود ادەن خرج خەنە فېرىپىن، وەذ غلە دىپىن اس وېش څۈلکەن خەربىن. دېقىست دەجەت تە بوم شوم لوۋېن.

يوم ۋەچىت

1. قرورپىن. 2. نؤل. 3. لېپىنا . 4. ناي.
5. طوقك. 6. مىز / دەم. 7. رېزىگ پوم. 8. سينە. 9. سىقىدىپن. 10. مۇخ پەھرېن. 11. تېپىن تىنگ پوم. 12. قىچ.
13-16. تەنە پوم. 17. پېنىتىن. 18. دەرەز پەھرېن. 19. قاق لېنگ. 20. چەنگىن. 21. پېنىتىن يېن. 22. يېتىن. 23. پوم. 24. دەم.

بۇمك. (نوم). تخته يا تخته سنگ دىيواڭ تىر چۈكىن دەن يې چىز يەن تە لەكىن. شۇفەد يەن تە لەكىن پېش ترۇمى خو مە فرىپەت. يېگۈنگە دركارى كاچار مس بۇمك تىر لەكىن تېزىت وەن قېرىن.

بون. (نوم). يابىچ. دوست يابىچ. دوس يابىچ.
- بون ذىداو. يابىچ بىپېتاو. سور يا خىدىرىھيوم اند سىقدەن تە بون خەذىن.

بورژوازى. Bourgeoisie. (نوم). باي. پول دار. هەرچىند لېش مال ات ملک ات پول خە قەد.

بورژوازى. Bourgeoisie. (نوم). (فرانسوی). پولداربن. يې گروھ اس مردم ادە مال ات ملک، زمین ات پول وېف اند خە.

بوز. Buz. (نوم . ستاوبىن). ولاغ (فارج ياشقىچ) سفید رەنگ.
- بوز ۋارچ.
- بوز ۋەھىز ات قىز ۋارچ.

بوستۇن. Buston. (نوم). باغ. گلستان. گلزار، درختزار.

- باغ ات بوستۇن.
بوكس. Boxing (نوم) . (انگلىسى). ورزىش. مۇت ذېد. مۇت ذېدك.

بووك. Buwak. (نوم) . ۋىرپاپلۇن. دىيواڭ چىداو اند يې ۋىر يې گە تىرەت رېبىن دۇزم پە بەر يې گە چۈلک ۋىر ذەذىن دىيواڭ چېھەل مە سود.

بۇپىن / بېن (نوم . ستاوبىن). فەرې كىتە جىسە آدم. آدم لې فەرە خە. غەھىخ ات خېپىيە لىنگ آدم.
متل اند تە لۇپىن: بېن خېپە پئويچ آدم.

بۇپىن X. BùX. (نوم . ستاوبىن). پېچ تە نىيداۋا، چە نىيدىك. جىنگ ات خېپىن خېپىن ات تېرىپىن.

بۇلدۇزىر. Bulduzar. (نوم) . سەت بېنچەرىج ماشىن. ماشىن سەت بېنچەرىت.
بوم. (نوم) . پىندە. لاتىن نوم Strigiformes يا Striges .

بوم ئىدۇچ خىم ئۆرن بېخ پىندە. بوم اند اس ذو طرف وە كەھل تە چۈلچۈلچۈل پومىن ھەر رەنگ ات غۇردە خە، دەن ئەقىن تە وېش لوۋېن پومىن غۇردەن. بوم اند بىر كەنگەن، كەنگەن ات چەخت نؤل. بوم درختىت تە

حسىنے حسنار

بهادر. Bahor. (نوم . ستاوین). {ترک}. زوراور. جنگره. ذبدگهر. قدیم اندبن قهرمان نه لودات لودبن بهادر.	- - - - - - - - -
بهادرخان، بهادرچک، بهادرشاه دهذین مردینه نوم . بهار. Bahor. (نوم). بیواس سال فصلبن. بهار اندره میست (حمل، ثورات جوزا).	- - -
بهادر قتیر مهش اند آدم نوم یست: نوبهار، گلبهار، بهانه / بهونه. (نوم). چس بونه.	- - -
بهبود. Behbud. (نوم). چدے. در بشنهندے. بشنهند. خُب. ساز. آسایین.	-
بهت. Baht. (نوم). یاچ ات ات قند با پینت روغن درون خه پیخبن. حلوا مس لوڤین.	-
بهتان / بهتون. Behtun. (نوم). تهمت. پس چه تیرگهپ چیداو.	-
بهند / بند. Baànd. (نوم). آدم یا حیوون تنه اند جا چه ادے ذو ستخون چه یک دگر پی قته چست خه سهوبن.	-
بهند. Baànd. (نوم). بیخ ارد اس پرا دیوال ذئداو. لپ دے ته آب بندے لوڤین.	-
بهند. Baànd. (نوم). تنپب. فهبن. وؤرن برک فهبن.	-
پئخ بهند.	-
سر بهند.	-
یُغ بهند - سیم دورخ.	-
بهند. Baànd. (نوم). چست. انخوچ. ڦوسچن.	-

- خربون اند یے رجه اس لپ قدیم ریدجن سورات ایوم ات دگر خوشے میثین
ته یک دگر سیقد تیر بو ذهذین. نوروز اند ته مس زبا اس چدیر ذند دیوالین
تیر یاچ قتیر گلین رسم کین.
- باجین دے وئیند دذ ته کخار دیوال تیر یاچ قتیر بنئذ، چوپؤن، کد ات منیج
مالین تھرین یے گه بوچهک ویف ترپرا.
- بونن - هرچیز یاچ ارد مالین سفید خه سود.
بؤن. Bun. (نوم). پسوند. آخر کلیمه اند یاذا و م معنا بدھل کبنت: باغ - باغبؤن.
خدارج بؤن.
- باغبؤن کار باغ چیبنتاو. باغ ڦرق چیداو. یے چه وے وابن مه خئرت وے
خئچک مه فریرید.
- خدارج بؤن اند وے کار خدارج چیبنتاو، یو ته وے مزد جهم کبنت وے
گرگوبنہ زدیرت، پنچ دیت ، روپک، فھے ات ستنیج سرشنہ کبنت. خدارج
ژیرین تیز چید مس خدارج بؤن کار.
- بؤن. Bun. (نوم). چارک پیخ ڏابنخ. مردینه پیخ ارد ڏابنخ.
- بؤن دار.
- بؤن - چارک بؤن ویند خه ڦد.
- دراز بؤن.
- بے بؤن.
- سفید بؤن ات تئر بؤن ات زیرد بؤن.
- بویداق. / بوی داق. Buydoq. (نوم . ستاوین). یے ین چارک یا بے چار ینک. چارک غله
مس سود ات ین نه ٿیرت یا غله گھھ چاروم خه نه ذهذین.
- بوی گینک / بویگینک. Buygenak. (نوم). حشره. بوی گینک تابستون درختین تیر
زندگ کبنت پھرک خیرت. بویگینک اند ذست تر و م ذاچ خه سود شکے چے زیب بوی از
وم اند نسبتیزد.
- به. Bah. (ستاوین). بشنهند. نیک. پسند ارد.
- به هنر.

-	سیرات دے دذ بھس کن.
-	بھس. Baàx. (نوم). هرجیز یے چرد خه فرپت.
-	مو بھس.
-	مهش
-	تو بھس.
-	تمہ بھس.
-	مهم بھس.
-	مے بھس.
-	میف، ویف، دیف بھس.
-	بھسین چود تر مونه فریبت.
-	خورد / خوارد زئیت ات مو بھس لھکیت.
-	متل: تو بھس غل بیوین. بناج چیداو.
-	بئیبنت. Beyixt. (نوم) باغ ادے یے چیز کھے ویند مه قڈ. بشہند جاے.
-	بئیبنت ات دوزخ. (نوم)
-	بئیبنت جناو. (ستاوین).
-	بھبینتے. (نوم . ستاوین).
-	بھمن. (نوم). اسفندیار پٹھ گشتاسپ نباس. وے وخت اسفندیار توید زابل ادے رستم پے ینځبل کښت خو څیرت تر ګشتاسپ خیز، وے ات رستم بین ارد ذند سود. دے ذند اند رستم اس اسفندیار زینت. زبا اس دے رستم اس بھمن څیرت تر خو خخیز خو دذ تربیت وے کښت.
-	بھمان/ بھمون. Behmun. (نوم). فلاں/فلون جناو.
-	بھمون ات فلون.
-	فلون ست ات بھمئون.
-	فلوڻخ دسگه لوډ ات بھمئڻ دسگه ...
-	به نوم. Ba-num (ستاوین). خُش نوم.
-	فلوڻن به نوم آدم.

بھندڙنداو. (چیج/ فعل). ذین چیز پے یک دگر نذیماتاو. چست چیداو. دیک بھند ڏپد.
چینے بھند ڏپد.

- چینے بھند ڏپد.
- دیک بھند ڏپد.
- بر. Baàr. پھے / پھنے.
- پلس بھر.
- گلیم بھر.
- متل :

ښوینج اند وے بھر پس ات غههخ اند وم نهن.
بھر. Baàr. (نوم). ټیر. درخت بھر.

- بھر ڏنداو - اسید ته یم مون بھر ڏید.
بھر ڏنداو. Baarthaaedow. (بنجیسک). جهم چیداو.

بھره. Bahrà. (نوم). بھن. نصیب.
بھره. Bahrà. (نوم). فایدہ. درخت ټه میوه خه سود. / کمال. هنر. ثمر مس لوفن.

- به بھره. (ستاوین)
- بے بھره. (ستاوین)
- بھره دار (ستاوین)
- سپر بھره. (ستاوین)
- بھره زبینتاو. (بنجیسک)
- بھره خیداو. (بنجیسک)

بئیرے / بھیرے Baherye. (نوم). روپکاره. آبنکارا. رقت. راسته. (علنی).

- بئیرے گھپ ڏنداو.
- خو مقصد بئیرے لوفداو.
- بھس. Baàs. (ستاوین). لپ ست. / رمبداؤ بھس چید.
- بھس چیداو. لھک چیداو. دگه نا چیداو.
- وزم بھس چود. سیرم ست هچگه مورد نه فارت.

بے اندؤم. Be-andum. (ستاوین). بے قهد ات قواره. بے زیب آدم. شکے قهد. بد ریخت.

بے برکت. Be-barakat. (ستاوین). آدم وے خیر یے چرد نه فراپت.

بے بے . Bibi/ Bebe. (نوم . ستاوین). به خیر یونک. یونک وم داد یا نهن سید خه ڦد.

بے بیخ. Bi-bikh. (نوم) . بے ویئش. (بے ریشه).

بے پروا. Be-parwo. (ستاوین). بے بناج. غم نست. دنیا بیخ خه یئست مرغا ٿئے تر لینگ.

بے تاب. Be-tob. (ستاوین). بے طاقت. ناسایین. آدم بے جائے اند آسایین خه نه نیشت. آدم لپ گرسک خه کبنت.

- بے تاب ستاو.

- بے تاب چیداو.

- از ماڻے یوم دوند بے تاب ست تر بشئداو مرد دیرے چود.

- ... اس خو بے تاب بلا اند خو ویند.

بیجک. Bijak. (نوم) . یے ورق ادے سوداگر خومال نوم ات نرخ وم تیر نفیشت. بے جوں. Be-jun. (ستاوین). زندھ نست. زندھ خه نه ڦد.

بپد. Bid. (نوم) . بے چیز وینج خه نه سود. بے ذجن.

بپداو. (بنجیسک).

- بے ذجن .

- مو قلم بے د.

- خو قلمم بنئست.

- ات خه بے ست؟

- تهم خه بے ست؟

- نه بے ست ته.

- خه بے ست گھپ نی.

- مه بنئس.

- دوند مه بنئس.

بھه. Baà. (نوم). ذوشند یے پیڻت یے جائے تے خه فرهپن.

- بھه چیداو (بنجیزک).

- نهن خو زریات بھه کبنت.

- اس خوغله دے اند ته وے ذست تیر بھه کنین.

- بھه جائے . جائے ادے یم تے بھه خه س.ڏج.

بے. Be. . دے لوڻن نفی علامت یعنی هر نوم (اسم) پرا اند خه یاڙد وے معنے ته سود بدھل، وے کبنت منے. بے آب. بے تمیز. بے خوذم. بے جائے . بے نمک. بے سواد. بے بشخ. بے خنور. بے فراست. بے نهن. بے نبرم. بے رُف. بے غُف. بے کار. بے گناه. بے باک. بے باور. بے چاره.

- بے راه. (ستاوین). اس پؤند ذر ڏاذچ. بے رهگ. (ستاوین). گویا بے غیرت.

- بے زار. (ستاوین). اس یے پیغ گرذینتاو.

- بے سکه. (نوم) . بے شخصیت. بے وزن آدم. بے قدر.

- بے پیغ - بے حرمت .

- بے وین - آدم وین وی اند نیست.

- بے کار - کار نه کبنت.

- بے خونه - بے جائے .

- بے سواد - بشئداو نه ڦهرڈئ.

بیه بؤن Beyobun/ Beyabùn. (نوم) . دھبنت. فراخ بے بشخ ات وابن زمهڙ. بیاض / بیاز. Bayoz. (نوم) . سفید کتابچه. سفید دراز کتابچه. دائم هر تن نقشاو خه ڦهرڈاد شاعرین اندین ویف شعرین نقشت وم کتابچه یین لود بے از.

بیرج. Bireaj. (نوم). لېف ات بالین. بشئقداو پوښک. نېټهپ پوښک وے درون بنافخین.
بیرین. Birin. (نوم). تګاھین. پس بیر. اس بیر.
- بېرین - نو پؤند کوه بیرین.
- نهرم بىخ ته بېرین چؤنت. (متل).
- بېرجهسک ته بېرین چاست.
بیسموت/ بیسموٹ. (نوم). کيميا. بېسموٹ Bismuth. وے سمبل ياكيمياوے ناماد Bi. وے اتنے نمر 83. بېسموٹ اند 6 روؤف: 1 روؤف 2 الکترون. 2 روؤف 8 الکترون. 3 روؤف 18 الکترون. 4 روؤف 32 الکترون. 5 روؤف 18 الکترون. 6 روؤف 5 الکترون. 7 سیم. Bi-sim. (نوم). دستگاه ادے صدا اس یے جاے تریبگه جاے بېزد.
بې شمار. Bi-shemor. (ستاوېن). لپ. حساب نه بافت. فوج اس خساب.
بېشہ. Bisha. (نوم). نهذار. جنگھل.
- بې شہ زار.
- هر بېشہ گمان مړ که خالیست. شاید که پلنگ خفته باشد.
بې شاج. Bixoj. (ستاوېن). بې پروا. بې غم. بې چ غم نست.
- بې شاج آدم اس یے چیز شاج ده ذئد.
بې شاج j. Bixoj. (نوم). بې ذونج. میوه ذونج وم اند خه نست.
- بې شاج ناش.
بې بن. Bix. (ستاوېن). لپ. فريوئن.
- بېبن دے مردم کار خورد (خوارد) نه څريين دذ ناچار خو وطن لهکين خو تئين.
بېبن ويذداو Bixwithdow. (چيچ). زيات. بېکاره. يې چيز زيات زويستاو.
- اس مم ګليم تير دوس بې بن ويذ خواستک مو ارد کن.
- اگر اس مه تخته تير بې بن ويذ دخه بافت یې فهی مو ارد تئبن.
بېښټون. Bixtun. (نوم). پاڏ اس زوؤن اند تا سیيوچ.
بېبن دے. Bix-de. (ستاوېن). لپ. لپاز.

بے داد. Bedod. (نوم . ستاوېن). بې تهت. آدم اند تهت خه نه څد.
- بې داد ات بې نهن.
- بې داد غله ستاو.
- بې دادی مس قین.
بې داد. Bidod. (ستاوېن). ظلام. ستم.
بې دادگر. Bidodgar. (ستاوېن). بشهند. / آدم بعد اس بېمارے بشهند خه سود.
- اس فوكٹ بې دے.
- اس بې ارينج بې دے.
- پرا بې دے ټد / ټد.
- ناګن بې دے ته سود.
بېر. Bir. (نوم). نیستاو یا بشئقداو ارد جاے . جاے ادے یم اند خه بنافخین. لېف ات بالین. برج.
بېر. Bir. (نوم). تګاف.
- اس بېر- اس تیر آسمون ات اس بېر زمهذ.
- بېر اس - بېر اس پلش پلاچ.
- سر بېر- یه سر بېر کتاب دیوان حافظ.
- بېرنینچ - یه بېرنینچ کتاب موند.
- دم لیست اند سر بېر مو نوم .
بېژن. Bizhan. (نوم). شاهنومه پهلوون. بېژن پهلوون ګیو پچ. شاهنومه اند يېچ زایرا بېژن قربیت توران مرز سود منیژه افراسیاب رزین دے وینت یې وینتاو تے سود و م تے کاته. تورانین وے انجهقین پتئون ار چاه. منیژه رسنم ارد پیغوم بېزد ادے بېژن بند. رسنم دے بنینت، نه نېټهپ چاست ات نه میث تر بېژن خیز خو فرئیت ات وے اس چاه ره زوئند.
بېرجھسک. (نوم . ستاوېن). آدم ادے پس بېرين نافاریشت تر دگربن خه چاست.
- بېرجھسک ته پس بېرين تر دگربن چاست.

- بیکاره آدم پے خوبیخ ذئد ویدد.
- بیک / بیگ. Bik / Big. (ستاوین). {ترک}. امیر. کته نک. سرکرذه.
- بے ک. Bik. (نوم). مردینه نوم.
- بیگارے. Bigore. (نوم). کار ادے مزد وے اند خه نست. بے مزد کار. بے مزدث کار چید. بے پولٹ کار چید.
- پرا سالبن پینخ ذیس یا خاپذیس سال تر پرا دسگه رجه ٹود حکومت دارینپن مردم تیر بے پول کار چود وین لود بے گارے.
- بیگونه / بے گانه. Bigùnà / Bigona. (ستاوین. نوم). نابلد. نآپتنا. / اس خبین تیار نست.
- بیگونه آدم.
- بیگونه جاے.
- بیگونه مردم.
- بیگونه جناو.
- بیگونه گُد.
- بیگونه مال ات ستؤر.
- * مثل
  - . اس گنده قوم بیگونه بیدے.
  - . قوم دے اس خیم ذر ذات بیگونه ته سود.
- بیگونه پیخ. (ستاوین). آدم ادے بیگونه تر خیم خه یادد.
- بیگم. Begem. (ستاوین). امیر، رییس یا قشلاق کته نک یا شہر کته نک اند وے بن یا وے رزین.
- بیگم . Begem (نوم). کخاے نوم مس یست: گل بیگم. نظر بیگم. ماہ بیگم. قربون بیگم. عسل بیگم.
- بیل. Biel. (نوم). سپنن ذارگن دراز دسته اسباب زمهذ چینتاو ارد.
- بیل ذنداو. (بنجیسک). بیل قته کار چیداو. چینتاو.
- بیل بناب / بیل بناب. سِت - بیل قته تپتاو.

- بے بش. Bi-xac. (ستاوین). قاق. جاے اند بش خه نه ٹد. خبیک. بر. بیہ بون. بے دیده. بنله گه.
- چرغیمیخ بے بش جاے ارد شوڈ مس روی ذئد.
- بے بش پښته ره ته دفوسک دوند گذر کښت.
- بے نرم. Bi-xaàrm. (ستاوین). بنرمند نه سود. بنرمند گه نه فهمت. سفید خیم.
- بے نرم ته بنرمند مس نه سود.
- بے نرم آدم مردم خیم اند خو ذید.
- بیع. (عرب). نرخ.
- مم کتاب اند مم بے ع پینځ دالر. موارد یم لپ قمته کښت.
- * دس نماید بے ع اس عربې تر خینوون بزرگونه قتیر یچ.
- بیغانه. (نوم). دوس پول ادے خربتگهر پرا اس خریت چیداو مال یا کاچار صاحب ارد څه ده کښت.
- بے غلچ. Bi-ghalch. (ستاوین). بے غم.
- مو زارد تیر غلچ نست.
- دیر ات یت مو زارد تیر لپ غلچ ست.
- مم سال بلا اند آدم زارد ټه غلچ سود.
- بېغوله. Bi-ghulà. (نوم). بے هبون. بے رهه. تنګ ات تاریک. ویرونه. بنله گه.
- څلکهم څلودین تر بېغوله مه سهویت، یو ذیوبن جاے.
- بېکار. Bikar. (نوم). کار نست ادے وے کښت.
- اس دست ذنند مردم فک بېکار.
- بېکارے خبث کھل ده رذک.
- کار دے نه ٹود مردم بېکار.
- بېکاره. Bikorà. (ستاوین). لقوه. آدم ادے گرگنه کښت ات کار نه.
- بېکاره آدم دل شیطون رئن.

- بے مار قَد/. بے مارت قَد.
- بے مارپِن قَد.
- بے مارپِت قَد.
- بے نبئون/ بے نبیان. (ستاوین). بِندجن.
- بِنوا. (ستاوین). بِچاره. ناتوؤن. بے چیز.
- بے نیاز. (ستاوین). بای. آدم ادے وے ذست تر یے چے دراز نست. فلیچ نست.
- بِبوگراف. Biograph. (نوم) {انگلیسی}. نقشیج ادے زندگینومه نقشت.
- بِبوگرافی. Biography (نوم). {انگلیسی}. زندگینومه.
- بِبولوژی. Biology (نوم). {انگلیسی}. علم. علم زندہ جو نبین بنايد. علم حیات مس لوقبن.
- بِبالوژیست Biologist. (نوم). عالم. عالم وے ریشه بِبولوژی.
- بِبوه. (نوم . ستاوین). رنک و م چار مورج یا اس خو چار جدا خه سیخ.
- بِبهوده. (ستاوین). بے چیز. بے فایده. یاوه. لقوه.
- بے وبن / بے هوین. (ستاوین). کندذهن. / رنسیج. / بے چیز نه فهمت.

برغه ذنداو (چېچ).

خه یاد	نړجیدجن	شج	
برغه یه ذهم	برغه یم ذاد	برغه ذهم	برغه ته ذهم
			ستريخ
برغه ته ذهذے	برغه بت ذاد	برغه	برغه ذهذے
برغه تهذهذے	برغه بت ذاد	ستريخ	برغه ذهذے
برغه ته ذید	برغه یه ذاد	برغه ذید	برغه یه ذاد

- بیل انجهن. تاجن انجهن پے - بیل چُستین دذ کارکنن.
- بیلک (نوم). خلِک بیل.
- بیلچک. (نوم). بیلک .
- بهبن. Bayn. (نوم) . {عرب} مِذپنه.
- بهبن ارد. مذینه ارد. مذینه اند.
- مهمش بِن ارد.
- تمه بِن ارد.
- میث بِن ارد.
- ویف بِن ارد.
- دیف بِن ارد.
- ذوکوه بِن ارد یه دره و م نوم ملک دره.
- بهبنه. Bayne. مذینج. مذینجک.
- بهبنه فراد.
- بیم. Bim. (نوم) . بناج. خوف.
- بیمناک Bimnok . په بناج.
- بِبمار. Bimor. (ستاوین). ناخوش. دهرذدار. مریض. کسل.
- بِماربُن.
- بِمار پئښخت.
- بِماربُن
- بِمارجناو. (ستاوین). ناخوش جناو.
- بِمار قُد.
- بِمار قَد.
- بِمارفداو. (بنجیسک) .
- بِمارم قُد.
- بِمارهم قَد.
- بِمار قُد. / بِمارت قُد.

			نیر		
بربوم ته مهش بریوهم	بربودهم مهشهم برود	بربوم مهش بریوهم	ستريخ	نیر	{ ۱
			نیر	نیر	{ ۲
بربوم ته	بربودهم	بربوبن	ستريخ	نیر	{ ۳
بربوبن ته	بربودبن	بربوبن	ستريخ	نیر	{ ۴

برغه ته ذید	برغه یے ذاد	برغه ذید	ستريخ	
برغه ته ذهذم	برغهيم ذاد	برغه ذهذم	نير	شخص ۱
برغه ته ذهذم	برغهيم ذاد	برغه ذهذم	ستريخ	شخص ۲
برغه ته ذهذيت	ابرغه يبت ذاد	برغه ذهذيت	نير	شخص ۳
برغه ته ذهذيت	ابرغه يبت ذاد	برغه ذهذيت	ستريخ	{ ۱
برغه ته ذهذين	برغه يبن ذاد	برغه ذهذين	نير	{ ۲
برغه ته ذهذين	برغه يبن ذاد	برغه ذهذين	ستريخ	{ ۳

برئستاو

خه یاذه	نړجیدجن	شج	شج		
بربزم ته وز ته برېزم	براښټوم وزم براښټ	برېزم وز برېزم	برېزم وز برېزم	نیر	{ ۱
بربزم ته وز ته برېزم	براښټوم وزم براښټ	برېزم وز برېزم	ستريخ	نیر	{ ۲
برېزمه ته توته برېزمه	براښټت توا براښټ	برېزمه توا برېزمه	برېزمه توا برېزمه	نیر	{ ۳
برېزمه ته توته برېزمه	براښټت توا براښټ	برېزمه توا برېزمه	ستريخ	نیر	{ ۴

برئوداو

خه یاذه	نړجیدجن	شج	شج	
			نیر	
بربوم ته وز ته بریوم	برؤدم وزم برود	بربوم وز بريوم	ستريخ	شخص ۱
			نیر	{ ۱
بربوے ته توا بربوے	برؤدت توا برود	بربوے توا بربوے	ستريخ	شخص ۲
			نیر	{ ۲
بربود ته يې ته بريود	بربودے يې ته بريود	بربود يې بريود	ستريخ	شخص ۳
			نیر	{ ۳

برئستاو

خه يازد	نوجيذجن	شج				
برئم ته وز ته برئم	برابشم وزم برابست	برئم وز برئم	م شخص	م1		
برئے ته تو ته برئے	برابست ات تو ات برابست	بوبزے تو برئز	م شخص	2		
برئد ته يو ته برئد يه ته برئد	برابسته يو په برابست يه په برابست	برئد يو برئد يه برئد	م شخص	3		
برئهم ته مهش ته برئهم	برابشم مهشهم برابست	برئهم مهش برئهم	م شخص	1		
برئپت ته تمه ته برئپت	برابستپت تمه يت برابست	برئپت تمه برئپت	م شخص	2		
برئبن ته مهذ ته برئبن دهذ ته برئبن وهذ ته برئبن	برابستبن مهذين برابست دهذين برابست وهذين برابست	برئبن مهذ برئzin دهذ برئzin وهذ برئzin	م شخص	3		

برئنتاو

خه يازد	نوجيذجن	شج				
برينم ته وز ته برينم	برويتنم وزم بريمنت	برينم وز برينم	نير	۱	۲	۳
برينم ته وز ته برينم	برويتنم وزم بريمنت	برينم وز برينم	ستريغ	۴	۵	۶

بربزد ته يو ته برئزد	برابسته يه په برابست	بربزد يو برئزد	نير	شخص ۳
بربزد ته يه ته برئزد	برابسته يه په برابست	بربزد يه برئزد	ستريغ	
بربزهم ته مهش ته برئهم	برابشم مهشهم برابست	بربزهم مهش برئهم	نير	شخص ۱
بربزهم ته مهش ته برئهم	برابشم مهشهم برابست	بربزهم مهش برئهم	ستريغ	
بربزبت ته تمه ته برئيت	برابستپت تمه يت برابست	بربزبت تمه برئيت	نير	شخص ۲
بربزبت ته تمه ته برئيت	برابستپت تمه يت برابست	بربزبت تمه برئيت	ستريغ	
بربزبن ته مهذ ته برئبن دهذ ته برئبن وهذ ته برئبن	برابستبن مهذين برابست دهذين برابست وهذين برابست	بربزبن مهذ برزبن دهذ برزبن وهذ برزبن	نير	شخص ۳
بربزبن ته مهذ ته برئبن دهذ ته برئبن وهذ ته برئبن	برابستبن دهذين برابست وهذين برابست	بربزبن دهذ برزبن وهذ برزبن	ستريغ	

بیرینن ته	بیرینن بیوینت	بیرینن	ستريخ		
مهذ ته بيرينن	مهذين بيرينت	مهذين بيرينن			
دهذ ته بيرينن	دهذين بيرينت	دهذين بيرينن			
وهذ ته بيرينن	وهذين بيرينت	وهذين بيرينن			

بنبتاو

شج	نويچيد جن	خه يازد	بنبتاو	شخ	شخ
بازم ته	بئبنتم	بازم	نير	شخ	شخ
وز ته بازم	وزم بئبنت	وز بازم	ستريخ		
بازم ته	بئبنتم	بازم	نير	شخ	شخ
وز ته بازم	وزم بئبنت	وز بازم	ستريخ		
بازء ته	بئبنت ات	بازء	نير	شخ	شخ
توته بازء	توات بئبنت	تو بازء	ستريخ		
بازء ته	بئبنت ات	بازء	نير	شخ	شخ
توته بازء	توات بئبنت	تو بازء	ستريخ		
ببئزد ته	بابئته	ببئزد	نير	شخ	شخ
يو ته ببئزد	يوپه بابئت	يو ببئزد	ستريخ		
ببئزد ته	بابئته	ببئزد	نير	شخ	شخ
يه ته ببئزد	يه يه بابئت	يه ببئزد	ستريخ		
بازهم ته	بابئتهم	بازهم	نير	شخ	شخ
مهش ته بازهم	مهشهم بابئت	مهش بازهم	ستريخ		
بازهم ته	بابئتهم	بازهم	نير	شخ	شخ
مهش ته بازهم	مهشهم بابئت	مهش بازهم	ستريخ		

شخ	شخ	شخ	شخ	شخ
نير	تو بيرينت	برينت	برينت	نير
ستريخ	تو بيرينت	برينت	برينت	ستريخ
نير	يو بيرينت	برينت	برينت	نير
ستريخ	يو بيرينت	برينت	برينت	ستريخ
نير	برينهم	برينهم	برينهم	نير
مهش	مهش بيرينت	برينهم	برينهم	مهش
ستريخ	برينهم	برينهم	برينهم	ستريخ
نير	برينيت	برينيت	برينيت	نير
ستريخ	برينيت	برينيت	برينيت	ستريخ
نير	برينن	برينن	برينن	نير
مهذ	مهذ بيرينت	برينن	برينن	مهذ
دهذ	دهذ بيرينت	برينن	برينن	دهذ
وهذ	وهذ بيرينن	برينن	برينن	وهذ

بلخک ته سهوم وز ته بلخک سهوم	بلخکم سُت وزم بلخک ست	بلخک سهوم بلخک سهم وز بلخک سهوم/ سهم	بلخک سهوم بلخک سهم وز بلخک سهوم/ سهم	ستريچ		
بلخک ته سهوهے تو ته بلخک سهوهے	بلخک ات سُت توبت بلخک ست	بلخک سهوهے تو بلخک سهوهے	بلخک سهوهے تو بلخک سهوهے	نير		
بلخک ته سهوهے تو ته بلخک سهوهے	بلخک ات سُت توبت بلخک ست	بلخک سهوهے تو بلخک سهوهے	بلخک سهوهے تو بلخک سهوهے	ستريچ	پيچه ۲	
بلخک ته سود يو ته بلخک سود	بلخک سُت يو بلخک سُت	بلخک سود يو بلخک سود	بلخک سود يو بلخک سود	نير	پيچه ۳	
بلخک ته سود يه ته بلخک سود	بلخک سُت يه بلخک سُت	بلخک سود يه بلخک سود	بلخک سود يه بلخک سود	ستريچ	پيچه ۴	
بلخک ته سهوم مهش ته بلخک سهوهوم	بلخکهم سَت مهشم بلخک ست	بلخک سهوهوم مهش بلخک سهوهوم	بلخک سهوم مهش بلخک سهوهوم	نير	پيچه ۵	

بازيت ته ته مه ته بازيت بازيت ته ته مه ته بازيت بازيت ته وهذ ته بازين مهذ ته بازين دهذ ته بازين بازيت ته وهذ ته بازين مهذ ته بازين دهذ ته بازين	باشتیت تمه یت باشتیت باشتیت تمه یت باشتیت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت	باشتیت تمه مه باشتیت باشتیت تمه مه باشتیت بازين وهذ بازين مهذ بازين دهذ بازين بازين وهذ بازين مهذ بازين دهذ بازين	باشتیت تمه مه باشتیت باشتیت تمه مه باشتیت نير ستريچ ستريچ	باشتیت تمه مه باشتیت باشتیت تمه مه باشتیت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت
باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت	باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت	باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت	باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت	باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت باشتین وهذین باشت مهذین باشت دهذین باشت

بلخک ستاو

شج	نوجيدينجن	خه ياذد	بلخک سُت وز ته بلخک ست سهوم
نير ستريچ پيچه ۱	بلخک سهوم بلخک سهم وز بلخک سهوم/ سهم	بلخک سُت وز ته بلخک سهوم	بلخک سهوم بلخک سهم وز بلخک سهوم/ سهم

بلخک	بلخکین سَت	بلخک	بلخک		
سَهْوِين.	مهذين بلخک	سَهْوِين.	مهذ بلخک	ست.	
مهذ ته بلخک	مهذين بلخک	مهذ بلخک	مهذ بلخک	دهذين بلخک	ست.
سَهْوِين.	دهذين بلخک	سَهْوِين.	دهذ بلخک	دهذ بلخک	ست.
دهذ ته بلخک	وهذين بلخک	سَهْوِين.	وهذ بلخک	وهذ بلخک	ست.
سَهْوِين.	سَهْوِين.	سَهْوِين.	سَهْوِين.	سَهْوِين.	سَهْوِين.
وهذ ته بلخک					
سَهْوِين.					

بے مار ستاو. (بنجیسک).

خه یا ذد	نوجيذجن	شج	ستريئخ	نير	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک
بے مار ته سهوم وز ته بے مار سهوم	بے مارم سُت بے مار وزم سُت	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار	نير	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	نير	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	نير	بے مازم بے مار وزم بے مار
بے مار ته سهم وز ته بے مار سهوم	بے مارم سُت بے مار وزم سُت	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	ستريئخ	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	ستريئخ	بے مازم بے مار وزم بے مار	بے مازم بے مار وزم بے مار	ستريئخ	بے مازم بے مار وزم بے مار
بے مار ته سهوم تو ته بے مار سَهْوِين.	بے مارت سُت بے مار تووات بے مار سُت	بے مارت بے مار تووات بے مار	بے مارت بے مار تووات بے مار	نير	بے مارت بے مار تووات بے مار	بے مارت بے مار تووات بے مار	بے مارت بے مار تووات بے مار	نير	بے مارت بے مار تووات بے مار	بے مارت بے مار تووات بے مار	نير	بے مارت بے مار تووات بے مار
بے مار ته سهوم توته بے مار سَهْوِين.	بے مارات سُت بے مارات سُت	بے مارت بے مار	بے مارات سُت	ستريئخ	بے مارات سُت بے مارات سُت	بے مارت بے مار	بے مارات سُت	ستريئخ	بے مارات سُت بے مارات سُت	بے مارت بے مار	ستريئخ	بے مارات سُت بے مارات سُت

بلخک	بلخک سهوم	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک	بلخک
سَهْوِين.	مهش ته بلخک	سَهْوِين.	مهش	سَهْوِين.	مهش	سَهْوِين.	مهش	سَهْوِين.	مهش	سَهْوِين.	مهش	سَهْوِين.
مهذ ته بلخک	مهذين بلخک	مهذ بلخک	مهذ بلخک	دهذين بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک	دهذ بلخک
سَهْوِين.	وهذين بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک
سَهْوِين.	وهذ ته بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک	وهذ بلخک
سَهْوِين.												

بے مار ته سهوبن مهذ ته بے مار سهوبن دهذ ته بے مار سهوبن وهذ ته بے مار سهوبن	بے ماربن سَت مهذین بے مار ست دهذین بے مار ست وهذین بے مار ست	بے ماربن مهذین بے مار دهذین بے مار وهذین بے مار	نیر		
بے مار ته سهوبن مهذ ته بے مار سهوبن دهذ ته بے مار سهوبن وهذ ته بے مار سهوبن	بے ماربن قد مهذین بے مار ست دهذین بے مار ست وهذین بے مار ست	بے ماربن مهذین بے مار دهذین بے مار وهذین بے مار	ستریخ	ستریخ	

بے مار ته سود یو ته بے مار سُد	بے مارست یه ته بے مار سُد	بے مار یه بے مار	نیر	
بے مار ته سهوم مهش ته بے مار سهوم	بے مارهم سَت مهشهم بے مار سهوم	بے مارهم مهشهم بے مار سَت	نیر	
بے مار ته سهوم مهش ته بے مار سهوم	بے مارهم سَت مهشهم بے مار سَت	بے مارهم مهشهم بے مار سَت	ستریخ	1م شخص
بے مار ته سهوبت تمه ته بے مار سهوبت	بے مارپت سَت تمه پت بے مار سهوبت	بے مارپت تمه پت بے مار سَت	نیر	2م شخص
بے مار ته سهوبت تمه ته بے مار سهوبت	بے مارپت سَت تمه پت بے مار سَت	بے مارپت تمه پت بے مار سَت	ستریخ	3م شخص

پ پ

پاپ فرانسیس - شج (2019) اند کاتولیکن رهبر.

پاپوبن. Popux. (نوم). ذارگن کفبن. یه تخته اس پر ات اس تیر پذورخن یا سکھن بندبن خو پاذ ترویف و بذبن خو پوند تین. ذارگن سرپاپ.

- ذارگن پاپوبن

- سربین پاپوبن.

پاپ. Pope. (نوم). چلک کدک. یه زات اس کدبن اس پش خلدے یا پش داذگه. خندوخت ات گرج ته مس لوغن.

پاپیچ. Popich. (نوم). برک دراز کاله خو پاذرد برزین.

پاپیچ فیستاو.

پاپیچ. Popich. قستین اند یه فند. ذؤ پهلوؤن قستین انجقین بیو خو پاذ و مے یه گه پاذ ارد برزین خه کبست.

پاپیچ ویدداو.

پاپیچ. Popich. تلت خو پاذبن ارد برزین کنبن پاذ مه بشحید. خو پاذبن یه دراز تلت قتیر ٹیسبن ادے پوند تید اند یا کار اند پاذ مات مه سود.

پ بیو اس فارسے ات خینوئے حرفبن. پ - خینوئے زبا اس (آ) ات (الف) ارهیوم حرف. دم نوم (پے) ات دم صدا مس (پے).

پا Po. فارسے اند دم معنا پاذ اته خینوئے زف تاقه گ دم اند معنا نست. مگم یه گون گه کلیمه یا حرف قتے یا ذد تهم ته معنا ذید.

پا به پا - برابر. بیوٹ.

پاپوبن - هر چیز ادے خو پاذ ارد خه تهژبن یا خو پاذ ارهم خه ویدبن. پا به پا po ba po. بدھل چید. ستؤر ستؤر قتے ات مال مال قتے یا ولاغ ستور قتے.

- ڦاچ مرکھب قتے پا به پا. ڙاوات بشیج پا به پا.
- ڦاچ ات مرکھب پا به پا.
- مرکھب ڙاوا ټیر پا به پا.
- ڙاوات بشیج پا به پا.

پاپ. Pop . (نوم). {فرانسوی}. تهت. کاتولیک عیسویبن مذهبی رهبر. پاپ اس فرانسوے یا لاتین کلیمه پییر یعنے تهت اند زابنجن.

پاپ روم - کاتولیکن مذهبی رهبر وے جاے روم اند. پاپ جان پاپ - بیو اس پاپین خبث اس پولیند ڦد.

	<p>پاچوُف Pochuv. (نوم). قالب. پنج قالب. پنج نو خه انخه‌فین اول ته پاچوُف وے درون ذهذن خو لهکین بشهند قالب خирت.</p> <p>کیل بېخ (پنج) اند وے پنجه اند پئنک تیر دے ذاد خُخ دذ ته و مے کنین ملهخت فوسيج. ملهخت فوسيج ته دذ ذهذن ماليه درون بعد ته ذهذن پاچوُف. هرخوند لپ دے پاچوُف وے درون خه رست، دوند گه ته يو قالب خيرت.</p> <p>پاخ Poc. (نوم) کريا. نوبت. مال يا ستور پييداو کريا.</p> <ul style="list-style-type: none"> - پاخدار- پاخ تر هرجي خه ڦد. - پاخ رهو- پاخ پاييچ تر پاخ سود. - پاخ پاييچ- آدم خوکريا تير تر پاخ خه سود. مال ات ستور تر پاخ خه يئست. - پاخ پياداو- خوکريا تير مال ات ستور تر پياداو يئداو. <p>پاخ فهمن Poc-vaax. (نوم). پهم روئي ات استهردار انخوfigon كاله کودک وے قتيار غوك فيسين.</p> <p>پارښنيف Porxni. (نوم). قشلاق.</p> <ul style="list-style-type: none"> - پارښنيف-آدم اس پارښنيف. <p>پابن سبل Pox-sil. (نوم). پُښته نوم . په بهبنار کهل پښته مردم پدم وريش خاو سهوبن.</p> <p>پابنوار Poxwor. (نوم). گليم پابنوار.</p> <ul style="list-style-type: none"> - گليم اند خفار پابنوار ات بسوينج اند ذو پابنوار. <p>پاداش. Podash. (نوم). مزد.</p> <p>پادو. Podaw. (نوم . ستاويبن). بشاگرد. دوکؤن يا چايخؤنه بشاگرد. کارگر.</p> <p>پاده. Podà. (نوم). لپث مال ات ستور.</p>
---	--

<p>پاپيروس. Poporus. (نوم) (روسي). سگرت. بے فلتر سگرت.</p> <p>پاپيروس تيزداو.</p> <p>پاپيروس دد ذئداو.</p> <p>پاپيروس زئبتاوا/ خريت چيداو.</p> <p>پاتباھ. Potxo. (نوم). صاحب ملک. تاج ات تخت دار آدم.</p> <ul style="list-style-type: none"> - پاتباھ - ملک داري. - پاتباھ چيداو. - شاه امان الله اس 1919 تا 1929 ميلادے افغانستان پاتباھ ڦد. - محمدظاهر خفار ذيس سال افغانستان مردم تير پاتباھ چود. - پاتباھ . Potxoye. (ستاويبن). بے پاتباھ اند وے حکومدار وخت. - پاتباھ جناو. Potxo-jenow. (ستاويبن). آدم بشهند زندگ خه کښت. - پاتباھ جناو زندگ چيداو. - هر تهن کار خه کښت پاتباھ جناو زندگ کښت. - پاتباھ چيداو. Potxoye-chidow: <ul style="list-style-type: none"> - کيکاووس رستم وخت اند پاتباھ چود. - جمشيد سر دراز پاتباھ چود. - پاتباھ ته پاتباھ کښت.   <p>پاجؤمه / پاجامه Pojumà / Pojoma. (نوم). تنبؤن. پوبناك پا ذ بريين خه کښت.</p> <p>پاجومه وار- كاله پاجومه خه کښن.</p> <p>پاچه. Pochà. (نوم). تنبون/ پاجؤمه پاچه. ييكو تنبون بهبن ادے پا ذ چُست خه کښت.</p> <p>فرخ پاچه.</p> <p>كُت پاچه.</p>

پاڏچ پاڏ / Poth-chepoth / Poth-chepothe. (نوم). تر چهپ. پاڏ بدھل.
خبرم نست خو بوتینم پاڏ چه پاڏ پنوچ.

- م چس بوتینے پاڏ چه پاڏ پنوچ خو تير سود ات تگاف سود.

پاڏچ پاڏ / Pothchepoth / Poth-chepothe. (نوم). اباتهه. ساڏھه. ابله. پونڊبنيسج. پيٽرهه.
کھل بُت. جون پے کھل. ڪلپته.

پاڏ بهند Pothbând. (نوم). بهند مال يا ستئر پاڏ وے قتيٽر خه ڦيسين.

*قربيون جوندار اند ته وے پاڏبن ڦر بهندبن قتيٽر ڦيسين، وٻٺ ته لوڻهن پاڏ بهند.

پاڏيف . Pothiv . (نوم). هرجيز اند وے آخر.

- زمخ پاڏيف.

- دهشت پاڏيف.

پاڏيف Pothiv. (نوم). آدم بنئفع اروے طرف خو پاڏين خه اٿئٽ.

بنئقداو اند مس یست کھل ات یست پاڏيف. پاڏيف بنئقداو اند خو پاڏ ارهمهچ خه اٿئٽين.

پاراڙيت. Parasite (نوم). {انگليسي}. مفتخار. هرجهي يا هرجيز ادے اس دگرن خه خيرت. طفيلي. انگل. پرهج ريزگك ريزگك زنده جونبن آدم يا حيوون تنه درون جاے کنبن دڙ اس وے تنه اند خه خهرين.

- سڀ خبث ٻيو اس پرازيٽين.

پارتبزان / پارتبزون. Portizun / Portizan . (نوم) . {روسي}. سرباز. ڏيدگهر. جنگره.
پارتبزان سرباز ادے ٻو دبمن جناو پوشاك پنيزد دڏدب مذينه ذيد. يا دے ن پارتبزونين گروه گروه سهونين دبمن تير وره کنин.

شوروي مردم 1941 – 1945 دے کار چود. يد رجه اس شوروی اند نبتويد.

پارسا. Porso. (ستاوبن). زاهد. پرهيزگهر.

- هر تهن راست ات دروغ لپ نماز ٻايد ات لپ روزه انجيٺاد لپ عبادت
خه کښت.

پارسے. Porse. (نوم). زف. فارسے زف.

پارسے بؤن/ پارسے وون Porsebùn / Porsiwun. هر تهن پارسے / فارسے گهپ خه ذيد.

پاڏه بؤن. (نوم . ستاوبن). چوپؤن. آدم ادے وے کار مال ات ستئر
چيپستاو خه ڦد.

پاڏ Poth (نوم). آدم ات حيوون اند پرنده تنه
عضو پؤند وے قتيٽه تېزد. پاڏينهن تنه ستن.

1. - ٻېستون. 2. - زؤن ات زؤن خهمب. 3. - پوره ڻي
ڳوبشت. 4. - قاق لينگ. 5. - شرچك / شورچك. 6. - پيرنک. 7. - انگبتبن.

پاڏبن Pothin (لپ) لپت پاڏبن. پاڏخيل.

- ذو پاڏ - آدم
- خشار پاڏ - مال ات ستئر ات دگر
حيوونبن. چهاربا ته مس لوڻهن.

- ذو پاڏ ٻي پئخ اند ويدداو. (متل). پدغنههچ آدم ارد ته لوڻج سود.

پاڏ پے ٻر رياخ. (متل). آدم ناسايينه ڻه کښت. آدم لپ ستراب خه ڦد. آدم
تاشواش اند خه ڦد.

پاڏ ڦوسچ - (متل). ٻي تريگون سبب قتيٽه تريجا ستاو خه نه ڦهرذيد.

پاڏدار. Pothdar (نوم . ستاوبن). هرجيز اند پاڏ خه ڦد.
جونداربن یست پاڏدار ات ٻي پاڏ. پاڏداربن خو پاڏ تير از ٻي جا ۾ تر ٻي گه
جا ۾ پونڊ تين. ٻي پاڏبن ته خو ڪرٽين. دفوسک ٻيو اس ٻي پاڏبن خو سينه
قتيٽه خو ڪرٽينت ات اس ٻي جا تز ٻيگه جا خو فرئيت.

پاڏ در هوا. Poth dar havo. (ستاوبن). ٻي فايده کار. کار ادے وے آخر معلوم
نست.

پاڏک Pothak (نوم). پاڏ. ڏارگ يا سڀن پاڏ جا ۾ ٿئے کار خه کښت. ستنك.
- ميزپاڏک .
- چوڪ پاڏک.

پاڏک Pothak . (نوم). ڇلک پاڏ. کودک پاڏ مس لوڻهن پاڏک.

حسين حسنیار

- سرباز وطن پاسدار.
- نفشیج فرهنگ ات زف پاسدار.
- پابنه Poxnà. (نوم). کهفین، پیزار، پاپوش یا بوت اند وے پیرنک. / دې مرغک ته مس پابنه لوقن.
- دې چ پابنه بیت.
- بې پابنه.
- بلند پابنه.
- پهست پابنه.
- پاک. Pok. (ستاوین). تازه. بې غش. غژد نست.
- پاک آدم.
- پاک پوبناک.
- پاک چید.
- پاکت Pokat. (نوم). قاغن خلطه خهط ار وم ربین اس ې جا ے تر یې گه جا بازین، خهط دوند افین ار پاکت ربین ادے خغ مه سود، خیدن مه سود ات یې گه وم مه بشاید.
- پاکیزه. Okizà. (ستاوین). تازه. پاک. بې غژد ے.
- پاک ات پاکیزه.
- اس پاکیز گ جلست کبست. / بل ذید.
- پالیخ. Poliz. (نوم). باغ ات زمخ خربزه، تربزات بادرنگ وم اند خه وېذن.
- پالیخ چ پ. Polizche. (نوم). زمخ. زمهذ فک وخت (هرسال) خربزه، تربزات بادرنگ خه وېذن.
- *یستبن زمخین وېف نوم مس پالیخ چ سنج.
- پالیخ بئون. Polizbùn. (نوم . ستاوین). پالیخ چسیج. آدم پالیخ خه چاست. هر چ اند و مے کار پالیخ چبیشت خه ڈد. / پالیخ صاحب.
- پالیخ کار. Polizkor. (نوم . ستاوین). پالیخ تیر کار چید. خربزه ات تربز وېذداو. آدم کته ره مبٹ پالیخ درون کار کبست. قدیم اند پالیخ کار مے خینون لپ تر پرا ڈد. هر چه

- پارسے بونبن / پارسے وونبن. (لپ) اس بیو لپ دے آدمین وېف زف فارسے/ پارسے خه ڈد.
- پارک. Pork. (انگلیسی). (نوم). باغ. چمن. گاز. مغزار.
- پاره. Porà. (نوم). رشوت.
- پاره ڈئداو.
- پاره زېبناو.
- پاره خور.
- پاره زېزیج.
- پاره ڈھنڈیج.
- پارینه. Porina. (ستاوین). پرواسینج. / یے سالھک. یے سالھک شیگ. پارینه شیگ.
- پارینه ته شیگ ارد دوند لوقن.
- پاسبؤن. Posbùn. (نوم . ستاوین). نگھبؤن. سرباز. سپاهی.
- پاسبونبن - (لپ) اس بیولپ دے.
- پاسبؤن. Posbùne. چیبنتاوا.
- پاسبؤن چیداوا.
- پاسبؤن اس وطن پاسبؤن کبست.
- پاسبون اند وے کار پاسبؤن.
- پاسپورت. Passepört. (نوم). {انگلیسی}. گذرنومه.
- پاسپورت یے سند ادے یه یے آدم اند تر پرج دولت و مے شهروندي دھیست. وم قتیر و مے فهمبن یو/ یه اسکه اس چیدوم دولت. هر دولت اند و مے پاسپورت پښتے تیر اس پرا و مے برق نبیون.
- پاسخ. Posukh. (نوم). جواب.
- پاسخ ڈئداو.
- بشہند پاسخ.
- راست پاسخ.
- پاسدار. Posdor. (نوم . ستاوین). پاسبؤن.
- حسینے حسنیار

پرا حکومت کارکنبن ین انجوقد. پامیرزاد مس خفار مئست نظر بند قد ات یے چیزبن وے
تے نه څرود باشتبن وے ترسربازے.

1360 خ / 1981 ميلادے زبا اس سربازے مامور تر آب ات برق وزارت.
1361 خ / 1982 کارمند تر واپیکا (بشخ ات برق مطالعه)، دے وخت اند کانکور
امتحون اند تر کابل پوهنتون دبد.

1362 خ / 1983 کارمند تر اکادم علوم افغانستان.
1365 خ / 1986 ميلادے شبونه اقتصاد اند لیسانس دیپلوم زابت.
1367 خ / 1988 ميلادے، حزب کارکن تر کمیته مرکزے. ات دم سال اند ماسترے
دیپلوم گه مس زابت.

پامیرزاد مس دگه مردم جناو مجاهدین یتاو قته آوره ست، اس یے ولايت تریکه آخر یے
خبر ست تر تاجیکستان. تر تاجیکستان یے سال رید فا تر کابل.

1376 خ / 1997 ميلادے مهاجر تر پاکستان.
1378 خ / 1999 ميلادے تر دوشنبه شهر دکتورا دفاع چود خو ډا ګښت چود تر کړې
پاکستان.

1383 خ / 2004 ميلادے تعلیمات مذہبی مسئول.
1384 خ / 2005 ميلادے مسئول اداره سوادپاموزے اداره آموزش و پروژه بنگاه
آفahan تر افغانستان.

1387 خ / 2008 ميلادے "پامیرے زېبن دیپارتمنت آمر".
اس 1392 خ / 2013 ميلادے ترود مقیم تر کونادا.
خوش نظر پامیرزاد فرهنگ اس داستون نویسے اند شروع چود. خوندھا داستونن پامیرزاد
اند چاپ ست. ذو کتابن پامیرزاد اند چاپ سخ، یيو «علم و دانش از دیدکا ه حکیم
ناصرخسرو» و «تاریخ باستان شغنان». یے ذوگه کتابن مس پامیرزاد اند تر چاپ قریب.
پامیرے زېبن Pomere zeven.

پامیر جرگه مردم اند هر قوم اند وف یست. قریب نیم ملیون نفر دنیا تے اس
افغانستان، تاجیکستان، پاکستان، ختا (چین)، روسیه، اروپا تا شمال امریکا (کونودا
ات ایالات متحده) یيو اس پامیرے زېبن تیرکھپ ذید.

پیویے چکھل یا خو کھزار ارد خربزه ات تربیز نئند. خربزه پرڈئد ات تربیز پرڈئد رجه
خینون اند نه ڦد. هر چهه نیجید پیوین وے مذست ربود.

پالیخ کارے سهرک ات ٹیگه کے، پرا اس خیر خرخ ات زبا اس خیر نیست ار خو پالیخ
کار چود. لوڊن اگه گرم اند هر پالیخ څه دینېن خربزه بخ خیل شهل ذید.
پامیر. Pomer. (نوم).

یه فرهنگ ات تمدن ځرگه څمار دولت (افغانستان، پاکستان، تاجیکستان ات چین)
مذینه بهین سؤذجن.

دے ځرگه درون خوندھا قوم زند ګ کنین ات خوندھا گه زف وېڅ وېڅ اند. ز دې
زېبن ټه لوټي " شرق ایرون زېبن ". دېڅ زېبن اند یې وبیش یې گه معنا قته اس یيو اث
بنکنیڅ تیر اندیخن دهد.

دوند گه پامیر جرگه قومین اند دېڅ زېبن قریب خه اس دے قریب دے گه دېڅ رجه
ین. دے جهت ټه دېڅ پامیرے مردم ات پامیرے زېبن.

پامیر یے قوم یا یے مردم نست. ید یې نوم ادے خوندھا قوم خو درون اند جهم چوچ.
پامیر اند منځ یا قوم بھرہ نست. دے جرکه اند هر قوم خو نوم ټه، خینون، وخي،
یزگکوم، منځ، روښوځ، شکاشم .... هر چهه خونسب ټه ات تر فوج اس دے جرگه
فك پامیرے زف، پامیر فرهنگ و ...

پامیرزاد Pomirzod.

داکتر خوش نظر پامیرزاد 1330 خ / 1952 ميلادے تر دنیا یېچ. پامیرزاد ابتدائیه مکتب
خو داد وطن (خینون) اند تیار چود. زبا اس ابتدائیه تیار چیداو، یې سیه بهار اند
شکاشم پوند څه پیاذاه وے روون چود بنئیداو. 1351 خ / 1972 ميلادے ریاضی ات
فزیک رشتہ اند فارغ ست. وم سالین وے باښت ار رحمت لیسه. خوش نظر رحمت
لیسه اند خفار سال مالیم ڦد، تیرارديت ار کابل ، محمود طرزے مکتب اند مالیم.

1357 خ / 1978 ميلادے پامیرزاد اس مالیم نیجید تر مامورے. وم سال ثورور اند رئیس
ادارے آب ات برق وزارت تعین ست.
1358 خ / 1979 ميلادے، چوزجون ولایت والي. وم سال تیرماه شوروے لشکر (ارتش
سرخ) تر افغانستان تاخ ذاد. شوروے افغانستانن کاشت. نو حکومت کار شروع چود.

- فیل پایه - ستون فیل یے وم اند فیسین. ستون ادے فیل وم پتداو نه ڦهرذید.
- پُپ **Pup**. (نوم). (نیرجنس). چُبن یا پرندہ کھل ٿئے کاکل.
- پُپ گیل / پپ کھل. مردینه غونج پپ خه.
- پپ پپ واپسین.
- پپ **Pap**. (ستاوین). { ستريخ جنس }. ستريخ ارد ته سود پپ .
- پپ درخت.
- پپ گھل / پپ غونج ینک.
- پپ پپ درختين.
- جنگھل اند پپ پپ خينهن.

پپ ژهش **Pap zhahsh**. (نوم). یڦهش خهفخ ست جا ۾ ارد روئے ڏپ. تابستون گل کبنت روشت گلن وم تير نښتین. تيز شوڏبن وم اند ذست اند ڏهه ڏبن ٻے مهغئي چ خريمبن.

تابستون وريش ڪاوگهرين ات چوپونبن پڏبن وم دڏ غنځک نئوبن.
پٽ. **Pat**. (نوم). پيشم. ڀمهن پٽ.

- پٽ دار دستبه له
- پٽدار گرڏن بند.

پٽار. **Petor**. ( ). خو تار ڙئيپتاو. تير چه ڀير چيداو.

خو پٽار ڙئيپتاو.

داد ات نهن خه نه ڦين کودکن چيد خو پٽار سڀن.

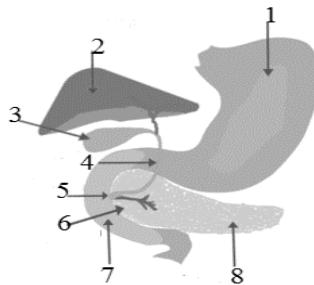
ماليم تر صلف نست بچگله صلف خو پٽار سڀنج.

پٽاس. **Potash**. (نوم). { انگيسي }. پٽاشيم نمک. یه لهف اس پٽاشيم نمکن :

- پٽاشيم اكسايد KOH.
- پٽاشيم كلورايد KClO3.
- پٽاشيم نايريت KNO3.
- پٽاشيم سلغيفت. K2SO4

پانسمان. **Ponsmùn**. (نوم). زخم ڦيستاو. زخم پرا زنيبن دڏ دستارجُل قتيرو ۽ فيسين.

پانکراس. **Pancreas** (نوم). { انگليسي }. یه غله راشت رهنگ غلوشت ٺائچ غيره هرک دور (معده) پس بيراويزؤن، وم کار دؤرات درمونبن ارد خوراک هضم چيداو اند کمک چيد.

اس پانکراس اند ته ذو بُنج نښتین. ڀيو ته ار دؤر ڏبند خوراک حل کبنت ات یه گه اند و ۽ نوم انسولين ڀو ته ڏبندار خون.

پانکراس خب اث اره بهن (کھل، تنه ات ڏم).

1- دؤر (معده) 2- جگهر. 3- تلخه. 4- تلخه ناوچك. 5- پانکراس ناوچك. 6- پانکراس بُنج. 7- پبنچك. 8- پانکراس.

پا به پا. **Po ba po**. (نوم). خريت ات پرذيداو جنس به جنس. ڙاو ات ڙاو. فارج ات فارج.

ڙاو مرکهب قتيرو پا به پا. فرج ات بنبيج پا به پا.

پايتخت. **Poytakht**. (نوم). بنهر ادم پاتباهاه يا رئيس جمهور ات وزيربن یم اند کار ڪبن. شج مرڪز مس لوڻبن. فلون دولت اند فلون بنهر ۽ پايتخت.

ڪابل افغانستان پايتخت / افغانستان پايتخت کابل.

واشنگتن امريكا پايتخت / امريكا پايتخت واشنگتن.

مسکو روسие پايتخت / روسие پايتخت مسکاو.

پايه دار. **Poyàdar**. (ستاوين). پايندهه. هرجيز دراز دووم خه کبنت. هرجيز دراز يخ خه رست.

دنيا تير تر هرجيز خه چسے یه چيز ثپت پايه دار نست.

پايه. **Poyà**. (نوم). هرجيز ستون جناو ورافخت ات گه چيز و ۽ تيره خه لهکن.

چراغپايه - چارچلک ۽ تيره خراو لهکن.

پتروس - پتروس **Petres-Petros**. (نوم). بیو اس عیسی پیغمبر بنگاردی. وے نوم شمعون قدات وے کار مائے انجیقد. آخر بیو اس قریب آدمین مسیح ره ست.

پتوف. **Petuf**. (نوم). تهل. خره. تهل ذاتج. خره چورج.

- وابن پے دشید پتوف.
- ژیز تر ژیز جیخ پتوف.

پبیزگ / پے بیزگ **Pebizg**. (نوم). لاتین : Vesica Urinaria. اس لاتین تر خوبنو نہ سخ دؤن میزک دؤن.

پبیزگ گوفک جناو گوشتن خلطہ هرخوند بخ اس وؤرج اند خه نسبتیزد ار وے ته جا سود. پبیزگ اند تا یے لیتر بخ ته بیست.

پرا **Pero**. (نوم). پیخ خیز اند. اس پیخ خیز. اس پیخھج.

- اس مو پرا مه ورهفخ.
- اس تو پرا یو چارک چھے ڦد؟
- اس دیف پرا یو ٿه وروچ یو چھے؟
- اس میف پرا اند دے کد ڏرکن.

پرا **Pero**. جلد دے. جلد. تبزد دے.

- اس مو پرا ڏاد.

وُرم پرا اس تو فریپت.

اس مو پرا تر پوند ڏاد ات اس مو دیر دے فریپت.

ٻے لھپن بوند اد اس مهش پرا ڏاد.

پتروشیمی **Petrochimie** (نوم). {فرانسوی}. نفت ات وے صنعت علم.

پترول **Petrole** (نوم). {فرانسوی}. نفت. تیل. بنزین.

پٽک. **Ptak**. (نوم). بشخدؤن. غیپک دار گنچک.

پٽک **Patak**. (نوم). کبست. علم نوم Lathyrus sativus: پٽک نیلے گل یے سالک کبست. وے گل ته غخیو / خخیو مس لوڻهن: پٽک درون: پروتین: 32 - 29 %

پتاسیم / پتاشیم **Potassium** (نوم). نسبوں (K) اس لاتین Kalium اند زابچن.

پتاسیم اند وے اته نمبر 19. یعنے 19 الکترون وے هسته گرگوبنہ ناپین. 19 الکترون. یکم روؤف اند 2 الکترون. 2م روؤف اند 8 الکترون، 3م روؤف اند ڦاگه مس 8 الکترون ات آخرون 4م روؤف اند 1 الکترون. دے افین پتاسیم اند (+1). هر چدوم اس دگه اتمین قتیر یکجا خه سود، و می الکترون ته خو آخرون الکترون آسون دهکبست، یه اتم ادے پتاسیم قتیر یکجا خه سود، و می الکترون ته زند دے جهت ته یه سود (-1).

پتاسیم سفید رهنگ عنصر هوا اند تبزث اکساید (زهنگ) وے ذید.

پتاڈ. **Petoth**. (نوم). پے بیل شبند گھل ٿه دکونک مال حساب چید اند یم ٿه نشن یا ورهفخبن پبنج قته مال حساب کنبن.

هر چ اند هر خوند مال ڦد دوندگه پبنج ته خو بنوک اند زئزد، پس هر منج یا فرننج وینتاو ته یے پبنج اس خومت اند پتبود.

پتاف. **Petov**. (نوم. ستاوین). جا اند لپ خیر ٿه ڦد.

پتاف **Petov**. زمستون شتا پے خیرن جا اند نشن.

- پتاف چيداو. پتاف اند نیستاو

شچ-

وزم پتاف چورج. پتاف چود - - - - - خه یا زد

پتاف ات چورج - - - - - پتاف ات چود - - - - - پتاف ته کنم

یه پتاف چورج - - - - - یه پتاف چود - - - - - یه ته پتاف کبست

یه ڦپتاف چورج - - - - - یو پتاف چود - - - - - یو ته پتاف کبست

یو ڦپتاف چورج - - - - - یو ڦپتاف چود

مهشهم پتاف چورج - - - - - مهشهم پتاف چود - - - - - مهش ته پتاف کنهم

تمه یت پتاف چورج - - - - - تمه یت پتاف چود - - - - - تمه ته پتاف کبست

مهذبن، وہذبن، دهذبن - - - مهذبن، وہذبن، دهذبن - - - مهذ ته، وہذ ته، دهذ ته

پتافن چود - - - - - پتافن کنبن.

حسینے حسنیار

پُذجن Puthjen. (نیر). پُجун بُنوفُد.

خه يازد	نوجيذجن	شج	
پد ته	پد	پچ	مون
پینن ته	پدبن	پچبن	مونبن

پدمواو/ پيدماو Pedmow. (نوم). انگلسيه تير Scarecrow. فارسي تير مترسک ات روسي تيره لوقبن .
.Пұғало

سيخبن ارد آدم پوبساك پنخبن زمچ اند خوق ذهبن
پرندھه بشاج کنبن.
تيره ما جييف پينج زمچ اند پدمواو نيدبن وذیچبن پينج
مه خھرben. پدمواو خوبت پينجبونى كېبت.

.ابانه آدم ته مس پدمواو لوقبن.
.آدم يے جاے اند ورافخت ات نه وخت دذ ته
لوقبن پدموابن تو نيدجا.

پدفر Padfar. (نوم). نيمؤ. گندھ دعا / دعای بد. زوغ.
- پدفر تو كېبت.
- تو صاحب پدفر تو ذهم.
* روښونى زف اند ته لوقبن ېدفر.

دفيست يد خب اث دو واژه. بيو (پد) يعنې تهت يا داد، ات يې گھ غل (فر)
يا رونون / روح. پد + فرسود ته ېد فر.

قديم اند شج مس روح ارد قربونے کنبن. يد اس دے زابچن.
** پدفر ڏئداو - روح ارد قربونے يا نذر چيداو.

پدفري Padfare. (ستاوبن). آشدادے. خابشي.

پدورين Padwarx. (نوم). لاتين Convolvulus . فارسي ته پيچك، عشق پيچان ات
نيلوفر مس لوقبن.

نشايسته ----- % 42 - 38

سلولوز ----- % 6 - 4

اميبيو اسيدين:

لوسين - آرژين - ليزين - ولين - ترئونين فنيل آلانين - گليسين - هيستيدين - متيونين -

تربيپوفان - سيسيتين.

ويتامينين:

E, B1, B2, B3, B5 at PP.

پتئوداو Petewdow. (بنجيسيك). سيج ذبداو. يې چيز اس يے جاے اند تر يے گه
جاے سيج ذيد.

- پتئودے يد دركار نست.

- مه پتئودے يست يې وخت دركار سود.

- دهذ جناو نادركار كاچاربن پتئوداو ارد.

پته. Pattà. (نوم). فورخ برک تلت گج تيزد اند فارج لجوم تى چىست كنبن.
فارج پته.

* خرونون گج تيزدبن اند رجه ۋە هر چەھە دے گج هر چھلک پتئود دذبن

يې روشت تلت ربود وے گج تهزىچ مىست خو فارج لجوم تيرىے گرە چود
وين لود پته. ذو مىيث يا اره مىيث گج تيزد اند هر فارج لجوم تيرلپ دے پته
دے ۋە فەھەتىن وے قىيرىن خوند پېيدى گج ار چھلک پتئوج.

پدواو Pedow. (بنجيسيك). وېرون ستاو. خۇغ ستاو. يې چيز بىخ اند يا خير اند لپ
رىست دذ گندھ / وېرون خە سۆد.

- گوبىشت دراز رىست دذ ته پيد.

- تۈذ باغ اند پۇزج.

پدروذ Pedrouth. (نوم). قشلاق. سر چشمە قرييە اند قشلاق نوم.

پُذجن / پُوذجن Puthjen. (نوم). ويرؤن سوذج.

- پُذجن ميوه خيداونه بافت، خە خھرben يې مار كېبت.

پُذج Puthj. (نير). بنوفد پُذج.

لودبن هر چه اند خرکره خه سود سهرث نخرهچ قیچ نے خب لپ شیر روغن ورد ذهذین. شیر روغن ته بیمار اند وے دور (مuded) کښت شلفهیزک ، ذپد په سفرا. بیمار ته درو سفرا سود دے وخت اند ته یه خرکره شیر روغن قتیر وابست. پئختاو. **Piekhtow.** (بنجیسک) . خؤم چیز یاخ تیر کش چیداو. خوراک یاخ تیر ربیداو تاکش سود ادے خیداو بافت.

- پئخچن - هر چیز تیار پئخچ سوذج خه ڦد.
- مثال : پئخچن گرڈه. پئخچن گوبست.
- مهذ ناشی یین پئخچن.
- پئختاو ارد - هرجیز پئختاو افین خه ڦهربن.
- مثال : یم برنج پئختاو ارد.
- پئختاو ارد ڦد پیئع دے نی بهس مهش قلاغ انجهش.

پخته چوڻ. **Pukhta-chuv.** (نوم . ستاوین). پوست دار خیست ڏارگ تر یاخ پهله گرڏون کښن خب بشنهند وے پؤست ٿؤد ات وے ڏارگ قاق سود.

- ماڻ ته سرپرا پخته چوڻ کښن ادے خبن سود ات مه بشچافت.
- پخته چوڻ ڏارگ اس دگر ڏارگین خبن دے.
- مهځن یا مهځن یا مهځن دار ڏارگ ته پخته چوڻ نه سود، دوند جهت ادے یو نهرم.

پخمک. **Pukhmak.** (نوم). ڏابنخ. خیو. پیئخ تیر خیو.

- پخمکن - آدم پیئخ ارد یا ڏاست ارد بنین خیوین خه نښتین.
- اس شتاب پخمک انديزد.

پخمکن. **Pukhmaken.** (نوم . ستاوین). آدم ادے وے پیئخ ارد خیو خه ڦد. ڏابنخ پیئخ آدم. ميوه ره مس لوڻن پخمکن.

- شفتال پخمکن ميوه.

پئخ پختهن. **Piekh pukhtan.** (نوم). گرڏهه پئخ ت ات خوراک پئخت. هرجیز فک تر پئخ تاو خه ڏبدد.

پُخ **Puts.** (نوم) { نير }. زريات. ٻنک يا چارک اند ويٺ نيرؤنج زريات.

* پهلوی نے مس پیئخ.

بيبن دے اس 200 تا 250 رهنگ پدورين دنيا نے فهمج سوذج ادے بيه بون ات کښتزاربن ات باogen ارد روی ذيد.

ڀونون اند پدورين قریب فک جا ڦے ارد روے ڏبد. پدورين اند سفېد، سبُخ رووشت ات کهم رهنگ نيله گل. وے ذونج اس غيله گله دے قریب کدکھلک ڏاڻ.

قدیم طب قته (طب سنڌي) پدورين یهه بیماری ارد دار مس یست. پدورين اند وے پهرك، ذونج ات ویپش دم کښن خو بربن درمون وری ات ڪخک اساپشن کښت. پذوريغ Pethooghdz (نوم). شيفجن ڏابنخ.

ڦونچ پښئون دذ وے پښادجن ڏابنخ ذهذبن ښيب، کښن لپوهرس (ل وهرس) دذ نئويچک قته وے ڦيبن یو ته سود ٻذوريغ. پذوريغ قته وهفبن ڦهپن ات وهفبن پلپس. **پجوند Pejund** (نوم). چينچن جا ڦے. جا ڦادے وے ستبن یاڏاج ات یو چينچن رينج. (کنده).

پخ Pakh. (نوم). جا ڇيداو. اس خيم ڏر. وينچ مه / نه سود. خو جا ڇيداو. تر چيزي یا چے زبا خو ڏئداو. سبُپ ڏئداو.

- اس ښناچ کد تر درخت زبا خو پخ ڏئداو. / اس کد ښناچ تر درخت زبا پخ خو ڏئداو.

پخ Pekh. (نوم). ښناچ ڇيداو. رختئونتاو. اس خو پيئخ پرا ښئستاو. **پخ چيداو.** (چيچ).

- پخ شينتاو افین مس کښن. تر کودک پخ کښن یو شونت.
- پخ مقصد لپ دے رختئونتاو. اس خو تير هه ڇيداو. اس خو پيئخ پرا ښئستاو.

پحال Pakhol. (نوم). وابن. نغز. درُښت سفېد وابن. وابن ات ونه.

- تيرما زمخين ارد پحال جهم کښن يا زمستون ٿئوين يا بجيin ويندين.

پخچک Pakhcak. (نوم). وئند درون ريزگك غليف دار چخيرجك .

يسٽ پخچک غليف دار ات یست بي غليفك. وم بي غليف ته لوڻن خرکره. مردم اند دسگه باور مس ڦد لودبن اس وئند تير چه پيچک پيچ بربئن خرکره ڏبدد ار قيچ دذ ڦهد کښت غله سود آخر آدم بیمار کښت خود زينت.

- یه مون و م توڑ پراندیر خه، یه سال بھر مون و م توڑ ارد اس پرا.
پراگماتیسم Pragmatisme (نوم). {فرانسوی}. عملے فلسفه. حکمت عملی.
- پرت / پرت Pret.** (نوم). لاتین: Cartilago. پرت دوند ستخون ات دوند گوبشت یا رهگ. (نه ستخون ات نه رهگ).
- پرت یه لهف وخت آدم ات حیوون تنہ اند ستخون کار کبنت ات یېلهف جاے ہین ارد رهگ جناو کار کبنت. آدم ات حیوون غور، نیخ ات کروپشک ناے یہن پرت.
 مادھ ادے تنه اند پرت خه مازد وے ته لوڤبن کاندروسیت (chondrocyte) چربانش Perboxts. ( ). ستریغ ستؤر یا ولاغ (ڈاؤ، ٹبرخ یا مرکھب) زمستون تردوشین ات بھار و م دھکبین ات و م صاحب ارد ات و م بُخ زہزین.
- پربابنځ فیداو.
  - پربابنځ پئداو.
- پرئخج / پربخج Prikhch** (نوم). ذارگ تیبین کندے اس تارین اند خه وابست.
- متل اند ته اس لاغر آدم مس لوڤین. قاق هررهنگ ات پرئخج.
  - پُرپھر Pur-bahr (ستاوین). لپٹ بھرہ. درخت تیر لپ بھرہ خه قد. سیرپھرہ.
  - پرپر. Par-par. (نوم). پرندہ روپنتاو صدا. پرندہ خو پھرین خه جنبینت.
  - پرخک Parkhak. (نوم). ڙنج. تنک ڙنج. دوست ڙنج.
  - تیره ما یه پرخک.
  - بھار پرخک ذید دذ ته لوڤین اد زمستؤن ڙنج ارد باذینگک.
- پرج. Parch**. (نوم). ڙاؤ یا بنجیح زبا فه نوجیسین لوڤین پرج دوند جهت ادے تر پھلے خو کبنت یا نوجیداو ارد جاے ذید.
- *آدم ناجاے خه نه ورافخت وے ارد مس پرج لوڤن.
- پرچلست Purchalast**. (ستاوین). وزمن. به وزن. فارسی تیر برجسته.
- پرچلست چارک یا ینک.
  - پرچلست اث نیسخ / نوسچ.
- پرجم. Prcham.** (نوم). بیرق. درفش.

- پُخچیج / پخ ایچ - پخ اس یے گه نهن یا اس یے گه تھت.
- پخبن (پخبن). Patsin . (لپ).
- پر. Pur.** (نوم). لپ. سپر. فریوون.
- *پُر انڈ تاقه گ خیونوئے انڈ دوند لپ معنا نست مگم یے گونگه کلیمه قتیر یکجا سود. مثال:
- پر نور.
  - پرکار - سپر کار.
  - پربار - سپر بار.
- ** یه لهف جاے ہین ارد پُرے مس یاذد. مثال:
- سپرے ات پرے - سپرے ات فریوون.
- پرا Pero.** (نوم). پیچ خیز فه. پیچ خیز.
- پرا اس فکٹ درخو جاے فریپت.
  - پرا ڈئڈک - ڈئینتک. (مسابقه).
  - پرا پس خو - بیو پس بیگه اث. بیو یے گه دم تیر.
  - بیو پرا یه لهف گه وے دھم تے فیبن فخھم تین دبد.
  - اس مو پرا مه ورھفخ.
  - پرا اس مو تر چید یت.
  - معلم پرا اس بنائگر دین تر صنف دید.
  - اس مو پرا.
  - اس تو پرا
  - اس تمہ پرا
  - اس دم پرا.
  - اس دے پرا.
  - اس میف پرا.
- پراندے / پرا - اندے / پرا - اندیر. هرجیز اس پیچ پرا خه قد.
- کوه خیر ارد اس پرا یت - خیر ار کوه زیا ذاد.

پرستار. **Parastor**. (نوم . ستاوین). خدمتگهر. آدم بے ماربن خه پاست. بے ماربن چسیج. چسیج.

- نهن خوکودک ارد پرستار.

- پرستار تر بے مارستؤن اس بے مار پرستارے کبنت.
پرستار جناو. **Parastor-jenow**. (قید. ستاوین). پرستار مغوند. هر چهی پرستار مغوند کار کبنت یا پرستار مغوند پس بے مارث خه پلایست.

- نهن اس خوکودک پرستار جناو چاست.

پرستین. **Parastex**. (ستاوین). زیوجداو. حرمت چیداو. بے چ ارد لپت حرمت چیداو.

- نهن ات داد مس خذای جناو پرستین بھفین.
- حیف نست داد ات نهن پرستین چیداو.

پرستین گهر. **Parastex-gaàr**. (ستاوین). پرستین خه کبنت.
پرستین چیداو. **Parastex chidow**. (بنجیزک). ستاوین چیداو. عبادت چیداو. بندگی چیداو.

پرستو. **Parastu**. (نوم) . پرندہ. مِندېخک .

پرسیم. **Parsim**. (نوم) . پس خویث سرگردون. خو کار ات بار قته. خو کار قته سرگردون.
(مصروف، مشغول).

- خو قته پرسیم.

- خو کاربن قته پرسیم.

- هر تهن خو قتیر پرسیم یے چمے تر بے چ وخت نه سود.

پرشک **Pershak** . (نوم) . اس نیخ اند صدا خه نیپتیزد.

- شتا ذاذجن آدم پرشکت ذید.

- ست دُخنه آدم بے نئخ سؤد دذ درو پرشک ذئد سؤد.

پرفنتاو. **Parventow** . (بنجیزک. چبیج / فعل) . زبنتناو. برونتاو. الاژئداو.

- گچ تهیج خو ۋاج اس بے پەفاز تیر پرفنت تر بے گه دذ اس فکت پرا ذاد خو تويد.

- هر دولت اند وے پرچم، هر پرچم اند وم رهنگ. افغانستان پرچم تئ، روشت ان سهفچ. تاجیکستان بیرق مس اری رهنگ (روشت، سفید ات سهفچ).

پرچهم . (نوم) . کخاے غونج اس پرا اس وم کھل وم غور ۋە وم پىخ اد كېبلە خە.

- تو ۋەد بلند تو پرچھمین لپ دراز.

- خوش پرچهم - کخا دراز پرچھمین وم خە ۋىپن.

پرچ. **Parche**. (نوم . ستاوین). مئخ اند وے نؤل چەخت چیداو.
گل مئخ يې بالقه ڏئداو قتیر پرچ خەھەد.

پردىل. **Purdel**. (ستاوین. نوم) . بے بناج. دلیر. دلاور.
مردینه نوم مس يىست / مردینه نوم .
- پردىل خون.

پردو. **Pur-daw**. (ستاوین). لپ ڙازیج. لپ ڙازد.

پرده. **Pardà**. (نوم) . پرڈھ. پوش. چست چیداو. چست ستاو. چست فداو.
پرده پوش. **Pardà-pux**. (ستاوین). راز نگه گھر. راز نگه کبنت. بے چ گھپ يې چ ارد گە نه لوقد.

پرذە. **Parthà**. (نوم) . چادر. كاله يالۇلت دې رە ياتاق فە اویزۇن خە كېبن.
- تاق ارد روشت پرذە كېبلە.
- تاق اند پرذە خە نە قە مۆبىنىت دېيىست.

پرذە. **Partha**. (نوم) . نازك پرذە مرغاڭ، زاغافى ات سىنگلاڭ ئانگبىتىن مۇدەنە پرذە.
پرذە نېبىن. **Parthà-naxin**. (ستاوین). کخاے چىدىند تر پرذە زبا خە نىشت.

پرذە گھر. **Oarthà-gaàr**. (ستاوین) آدم ادىي يې گە اند وے پرذە خە كېست.
بيو اس خدا يې نومېن.
- خذاي فك پرذە كبنت، يو پرذە گھر.

پرزاپرزا. **Parz-parz**. (ستاوین). پرزىست خە كبنت. پلسىت كبنت.

پرگوبخ **Perguxts**. (نوم). زمستون وئذ يا دريا يېخ کورچ کنېن بىخ پس ويىت بېبىچەرەن.

- چىك اس وم ذىست اند خطاست خوراست پرگوبخ درون. بهار ارد يېخ دے بىخ سىز زوئىدىن تە وەم.
- پس پرگوبخ ات ما بە انجەھەن.

پرمورج **Permughj**. (ستاوبىن). قاق چە سىت. قاق ستاو ارد. دوسگە ۋە قاق.

- اس گلن تاق ئەرنوبىنج يې چەھە بشخ وە نە ذاچ يو پرمورج.
- . گل پرمود.
- . گل تە پرمىد.
- . نىز پرمورج ات سترىخ پرمىيەن.
- . درخت پرمىيەن.
- . درخت پرماد.
- . درخت پەرك تە اس بى بىنخ پرمىد.
- . گل پرمورج.

پرمورجن **Permughjen**. (نوم . ستاوبىن) قاق چە سىد.

- يو پرمورجن گل سىچ ذئد ارد.

پروؤنە / پروانە. (نوم). لاتىنى نوم Rhopalocera. كىنهب (حشرە).

يىو اس بىھېرگىيىشىن ادە مېش تە بىناھىخىن ات شەھب تە پلخابىن (فعال) سەھوبىن. بىھېجىف تە نايرىبىن هرجامە اند خراو خە ۋە خۇ تە فرىپەت تا نېدىنېن خونە لەكىشت.

يې لەھە اس پروؤنە يىن اند وېف زندگە تا يې هفتە،
يې لەھە اندكەت دەت يې اس يې لېپ دە زندگە نە كىنەن.

پرووانە خون / Parwonah khon

پرۋئىتاو. **Parventow**. فەھەند ذئداو. دروغ لوقداوا. پەچىداوا.

پرھەبن **Par-rax / Praax**. (نوم). زېپىداوا. روپېنتاوا.

پرھەبن **چىداوا**. (بنجىسىك) - يە زىر پرھەبن چود خوراست وە پاذا.

وە ذارگ اندىن فەنە چك يو پرھەبن چود دوس گە رېد ذېد مو خىم اند، كېبت موكور.

پۇكار **Parkor**. (ستاوبىن). سېپىكار. هرجىند لېپ كار خە ۋە. اس كار بېكار نە سود. لېپ كار. پرسىم.

پروگرام **Proggram**. (نوم). {انگلىسى}. برنومە. نقشه.

هر چە اند يىست وە پروگروم وە زىنده گە اند. هر تەن تە خو پرگروم خوب ات بى دە فەمت.

بې پروگروم آدم تە تىرات تىڭاف گۈنگە كېبت.

پرگەنە **Pargana**. (نوم). وېرۋەنە. بىه بۇن. جاھە. جاھە ادە ادم يەم ارد نىست.

پېندە **Paranda**. (نوم). رېۋەزىج. هر زىنده جۇن روپېنتاوا خە فەھەزىدە.

پېندە رئىز. پېندە بىن رەز.

بىيو اس پېندە بىن اند وە نوم خخۇ يە سر فاوه پېندە.

پروا **Parwo**. (نوم). دۇقت. / آسايىپەن. / بىناج.

بې پروا - بې غەم. دۇقت نىست. آسايىپەن.

تىريد چەھە موپروا وزم چەھە.

پرواس **Parwos**. (نوم). يە سال پرا اس اسىد. يە سال خە نېرچەدە.

پرواس 2019 ميلادى سال ۋە.

پرواس زمستون دوند لېپ ژىنچ نە ذاد.

وزم پرواس ذو مئست تىركار نە سەت.

پرواسىنچ **Parwosinj**. (نوم). هرجىز اس پرا سال رېذجن خە.

پرواسىنچ پېنت.

خو پرواسىنچ كتابىپ ام ناراد تىركتابخونە ياد سپارتىم.

پرولتاریا. اس لاتین Proletarius (زیارات دار) زابچن. لاتین اند Prpolis معنا زریات. پرولتاریا خاير قرن پرا اس میلاد رومین درون رجه سست. روم قانون قته مردم باید حکومت ارد خدمت کنین زمیندارین مالیه ذبن ات هرچند مال ات زمین خه نه ڦد خو زریاتن بازبن وهذ سهوبن امپراتور ارد خدمت کنین.

پرولتاریا دم معنا قتي تا 15 وم قرنخ بیدجن ڦد. ٻيڏت ڦا 15 ميلاده قرن اند تیره ڏاد ات مپيڙ ڀه گه معنا ٿئه. ٻے زمین آدم ادے زمیندار اند وئے زمین ڌه کارکبنت ات مزد خه زبزد ڀعني مردکار.

كارل مارکس پرولتر دسگه تعريف کبنت: آدم ادے ٻے چيزت وئے اند نست ادے ٻو کارکبنت.

پرولتاریا زمین دار يا فابریکه دار ارد کار کبنت، پنداگهر ٻو، پیدایشين وند یست ات اس وئے ته ٻے چيزتروئے نه فراپت.

پرولتاریا اند ويف ڏست ات ويف غئف، اگر کار کبنت غل ته خیرت، کار نست خيداو مس نست.

پرويش. Parwish. (نوم . ستاويشن). چس فرويش.

پروين. Parwin. (نوم). لپت بنتئرخبن يكجا نايربن، خاير اس ويف بشهندي وينج سهوبن هر رهنگ ات انگورڈ خُبئه دئے خه.

* عربئي ٿئه له لوڻهن ثريا.

پروين Parwin (نوم). کخائے نوم.

پرويزداو. Parwizdow. (چيچ). غلبل ڏبداؤ. ايلک ڏبداؤ. يابج پرويزداو. کبنت پرويزداو.

- يابج ته پرا اس خئبنتاو پرويزبن.

پره. Prâ. (نوم). پگل. دشيد پگل. لهف. کوه پره. دشيد پره. / بلنده.

- دشيد پره.

- ڙير پره تير ..

پرهيز. Parhiz. (نوم). ناجيداو. حذر. احتراز. خودداري.

- بيمار ته اس ڦنڀچ اند ات ذوغ پرهيز کنبن.

پروونه خون ٻيو اس خرينون تاريخته آدمين ادے ڀوسف على شاه دوره اند زندگ چود. پرووانه خون ڀوسف على شاه ستازارذه، ظلم ات بي رحمه فک خو ٻئي خيمين وينت ات چالره نه ڦد.

پروونه خون سمرقند اند امير عبدالرحمانخون قتيير بلد سست، امير وعده وئے ارد ڏاد ادے اگر کابل تهخت ات تاج ته وئے مذست خه ڏبد خرينون مردم گريبون اس ڀوسف على چنهنگن اند یيت کبنت.

پروونه خون دوسيت امير عبدالرحمن قتيير اس سمرقند اند شروع سست. پروونه خون امير ارد ٻپ کمک چود ادے هر هنگ ڦد تر افغانستان خو پتنو.

پروونه خون امير جهت خون بنده چود ات وئے ارد ٻئي ڦارچ زابنت ات تركستانه وئے باپنت. امير مس تا خو ميدايو ڀوچه خدمت نه رنوبنت. امير خوند مئست اند تركستانه ارد خو مهڪ پئي اسحق خون قتيير ڏئد خه چود پروونه خون وئے جاء تير پاتنهاه جنبينت.

زبا اس امير عبدالرحمنخون اس پروونه خون ٻئي چيز خبرات احوال گه نست. پروتين Proteine (نوم .) {انگليسي}. پروتين سفید رهنگ ماده وئے درون کاربن، هايدروجن، آكسجين، فاسفر ات سپن.

پروتوزواول Protozoa (نوم .) { لاتين}. ٻئي ڪرڪبن. زنده جونبن ڀيوث ڪرڅ (سلول) ويف اند. نيرات ستريخ مس دېٺ اند نست.

پروتون Proton (نوم .) {لاتين}. اتم اند وئے سرڅلک زره . پروتون اند وئے برق خاصيت مثبت. هر اتم اند دوند گه پروتون خه ڦا دوند گه الکترون. الکترون اند وئے خاصيت منفي دئے افين اتم تاکه فعل نه سوڌج خنثي .

پرورذه. Parwartha. (نوم . ستاويشن). پئچ تاو. قديم اندبن جرهين ڦيرپك پرا سؤز ڏاد دڏبن وئے درون گرذينت بشوڻد لودبن پرورذه سود.

پروربن. Parwarex. (نوم . ستاويشن). چيبينتاو. تريپت چيداو. فربه چيداو. تردوشتاو. پروربن چيداو. (چيچ / فعل).

پروژه. Projet. (نوم .) {فرانسوئي}. نقشه. پلؤن. نيت. نيت ٻئي کار چيداو. نيت چيداو ادے فلؤن کار باید فلؤن وخت سود.

پرینتین	پریندین	گدین (لب)
---------	---------	-----------

پرئغمه Prighmà. (نوم). فروپیچن ذارگ. ذارگ ذو کهند سود هر کهند ته پرئغمه لوپین. دربست نا پهه ذاذج ذارگ مس پرئغمه. هر تخته تا پهه نه ذهذبن یو پرئغمه.

- متل ات نزیر اند ته اس کته پیخ آدم مس پرئغمه بیخ لوپین.
پزشک. (نوم . ستاوین). طبیب. آدم بیمار وے کار بے مار قته خه. بے مار درمؤن کبست.
پس. Pas . (قید). زبا. دذ. / اگر.
پس دسگه. Pas desga.
پس نبافت. Pas naboft.

پینیع Paghnidz . (نوم). بے دسته جرهین ڤربک. پینیع اند وم بُن ات وم غېف قریب ییوٹ ات وم قیچ لپٹ فرانخ.
پس. Pes . (نوم). زبا. دهم تے.

- پس زبا - مهشمهم تاید وهدذبن پس زیا یت.
• پس مویث - پس مویث مه نښت.

پست Past . (ستاوین). خوار. بے ارزین. بے اهمیت/. بخیل. ناکس.
پستک. Pestak . (نوم . ستاوین). پهست قهد. گت یا گت.

پسته. Pestà . (نوم). درخت ، وم میوه مس وم نوم نے (پسته).
پسند. Pesand . (نوم). خُشن یتاف. فارتاف.

پسند چیداو. Pesand chidow . (چیچ).

- پسندارد - خش یتاف.
- نا پسند - خش نست. نه فارت.

پسون Pesun . (نوم). پوبیاک خوغ ذبد ذد یې گه ٹلت وے تیر خه انخههپین.
پسون ذپداو. // پسون ذهم.
وزم پسون ذاد. // پسونم ذاد.
تو پسون ذهذے. // پسون ذهذے.

پرهیزؤنه. (نوم). خوراک اد بے بے مار ارد خه ذهذبن. بے مار ارد جدا خرج پیخبن وے ته لوپین پرهیزؤنه.

- بزغرمن آدم ارد ته پرهیزونه پیخبن.

- بزغرمن خبن خراک خه خیرت پخسینت وے.

پرهیزکار. Parhiz-kor . (ستاوین). پرهیز چیداو. پرهیزگهر. آدم اس بے کار پرهیز کبست. گنده کار ناچیداو.

پرهیز چیداو. Parhiz-chidow . (چیچ). چس پرهیزکار.

پرے / پری Pare/ Pari . بتا في داستونین اند خوشرو سفید تېپ / پھر دار ینک. پرے ته مس فرشته جناو ربواز.

اس خوشرو کخاے ته مس پرے لوپین.
نهله هرتهن پرے خه وینت وے نې يې ته عاشق سود. دوند ارد عاشق سود اد بے ذیون.

- سفع پرے.

- زردپرے.

- سفید پرے.

***شاپرے** - پرین پادنباهات ینک. پرے اند وم جنس ستريغ. مردم اند دسکه باور پے "زيرکوه" پرین جاے ات شاه پری اند مس وم جاے پے وے تؤقه بے چهی غل تا شچخ پے وے نه سفیدج.

پريشئون. Pareshun . (ستاوین). تیخیرم. تیرچه بير. دېپجن. سنگ منگر. ستو پټؤ.

پريشون. Pareshun . وبن به جاے خه نه ڦ. وبن بے جاے.
پرينتاو Perentow . ڏندون قته پتداو. گد پرینت.

- پرينديج

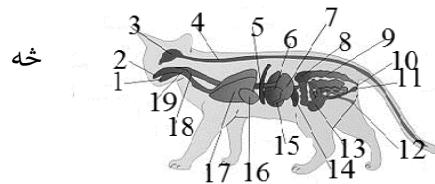
- پرينديج گد.

- گد پرینت.

گد (بیو)	پرینت	پرينته	پرينت	نړجیذجن	شج	څه یا ذذ
----------	-------	--------	-------	---------	----	----------

پش / پشک. *Félis silvétris cátus*. لاتین. Pesh/ Peshak. یخته گوبشتخوار
برپوداجحیوون.

پش 9000 سال تر پرا یخته سخ. دس جامه دنیا نست پش یم اند مه فد.

قریب 6 ملیون پش دنیا نست یم اند آدم کبیت. دس جامه نیست یم اند آدم یست ات پش نیست. هرجامه اند آدم چد پش مس یست. خربنونز زف اند ته اس نیر پش لووفن بنای بُش ات اس ستريغ ته لووفن بنای بُش.

پش انانوئم

1. غیف. 2. نبع گورخ. 3- مهغخ. 4- خیچک (ستون فرات). 5- زارذ پرذه دیافراگم). 6- جگهر. 7- قیچ. 8- وُرجن. 9- دراز درمون. 10- زجاجیف (مقدع). 11- مایه. 12- میزک بوند. 13- سیبچ. 14- پیچگ. 15- تلخه. 16- زارذ. 17- سُبین. 18- راشتك نای. 19- کِروبنک نای.

- پشبن - اس ییو لپ ده.

- پش بُخ - خلک نیر پش.

- پش بُخ - خلک ستريغ پش

پشنگ. (نوم). افراصیاب داد نوم. ده افین افراصیاب توران پاتنباه شاهنومه اند پورپشنگ مس لوقد.

پشت. (نوم . ستاوین). بد فعل غذه یا چارک. مفعول.

پشته. *Pusht*. (نوم). کتاب پوین. (چس پینت).

پینت. *Pext*. (نوم). غرمبه خدارج اند، سئند تیر یهنهن، یا جواز اند یهنهن.

خربنون پینتبن:

- توذ بینت *bext-Tuth*. اس غرمبه اند. یه چیزگه در وے ارلش نست.

- برئد بینت. *bext-Bréad*. توذ ات کبیت (ژنده) یکجا خه یهنهن.

توات پسون ذاد. // پسون ات ذاد.

توته پسون ذهدن. // پسون ته ذهدن

یو پسون ذید. // پسون ذید.

یوچ پسون ذید. // پسون ذید.

پوته پسون ذید. // پسون ته ذید.

یه ته پسون ذید. // پسون ذید.

یه یه پسون ذاد. // پسون ذاد.

یه ته پسون ذید. // پسون ته ذید.

مهش پسون ذهدهم. // پسون ذهدهم.

مهشهم پسون ذاد. // پسونهم ذاد.

مهش ته پسون ذهدهم. // پسون ته ذهدهم.

مهذ پسون ذهدبن. // پسون ذهدبن.

مهذین پسون ذاد. // پسونین ذاد.

مهذ ته پسون ذهدبن. // پسون ذهدبن.

مهذ ته پسون ذهدبن. // پسون ذهدبن.

دهذ پسون ذهدبن. // پسون ذهدبن.

دهذن پسون ذاد. // پسونین ذاد.

دهذ ته پسون ذهدبن. // پسون ته ذهدبن.

وهذ پسون ذهدبن. // پسون ذهدبن.

وهذن پسون ذاد. // پسونین ذاد.

وهذ ته پسون ذهدبن. // پسون ته ذهدبن.

پسنهک *Pasàhk*. اخته خؤنه. پیشواز ولاغ ترم فيسبن. ولاغ جائے. غじيد.

پسی میست. *Pessimiste*. (ستاوین). {فرانسوی}. بدگمون. بدلونیج. بدلوینت.

پسی میسم. *Pessimisme*. (نوم). {فرانسوی}. پسی میستبن اند ویف مکتب. اس

دنیا بزارے.

پسی میست *Pessimist*. (نوم). دنیابزار.

<p>پسچک <i>Paxchak</i> (نوم. ستاوېن). ریزگک. خل خلک.</p> <p>پښمه. <i>Paxme</i>. (ستاوېن). وؤنن. هرچیز وونن خه . پت دار. گھرم. پښمینه ته مس لوڤن.</p> <p>پښمینه پوښن. <i>Paxmina pux</i>. هرتهن وونن يا نمدن پوښاک خه پنیزد. ملنگ. صوف. سادات لقب.</p> <p>* قدیم اند صوفی ين اند سیدبن اند دسگه رجه ڦ نمدن پوښاکین پنويد ات نمدين پکال وېټ کهل ٿي ڦ دیا گلیمن تبت وېټ (سله) وېټ ترکهل ڦد.</p> <p>پښوفج <i>Pexufch</i>. (نوم). مال وابن خیرت ییکو سیخ ات پلخ خه ریست.</p> <p>پښوفج <i>Pexufch</i>. خلوئن دفینېن سیخ جناو وابنېن زبا اس دفینځ رسپن وېټ مس پښوفج لوڤن.</p> <p>پښه. <i>Paxa</i>. (نوم). صدا. آدم ڦوڈ ڏ اس ضرب ڻداو پښه لوڻد.</p> <p>پښه ٿوڏم.</p> <p>پښه دس کش.</p> <p>پښیمون. <i>Peximun</i>. بشیمون. بشمنده. په چھے په کار کبنت اس خو کار ناخوبشنود خه سود.</p> <p>آدم دس کار مه کبنت زبا اس خو کار پښیمون سود.</p> <p>پُف. <i>Puf</i>. (نوم). تف اس غئٹ اند ڏو شند مِذینه ڦه خه نپتیزد.</p> <p>یاخ پف کنېن پنېست.</p> <p>ثذجن ارد پُف کنېن آساينش سود.</p> <p>سنگ کوف ارد پف کنېن دس اساينش کبنت آدم خوذم یئست.</p> <p>پف. <i>Puf</i>. (نوم). لاف ڏبداو. تعريف چیداو.</p> <p>په لپ اس راست تر دروغ نقله کبنت، ڏذ لوڤن فلوڻه دس پف کبنت.</p> <p>پفچن. <i>Pufchen</i>. ورم چورجن. پشوخ ڏاذجن. هرچیز درون پیخ خه ڦد.</p>	<p>- پنْتُم پښج.</p> <p>- پنْتُر پښج.</p> <p>- پښچک ناش.</p> <p>- پښمه.</p> <p>- پښمینه پوښن.</p> <p>- پښه ٿوڏم.</p> <p>- پښه دس کش.</p> <p>- آدم دس کار مه کبنت زبا اس خو کار پښیمون سود.</p> <p>- تف اس غئٹ اند ڏو شند مِذینه ڦه خه نپتیزد.</p> <p>- یاخ پف کنېن پنېست.</p> <p>- ثذجن ارد پُف کنېن آساينش سود.</p> <p>- سنگ کوف ارد پف کنېن دس اساينش کبنت آدم خوذم یئست.</p> <p>- لاف ڏبداو. تعريف چیداو.</p> <p>- په لپ اس راست تر دروغ نقله کبنت، ڏذ لوڤن فلوڻه دس پف کبنت.</p> <p>- ورم چورجن. پشوخ ڏاذجن. هرچیز درون پیخ خه ڦد.</p>
---	--

<p>چښج بېبېت bext-Chaxch . مون چښج ات غرمبه خدارج اند یېهنېن سود ته چښج بېبېت.</p> <p>- شتارېڭ بېبېت Shetorthk-bext . مهش نو بېبېت ارد لپ قین شتارې بېبېت فهمتاو. مهش بئۈرۈخت داد ات بايىن شتارېڭ بېبېت مس خود.</p> <p>قدیم اند خىنۇن اند بھار دى سەت ات مايىخ مس خو كھل سىنت. مردم اند دگە يە چىزگە خىداو ارد نە رېد دىزىن اس بېبېت شتارېڭ ۋود خو چىدىن قاقيق. شتارېكىن چود نرمە خدارج اندىن يو دىزىن بىۋەد تر تىر چود خو خودىن. اگە هەرجىن دىۋەد گە مس نە ۋود پېچ قىتىرىن خود.</p> <p>پۇبىت. <i>Puxt</i>. (نوم). نسب. هرچىز اس زبا يَا نېرىجىنج خە. داد ات باب. (نسل)</p> <p>پۇبىت. <i>Puxt</i>. چېنى زهدون يَا تىمرىخ دون تە مس پۇبىت لوڤن. چېنى تاقى دى راشت سەت ات قەت چود لودىن خو پۇبىت لپ كېبىت.</p> <p>* خاک پېبىتكە تىمرىخىن مس لود.</p> <p>مردم اند دسگە باورە ۋود ادە چېنى خوالك خە كېبىت بە چېنى اث مس تىمرىخ فيرت. يە باورە ھم راست ھەم نى. چىز ارد ؟</p> <p>دوند افین ادە چېنى تىمرىخ دون انگورۇ خېبە جناو. وە درون اند تىمرىخ اس پېنج دونه داڏى يەست تا فېرىچەن تىمرىخىچ. تىمرىخىن تە واسىتە واسىتە فەرھېپن ات چېنى وېټ زېد. دسگە سود چېنى نست ات چېنى غلىت مس زېد، وەندىن يېك وەندىن پېنج داڏى ات انگورۇ دونه داڏى تىمرىخىن ادە وە تىمرىخ دون اندىن خە رىنچ. يە واسىتە واسىتە وېټ والت ھەر مىيىت يىو ۋېټ زېد.</p> <p>پۇبىت در پۇبىت. <i>Puxt dar puxt</i>. داد اند وە داد اند وە داد . . . (نسل بە نسل).</p> <p>- اره پېبىت.</p> <p>- وۇئەد پېبىت.</p> <p>- هفتاد پېبىت.</p> <p>پېنځكار. <i>Puxtekor</i>. (نوم). كۆپىشىن. يە كار دھم تىر ۋېبىتاو.</p> <p>پېنج <i>Paxch</i>. (نوم). منىچ ات ۋېنچىچ، بىنْتُم ات بېتىرغىث. قدیم اندىن پېنج جەم چود اس وە اندىن شېپ ات كىنگىنە مىزد.</p>
--

پلاتین ییو اس قيمت سپنن اس طلا ات نقره مس قيمت دے. اس پلاتين لپ دے تکنالوژي اند کار زېزبن. اس پلاتين اند فريکن مازبن ويٺ درون اند خطرناک گازبن گرذين.

پليس Ples. (نوم). ذاتخن فرش. اس ڦنيج يا ُحبنگاو ذاتخ اند فرش وهفبن وم ته پلس لوڻبن.

- پلس غيج Plesghich. (نوم). کينه پلس. ُخ پلس.
- پلس وښورج žwexugh Ples wexugh. (نوم). تاريخ دسته مغوند دسته دار ڏارگ پلس وهفبن وے قته وم بؤد جُکن ادے خبن سود.
- چاڏارگن Chothargin. (نوم). دراز دراز ڏارگن پس برجت ويٺ پدرېزبن ده پلس تار تهنهن خو وهفبن.

پلاستيك Plastic. (ستاويں). ماده ادے قالب سود ات قالب انجيڻد. پلاستيك اس سلولويٽيد ات لاستك (نيلون) اند زيوڻبن.

پلاچ Ploch. (نوم). پحال. دراز وابن زهگن ات دريالهه ارد روئي ذبد، تيره ما خاوبن زمستون گرم افين پلس په رويدين.

پلان Plan (نوم). { انگلسي }. نقشه.

پلايسيتاو Ployestaw. ڪارچيداوه. په چير چيداوه.

زمين نه پلايسيتاو - زمخ نه کار چيد.

پلپل pul (نوم. ستاويں). رؤبنتا به . يه چيز اند وے رؤبنتا يا وے شلوه. ياخ بشب پل پل کښت.

متل:

وروچ اند وے روزه اس پل پل.

پلخ-پلخهک Pulh -Pulkhaak. (نوم). بق بق. كلول كلول. هرچيز تر يه گه ارش خه نه سود.

دوغ هركش آش کنبن يه سرود دذ آش تر تير پلخ پلخهک تير نه ذبد.

پلخج . Plukhch. (نوم). ٿڏجن. ولوغ ياڏجن.

ذست ترکش بخش قريب کنه وم تف ذست پلخج وپند.

- پفچن پوت.
- ببربيچ پفچن دفوسک.

پفتاوو Puftow. ببربيچ دفوسک دس پفت وردهن وم گرذين.

پف چيداوه Puf chidow. (چبيچ). ستاويں چيداوه. لاف ذپداوه. تعريف چيداوه پکر Pakar. (ستاويں). گنج. مست. به وبن.

- پگ Pug. (نوم). مشك اند يه طرف. مشك اند يه طرف يست ڄڳ ات يه گه پگ.
- بيڪو طرف بُگر (بق) خه يو پگ.

- پگ ات ڄڳ.

پگک Pugak. (ستاويں). به مهغز. خاله. باجک وے درون خاله. هرچيز اند وے جنس نير خه ڦوره ته لوڻبن پگک.

- پگک باجک (کورک).

پگک Pagak. (ستاويں). به مهغز. خاله. باجک وے درون خاله. هرچيز اند وے جنس ستربيخ خه ڦوره ته لوڻبن پگک.

- پگک پنجاچ (ناش پنجاچ).

پگل Pegal. (نوم). دشيد پره. دشيد اند وے پوزه. دشيد پوزه.

پلاخت Pelokht. (ستاويں). ڦهرڏڌاواه. اس ڏسته ڀتاوه. يه چيز اس ڏسته خه ياذد.

- به پلاخت - به پلاخت اند يه چيز اس وے / وم ڏسته نه ياذد.
- به پلاخت - به پلاخت اند فک کار اس وے / وم ڏسته ياذد.
- دوند به پلاخت نست - يه چيز نه ڦهرڏد.
- نا قابل به پلاخت .

پلاتين Platinum. (نوم). عنصر اس سپنن وے نښون Pt . اته نمبر 78 يعنه 78 الکترون دند 5 رؤف فه نايربن.

آخرون رؤف اندپن 1n2. 2n8. 3n18. 4n32. 5n18. 18 الکترون يعنه پلاتين اس ويٺ عنصر بن ادے يه ڄڊوم قته يکجا نه سود (تعامل نه کښت).

پلوتونیم اند وے نبئونه Plu، وے اتنے نمبر 94 یعنے 94 الکترون وے اند. پله **Palà**. (نوم). چبریع ات توغم و بذجن زمخت فه و بذکین تھیز بن ڈیاج آسون دے سُد. ویف و بذچکین ته پله لوڤین. وم و بذچک ته لوڤین پله وم زیمبہ یین ته لوڤین یورخ.

Palaev Dushanbe.

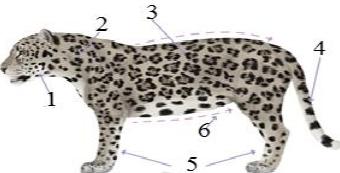
یيو اس نومدار سازلوڤین ات نوازیجبن 1950 میلادے تر دنیا یتچ. پله یف تاجیکستانوں شایسته هنرمند لقب مس اس خو چود. دوشنبه 2017 میلادے اس دنیا توید.

پله بین **Palàbin**. (ستاوین). آدم ادے اس هرجاے اند ورد فایدھ ٹبید ارم خو خه گرذینت. سیاست اند ته دے لوڤین فرصت طلب.

پلهنگ **Plàang**. (نوم). علمه نوم *Panthera pardus*. تورے (وحشی) گوبنت خهريج روپوادھيروون. پلهنگ یيواس پشك گيش حيوونبن.

پلهنگ شيرات بير جناو به قوت ات اس ویف تېز دے ژاڙز (85 کيلومتر/ ساعت). پلهنگ درخت بارا حيوون ٺهڙڏد پے سر بلند درختبن نؤل خو ذيد. پلهنگ اند وم بُغُزی 3 مبست، بعدی 3 مبست 3 بُخ قيرت.

پلهنگ اناتوم

1. - به قوت لينا. لينا فه غهفح غهفح به قوت ذندونبن.

2. - مهک. پلهنگ اند وم مهک مس وم لينا جناو به قوت دے اپن هرخوند غله ٻيو خه ڦد په درختبن کلے سينت.

3. - به قوت خيچک.

4. - ڏم. پلهنگ اند وم ڏم مس به قوت ڙپيتاوند اند الاز خه تاڙد وے تے تقيه کښت. 5. - گت گت ات به قوت پاذبن.

6. - ناف.

پمپ **Pump**. (نوم). بُخ، تبل ات گاز ڦيڻونج دستگاه.

پُمنک (پؤمن نک). **Pumanak**. علمه نوم : Mold

پلهنگ **Pulaanak**. هرچيز خه پلت. هرچيز اند شلوه خه ڦد. رخن. پلته **Peltà**. (نوم). تېپچن پخته ذبن ار روغن پذبن ادے ڙېښنا دے کښت. پلشت **Plasht**. (نوم . ستاوین). غژد. پلبد. خيدين. ناپاک. نازيند. پلته مس لوڤین. پلک **Plak**. (نوم). خربزه يا تربز تنه. تربز ، خربزه يا بادرنگ خابن پهر. - خربزه پے پلک چست.

- پلک **Pulak**. (نوم) . خراو. روغن خراو. خراو ادے به یېله پلت. - پلک چھرف - روغن ار پلک وے چئکن.

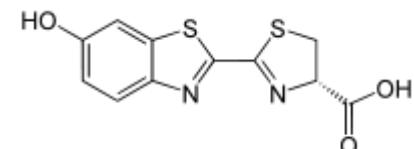
- پلک **Pulk**. (نوم) . دراز دسته ٻو سین ڙير وے ٿي ٿرabin. - پلک ڏنداؤ. (چيچ). ڙير ڙپيتاوا پلک ٿي. - پلک ڏيد - ڙير ڦرييد.

پلشورخ **Pelvughdz**. (نوم) . دراز خو ٽيزداو. ڙپيتداو ن دوست جاے انجيٺداو. - پلشورخ خو ٽيزداو.

پلهنگ چخيج **Plànak chekhirj**. علمه نوم *Lampyridae*. پلنک چخيج یيو اس څيٺيچ گيښن وم پهرين فال فالنک اند جناو ار غليف درون. اس پلنک چخيج اند بنهبهجيٺ يه روپيناله نښتېزد ات درازيچ ٻلسٽ کښت. پرا وختبن دسگه باور ڦد ادي نير پلنک وے روپيناله ٿي سترىچ پلنک بنکيرت. شچ لوڤين پلنک وے روپيناله ٿي اس خو دفاع کښت.

تا چچيٺ 2000 رهنگ پلنک چخيج فهمج سخ. پلنک تنه اند یه ماده وے نوم لوسفرين *luciferin* یو اكسجين ٿي یکجا خه سود اس وے اند روپيناله نښتېزد.

فورمول: Luciferin

پلوتونیوم / پلوتونیم **Plutonium**. راديواكتيف سين 1940 میلادے اند اس یورانیم اند وے زواست.

-	پنویدم.
-	وزم پنوید تو مس پنج.
پپ Pap. (نوم). (ستريخ). پپ درخت. پپ و بشتن.	
-	پپ ژهش.
پپ Pup. (نوم). (نير ارد). پرنده کاکل. پپ غونج. پپ گيل.	
-	پپ پپ و بشتن.
-	وم ژير بن اند يه چجارچ پپ اث.
-	پرا بهار ته پښته ره پپ پپ ریک روئے ذبد.
پوک Pupak. (نوم) هرجيز پپ.	
پوتيفار Putifor. (نوم). زليخا چارات فرعون اند وئے سر قریب آدم دے جهت عزيز ته عزيز مس وئے نشبن. پوتيفار، یوسف خربت چودات خو چيد اندے وئے غله چود. آخر ارد زليخا ست یوسف نه کاته ، کار تر رسواي فريپت. پوتيفار اس وم جدا ست خو مود.	
پوج Pooch. (ستاوېن). پوک. خالے. کواره. کمبوك. هرجيز اند وئے درون خالے خه ڦد. ٻے مهغز.	
پوچک Puchak. (نوم). پاٿ اند وئے باروت (خن دارے) خالے خه کبن. کارتوس درون ٻے چيزت خه نست. پاٿ اند وئے دارے زوئذبن یو خالے کارتوس خه رست.	
پود Pood. (نوم). دوس بخش. تنک بخش. دريا اند بيكو جائے ادے بخش یم فه تنک خد. پود گھل - پود لهف - جائے ادے دريا یم فه تنک سودات مردم نويجيست.	
پودر poudre. (نوم). {انگليسي} غبار گرد.	
DDT پودر.	-
پورگ دارے پودر.	-
خن دارے پودر - باروت.	-
نسوار مس پودر.	-
Mentha pulegium پودينه Pudina. (نوم). وابن. علم نوم .	

پمنک یيو اس چجارچن ٻے کلورو فيل Chlorophyll ديوالين، تهخن بنچاچ ات ميوهه بې ات قاق گرذهه تير رؤي ذبد. قديم اندبن اس پمنک اند دارے تيار چود، شج مس اس پنسيلين Penicillin اس وي اند تيار کبن.

پنجک Panjak. (نوم). غونج ويفتاو. کخاۓ بن خو غونج تاقه تار تار و هفهن. پينچهک مس لوڻن.

پنچر Puncture.(نوم) {انگليسي}. کوئڻ. موتر تاير کوئڻ خه سُد يا خه بنچافت. پنخله Panzala. (نوم. ستاوېن). ويز. ڦي رهنگ ويزجيداو. پنخله ويز اند ته ذو جوال، يا ڦهپ يا خلته یيو اس ٻے پهله ات ٻے گه اس ٻے گه پهله لهکبن خبن ڦيسبن.

پند Pand. (نوم). بشنهند گهپ. گهپ ادے آدم گندھ کارے نه لهکبنت. نصحيت ات اندرن.

- پند ڏئداو.
- پند زېشتاو.
- پند نغېبتاو.

پندک Pandak . خوم نا فريپت ميوه. غورهک. ميوهه نو اس گل درون خه نشيٽزد. پندک فرق اس غورهک دوند ادے پندک خيداو بافت ات غورهک نه بافت. پندک ناش ات مون ارد ات غورهک توذ ارد.

پنگوين Penguin. (نوم). پرندہ ادے روپېبتاو نه ڦهرزد. گُت گُت پاڏبن ات تيپين پنگوين اند شتا جائے پن اند شمال ات جنوب زندگ کيشت. پنگوين اند وم خرج ماهي.

پنيسيلين Penicillin . (نوم) {انگليسي}. دارے. انتي بيويتك. پنيسيلين 1929 وم ملياد سال اند داڪټر فلمينگ زواست.

پنيوداو Peniwindow. (چيچ). تر خو تنه ڏبداؤ. په خو تنه تيزداو.

- پوبناک پنيود.
- پئخ پنيود.
- پنچ پنيود.
- پنچ پنيود.

پنجع Penedz(رمبداؤ).

- غل پنچم.

ات کبئچیخ یین پورگک دبمنن، هر وم رئز کله ذهذبن تمرخ يا بخ دے ڦد وتيت ته وئے اباzin. پورگک خو خلک قتير لپ وبسياز وڌج. يستان پورگکين کوچ ات يستان بوم / ته جاپ. بوم پورگک ته زمستون مس خيونون اند رست نه تېزد ته.

پوز Pooz. (نوم) . نُسک. حيوون نُسک.

- دراز پوز - دراز نُسک.
- بے پوز - بے نُسک.

پؤست Pust. (نوم) . غلِف. غلِف آدم ات حيوون گوبنت ات ميوه یين چُست خه کښت.

- آدم پؤست
- درخت پؤست
- ميوه پؤست
- حيوون پؤست
- ستور بوست.
- منچ بوست.

* . ڙيگ بوستن پئخ - متل اند دے هرجيز کم بقا ٻے دووم خه ڦد. بے اريزن، بے پاييس.
پؤستين Pustin . (نوم) . پوبناڪ اس حيوون پؤست اند خه انځهڻن.

- پؤستين انځهقيق - هر چه اند وئے کار پؤستين انځيٺد خه.

* . پؤستين. ييكوادے وئے وون اس درون.

** گامو مس پؤستين ات وئے تيرين ٺلتون افره.

*** گبل اس پؤستين ات گامو ګههفح دے ات وزمن دے. گبل مس افره دار.

پوبن Poox. (نوم) . پوبن. چست. وينچ نه سود.

- پوبن چيداو - پروين چيد. چست چيد. افره چيد.

- پوبن چورچ / پوبن چورجن.

پوبناڪ Puxok. (نوم) . هرجيز قته خو تنه چُست خه کښن. تنه پروين. تنه افره. تنه چست گهر.

پودينه خيلک اس دهڙذبن ارد داره ات اس قديم تا شج " سقط جنین " ارد. لوڻبن قديم اندين پودينه قته دفوسک زيد. دے جهت لوڻبن دفوسک اس پودينه بد وينت. پودينه درون ٻے زهدار ماده وئے نوم پولگون Pulegone وئے فورمول $C_{10}H_{16}O$ هرتهن پودينه هر خرج ات خواراک خه کښن يكم بايد قاق وئے کښن. خست پودينه درون پولگون لپ دے اس قاق، دے جهت وئے خطر مس لپ دے.

پور Pour. (نوم) . پُخ. زريات مردينه.

- پور سينا - ابن سينا لقب.
- پور خسرو - ناصخسرو لقب.
- پورپشنگ - شاهنامه پهلوون.

پورون دخت Poorundukht. (نوم) . خسرو پرويز ساسانه امپراتور رزين، زبا اس شهربراز زيداو ٻے ذيis ات خاير مئست پاتنبا ٻے چود.

پورگ Purg. (نوم) . حيوون. علمي نوم Mus. پورگ رويوچ دراز نسک، دراز ڏم، کته غور، تيز چهنگ حيوون.

پورگ اند وئے ڏندونن پورگ اند وئے ڏندونن دايمث فهد
 کښن ات بلند سهون، دے افين هرجيز خبن کاچار ٻے ويندے خه ڏبد
 يو ته غمئښت. پورگ اڳه هرجيز
 خه نه غمئښت وئے ڏندونن دراز سهون وئے نسک کوئچ کښن.

پورگك Purgak. (نوم) . پرنده. لاتين: Sitta carolinensis . پورگك يا چقک پرنده
 پين مذينه سر خلک وڌج.

پورگك وم رئزديوالن ، درختبن ات تهخبن بشچاچ .
 پورگك اند وم درازے 10 تا 12 سانتي. پورگك ته سال اند 4 تا 6 تمرخ ٿيرت.

هر تمرخ اند وئے درازے 12 تا 14 ملي متر. خورن

پولادے 24 جولائی 1974 ميلادے اس دنيا تويد. دوشنبه شهر اند کوچه يست
پولادے نوم تير.

پولادن Puloden (ستاويبن). هرچيز پولاد جناو خبن خه ڦد. / هرچيز اس پولاد اند خه
مازن. اس پولاد اند ميزجن.

- په. وه. وي. تعجب چيداو.
- په دس گله
- په عجب ڏر.
- په دس څلیک.

پوم Pum. (نوم). پرنده یین پر. پرنده پوبناک. روھزيجېن تنه پوبنېن.
پوم چيداو. (جيچيچ). روئيچ (پرنده) پوم پنداو. پهرچيداو.
پؤش-پؤش Push-push (نوم). نهرم زڅ. سر کهل پېيداو.
- پوش - پوش چيداو. نا فهم آدم قته مګم پوش پوش کنه.

پوچ Puthch. (نوم). خيم گرگوبنېه دراز خيوين.
لپ ته سود پوچجن. پوچجن خيم گرگوبنېه رڄ اٿ
فرېن جناو درېشت خيوين نه لهکن خير خيم ته
فرایت يا سٽ ات غبار ار خيم دئند. پوچ هر خوند
رڄ ات دراز ات غهفع خه ڦد، دوند گه خشرو ده
ات به زيب ده نماید.
شچ کخاړې بن پ. شچ مس نئذين ادے لهک خشرو ده دفيسېن.
پوپے Pupe. (نوم . ستاويبن). کاکل دار.

- پوپے چبن.
  - پوپے چُبن.
  - پوپے وڌچ.
- پون Poon**. آخر. پايون. تيار.
- كتاب پون.
  - داستون پون.

پؤسيه Pùxyà / Pùx-ya. (نوم . ستاويبن). پوبناک دار. آدم و مے په تنه پوبناک خه
ڦد.

پنيوداو Peniwdow/ Peniw-dow (بنجيڪ). تر تنه ڏيداو. تنه چست چيداو.
پوبناک تر خو تنه ڏيداو. خو تنه چست چيداو.

- پنوچن Penuyjen. پنوچه. پرا اٿ پنوچ خه ڦد.
- غل پنېغم. پنوچم. (شج)
- پنويدم. وزم پنويد. (نوجيدج).
- پنېحم ته . وز ته پنېحم. (څه ٻاڏد)

پوك Pook. (ستاويبن). خا لے. یه چيز و مے درون نست.
پوك آدم ڀيكواهه و مے /وم کهيل خا لے.

پول Pool. (نوم). ارزين دار سپن يا قاغز دولت و مے زوئندت خبث ارزين و مے ته خه
نئند.

هر دولت اند و مے پول ات و مے پول نوم ات و مے پول ارزين. جهون اند ته ڦا پولين تير
کي گه ارزين نئندن.

پولاد Pulod. (نوم . ستاويبن). سپن 2 درصد کاربن فتي. پولاد سر خبن سپن، اس
خبنې ڦارياد ات چهخت نه سؤد.

سپن ات کاربن ورقينهن اس ويف اند سود پولاد. هرخوند کاربن لپ ده دونگه پولاد
خبن ده. اگر پولاد درون اس 3% لپ ده کاربن خه ڦد یو دوند خبن سود یه چيز
اس وي اند ميزداو نبافت. اس خو خبنې نمه سود.

پولادي طلا Poolodi Telo. طلا بيك خسروبيك پخ 1912 ميلاده، پيش - درمارخت اند زاچ سؤدج.
طلا بيك تهت خسروبيك خبث مس شاعر ڦد. طلا بيك 1928 اند، اس 16 سالگه اند

قشلاق کودکن ارد درس ڏئد شروع چوڊ.

طلا بيك 1940 اند انسٽيتوت پيدا گوڙه تيار چوڊ.
اس 1940 تا 1945 تا تاجيڪ زف دڀا ٿمنت آمر.

طلا پولادے شعربن ميهنه، حمسه ات لپ ده غزل قالب اند.

- بربو - رستم نباس سهرباب پخ. لوقبن ته وئے نهن اس روشنون ڦخ. دئے افین وئے اند یست شغنوئے. بربو شغنوئي.
- شميران شغنى - گه اس شاهنومه پهله وئبن.
- **. خپون نوم پهلوونبئن یے عصر اند ادے پهلوون وېٺ قتير بيو خه س.ڏج.
- پهلوون محمدعظمي - گچ تهزيچ پهلوون اس وياد.
- پهلوون نذرى / نظرمحمد (منگره) گچ تهزيچ اس غارجوين.
- پهلوون گدامحمد، نظرمحمد خدير فراد گچ تهزيچ اس غارجوين.
- پهلوون مهتر باد (مهتر) قستين انجهفيچ اس شيف. مهتر نوم پهلوون ادے پهلوونبئن ته خويروئے لوقبن.
- پهلوون مبارڪقدم قستين انجهفيچ. پهلوون مبارڪقدم اس وروذج ڦد، يو مس نوع ڦد.
- پهلوون شمس محمد قستين انجهفيچ، پهلوون مبارڪقدم فراد اس وروذج.
- پهلوون هزارمحمد (مهند). پهلوون مهد ان وئے داد هزاره ڦد ات وئے نهن خپنوئ، خوداديچ چيد نيشكير چيد اند غله ست. حين شباب اند بهار 1357 اند په جرم شهيد ست.
- پهلووم عزيزمحمد قستين انجهفيچ. پهلوون عزيزمحمد ته قريه دار عزيزمحمد مس لوقبن يو اس نوم پهلوونبئن خو وخت اند ڦنج. عزيزمحمد قديم پهلوونبئن جناوار مبدون رجزخونه مس چورج.
- پهلوون نوروز، گچ تهزيچ اس وروذج. پهلوون نوروز بشنهند گچ تيڻد ات بشنهند اخلاق وئے اند. دس وخت ات دس جا یم اند منگره ات غلوم محى الدين ٿي ٻين غهش مه سهوبن. وېٺ سرويج مدموم پهلوون نوروز.
- پهلوون یوسف بيک، نوم قستين انجهفيچ، هم نومدار گچ تهزيچ، هم یه جوون مرد ڦد. پهلوون یوسف بيک خنورگ تر دنيا یت، خپون اند ڙنڌگ چود ات غربت اند اس دنيا تويد.
- پهلوون غلوم محى الدين گچ تهزيچ، اس خنورگ.
- پهلوون دولتقدم، قستين انجهفيچ، اس تکاف خنورگ.

- فيلم پون.
- پوناف (پون آف). Punov. (نوم). گاز، باع یا زمخ ڦجاج کئن یه بخش ار پاذيٺ خه نسبتپزد.
- پونک. Punak. (نوم). تمرخ اند وئے بن. تمرخ بن.
- تمرخ پونک ات سرک.
- پوند Pund. (نوم). يلھهف جا یے اس زمهڏا دے وئے ڦه اس یے جا یے تريڳه جا یے سهوبن.
- پاتنسا یے بوند - خدير پوند.
- تير اس پوند یے چشمہ و پهله کلمبٺ و بدبن وېٺ مذينه یے بن ريم.
- پوندبنسچ Pundbenisch. (نوم). آدم خو پوند خه نه فهمت.
- پوندبنسچ ات جون په کهيل - اباتهه. پيتهه. سادهه. اپوک.
- پوستنک Pustak. (نوم). منيج پؤست وئے تير نئن. مالچن منيج پؤست.
- پوستهک Plustak. (نوم). درخت يا ميوه پؤست. / تايرجههک.
- گله درخت گوست ته چلي يك مس لوقبن. توذ چلي يك. وبدن چلي يك.
- پهست Paast (ستاوين). بلند نست. تگاف. بيرين. فريپتاو يا سفيداو په وئے / وئم قين نست.
- پهست دشيد.
- قهد پهست چارك يا رنک.
- پهست پهست درختبن.
- پهست کوهه.
- پهست ڦارج.
- پهليچ Pahlch. (نوم). ستوري بست (پؤست). ستوري بست کئن قاق لينگ پؤست ته پهليچ لوقبن.
- پهلوون / پهلوان Pahlawun/ Pahlawon. (نوم. ستاوين). دلاور. به ڦوت. زوردار.
- هرچند زور بازو خه ڦد. / قستين انجهفيچ.
- *. شاهنومه پهله وونبئن اس خپنونين خه ڦخ:

لوم روښون اند دسگه آدم نست یې پید قستین نه انجوټچ. یستین روښون اند دسگه پهلوونېن ادے نه بافت وېڅ نا انجیپقداو. وهذبن: پهلوون نشون، پهلوون شنبه، پهلوون میرجونون ات خوندګه.

***. دوس یې پهلوون یاڏ کنهم یو قلندربيک ڦد اس شيف. قلندر نوم دار گچ تهڙيچ ڦنج م رویه تا وے رویه. خپون گچ تهڙيچ بن ین قلندر خو استاد لود. نقلي ن چود، مينگ باشه عزيزخون خو وخت اند شرط لهک چورچ هر تهن گچ تر خدارج آبخونه خه ويند، خوند گهڙ چت، سтин ات خوند پهچکه (قوٽ) چاے ات دسگه سهبون ات یې چپهن یې مُغٽ (جفت) موزهه ته پيئست. قلندر دے مينگ باشه شرط به جا چورچ.

پهله Pahle (نوم). یې چيز اند یې طرف. اس یې طرف. پهلو. (فارسي).

- مو پهله اند.
- تو پهله اند.
- مه پهله اند.
- مم پهله اند.
- مهش پهله اند.
- ته مه پهله اند.
- ميف پهله اند. ديف پهله اند. ويٺ پهله اند.
- اس مو پهله. اس تو پهله. اس مهش پهله. اس ميف پهله ...
- پهله پس پهله.
- وزم تو پهله اند.
- پههم Pahm (ستاوبن). فراخ. (پريهنا).
- پههم دريا Pahm daryo
- پههم نيئ . Pahmbits
- پههم دره Pahmdarà
- پههم پاڏ Pahmpoth
- پههم پوند Pahmpund

پهلوون سخي داد، قستين انجهفچيچ اس بهنبار.
پهلوون اسكندر (سكندر) قستين انجهفچيچ. سكندر اند وے دادحيدر محمد اس خينچ ڦد ات وے نهن پهلوون سخي داد يخ. یو خو خديير باب پهلوون سكندر هم نوم ڦد. سكندر مس حين شباب اند سال 1360 په جلغر شهيد ستن.

پهلوون شکربيک، گچ تهڙيچ. اس بهنبار.
پهلوون پولاد، گچ تهڙيچ اس دريف. پولاد مس خو وخت اند نومدار ڦنج.
دارج وے راسته نوم نه فهمهم ات گچ تهڙيچ ڦد، مردم دارچک وے لود. دارج هيومين اند گچ تيڙ زيب ڦد. وے هنر چلبرجيid ڦد.

پهلوون توقى / طوطى شاه، قستين انجهفچيچ اس سقديچ.
پهلوون نادر، قستين انجهفچيچ، اس سقديچ.
پهلوون عبدالرحمنون، گچ تهڙيچ اس ستهچ.

پهلوون وفابيك، گچ تهڙيچ اس سرچشممه. وفابيك خو یې پاڏ تير دوس لهخت دے جهتن وے ڦُست لود. وفابيك هم بشهند سوار ڦد هم خينچ چهنگ پهلوون.

پهلوون سيدمصبip شاه قستين انجهفچيچ اس ذيبار. 1359 اند تخار پوند ڦه ار خپون ائچ اشاره وے شهيد چود.
ساق بيک (ساق) قستين انجهفچيچ اس ذيبار. تخار اند محصل ڦد شهيد ستن.

پهلوون نظرامون قستين انجهفچيچ اس ذيبار.
پهلوون بگل (?)، قستين انجهفچيچ اس ذيبار.
پهلوون علاقه دار، قستين انجهفچيچ اس ذيبار.
پهلوون علاقه دار، قستين انجهفچيچ اس ذيبار.
پهلوون گل محمد قستين انجهفچيچ، اس بندوود.
هر وخت نوم اس قستين خه سود فارت يا نه فارت روښون ته آدم به یاڏ ذپ. روښون پهلوونېن سرزمين. پهلوون یيو اس آريا ڀه رجه غل روښون اند دوند زنده. اڳه راست خه

پیاز سرقدیمے وابن ادے فهمج سنج مردمیں وے خورج. پیاز ته لوڻهن سر پرا مبڈینه آسیا اند کوهن ارد روئی ڏاذج.

100 گرؤم پیاز اند:

انرٹی	40 کیلو کالوری
کاربوھیدریت	9/34 گرام
قند	4/24 گرام
چھرف	0/1 گرام
پروتین	1/1 گرام
بنخ	89/11 گرام
ویتامینین:	

ویتامین C، B1، B2، B3، B4، B5، B6، B9، B1، B2، B3، B4، B5، B6، B9، ات ویتامین

کان منزالین: کلسیم. سپن (آهن). مگنیزیم. منگنیز. فاسفر. پتابسیم ات جست. پیاز فایده:

پیاز اند ته لپ فایده بین لوڻهن.

1- پیاز درون فاسفر دے افین مهغز ارد فایده.

2- هرچے خودم خه نه یېست وهد مس باید پیاز خهرپن.

3- کودکنن قهد خه نه کینن ویث ارد مس پیاز بشهنند. هرخوند لپ دے پیاز خه خهرپن دوند گه ویث قهدچید ارد کمک کښت.

4- نیع وختن قرار خه نه کښت یوبنک قهدتے پیاز ته چیکنن پے خو نیع ذبن خون بہند سُؤد.

5- پیاز خون چرڻی تازه ات کلسترول تگاف یېست.

6- هرتن پیاز لپ خه خهرپن دئر سرطون ویث اند نه سُؤد.

7- هرچند میزک چُست خه ڦد پیاز چُکنن خو ناف پے ٻر نذیمبن میښتاو آسودن کښت.

8- پیاز نیم سهر ارد مس بشهنند دارے.

- پهنه پلپس Pahn. (ستاوین). فراخ.
- پهنه چیداو. (چیچ).
- پهنه چورچ / پهنه چورجن.
- پهنه ستاو. (چیچ).
- پی Pay. (نوم). سفید رهگن آدم ات حیوون تنہ اند. زیل جناو سفید رهگن گوبشت درونین ویفچن خه. آدم ات حیوون تنہ فوکٹ پی قته ویفچن اگر پی خه نه ڦد پؤن تید ات تنہ جنبه نتاو مس آسون نست.
- پی Pay. (نوم). پیماک (اندازه). اندازه چیداو واحد اس پاڏ خدھر انگشت ناخون تا پېرنک.

پی ذئداو - سقه باے مشکن دے سقه قته دڙ ته اس وم جاے تروے یے گه جاے خه زبخ پی ته ذهبن. مشک باید اری پی اس خو جاے اند ڏر ڏبد.

پیاڏه Peyotha. (ستاوین). پاڏ ته تیداو. پاڏ ته اس یے جاے اند تر یے گه جاے ستاو. سوار نست.

پیاڏه Peyotha. (نوم). شترنج دؤنہ.

پیاڏه Peyotha دولت اداره کارگر ادے یے چیز مقام وے اند خه نه ڦد.

پیاڏه بوند Peyothabund/ Peyotha-bund. (نوم). پؤند پیاڏه دوند وے ڦه نرچیست. هر پؤند ادے سواراو وے ڦه نرچیداو نه بافت. برک پؤند. پؤندک.

پیاڏه تیداو. (چیچ). خو پاڏ ته پؤند تید.

پیاڏه ستاو. (چیچ). پیاڏه اس یے جاے تر یے گه ستاو.

اس ولاغ یا مرکھب ته خھقداو.

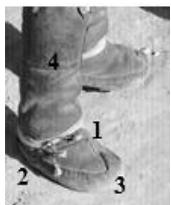
پیاڏه Peyoz. (نوم). پیاڏ علیم نوم Allium cepa.

دایمن نوینخ پے کھل پیچک ویفت خو دذے یه تا گھل زندیخ وېت بیت نه چود. بنھب مس وېت قته بنافد، ووقد میث بعدن یت کھل زندات ویقین اس وم کھل تیر بیت چود.

پیچونتاو Pichuntow. (بنجیسک). برزین ستاو. خوتپیتاو. یے چیز یے گه چیز ارد خوبزین خه کبنت.

پئخ / پیخ Pekh. (نوم). قدیمه پاپوشن. سرقدیمه پاپوشن. اس قدیم اٹ خونون اند پئخ انخیقدات پئخ پنیوید رجه ڦوڈج.

- 1 پئخ بهند
- 2 پُس بهند
- 3 ملهخت
- 4 غورگ

پئخ تاو Pikhtow. (بنجیسک). خؤم خرج یاخ تیرکش چیداو.
- پئخ تاو - یے چیز تیار چیداو
- پئخچن - پرایث خیداو ارد تیار.

پیخ Pits. (نوم). پرا، زبا نیست. آدم تنه عضو ادے غېف، نیخ ات خیمن پیخ تیر. **پیپداو** Piedow. (بنجیسک). چیبنتاو. چرا ذپداو. مال ات ستور چرا ذپد. شپئون چیداو. چوپئون چیداو.

پایم ته	پایم	شج	نوجیذجن	خه یاذد
پایه ته	پیپلدم	پایم	پایم	1 م شخص
پاید ات	پیپل ات	پای	پای	2 م شخص
پاید ته	پیپل ے	پاید	پاید	3 م شخص

9- پیاز بُخ ذندؤن دھرڈ ارد بشهنند دارے.
پیاوه Peyovà. (نوم). بنرقا، بنخن بنرقا. پیاز، چھرف ات نمک بسخ اند ورғینب گرذه ویدن خھربن.

پهی Pahy. (نوم). کش بنوقد درون کنبن بنوقد مید (ذوغ) دذ وے غئف فیسبن، کم اس کم خار ساعت باید ۾ست. بعد وے بیت کنبن یو بنوقد ځنبې جناو سِتید سوڈج وے لوپین پهی.

پهی Pahy. ذارگ ازواد ات ازم تیبین ات غلبن شپین نه چورج یو مس پهی.
- پهی ذپداو. Pahythiedow. (جیچ).
- پهی ذاذجن تخته.

پیاله Peyolà. (نوم). ڦریک. یے گ. ڦریک و م قته چای یا یے چیزگه بریزبن.
پیپ Pipe. (نوم). [فرانسوی]. چلیم. تماک چلیم. چلیم تماک وے قته تھرین.
پیتاف Petov. (نوم). خیرجاے. جاے ادے یم اند خیر خه ڦد. خیر پے پیخ جاے.
پیتاو Petove. (نوم). اس دگرben بنوڈجن. گھېپ نېټج خه نه سوڈج. نانټېشچن گھېپ یا نتفه (شفاهی).

پتاو تاریخ Petove torikh (نوم). تاریخ نېټسچ خه نه سیخ.
پیتره Pitrà. (ستاوبن). اباته. پوندبنسچ. ساڑھه. پاڑ چ پاڑھه. اهپؤک.

پیچ Pich. (نوم). میخ.
پیچ Piech. قیچ دھرڈ. درمونب تاف ذندوا.
* تابستون ته هر آدم یے، ذو پیذ پیچ سود.

پیچونتاو Pichuntow. (گندبونتاو). آدم اس سهمه شنیزگ پیچونت خو ادے مه انجيقد وے / وم.

پیچونجن Pechunchen. (نوم). پروین چورج. پوش چورج.
پیچک Pichak. (نوم). دراز راشت یا تئر وؤررن بھندين کھاے بن زیب جهت پے خو غونج وهفن.

م 1 شخص	پایهم	پایهم ته	پیبدهم
م 2 شخص	پایبت	پایبت ته	پیبدبت
م 3 شخص	پایبن	پایبن ته	پیبدبن

{}

پدیوچ Peduts. (نوم). وورن.

پید Pith. (نوم). پاذ نبئونه. پاذ جاے. آدم یا حیوون اند وے پاذ جاے.

خوبید خ تیاو. فربستت گبیت چیداو.

پیند Pith. (نوم). تاف.بار.

. یے پید.

. ذوبید.

. ذس پید ..

پیدا Pitho. (ستاوبن). آت. نمایون. هرچیز وینج خه یا زد. هرچیز وینج خه سؤد.

پیدا ستاو Pithosetow. (چیچ). یے چیز خه ڤرین. خه یا زد. آت خه سؤد. وینج خه سؤد. بې ذجن خه ڤرین.

. یو پیدا سُت. یو ته پیدا سؤد.

. بې پیدا سَت. بې ته پیدا سؤد.

. تمه بیت پیدا سَت. تمه ته پیدا سهوبت.

. وهذن پیدا سَت. وهذ ته پیدا سهوبن.

. مهذن پیدا سَت. مهذ ته پیدا سهوبن.

. ذهذن پیدا سَت. دهذ ته پیدا سهوبن.

پیداگهر Pithogär. (ستاوبن). فاعل.

پیدایش Pithoyax. (بنجیسکنوم).

پیدک Pithak. (نوم). قصتبن انجھقیج خو پاذ خو حریف پاذ ۋە وىند ادى خاھۇنت

ۋە.

پیدگ Pithg. (نوم). گوبىت تیرین سفید تىك بې روغن پؤستك.

پیر Pir. (نوم . ستاوبن).

حىنىار

1- غله سال آدم. آدم یا حیوون ادھے غله خه سهوبن.
پير چارك یا پيرىنك.

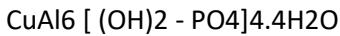
2- رهبرات رهمنا. مذهبی رهبر. سادات. مرید دار آدم.

پیرون. Pirun. (نوم). توروخ پهلوون ات افراسیاب وزیر ات سپه سالار ويسه پخ، دوند
جهت لپ دە پیرون ويسه وے فهمبىن.

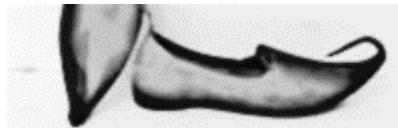
پیزال Pirzol. (ستاوبن). سفیدغونج ينك.

پیروز Piruz. (ستاوبن). کامگار. / آدم نوم مس يست.

پیروزه Piruzà. (نوم). ژير. قيمة رخ نىلە ژير. وم فرمول:

پیزار Payzor. (نوم). پاڏپوبىن. پاذ پوبىاك.

پیس / پس Pies/ Pes. (نوم . ستاوبن). انگلیسى Leprosy. بىمارى. بىمارە ادھے وے سبب باكتريا.

پسى یا جذام كورە مس دە لوقين ييواس سر قدىمه بې مارىپىن ادھے آدم بې اذ خه يىست.
قدىم اند هرجەھە بې مار خه سُت وىين ياد يا پە كوه در باى درونىن لهك چود يا تر يېگۈن
ويرونه يىن اس مردم جدا وے قرنطينە چود. شج مس غل هندستون، چىن ات افريقا
اند دىسگە رجه يىست.

دارىپىن شج دە بې مارى ره تجويز خه كىنپن هرچىدوم ويف اند انتى باكتريايى خاصىت،
وهذ باكتريين زىنبىن يا قاق كىنپن.

پسى دارىپىن:

. داپسون Dapsone یا diaminodiphenyl sulfone.

. Rifampicin ريفامپيسين.

. Clofazimine Lamprene كلوفارازيمين وى بازگۆنخ نوم

پیغوم. Pieghum. (نوم). خبر یا گھپ نقیشتاو قته یا پس یے چیث یے چھے یے چرد خه بِزد.

پیغہرڈ. Pigharth. (نوم). ذونج خهریج پرنده بین اند ویف نای پرند یے گوبنتین خلته هرچیز خهربن وے درون جهم سؤد. خورج ار پیغہرڈ نژرت ادے آسون دے حل سؤد.

پیبن. Piex. (نوم). پرا. تر پرا. اس پیبخ پرا.

پیبناب/پیبن آب. Pixob. (نوم). میزک.

. **پیبنرفت.** Piexraft. (ستاوین). ترپرا تیداو. ترپرا ستاو.

. **پیبنپیبن.** Piexo-piex. تر پرا.

. **پیبنقدم.** Piexqadam. (ستاوین). به قدر. قدردار.

پیبنکوفه. Pixkufa. (نوم). سوار یے چی خوپراندے سوار خه کبنت.

پیبنکبین. Pixkax. (نوم). پایتهخخ.

پیبنگو. Pixgoo. (ستاوین). آدم یے پرا اس دگربن خه فهمت یا خه لوقد سؤد ته.

پیبنگوے. Pixguye. (ستاوین). پرا اس دگربن یے چیز فهمتاو.

پیبنوا. Pixwo. (نوم). رهبر.

. **پُښته.** Pùxtà. (نوم). بر. بے واپن ات بشخ جاے.

پیبننهاد. Pixnahod. (نوم). خو گھپ دگربن ارد لوقداو. یے گار دگربن قته الغاود (شريک) چيداو.

پیبنین. Peixeen. (نوم). خير اس مذار خه گھرذد. خير ار ژيړهچ روئن خه سود.

پیکار. Paikor. (نوم). نبرد.

. **پیل.** Pil. (نوم). چس فیل.

پیلتان. Piltan. (ستاوین). پهلوون. به جسد.

پیلچک. Pilchak (نوم). حیووون پاڈ از زژن اند تا شزنک. آدم ارد ته مس لوقبن.

پیلسم. Pilsam. (نوم). توزوځ پهلوون، پیرون ډراد ات ویسه پېڅ.

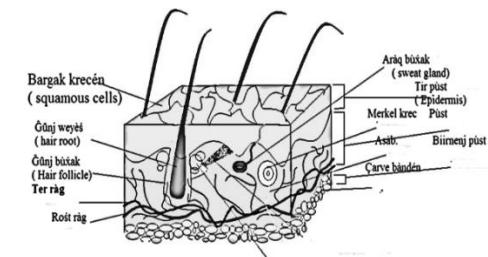
پیله. Pilà. (نوم). غوزه. پیله چخیچ خو شهف قته خو ګروکه غوزه خه تهنت.

پیله. Pile. (نوم. ستاوین). ګرک. ورم. کلاچ ذندون بشخ خفت دذ کبنت ګرک.

پیسہ پول. Paysà. (نوم). پول. پوڈج / پڈج Puthj. (نوم). کینه. یے چیز تے وخت وے تیر نیجیست یا نهم وے ذید ویرؤن خه سؤد.

پوڈجن. Puthjen. (ستاوین). ویرژن سؤڈجن.

پؤست. Pust. (نوم). غلیف. جل ادی آدم، حیوون ات درخت تنه ببین خه کبنت.

پؤستن. Pusten. (نوم). هرجیز اس مال یا ستؤر پؤست اند خه انځهټین.

. **پؤستن پکال.**

. **پؤستن کهټین.**

پؤستین. Pustin. (نوم). پوبناک. پؤستن پوبناک.

پوېش. Pux. (نوم). غلیف. هرجیز بیګه چیز بورین یا چست خه کبنت.

پوېنک. Pùxak. (نوم). ډدیرم. ډدیرم و م قته خلؤن ګرګوبنه زدھربن. ډدیرم قته خلؤن روچ کبن.

پسون. Pesun. (نوم). نوټلت کینه تیر انځیقداو.

. **پسون ڏېداو.** (چیچ).

. **پسون ڏاذچ.**

پیسین. Pisin. (نوم). سېرن ژیر. سېرن ژیر چېد و م ارد تېز کبن.

پیسین ڏېداو. Pisin-thidow. Pisinthidow / . چېد، تارین، ذیرف یا یے چیزکه ژیر ارد تېز چید.

	15	بے ذیس ات پینخ	-
50		پینخ ذیس	-
	51	پینخ ذیس ات بیو	-
	52	پینخ ذیس ات ذیون	-
	53	پینخ ذیس ات ارهی	-
	54	پینخ ذیس ات خفار	-
	55	پینخ ذیس ات پینخ	-
	56	پینخ ذیس ات خار	-
	57	پینخ ذیس ات وُفُد	-
58		پینخ ذیس ات وبنت	-
	59	پینخ ذیس ات ناو	-
	Piwānd	پیوهنداو. (نوم)۔ چُست چیداوا، ذو چیز پے یک دگر نذیمپتاو۔ پیوهنداو ذیداوا (بنجیزک / چیچ).	
		پیوهنداو ذیداوا.	-
		درخت پیوهنداو ذیداوا.	-
		پبن پبن	
		پرواس. (نوم)۔ سال خه نیوجهد.	
		پیزیچہ.	

Petewdow پتئوداو

خه یاذد	نرجیذجن	شج	م شخص	
پتئوم ته وز ته پتئوم	پتئوم وزم پتئود	پتئوم وز پتئم	1 م شخص	
پتئوے ته تو ته پتئوے	پتئود ات تو پتئوے	پتئوے تو پتئوے	2 م شخص	
پتئود ته	پتئود	پتئود	3 م شخص	

ذندؤن درون چرک سؤد کبنت گزک ات ورم .
پینک Pinake. (نوم)۔ سبک خوذم. چرت. نه تر خوذم ات نه اگه.
متل:

- بستُم پینک.

پیسْنْوَن Pixùne. (نوم)۔ لاتین: Sinciput آدم تنه. یے بھین اس آدم تنه.

پیسْنْوَاز Pixwoz. (نوم)۔ اس پرا پیت. نیستاو ارد محلہ اس پرا پیت.

پیسْنْخْتَاو Piexctow. ( ) سوال چیداوا.

- درس پیسْنْخْتَاو - مالم درس پیسْنْخْتَ.

- بناگرد خودرس نه فهمت اس خوآبینا پے پیسْنْخْتَ.

** پیسْنْخْتَاو مس ذو رهنگ: ییواس نا فهمتاو. ات یے گه اس فهمتاو. مالم خبث فهمت ات ٹا اس بناگرد پیسْنْخْتَ.

پیمونه Pimunà. (نوم)۔ فربک جاگہ ادے کبنت یا یے چیزگہ وم قته پیماک کنبن.

پینج Pin. (نوم)۔ کبنت. انگلیسی: Millet.

پینج اند وم خوراک ترکب:

بنچ ، نایتروجن دار مواد، چھرف، قند، دکسترين، نشاسته ات فيبر.

خینون اند یست راشت بینج ات سفیدبینج، ات یے لفف جا یے یین ارد ته قناق بینج مس وئنپن.

- پینجن گرذہ - کلبیسْنْخَ.

- پینج خبپہ.

* خینون اند یے قیدیمرجه ربج یو جئت گھر قته. جنتگھر تر چید دبد دذ ته لوقد سلامالیک مبنيک آش. وے جواب اند ته لوڤن: وعليک پینجنپک خبپہ.

پینج وابنک Pinjwoxak/ pinj-woxak. (نوم)۔ لاتین: Setaria viridis. انگلیسی تے پینج وابنک wild foxtail. پینج وابنک قناق چنجانا پینج درون روئی ذبد، پسچ اند ته وے پتنپن.

پینج Pindz. (نوم)۔ حساب چید اند پرا اس خبار ات زبا اس خفار.

پخ ته خو ذهذبٽ	پخ ایت خو ذاد	پخ ایت خو ذاد	پخ ایت	م2	شخص	
تمه ته پخ خو ذهذبٽ	تمه یت پخ خو ذاد	تمه یت پخ خو ذاد				
پخ ته خو ذهذبٽ	پخن خو ذاد	پخن خو ذاد	پخن	م3	شخص	
مهذ ته پخ خو ذهذبٽ	مهذین پخ خو ذاد	مهذین پخ خو ذاد	مهذین			
دهذ ته پخ خو ذهذبٽ	دهذین پخ خو ذاد	دهذین پخ خو ذاد	دهذین			
وهذ ته پخ خو ذهذبٽ	وهذین پخ خو ذاد	وهذین پخ خو ذاد	وهذین			
دهذین.			پخ			

پئختاو

خه یا زد	نرچیدجن	شج	
پیئم ته وز ته پیئم	پئختم وزم پئخت	پیئم وز پیئم	م1 شخص
پیئ ته تو ته پیئ	پئخت ات توات پئخت	پیئ تو پیئ	م2 شخص
پیئد ته یو ته پیئد	پئخته یو نے پئخت	پیئد یو پیئد	م3 شخص
پیئهم ته مهش پیئهم	پئختهم مهشهم پئخت	پیئهم مهش پیئهم	م1 شخص
پیئت ته تمه ته پیئت	پئختت تمه یت پئخت	پیئت تمه پیئت	م2 شخص

یو ته پئود	یو پئود	یو پئود		
یه ته پئود	یه پئود	یه پئود		
پئودهم	پئودهم	پئودهم	م1 شخص	
مهشهم	مهشهم	مهشهم		
پئوم	پئوم	پئوم		

پئوهم ته مهش ته پئوهم	پئوهم ته مهش ته پئوهم	پئوهم ته مهش ته پئوهم	م2 شخص	
پئوبت ته تمه یت	پئوبت ته تمه یت	پئوبت ته تمه یت		
پئويت	پئويت	پئويت		
مهذ، دهذ، وهذ	مهذ، دهذ، وهذ	مهذ، دهذ، وهذ	م3 شخص	
دهذين، هذين	دهذين، هذين	دهذين، هذين		
پئوين	پئوين	پئوين		

پخ ذنداو. (چيچ).

خه یا زد	نرچیدجن	شج	
پخ ته خو ذهذبٽ	پخ خو ذاد	پخ خو ذاد	م1 شخص
وز ته پخ خو ذهذبٽ	وزم پخ خو ذاد	وزم پخ خو ذاد	
پخ ته ذهذ بٽ	پخ ات خو ذاد	پخ ات خو ذاد	م2 شخص
تو ته پخ خو ذهذ بٽ	توات پخ خو ذهذ بٽ	توات پخ خو ذهذ بٽ	
پخ ته ذيد	پخ خو ذاد	پخ خو ذاد	م3 شخص
يو ته پخ خو ذيد	يو بخ خو ذاد	يو بخ خو ذاد	
يه ته پخ خو ذيد	يه بخ خو ذاد	يه بخ خو ذاد	
پخ ته خو ذهذ بٽ	پخهم خو ذاد	پخهم خو ذاد	م1 شخص
مهشهم پخ خو ذهذ بٽ	مهشهم پخ خو ذاد	مهشهم پخ خو ذاد	

Parsim vedow.

پرسیم ته سهوم	پرسیم فد	پرسیم فد	پرسیم	نیر	ن	۱
پرسیم ته سهوم	پرسیم ات ڦُوڈ	پرسیم ات	پرسیم	ستري خ	ن	۲
پرسیم ته سؤد	پرسیم ڦُوڈ	پرسیم ات	پرسیم	نیر	ن	۳
پرسیم ته سؤد	پرسیم ڦُد	پرسیم ات	پرسیم	ستري خ	ن	۴
پرسیم ته سهوم	پرسیم ات ڦُوڈ	پرسیم ات	پرسیم	نیر	ن	۵
پرسیم ته سهوم	پرسیم ات ڦُوڈ	پرسیم ات	پرسیم	ستري خ	ن	۶
پرسیم ته سهوم	پرسیمهم ڦُد	پرسیمهم	پرسیمهم	نیر	ن	۷
پرسیم ته سهوم	پرسیمهم ڦُد	پرسیمهم	پرسیمهم	ستري خ	ن	۸
پرسیم ته سهوبت	پرسیمپت ڦُد	پرسیمپت	پرسیمپت	نیر	ن	۹
پرسیم ته سهوبت	پرسیمپت ڦُد	پرسیمپت	پرسیمپت	ستري خ	ن	۱۰
پرسیم ته سهوبن	پرسیمن ڦُد	پرسیمن	پرسیمن	نیر	ن	۱۱
پرسیم ته سهوبن	پرسیمن ڦُد	پرسیمن	پرسیمن	ستري خ	ن	۱۲

پرشک ڏئداو **Pershakthedow / Pershak-thedow**. (بنجیسک).

خه یاڏد	نرجيڏجن	شج	م1 شخص
پرشک ته ذم	پرشکم ڏاد	پرشک ذهم	پرشک ذهڻ

پیئھن ته مهذ ته پیئھن دهذ ته پیئھن وهذ ته پیئھن	پئختن مهذین پئخت دهذین پئخت وهذین پئخت	پیئھن مهذ پیئھن دهذ پیئھن وهذ پیئھن	م3 شخص
--	---	--	--------

پرستبن چيداو

شج	نرجيڏجن	خه یاڏد	پرستبن
م1 شخص	پرستبن چود وز ته پرستبن چود	پرستبن ته کنم تو ته پرستبن کنه	پرستبن چود وز پرستبن چود
م2 شخص	پرستبن ات چود توات پرستبن چود تو پرستبن کنه	پرستبن کبنت بو ته پرستبن کبنت يه ته پرستبن کبنت	پرستبن کبنت يو پرستبن کبنت يہ پرستبن کبنت
م3 شخص	پرستبن کبنت مهش ته پرستبن کنه مهش پرستبن چود	پرستبن ته کنه مهش ته پرستبن کنه تمه ته پرستبن کنه	پرستبن کبنت يو پرستبن کبنت يہ پرستبن کبنت
م1 شخص	پرستبن چود مهش پرستبن چود	پرستبن ته کنه تمه ته پرستبن کنه	پرستبن چود تمه پرستيت چود
م2 شخص	پرستبن چود تمه يٽ پرستبن چود	پرستبن ته کنه تمه ته پرستبن کنه	پرستبن چود تمه پرستبن کنه
م3 شخص	پرستبن چود دهذ، وهد، مهذ مهذین پرستبن چود	پرستبن ته کنه دهذین، وهدین، مهذین	پرستبن چود دهذ، وهد، مهذ

خه يازد	نوجيذجن	شج		
پيدام پيدهيوم ته پيدا ته كنم	پيدام/ پيدهيوم چود	پيدام/ پيدهيوم پيدا كنم	م1 شخص	
پيدا يه ته پيدا ته كنه	پيدايت چود پيدات چود	پيدا يه پيدا كنه	م2 شخص	
پيدا ته كنېت	پيدا يه چود	پيداكېت	م3 شخص	
پيدا ته كنهم	پيدايم چود	پيدا كنهم	م1 شخص	
پيدا ته كنېت	پيداипت چود	پدايېت	م2 شخص	
پيدا ته كنېن	پيداين چود	پيداين	م3 شخص	

Ployestow

خه يازد	نوجيذجن	شج		
پلايېسم ته	پلايېستم	پلايېسم	م1 شخص	
پلايېست ته	پلايېست	پلايېس	م2 شخص	
پلايېست ته	پلايېست	پلايېست	م3 شخص	
پلايېسهم ته	پلايېستهم	پلايېسهم	م1 شخص	
پلايېستت ته	پلايېستت	پلايېستت	م2 شخص	
پلايېستبن ته	پلايېستبن	پلايېستبن	م3 شخص	

پئوادو. (چيچ).

خه يازد	نوجيذجن	شج		

وز ته پرشك ذاد	وزم پرشك ذهم	وز پرشك ذهم	
پرشك ته ذهندے	پرشك ذهندے	پرشك ذهندے	2 م شخص
توات پرشك ذاد	تو	پرشك ذهندے	
پرشك ذيد	پرشك ذيد	پرشك ذيد	3 م شخص
يو ته پرشك ذيد	يو پرشك ذيد	يو پرشك ذيد	
يه يې پرشك ذايد	يه يې پرشك ذايد	يه يې پرشك ذايد	
پرشك ته ذهندهم	پرشك ذهندهم	پرشك ذهندهم	1 م شخص
مهشهم پرشك ذهندهم	مهشهم	پرشك ذهندهم	
پرشك ته ذهندېت	پرشك ذهندېت	پرشك ذهندېت	2 م شخص
پرشك ته ذهندېت	پرشك ذنب	پرشك ذنب	3 م شخص

Parwizdow.

خه يازد	نوجيذجن	شج		
پروبزم ته	پروبزم	پروبزم	م1 شخص	
پروبزت ته	پروبزت	پروبزت	م2 شخص	
پروبزد ته	پروبزد	پروبزد	م3 شخص	
پروبزهم ته	پروبزهم	پروبزهم	م1 شخص	
پروبزبت ته	پروبزبت	پروبزبت	م2 شخص	
پروبزبن ته	پروبزبن	پروبزبن	م3 شخص	

پيذاچيداو/ Pethochidow

پیچونبت ته	پیچونبت	پیچونبت	م2 شخص	
پیچونن ته	پیچونن	پیچونن	م3 شخص	

پیښنهد چیداو Pixnahodchidow. (چیج).

خه یا زد	نوجیذجن	شج		
پیښنها دم ته پیښنها دم چود	پیښنها دم چود	پیښنها دم کنم	م1 شخص	
پیښنها دم ته پیښنها دم کنم	پیښنها دم چود	پیښنها دم کنم	م2 شخص	
پیښنها دم ته کنم	پیښنها دم چود	پیښنها دم کنم	م3 شخص	
پیښنها دم ته کنم	پیښنها دم چود	کنم		
پیښنها دهم ته پیښنها دهم چود	پیښنها دهم چود	پیښنها دهم کنم	م1 شخص	
پیښنها دم ته کنم	پیښنها دم چود	پیښنها دم کنم	م2 شخص	
پیښنها دم ته کنم	پیښنها دم چود	کنم	م3 شخص	

Pikhtow پنځ تاوو

خه یا زد	نوجیذجن	شج		
پیختم ته	پیختم	پیختم	م1 شخص	
پیختم ته	پیختم	پیختم	م2 شخص	
پیختم ته	پیختم	پیختم	م3 شخص	

پنیخم ته	پنویدم	پنیخم	م1 شخص	
پنیخ ته	پنویدت	پنیخ	م2 شخص	
پنیخ ته	پنویدے	پنیخد	م3 شخص	
پنیخهم ته	پنویدهم	پنیخهم	م1 شخص	
پنیخبت ته	پنویدبت	پنیخبت	م2 شخص	
پنیخبن ته	پنیخیدین	پنیخبن	م3 شخص	

Peniwadow/ پنیوداو

خه یا زد	نوجیذجن	شج		
پنیخم ته	پنویدم	پنیخم	م1 شخص	
پنیخ ته	پنویدت	پنیخ	م2 شخص	
پنیخد ته	پنویدے	پنیزد	م3 شخص	
پنیخهم ته	پنویدهم	پنیخهم	م1 شخص	
پنیخبت ته	پنویدبت	پنیخبت	م2 شخص	
پنیخبن ته	پنویدبن	پنیخبن	م3 شخص	

پیچونتاوو Pechuntow. (چیج).

خه یا زد	نوجیذجن	شج		
پیچونم ته	پیچونم	پیچونم	م1 شخص	
پیچونت ته ات	پیچونت	پیچون	م2 شخص	
پیچونت ته	پیچونت	پیچونت	م3 شخص	
پیچونهم ته	پیچونهم	پیچونهم	م1 شخص	

پیختن	پیختن	3 م شخص	
-------	-------	---------	--

م 1 شخص	پیختم	پیختم	پیختن	پیختن
م 2 شخص	پیختن	پیختن	پیخت	{

ت

اس و داب اند تا مدار. (اس خیر و داب اند تا خیر مدار).	-
تا بی سالیخ.	-
تا To. (نوم). بی چیز تی خبین ستاو. پدغونچه. (شرط).	-
تا نه لوق.	-
تا نه نفیشے.	-
تا خوب اث نه ید ے.	-
تاب Tob. (ستاوبن). فھرذیداواو. طاقت. توان.	-
تو ات ڦد خود ے تاب ات چود.	-
ورم پینئ سال در بدر ے تاب چود.	-
فلون لپ به تاب آدم .	-

فارسی ات خیزونخ زف اند خفارم حرف. " ت " اند و م سدا مس " ت ".	ابجد حساب اند (400).
تا To. (نوم). بی چیز بیگه ره بزرین چیداواو. بھر ذبد. بے چیز وردث وے بزرین چید.	-
تاقچیداواو Tochidow. (چیچیج). زور تاقچید. غیچ / کرتہ تاقچید.	-
تاقچورج / تاقچورجن – پرایث تا ڈاڑج.	-
تاقچید ارد – تا سود.	-
تا To. (نوم). اس یے جائے تا یے گه جائے یا اس یے وخت تا یے گه وخت.	-
اس ساعت 12 تا ساعت 5.	-
اس ویاد اند تا ذیپناوار.	-
اس تو خیز اند تر مو خیز یے ساعت پؤند.	-

تابستون. *Tobestùn*. (نوم). بیو اس خثار فصل سال. سال اند خثار فصل بیو اس ویف تابستون.

- تابستون اندين ارى مېئست: سرطون، اسد ات سنبله.

- قدیم خینون شمارېن قىئىت: تابستون تموس. ات تموس مېستېن: ناش بئ، خوم بئ ات خاوبن.

تاببن. *Tobax*. (كىف). گرم چيداوا. تفح.

* لپ خيداوا مس آدم ارد تاببن ۋېرت. فلوۇن لپ خود تاببن وے ارد ۋۇد شج سايە اند ات اوئىشچ.

تاخچ. *Tothch*. (نوم). ۋېرىك. ڈارگن جاگە. تاخچ دوند كرخ نىست. تاخچ دوس شتىق دے اس رىكىب.

تاخچىك. *Tothchak*. (نوم). خداچ تاخچىك. تاخچىك پکال جناو ڈارگن جاگە پە دور ۋوسچىن، اس دور اند كېنىت رزد يە سود لپ اس وەم اند ۋار زەرەز. اس خىزائىچ ۋا پە وەم لىخك ۋوسچىن. لىخك تە جنبىت ات كېنىت واسىتە واسىتە ار غەرەز رزد.

تاخچىك. *Tothchak*. ھلک تاخچ.

تاج *Toj*. (نوم). ویدن خىيىچىك. از وید بىنكىنچ تير نودە خە اندىزد. ویدن نودە يېن خەمود وېق قىئىت وەھېن. فروشىن ات انجەن وېق قىئىت تېبىن.

تاج خروس *Tojkhruus / Joj-e khururs* (نوم). وابن. گل. لاتىن نوم : *Amaranthus*.

تاج خروس يى سالك وابن. تاج خروس اند روشت پەرك ات روشت قناتق بىنچ جناو خىبىنە خىبىنە گل. قدیم طب اند تە لوڭىن دس بىمارى نىست ادە تاج خروس وەم ارد دارى مە ۋەد. تاج خروس خىنون بۈمى وابن نىست. دە نوم لوۋەد ادە يە يېچىن. پە خىنون يېن دە ۋۇرچ. دە مقصىدى ۋېداوا مس معلوم. دە جەتىن دە ۋۇرچ ادە لپ بىمارىن ارد دارى. تاج خروس درون دوند لپ كلسىم ادە نە لە اره (3) پېيد اس ژاواند بىنۋەد اند لپ دە.

- **تاج خروس درون:**

. كلسىم

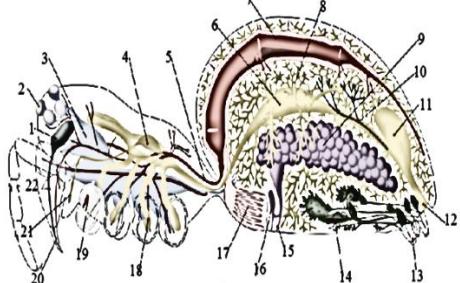

تارتىك درون يې پروتىن وے قەتە تور تەنت چنگن ات تىقدىك انجىقىد. تارتىك تور قەتە ھم بىر يو كېنىت ھم اس يې جامى ترى گە جامى آسونىت زىبىنەت ياخەفخت. تارتىك اند ھم وە زىندىگە ھم تەنە از دىگر كەھبىن اند فرق. تارتىك ان وېنىت پاذ، خفار خىم ات يىستېن تارتىكىن وېۋە اند خاير خىم ات وېنىت خىم مس يىست.

* تىرىنېنج صورت تارتىك خىمېن دېيىست.

- تارتىك درون الات (أнатومي):

ادارە نشر ات سىماي شىغنان

تاراج Toroj. (نوم). غارت، خفتاوا، چور. مردم مال ات منال بە زور يئاداوا. - خن دارپىنин پس خىر خىرخىت تر قشلاق دىد. خىر اس مدار گەھبىتاو قەتە قشلاق تاراج سەت.

- هەر چەھە يەت تاراجىچ چود ات تويد. **تاراجگەھر.** (ستاۋىن). خفيچ، غارتگەھر.

- تاراجگەھرپىنин پرا پس خو يەت تاراجىچ چود ات تاپىدىن. بىچارەھ خلق فا آھ بە فريياد رېد.

- يەم زۇمن تاراجگەھر، عمر تە تاراج كېنىت خو تېزد. **تاربىك Torek.** (ستاۋىن). تئر. تئرىي چىز وينچ نە سۆد. بە روپىنىايە. بە رىخ، بىنەب.

- دس تاربىك انگىنىت پە خىم خە ذىن نە ونى. - ابر ڈاذاج بر زەھەز زۇمنە تاربىك سوڈج.

تاربىكتۇن Torekestun. (أ). لېپ تاربىك. جامى تاربىك خە ۋەد. تاربىكتۇن زوڈج زۇمنە لو قىيومت سوڈج بە پا.

- بىنۇچ ۋېنج پەج زۇمنە تاربىكتۇن. - خستىجن وېنج پە كەھار تەختەت ات نە ثۇد، ذود تە تېزد ات چىد تاربىكتۇن.

تارتەنک Tortanak. (نوم). لاتين نوم : Araneae. تارتەنک بىيو اس ىپۇداچ وېنىت پاذاھك جوندارىن. تارتەنک زىندە جونىن درون اند جدا صنف. تارتەنکىن اند دېڭىصنەن مس تارتەنک. دەنلىن اس كەھبىن (حىشىھىپىن) دەنە اند جدا دەنە دېڭىن تەنە دو بېھىن كەھل ات تەنە. كەھبىن اند وېق تەنە ارە بېھىن (كەھل، سىيەنە ات تەنە).

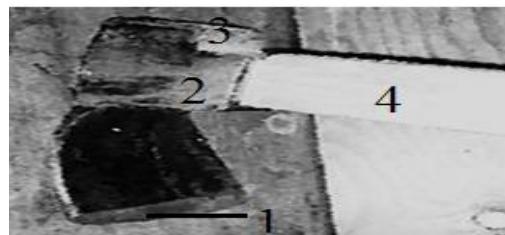
يىستېن تارتەنکىن زەھدار ات يىستېن بە زەھر. تارتىك زەھر دس خىبىن بە قوت ادە ۋەھىزىدید آدم آسونىت زىيت. تارتىك تەنە ذو بېھىن پرا تەنە ات زىباتنە.

1. زهرزلوغوند. 2. ساذه خيم. 3. مهغخ. 4. سپهفيچك. 5. غله رهگ (شاهرگ).
 6. درمون. 7. زارد (قلب). 8. هضم نیجه. 9. تمرخ دون. 10. 11.
 غزجید (خريطه مواد فضله). 12. بنون (مقعد). 13. پدوخ. 14. پیله زلغوند. 15.
 زهدون نوک. 16. اسپرم دون. 17. خابین. 18. تئدرمون. 19. . . . 20. نيش.
 21. درازنای. 22. زهرناوک. (کانال زهری).

تارين **Torx**. (نوم). تيبيخ اسباب. بليقه جناو ذارگن دسته تيز رؤى سپن تيبيخ اسباب.

- تارين خفار بهبن:
 1. دسته
 2. قوپه.
 3. بنؤفح.
 4. رؤى.

تارين **Torx**. (نوم). اسباب. تيبيخ اسباب. باليقه جناو سپن يا ذارگن دسته اسباب هم تيبيخ و مقتن هم گُت کنن.

تارين اند سر دراز تاريخ دگه اسبابين درون. تارين ڦدارگن، سٽ ڙيرن ڏذ برونز دوره سٽ سپن، شج مهش دوره اس هر سپن اند بافت تارين ميزداو اس پولاد تا نقره ات طلا. تارين لپ آسون اسباب.

1. رؤى. 2. سُفح. 3. قوپه. 4. دسته.
تازه Tozà. (ستاوبن). نو. غل نه ڦنج / نه ڦنج.
 تازه ميوه.

- تازه گهپ - نو گهپ.
 تازه پوبساک - نو پوبساک.
 يم چارک مهش ديار ارد تازه پيدا سووج، يم کواس که ؟

تازه Toza. (ستاوبن). بشكچن. پرمورجن نست.

- تازه تازه گلن ارد ڦے باع.

- ارد ڦے باغين تازه گلن، اس فکث تازه دے وٺنگهٔل فه ناز کبشت گېچغير.

تازى Tozi (نوم). عرب.

تازے Tozi. (نوم). حيوون. دراز نُسک ، برک ميد ات دراز پاڏ نخچير انجهفچيج کد.

*. دنيا تير هرهنج اث تازے اته سر نومه افعون تازے و مه ته برزي افعون مس لوڻين يا افگان برزي.

تاجهچك Toghjâk. (نوم). پؤستهک. درخت پؤست. درخت پوستهک چليک مس لوڻج سووج.

- پرا سالپنин اس وبدن تاجهچك ازد چهڪ چود. چهڪين لهڪجود قاق سود. چهڪ دے قاق ست دڏهن ديك و مه تيره ربود. قديمه چوينن ديكبن اند بُق بُن وهندين خوبن ته ورافد. تر ميف زبا سالپن اردين ڏارگن چنبهرين تئښت ديكبن چنبهري ته ربود.

تاش واش Tosh-wosh. (نوم). تلوسه. وبن بيه بُون. وبن ترپوند.

- قديم انددين لپ شک ماريختن ڦد. بهار دے ست مردم ارد تر توڑ پوخت دبره چود. خه وخت توڑ پست يه پيد خو قيچ سبر کنبن. بيو دے لپ تاش واش کبشت، اس ميرخونجه سرغ اند ڏاڻج. توڑ پست ات يو ته غل تاش واش کبشت. ڦے ميث باع اند نوسچ خو گرگوبنه ته ڏوڻد ات خيرت ات ڦا ته په و م درخت چاست ات " لوقديم ته بنا اسيده نه پست. "

تاغ Togh. (نوم). درختک (درختچه). بوته. لاتين نوم : Halóxylon ammodéndron

تاغ ودوگ جناو درختک، يه بشخ ات کم بشخ جامه بن ارد رؤى ڏيد.

قديم اندبن تاغ تيبيت خو پوبساک ته چست چود خيم مه سهوبن. کودک ڳک اردين

تاغ اویزون چود لوڊن بشاج بون.

تاك Tok. (نوم). انگوروذ درخت.
انگوروذ اند وم درخت تاك ات وم میوهه ته انگوروذ لوقېن. انگوروذ میوهه قاق کنېن وے ته لوقېن کشمېش.

- تاکستون - باغ انگوروذ يم اند خه ڦد. جا ۾ اد ڦے لپٹ انگوروذ يم اند.
تاکتیک Toktik. (نوم). انگلیسی Tactic. زور پا آزمودچید. فهندات فریب. فهندات فریب قتیر تر خو مقصد فریپتاو.

- ذئد تاکتیک.

- دولت دار ۽ تاکتیک.

- اقتصاد تاکتیک - تاکتیک خه رهنگ تېز پول دار سهوبن.

تاوؤن Towun. (نوم . ستاوېن). زيون. ى ۽ چې ى ۽ چېز فریبرید يا ویرون کښت وے زيون ذئداو.

- تاونون ستاو. (چېچ / فعل).

- تاونون چیداوا. (چېچ / فعل)

- تاونون ذهداوا. (چېچ / فعل)

- همسایه ڙاو ست تر . . . ڦاڙهڪ، یو بېل قته وم ڏاد يه ست بق. میېخن ڙاوین وے چود تاونون، وم تاونون اند ڦے ڏاد خو چئچاز شېچ.

تاوه Towà. (نوم). تخته سپن یاڅ تير لهکېن کش ڏے سُت پي چېز وے تير پېخېن. ې لهڅ مردم اند کخار نست وهذ گرذهه مس تاوهه تير پېخېن.
خېنون اند غل تاوهه خه نه ڦد بېپیکین تخته سئد تير پئخت. تخته سئدين ربود کخار تير یه د ڦے کش ست دذين چرڻه وم ارد مالت خو وټه یېشين خميررېش يم تير گرذينت يو سُت شېٽ.

تبار Tabor. (نوم). نژاد.

تبار اند خېنون زف اند "نژاد" معنا قتیر دوند لپ جا ۾ نست. خېنون مردم فک اس ې تبار خود ڏد ۽ افين تبار اند جا ۾ نست.

تبار اند سیاسې بهر (بار). تئرتابار، زیرید تبار، سفیدتابار.

خېنون دسگه رجه سوڈج تبار ته خېښ قته یېو کنېن ڏذ ته لوقېن "خېښ ات تبار".

تاغه جیف. (نوم). قشلاق. جا ۾. اس سفديچ نړجيسيه یاڏ ته تاغه جيڻ.
تافج Tofhajiv. (نوم). چهره یا ی چېز زهنج یا نښون پوبناک تير خه رست. يا زیچه رنک پېچ تير بنین بنښونب.

- تافچن - هر چېز تير تافج خه ڦد.

- شيرچا ۽ تافج هر خوند خه زنین یو ته نه اندیزد.

- تافج بېچ - هر چې بېچ ٿئ تافج خه رست.

تافته Toftà. (نوم). چيد دیوال اند کونئ خیرات ربناي وے فه ترجید دېدد. تاقېن یين ې لهڅ اس ڦچ چسٽ ات ې لهڅ بیت.

- کینه چدبن اند بېرنهځ مندھل اند خوند تاق، ترييو ته کتاب ربیبن تر یه گه ته پېرات کمپېر خوتسیج لهکېن دعا بېئید تير مه بنکرېن.

- یه گه غله ڏے تاق ڦد وېن لوڈ زین دونک.

تاق Toq. (نوم). بیوج، بیو، ارهه، پېنځ، وؤدد ات ناو . . . هرچيز ذیونهک حساب کنه ات آخرون یېو تاقه خه رست. تاقک مس لوقېن.

- یه جفت ات تاق - ارهه و

- ذو جفت ات تاق - پېنځ.

تاقا جفت / تاق ات جفت. Toqo-juft / Toq at juft. یو یا خوند آدم خو مت اند ناش بناجېن جا ۾ کنېن ڏذ خو مت کنېن تر یه گه خو پېشخېن تاقا جفت؟

یو یېو ته اس خوند ڦے لوقډ، یا تاق یا جفت. اگه فهمتے غل ته وېچ مت اند بناجېن پېست وهذ ته وے اند سهوبن، اگه نه فهمت وېچ داڏگه بناج ته دهکښت.

تابستون هر ناش بن اند بچګله کلمب اث / غول اث نیسخېن یا ته تاقا جفت باز ۽ کنېن ات یا تاقینک.

تباه Taboh. (ستاوین). نربداو. تیار ستاو.

تباه ستاو. (چیچ).

تباه سُت. (نیر).

تباه سَت. (ستريخ).

تبایین سَت. (لپ).

تبزین Tabarzin

(نوم). تفهک. سپن تفهک قدیم اندبن و م خو پیشکوفه بذهن
فاش ار او زیزؤن چود. دے جهت ته و م تبرزین لوفن.

صوفین ات درویش گروه اند مس اس يه ائچ (طرف) و په سیقد ارد کښتے يك (كجکول) ات اس يه گه ائچ يه تبرزین کښله. يه اس تبرزین بن تیر نفشجن (لا فتی الا
علی، لا سیف الا زالفقار). گروه تصوف ارد يه و په بشابجئد.

صوفی سیف فرغونه مُغل قیبر ذئد خه چود يه که و م دست اند قدات شهید ست.

تپاک Tapok. (نوم / ستاوین). قاق. پوک. خال. قاق ناش بناج و م درون خه نست.
ورذویجن قاق ناش.

ناش ورذویجن و م بناج زوئذبن ات و م کښن قاق زمستون و م قته ناش خنبپه پیخن، يا ڙاو
ارد و مئذبن بذوزم.

تپنک Tapanak. (نوم). پمنک. هرچیز لپ خیذین خه سُد.

دایم مردم اند يه مینکل نه ڦلات خوندبن مینکل ڦل. کخا م خو کهل هفتہ اند يه پيذ
زناد (به غیر اس چهارشنبه) ڏذ يه گون وخت و م هفتہ ڏذ نیوجید ڏذ لود: مو
غونج مو کهل تیر تپنک ڏاخ). يا ڦود: مو غونج نمدک سوچ.

تپهل Tapahl. (نوم). بلند جا. تهخ ادی ترم ستاو خه نه بافت. تهخ ادے نخچیر
دوند ترم سُد. نخچیر اریداؤ جا. نخچیر ته تپهل تیر ایست ات بے غل غهش اث
نسخوار خیرت ات آسایین بشنفخت.

نخچیر دے تر تپهل خو فرئپت ڏربوداج مس و م لهکچود.

ربوداجن اند دسگه رجه نخچیر دی تر خو تپهل ست و م ته پا ذ نه ذهذبن.
تجرك Tajrak. (نوم). تنگ ڦوچ ڏارگک چئخ اند سپارن فلواه فرورن قته، ات خاج
اند چپرڏارگ فرورن قته تر یُغ چُست کښن.

حسینے حسنیار

*. نزیر اند لوڻن: تو ڏندونن تجرک.

هرچند غله

ڏندون خه ڦد، لوڻن: تجرک ڏندون.

تخته Takhtah. (نوم). پههم ٻِرندارگ. خوند ڏارگ پهه ڏبن ٻرن ات تنک کښن خو په

یک دگه نديمبين وهذ ته سهوبن تخته.

- صلف (صنف) تئر تخته.

- سنهبین نئخ سهنج پهله مس تخته.

- روچ تخته.

- خنه مس خبٽ يه تخته.

- دڻ مس تخته.

- دکون تخته.

تختك Takhtak. (نوم). ٺلک تخته. / کوکن تختک نفشبن و م تی. دائم وختبن

قاگز دوند لپ نه ڦد مكتب بجهه اس یيوم صلفي تا ارهيو م صلف تختک تير نفشت.

تر Tar. جناو. مغوند.

- تر مو. تر مهش.

- تر تو. تر تمه.

- تر ده. تر دېف.

- و م رzin تر و م سخ.

- فلوڻ تر خو تهت سوچ.

تر Tar. (نوم). درون. مذينه.

- تر چيد.

- تر باع.

- تر جنگهل.

تر Tar. تر اند يه گه معنا مس یست جا. ات وخت دفبست.

- تر پوند.

- تر دریا لهه / دریا زيمب.

ویتامینین:

28 میلی گروم	ویتامین A	-
0.033 میلی گروم	ویتامین B1	-
0.021 میلی گروم	ویتامین B2	-
0.178 میلی گروم	ویتامین B3	-
0.221 میلی گروم	ویتامین B5	-
0.045 میلی گروم	ویتامین B6	-
8.1 میلی گروم	ویتامین C	-
7 میلی گروم	کلسیم	-
0.24 میلی گروم	سین	-
10 میلی گروم	منگنیز	-
11 میلی گروم	فاسفور	-
ترپک Terapak. (نوم). پورگ انجه ھیج دؤم.		

ترجمون Tarjumun. { عربی}. (نوم . ستاوین). تلماج. آدم ذو رُفْ يَا لَبْ دَيْ اس يے رُفْ خَهْ فَهْمَتْ. رُفْ فَهْمِيْج آدم. گھپ اس يے تر يے گه خه گرذينت.

- انگریزے ات فارسیه ترجمون.

ترجمہ Tarjumà. (بنجیسک). گھپ يا خھط اس يی رُفْ تر يے گه گرذينتاو.

- ترجمون ترجمہ کبنت. ترجمون کار ترجمہ چید.

ترخیر Tarkhir. (نوم). خیر ارد و یڈداو. یی چیز خیر ارد و یڈداو. خیر ارد اویزوں چید.

- ترخیر چیداواو - پوشک ين زنادج چورجن تر خیر ادے قاق سود.

- ی ساعت گه رینج تر مدار.
- ذو مبٹ گه رینج تر مو تیداو.
- تراو. تراود. / تراود ات ترام.
- تراخم Tarokhum. (نوم). بیماری. انگلیسی تیر Trachoma. خیم دھرذ.
- خیم دھرذ نه کبنت ات یوبشک مدووم اث تبزد.
- ترازے Troze. (نوم). اسباب یے چیز وے قتے وزن کنبن.
- ترازے تیڈاوا.
- ترازے Teroze. (ستاوین). برابر. ذو چیز بیواس یے گه دوس دے یا خلد دے مه ڦد.
- ترازے بھبن چیداوا.
- ترازے فداوا.

تُرب Turb. (نوم). زردک جناو سفڑے. تُرب یست سفید یست فا سھفز ات زيرد مس پٻدا سود.

ترب هم خوم خوج سود، هم پیچج. ترب درون فنه ویتامین A. ات C. سین، فسفر ات کلسیم. لپ اث گه بیخ.

تربز / تربوز Tarbuz. (نوم). میوه. پالیز میوه. لاتین نوم : Citrullus lanatus . تربز بیو سالک گیاھ. هرسال ته اس ذونج اند نبیتېزد. تربز تنه (پلک) زمهذ ڦه دراژث پېزد.

پلک تیر تے پھم پھرکن ات زيرد يا سفید گلبن. اس گل تیر ته تربزمیوه نبیتېزد. گیاشناسی فهمچازن ته لوڻن ته تربز اس افريقا یئجن.

هر 100 گروم تربز درون اند:

انرژی	30 کیلوکالوري
کاربوهايدريتن	7.50 گروم
فند	6.2 گروم
چھرف	0.15 گروم
پروتین	0.61 گروم
بنخ	91.45 گروم

- ترخیر ویدداو.

ترخیص Tarkhis. (بنجیسک). سربازی تیار چید. رخصت ستاو.

- ذو سالم سرباز مے چود دذپن ترخیص موارد داد.

ترسک Tarsak. (نوم). ذارگ. خُوق ویز مذینه فہ ذارگ ویذپن دذ ٹھبین تروے ویدبن پدھم چید جہت.

ترشک Terushak. (نوم). کریاچ. علمی نوم: *Solanum lycopersicum* روشت بشحن میوه. ترشک یے لھف میوه لوپن ات یے لھف ترکارے. ترشک سیر ویتامین C ات لیکوپین Lycopene.

ترشک تھ فارسی افغانستان قتے لوپن بادنجون روی ات ایرون گوجہ فرنگی.

ترصد Tarasud. (نوم). سئرتواو. یے چ دھم ہے نیستاو.

- ترصید چیداوا - سرباز خو ڈاڑھ پھخ خو ترصید کبنت.

ترفند Tarfand. (نوم . ستاویش). فہند.

ترق / ترھق Teraq. (نوم). بنچفج. دھوچ.

. دیوال ترھق.

ترکہ Tarkà. (نوم). پیپنختاوا.

ترک Tarak. (ستاوین). تازہ. لپ تازہ اس تازہ گی ترقست خہ کبنت.

. ترکہ سھوے.

. ترکہ یت ٹوڈ.

ترمُرخ Tarmurkh. (نوم). پرندہ یین ات یے لھف ماہیین ات کرپنیجین (خزندہ

یین) اند ویف توغم.

. چبن ترمرخ.

. ماہی ترمرخ.

. دھوسک ترمرخ.

. تمساح ترمرخ.

. وذبندج ترمرخ.

. ڈیشک ترمرخ.

100 گروم چبن ترمرخ درون:

. بخش

75 گروم.

. پروتین

12.6 گروم.

. چھرف

10.6 گروم.

ویتامینبن:

. ویتامین A. ویتامین B₁, B₂, B₅, B₉ ات ویتامین D.

منزالبن:

50 میلی گروم

. کلسیم

1.2 میلی گروم.

. سپن

10 میلی گروم

. مگنیزیم

172 میلی گروم

. فاسفور

126 میلی گروم

. پتاشیم

1.0 میلی گروم.

. جست

تریت Tareet. (نوم). سفید وابن قتیر یارج کبنت دذ کش بخش قتیر مالبن چئرپکھبر

بنجبن ارد خورونبن. سفید وابن مبنین یارج قتیر بنجبن ارد خمیر چیداوا.

- تریت چیداوا - بھار اند چئرپخ وخت اند بنجبن ارد تریت کبنت.

- تریت ذئداوا - چئرچاز بنیج ارد تریت ذلبن.

- تریت مالتاو - مبنین یارج ات سفپد وابن کش بخش قتے خست کبنت کبنت خو مالبن

یو سود تریت.

تُربک Turbak. (نوم). ژیر. خدارج چھرخ پے بیر ماہی چوب تیرتے یی ژیر سپن و م تیر

ناید ات خدارج ژیر نیرد. و م ژیر تھ لوپن تربک، ات پیکو چھرخ سپن و م تیر خہ ناید ات

چھرخ خہ نئڈ وے تھ لوپن مرگک.

ترمبھرے Terambare. (نوم). زوغ. آش دادے. پتفرے. ترمبھرے تھ حیوون ارد

دوند لوپن.

- تف تبزد

- تف تیداوا (چیچ)

- تف ذئداو. (چیچ)
ترموز / ترموس Thermos. (نوم). ڤریک. غېڭ دار ڤریک کش ار وىے كەنە كش رست شتا كىن خىلەك وختىخ شتارست.

ترمهك Tarmak. (نوم). هرجىز مەك ارد خە ۋە. مەك ارد ويدجن. / حساب چىد بىيوك (واحد شمار) مس يىست. سفح، خىمك ات قرۇن تە ترمهك قىتىر حساب كىنەن. يى ترمهك سفح يا ذو ترمهك قرۇن ياخىمك.
ترنگ Trang. (نوم . ستاوېن). ترختە. تریزگ.
ترنگىست Trangast. (نوم). صىدا. دف / دھف صدا.
ترنگ / ترهنگ Terang. (نوم). پۇن تسمە يا پۇرۇچۇن پەم بەند ولاغات مركەب مىذ يىست ترنگ پۇتن وەم تە لوقبىن بالا ترنگ وەم قىتىر تە بىهند فىسبىن. بالا ترنگ فانج اند دوند.

ترە ك، نورمحمد. Tarake, Noormuhammad. نورمحمد ترە كى، نظرمحمد پىخ، 1917 مىيلادىءە اند، ناوه غۈزە اند تر دنيا يىچ. ترە ك مكتب ناوه اند تىيار كېبت خو يازد كابل. كابل اند زبا اس يە لهف وخت كار چيداوا بازىن وە تر هندوستان. ترە كى دوندگە خو تحصىل تر هند تىيار كېبت خو يازد تر افغانستان. ترە كى ارد وە انگليسيي فەمتاوا فايده كېبت بازىن وە سفارت كاركىن تر امريكا.

ترە كى تر امريكا شاه محمودخون صدارعظام سىاست انتقاد كېبت، وە تىث وە قىيوبىن تر كابل، اس كار بىكار سود.
ترە كى زىرىدەت نويىنىدە ۋە خۇندى اثربىن وە اند رىذجن (زندگى نوين، د بنك مسافرت) ات يە لهف گە كەت كەت ناولېن مس يىست.
نورمحمد ترە كى ذىيونم رئيس جمهور زبا اس داودخون ات يە ذىس ات ذىيونم صدارعظام زبا اس محمدموسى شفيق.
نورمحمد ترە كى 16 دسمبر 1979 مىيلادىءە اند زىنجىت.
نورمحمد ترە كى اند وە زندگى اس كەل تا پاذا يە تراژىدە داستون.

- تبىنە گے زهگ آف غلغل چىبىمە داڭگە بە مزە.
- تُسبېp. **Tuxp**. (ستاوبىن). (نير). هرجىز اند سرکە، ليمو ياخۇم مزە خە قەد.
- ليوم دس تُسبېp وە نوم خە انجەھى ئەغىش بىخ روون سود.
- چكە دوند تُسبېp لو خۇ خوم ارغنجال.
- تُسبېp. **Taxp**. (ستاوبىن). (ستربىخ).
- يە ذوغ اس آلبالى مس تُسبېp دە.
- يە مونبىن دوند تُسبېp ھە رەنگ ات ذوغ.

تُسبېk وابن **Tuxpak wox**. (نوم). لاتين نوم Rúmex acetosa سەھقۇن وابن تابستانو فارىكىن، وېذگەلىن ات سىرىشخ جا ئىن ارد روئى ذىد. ھە خوم بافت خيداوا ات ھە پېچىن. دايىمەن شفرچىك پېخت دە چكە ياخۇم تُسبېp دە نە قەد، چكچىن تُسبېk وابن قىتىرىن خود.

- تُسبېp سِتاو. **Tuxp-setow**. (چىچىج / فعل).
- ارلىش خيداوا درون تُسبېp ئە وېندى.
- "آدم تُسبېp خە سود فرىچ سود."
- تُسبېp. **Tuxpe**. (نوم). هرجىز تُسبېp.
- سرکە تُسبېp.
- ذوغ ات چكە مس قىرۇت تُسبېp.

تبىنە **Tuxà**. (نوم). خرج. خرج پس پۇندىت خۇ قىتىرخە زېزىن. تر پوند ذىپىن خرج خو قەتە زەزىپن پس پۇندىت خەرپىن.

- مەش دادپن دە فيض آباد ست دذىپن ذو ذىس مېت اك تبىنە خۇ قىتىر زاپىت.
- دوند تبىنە يە زاپىت ھەم وېت ياد ات ھەم ۋەود.

فيض آباد فريپتاو خو گۈزىن بىندا ئەتكىلەت گەلەت پۇزىداو، خۇ سودا خرىت چىداو ات گېشت چىداو اس ووفىد خۇنى رىستم نېرىجىداو ۋە.

- تصدق **Tasaduq**. (نوم). زارگە. قبول سِتاو.
- تصفىيە **Tasfiya**. (بنجىسىك). تازە چىداو، پاك چىداو.
- نفت تصفىيە كېن سود پېتۈل.

تسە تسە / تسە تسە **Tsetse**. (نوم). چىنگەن. تېقىدك رەنگ افريقايى چىنگەن وە لاتين نوم Glossina. Trypanosoma brucei پرازىيت قە زىنگى كېبت. اگر بى چى نىش خە ذىد پرازىيت نىش ذاڭجن خون درون خالى كېبت. دوس وخت نېرىجىست خۇزم بېمارىتە مس وى سراق ياذد. بېمار دس خۇزم انجىقىد ھەچت اگە نە سۆد ات وىتىت مىرت.

تىشت **Tasht**. (نوم). سېپن ياخۇم پلاستىك خېبىت پوبىناك وە درون زىبىن. سېپن / پلاستىك خېبىتىك.

تور / تورج **Toor/ Turaj**. (نوم). فريدون خەدىرىپە.

- توشك **Tushak**. (نوم). بالىن. بالىن وە تىرنىبىن ياخۇم باشافخىن.
- پختە يەن توشك - بالىن وە درون چىپاس (پختە).
- وونن توشك - بالىن وە درون پختە نىست اتە وون.
- اسفنج توشك - بالىن وە افەرە مۇنەتتىخە تختە يەن اسفنج.

تشكر **Tashakur**. (نوم). قىلغۇ. سپاس.

- تشکر چىداو - قىلغۇ، مەنتدارى.
- تشکر لوقداوا - چە ارد قىلغۇ لوقداوا.

تشويق **Tashwiq**. (نوم). دلگەرم چىداو شوق چىداو.

- تشويق چىداو.
- تشويق سِتاو.
- تشويقىگەر.

تىپپىل **Taxpal**. (نوم). كەندى.

- باغ اند يە بىنىن بىذىزات تەھخ خوندۇلۇك وە فرق ارد خە دە تىپپىل اس وە ئە زېبىت.

تارىش اس بىوھىخ سەت اس مە كەندەھ تىر تىپپىل نە زېبىت.

تُسبېnە **Tuxnà**. (ستاوبىن). آدم ياخىوون ارد بىخ خە فارت.

- اس تبىنە گە ناي ئىڭ است كېبت.
- آدم خە سود پون آف مس بىزىد.

حىسىنە حىسىنار

تھنک اس وذیج غله دی پرندہ قریب تموں جاے دنیا رہ زندگی کہت۔ تھنک تھے پے خینون تابستون یاذد بخ کہت فراخ تیرما تھے فا تبزد.

تھنک درختین تھے کوئی کہت وے درون رہز مازد۔ تھنک نول دوند خبن ات دوند ارد به قوت هر خوند خبن درخت خہ ڦد یه خو نول قتیر وے پرگیرد۔ تھنک تھے 3 تا 7 ترمورخ ٿیر، 10 تا 12 میٹ تھے ویف تے نیشت ات والت تھے ویف۔

تا شچپن بیالوے فهمچاپن دنیا تے 200 رہنگ تھنک فهمچ. ییو اس ویف خینون تھنک.

تھر Tavahr. (نوم). سپن، ڈارگن دسته اسباب درخت گت کنپن یا ڈارگ وم قته ڦردپن.

تھر اند آدم تمدن داڏگه تاریخ. آدم سر پرا اسباب خه میزد تھر ڦد. ڈارگن، ڙیرن تا سپن تھر مس آدم کہت اند لپ دراز پوند تاید ات غل مس مہش قتیر تبزد.

1. بنوڻ. 2. قوپه. 3. دسته

تھونگ Tavung. (نوم). خدارج پاچگه. خدارج اند پاچگه مغوند کورخ جاے یاچ ار وے جهم سوڻ.

تک Tak. (ستاوین). ییو طاقه.

تکبر Takbur. (بنجیسک). خو غله حساب چیداو. خو اس دگه یی بیدے ات بلند دے فہمتاو.

تکرار Takror. (بنجیسک). یی کار یی پیڈ یا خوند پیڈ چیداو. یی گھپ خوند تاف لوڻداو.

- درس تکرار چید.

- یی لهپن ژیوج وے یی گھپ خوند پیڈ تکرار کنن.

تكلم Takalum. (بنجیسک). گھپ ڏئداو.

تضمین Tazmin. (نوم). خوتیر زینبتاو. ضمونت چیداو.
- دائم ییو اس یے گه داڏ چود، دڏ علاقه دار وے آدم ادے داڏ اس وے سوچ بند یے نه چود ات رمادے سود ضمونت خهط ڦيرت، یے چھے ڏکدار تضمین وے کہت یو تھے رسیث.

تعجب Taàjub. (نوم). حیرون.

تعجب کنم (حیرون رسم) خه رهنج خبن جون مردمین مہش دادین ات بابن ڦخ، هزارون مېنکلین تاقت خه چوچ.

تغدهم Taghdaam. (.). سبب. علت. دليل.

فلون ٿے چيز تغدهم ڦد، دس گه کارے خه چود؟
آدم ٿے تا تغدهم نه ڦد دسگه کار تھے نه کہت.

بے تغدهم... چود شج خو جواب ڏيد.
تفه Tagha. (نوم). { ترک }. خالک. نهن ڦراد.

مو تغه - مونهن ڦراد.
مو تغه پخ - مو خالک پخ.

تُغم Tughm. (نوم). چس توغم.
تفخ Tafts. (ستاوین). گھرم. کش. لپ گھرم.

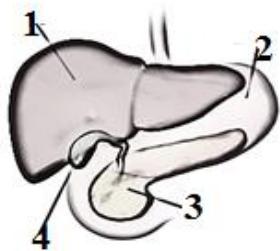
دس گھرم آدم ارد تفخ ڦيرت.
گرم وڌچن ارد مس تفخ ڦورچ.

تفريق Tafriq. (بنجیسک) { عربی }. جدا چیداو. سرداو. کھم چیداو. فرق چیداو. حساب اند کھم چیداو.

یے چیز اس یے گه کھم چیداو؛ فرق چیداو.
تفکر Tafakur. (نوم). فکر چیداو. چرت ڏبداؤ.

- آزاد تفکر.
- سیاسے تفکر.

تھنک Taqanak. (نوم). پرندہ. لاتین نوم: Picidae. انگلیسی: woodpecker.

Talkhà (نوم). لاتین : Vesica Biliaris جگهر تیر اس بیر پفک رهنج نے خلته وی درون زیرد خیبنافه خهبن بشخ. تلخه اند وم کار خوراک حل چیداو. خینون اندبن ستور تلخه چود قاق لودبن آدم خله ذید دوس اس وم تیر بشجنبن کش بشخ اند فرئوبن خو برئین خله ذنداو ببست. 1- جگهر. 2- دئر (معدھہ). 3- پانکراس. 4- تلخه.

Talghuzà. (نوم). تلغزه لپ قریب تر قلوم سئخ (طنز) ات نزین. بی گھپ یے گه معنی قتے لoeffداو. گھپ ادے ذؤ معنے وی اند خه فیپن. / کنایه ته مس لوڤین. لپ متلین یست خینونز زف اند وھذن هم متل هم تلغزه. باف لوڤهم هر متل خب اث تلغزه.

- پاچ نال کنپن پنرچج مس خو پاڈ سینت.

- مرذھه تر سفید کفهن ھوس اس عذاب گئر یے خبر.

-

- پشن خو فھند ات پورگ خو فھند.

- پورگ تر خورھز نه وزد پسئن ژیر پس خویٹ کرئیبت.

Talaf (نوم). {عربی}. نیست ست. بیداو. سقط.

- بے یے چیز اث مھش وخت تلف ست.

Talak. (نوم). بازے. بیو اس خینون قدیمه بازین. تلک ته مشک یا باجک قته بازی. ذو قلاچ یا اره قلاچ ذھر دے تکمه یا سپن پول ننذن بن ات دگه بین باجک یا مشک قته دین، هر چھی دے وم تکمه یا وے پول ذاد ویند سؤد.

ذو رهنج تلک یست بیو ته لوڤین ذوفرمھک ات یے گه ذبدک ات زیشتک وے ته روونک لوڤین.

Tukmà (نوم). ذارگن یا سپن یا ستخونن پولک پوبناک تیر انخھفین. یست تکمه ذمک دار ات کؤرخدار. کؤرخدار تکمه بین یست خفار کؤرخھک ات ذؤ کؤرخھک. ذمکدار تکمه اند کؤرخ جامے تیر ذمک.

Tukmajoy (نوم).

Takà (نوم). بی غئف گرذھه. لقمه.

Taàl (نوم). یک دگر تیر تے لھکچید. بی چیز یے گه تیر تے ربے داو. لودے پے دے پښته خوذم اس دستے مو نه ربد. هر میٹ ات بیوے خوق ویز ته فھم ات دھلیخ نے ته تھل ذھم. ات دے بنین شوذم فک پے دشید تھل ذاذچ.

Talash (نوم). سعی. کوبنبن.

هر خوندبن تلاش خه چود بے فایدھه.

لپ تلاشهم چود ات آخر اردھه فھرداد ...

دهقونبن اسید لپ کار ات تلاشبن چود ادے وېف کبیت ات کار اس پرواسینج بیدے سود.

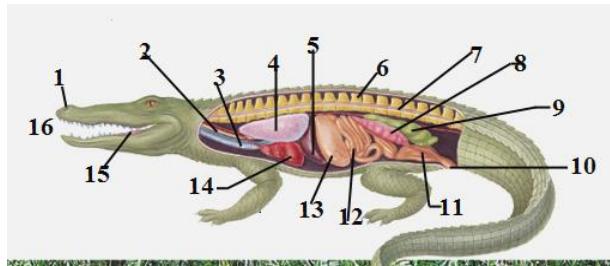
Talpak (نوم). پکال.

سر بازین اند بنین تلپک.

غوردار تلپک.

غوردار تلپک یے گه بنتھرخ وم نے، ید ۋە شوروی سربازین ات افسرین تلپک.

- بنيوه تابستون تماساھ ره جاے.
- تماشاگھل Tamoshogàl.** اس پښته یا اس یے گه بلند جاے تیر تماسا خه کنبن. دشید مس بافت لوڻداو تماساگھل.
- تُمبه Tumbà.** (نوم). دراز ذارگ پے دفعے اند ذبن یېت مه سؤد.
- دائم رجه ڦد بنھبن دفعے تُمبه ڏاد.
  - *. تُمبه یے غهفخ ذارگ.
  - **. غجيدين پندک ڏاد ات زدون لک.
- تمج Tumch.** (نوم). (مزہ). بيو اس مزہ یين نه خيбин ات نه تسب. ٻے مزہ خيбин.
- چدير مزہ تمج.
  - زرغول ويپش مس تمج.
  - پخن مون مزہ مس تمج.
- تمساح / سهڳ Temsoh/Saagh.** (نوم). حيوون. انگليسي تير Crocodile. اس کربنيجبن هم بىخ ات هم قاقي اند فهڙذيد زندگي کښت.
- سهڳ بيو اس سر قديمه حيوونبن ادي لوقبن ته اس ديناسوربن وختينج ريدجن. سهڳ گوبنت خهريج ريوداد حيوون. سهڳ خو قوت نسک ات لبنا ات غهفخ ذندونبن قتيير هر حيوون خه انجيقد فک ته وئے ڦريبد.
- سهڳ ته خو مهڪ تئپتاونه فهڙذيد، دے پلهنگ اس زبا و م قهپ ذيد خو دگه فرجه گه وم ارد نه ذيد یه خو تئپت.

اداره نشر ات سيمائي شغنان

- ذوقرهمڪ ييكوا ده خه لودهم ات ذڀک ات زينتك ته پس پونڊث بازبن. بيو باجڪ يا مشڪ ذيد سڃچ ات یه گه يا ييلهقگه مشڪ يا باچڪ دين ارجند ده انگخت فرث ته زيزد.
- تلماج Telmoch.** (نوم . ستاوبن). { ترڪ }. گرڏينچ. آدم لپ زفبن خه وزينت، اس یي رڻ گهپ تري گه رڻ خه گرڏينت. تلماج خب اث ترڪ كليمه. یه که خه وخت ید تر خينونه دٻڌج دوسه خو پيڙجاے لهڪ چورج خو ڦا نښتيخ، مهش چرت ڦنه ید وئے دوره نقله کښت ادے یه پيڙ خينونه تركستان شرق ميڏست خه ڏاد.
- تللوسه Talwasà.** (نوم). ٻے تاب. ٻے قرار. ناسايين. جرٿؤن. زقتاو.
- زمستون مردم اند هزار تلوسه، ٻے وابهه اس یه جا، ٻے ڙيزے اس یه گه فڙگ خو کښت، ٻے بجيئه اس یه گه جا پاڙ ارد مالتاو يا سبوداو.
- تماس Tamos.** ( ). سبوداو. مالتاو. ذوقيز يك دگارد مالتاو يا سبوداو. خينونه اند تماس اند دوند لپ جاے نست، دون یه گونه بنڌي لوقبن در تماس ڦيبت يا تماس انجهه ڦبت.
- تماس انجيقداوا.
  - تماس اند ڦداوا.
- تماشا Tamosho.** وينتاو. چيبيتاو. نيرداو ات چيبيتاو.
- *. چيبيتاو ات تماشا چيداو اند فرق یست. تماشا لپ ده طبيعت ارد لوقبن. نه لوقبن فيلم تماشا چيداو، يا تلوiziون تماشا چيداو. ات لوقبن په کوه سفهنم تماشا، يا تر باغ سهوم تماشا. تر دريا لهقمن تماشا ڦد.
  - تماشا چيداو - گچ تيڙد تماشا چيد.
  - تماشا ستاو - قستين انجيقد تماشا ستاو.
  - تماشا ڦداو - قستين انجيقد تماشايم ڦد، لپ خش مهش ارد یت.
- تماشاگھر Tamoshogar.** ( ) آدم ادے تماسا خه کښت.
- بازے گھر بازے کښت، تماشاگھر تماشا.
- تماشا ره Tamoshora.** (ستاوبن). هرجيز تماشا چيد ارد خه ڦد.
- يارخ جزيره تماشا ره جاے.

چارک اند پهم ستوربوزت تسمه و مے ترمید ات یے گه پوستن غلاف ہے و م تسمه چست ڈد. هر غلاف درون خابین دسته چاقو ڈد. یے لھف اند چاقو جائے تے تیغ ار غلاف ڈد.

تنبل Tanbal. (ستاوین). بیکارہ. ناقابل. آدم کار ورد خہ نہ فارت.

- فلوٹ دوند تنبل جنگن اس خوئے کش نہ لوقد.
- قدیم اند چدوم پاتباہ ٹوڈج هر چھے تنبل یاڑد تروئے دربار خرج خیرت.
- تنبلن دے لپ دے سہوبن پاتباہ رمید یاسبن وېٹ تر ییو اس و مے باغن.
- سال نیکیست باع اس تنبل فوریز سود.

پاتباہ حیرون رېڈج چیر کشت. و مے وزیر لوچ حضرت سلطون عالم اجازہ ذہذ یم نوکر فهمت چھے اس دنبٹ اند راستے تنبل. پاتباہ پسنج دے خرهنگ فهمم؟

وزیر لود: اجازہ ذہذ رمیم باع پدنبن.

پاتباہ خو خیز ذست انگبنت ربود خو شند تیر خوبے چرت ڈاد خو لودے: گھپ نی. سہو هر رہنگ مصلحت خہ فھہ و مے تے کن.

وزیر رماد باغین یاخ ڈاد. ولونگہ تیر دے ڈاد. یاخ قریب ات قریب دے پے تنبلن پاڈ یت. چوښتن شج ته ٹھوبن زبد-زبد سوت. هرچھے تر هرجاے زبد ات ییو تروئے یے گه لود ڈارد: کو مو پاڈن ارد مس انجھٹ خووم درخت بیر مو یاس مه ٹھوم.

وزیر یت تر دربار لودے: حضرت سلطون وېٹ درون اند ییو دوند تنبل ٹوڈج.

یاخ پے و مے پاڈن اند مس خہ فریپت خوبے نہ کتینت.

تنبور Tanbur. (نوم). زغموم. موسیقی زغموم.

تنبور ییو اس زیل دار زغمومبین رباب جناو ڈارگن غله قوپہ ات اس رباب اند و م دسته دراز دے.

تن پوبن **Tanpux**. (نوم). پوبناک. هرچیز تنه چُست خہ کبنت.

تُند Tund. (ستاوین). ٹُمح. خیش. خربمبيج.

- مورچ تند.
- یے خل خلک روشت مورچین یست اس تند دے ترزف ڈئداون نہ بھفن.

1.- نیچ گورخ. 2.- نای. 3.- کروپنک . 4.- بین. 5.- جگھر. 6.- خیچک (ستون فقرات). 7.- حرؤم مغخ. 8.- غربن . 9.- ووبنچ. 10.- مقعد. 11.- گندھ. (فضلہ). 12.- دراز درمون. 13.- قیچ (دؤر). 14.- زارد. 15.- رف. 16.- ڈندونبین. (امریکایی تمساح اند 80 ڈندون، 40 از تیرات 40 اس تگاف).

تمسخر Tamaskhur. (بنجیسک). ریشخند. شینتاو.

تملق Tamaluq. (بنجیسک). نهرم زف. خو عزیز چیداو.

- تملق ات چاپلوسی ته آدم بلند نه کنبن ات بے قدر ته کنبن.

تموس Tamus. (ستاوین). گھرم. کش کش خیر. تابستون.

- تموس زمہذ اس گرم وارقد تف پے پیچ ذبد. خیر آسمون اند گرنسیم جناو اس روشنی تر تئے گھبیج. پرنده بین اند وېٹ غئٹ پیت خو تپنبن چورچ فرهج خواس ڈیربن بیر اند فیل-فیل تر تو چسبن.

تمیز Tamiz. (ستاوین). نوم). فرق چیداو. ڈوچیز اس یک دگر جدا جیداو. سرئوداو.

- نیک اس بد تمیز چید.
- دوند تمیز کد مس کبنت پے کوکد نه رفت (نه رافت).
- بے تمیز Bi-tamiz . آدم ادے بی چیزٹ خہ نہ فهمت. اباته. کلپتہ. اہپؤک.
- بے تمیز نیک اس بد تمیز نا چیداو.
- دوند ارد بے تمیز، خیز اس چھپ تمیز نکبنت .

تونne Tonne. (نوم). {فرانسوی}. وزن بیوهک. یے تن برابر 1000 کیلو.

تناور Tanowar. (ستاوین). غھفخ. گلہ.

- تناور درخت.
- جنگھل اند سر تناور درخت چنار.

تنبؤn Tanbun. (نوم). پاڈجومه. پاچومہ.

- کرته ات تنبؤن - غیچ ات شوالک (شلوار).

*. تنبؤن خبینوئ زف اند نو کلیمہ. خبینون اندبن ینک ارد لود پاڈجومه ات چارک ارد شوالک. چارک اند تابستون رغخه ین شوالک ڈد ات زمستون قتمہ ین. رغخه تنک کلیم ات قتمہ غھفخ. کت اث غیچ (کرته) گه ین پنوید و مے تیر نے ڈذ کلتچہ.

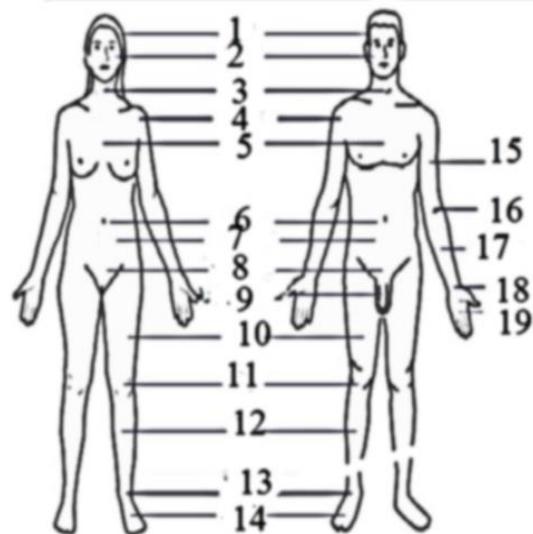
		- دوند تنک هر رهنگ ات پیاز پوست.
		- سئدیچ / سئدج دوند تنک تف پس و م اث نیجیست.
		تنکچه Tanukcha. (نوم). تنک تخته سپن دشدن / دشیدن وے قتیر بوبن کنبن.
		تنکچه ين - هرچیز اس تنکچه اند خه مازبن.
		تنکچه ين دفع، دشید، چلک، کچک. خبیثبت.
		تنگه Tangà (نوم). پول. قدیم پول. زایرا قدیم اندبن اس هر سپن پول تنگه لود. یا تنگه غزنوین پول بیوهک (واحد) فذج، مهش ارد دوند معلوم نست. دوند فهمم لودبن سلطون محمود، فردوسے ره شاهنومه جهت شست هزار ناصره تنگه ذاد.
		تنگه Tangà. (نوم). سرخلک سپن پول. / وزن واحد.
		- تریاک فروپن وزن بیوهک. یه تنگه برابرے یه شاھه زید شانزده پوله.
		- خفار تنگه برابر یه تول. / یه تول خفار تنگه.
		تنه Tanà . (نوم). آدم قهد اس پاذ تا پے کهل.
		- آدم تنه.
		- درخت تنه.
		- حیوون تنه.
		- کوه تنه.
		- مو، تو، وے، مهش ... تنه.

آدم تنہ درون موادین:

%	نبؤن	عنصر
65	O	اکسیجن
18.5	C	کاربن
9.5	H	هایدروجن
3.2	N	نایتروژن
1.5	Ca	کلسیم

-	-	تند / تو اند. Tund / Tu and . ضمیر ملکی دوم شخص. ذیونم شخص اند وے کاچار دفیست.
-	-	یه کتاب وم میز تے خه یه تو اند.
-	-	وزاسکه فهمم یم قلم تو اند؟
-	-	تندآب Tundob . (نوم). تبآف. هرجافه بیخ تبز خه تبزد.
-	-	تندخوی Tundkhuy . (ستاوین). بدقه. خیبن بے خ.
-	-	فلوون اس خو تندخوی یے چ قنه نه فهرذد زندگ چید.
-	-	روپحک ارد وم پوست بلا ات تندخوی ارد وے مجاز.
-	-	تندر Tundur . (اسم). آتبنک. ذو ابر پی یک دگر اند ذین گرست صدا اس ویف اند خه نیستبد.
-	-	تندر دے ست لودبن کمپیر خو لهقبن تخ ذید. پے آسمون یے کمپیر وم قهر دے سفید خو لهقبن دے تخ ذات تندر ته سود.
-	-	دم باور اند، دم ویپش اس میٹرای- زرتشته باور اند بیخ برئزد. کمپیر ید اناهیتا/ ناهید بارون، ابرات دریابین خذا ے.
-	-	تندرست Tanderust . (ستاوین). آدم یا حیوون بیمار یا لاغر خه نه فید.
-	-	دس تندرست لو خو چترچاز بنیج.
-	-	تندرست آدم ژیر مس خه خیرت هزم کبنت.
-	-	دوس بیمار ڈد شج نوم خذا ے تندرست.
-	-	تندهج Tundaj . (ستاوین). کله پا ے.
-	-	پوند تندهج ، یه مهمیز ات ذات خو راست هرچید.
-	-	تندهجگ Tundajge . (نوم). کله پا یگ.
-	-	اس وے تندهجگ ات ذات نیجید یا ذد ته یه گُرخ باغ. باغ پھلے فه یے سفیل.
-	-	اس وے ات ذات نیجید دگه ته خو پوند ٹریے.
-	-	تنک Tanuk (ستاوین). نازک. پھن.
-	-	تنک گرذه.
-	-	تنک تخته.

فسفور	P	1.0
پتاشیم	K	0.4
گیگورد (سلفر)	S	0.3
سودیم	Na	0.2
کلورین.	Cl	0.2
مگنیزیم	Mg	0.1

- کهل / کیل. 2.- پیچ. 3.- نای. 4.- سیقد / سیقدین. 5.- سینه. 6.- ناف. 7.- قیچ.
 8.- ینک شرمگا. 9.- نیپس 10.- ببنتون. 11.- زؤن. 12.- قاق لینگ. 13.- شُرچک. 14.- پاذ (پُبنت پا). 15.- بازو. 16.- وبنچرن. 17.- قاق ستخون. 18.- بند دست. 19.- بند.

تو Tu. (نومچک. ضمیر). دوم شخص ییوج.

حسینے حسنیار

- تونوم چھے؟

- وز تو اس مكتب اث فھمم.

توتیا Tootyo. (نوم). جست اکساید ZnO. سفید پودر بنخ اند نا حل سھویج. قدیم
 اند بن خیم دھرڈ وی قتیر خوب چود. یے گه نوم دے اند نیل توتیا.
توتم Totem. (نوم). ایمئون ات باور چیداو حیوون ارد یا درخت ارد. درخت یا حیوون
 پرستین چیداو.

توتم پرستین چیداو ییو اس سرقديمه دينبن ات باوريں. قدیم اند هر قوم ات قبیکه اند
 وے توتم / بت ڦد. هر تهن خوبت پرستین چود.

توبرکلوز Tberkuluz. (نوم). لاتین Tuberculosis. سل بے ماري. پذفڅخک بے ماري
 قریب تمؤم دنیا ره یست پرا وختین ییو از آدم زینیج بے ماريین ڦد. سل باکتری اند وم
 نوم مايكوباكتریا توبرکلوزیس Mycobacterium tuberculosis. سل لپ دے بنینین
 تیر وره کښت ات ییلهف وخت ته دگر جائے پن مس ویرؤن کښت.

توب Toop. (نوم). پُت. یست سریبنن پُت ات قدیم اند بن پذورچ قتیر پُت انخوقد
 دذبن بازے چود. / سلاح. / کاله ته مس توب لوڻن.
توب Toop. (نوم). سلاح. ذئد اسباب. دراز غلوښت نیچه مغوند سپن وے درون یېت،
 اس تگاف پے وے ییگه غله یک بق سپن چست و تیر یے تھسک هر وم درون ته یاخ
 ذهبن.

ار غلوښت نیچه ته ربین گلوله، ار دیکچک ته لپ کنبن خن دارے ذد ته پلتنه پذبنن یاخ
 ته ذئد ار خن دارے یو ته درو ٿد سود گلوله ره ته تفح ٿيرت ذد ته وے پس وے
 غلوښت سپنث (میل) زبنت. (قدیمه توب).

توب کلتک بازے Toop kaltak boze. (نوم). ییو اس خیونون بازيں. ییو ته تلکندين
 پُت پتود ات یے گه کلتک قتیر ذيد.
تود Tooth. (نوم). میوه ات درخت. درخت ات میوه اند ڦرث یے نوم.

0.62 ملی گرؤم.	B3
36.4 ملی گرؤم.	C ویتامین
0.87 ملی گرؤم.	E ویتامین
1.85 ملی گرؤم.	Fe سپن
18 ملی گرؤم.	Mg مگنیزیم
38 ملی گرؤم.	P فاسفر

توذزار Toothzor. (نوم). باع. جاے فنه توذ یم ارد خه ڦد. خینون خوبت بشهد توذزار. اگه بشهنڌ حساب خه سود، خونون اند قریب ذیس رهنج توذ پیدا سود. هر توذ اند وم رهنج ات وم مزه، ات وم نوم. یه لهٽ توذبن اندين وېٺ نوم اس وېٺ رهنج اند زابنج، یه لهٽ اند اس وېٺ مزه اند ات یه لهٽ تیرگه ٻن مس نئذج. - بے دونه - سفید بے ذونچ توذ. بے دونه لپ دے پهخت راشت مس سود. - تئردوذ - توذ وم رهنج مس تئ. وم ته تاقه ذوقبن ات تاقه قاق کنبن، توذ تئ مه کیست. تئردوذ اند لپ لک مبوخ ات به مزه پښت، ات باع اند وم قداو هر رهنج پینچ درون ان سیهک. - چھر دوذ - مس دوند لپ نست. یيو ات ذیون مس پیدا خه سود وم میخ جهبن وم لهک چورچ. - ذیپنبرے دوذ. ذیپنبرے توذ مس چھردوذ جناو ات دوس ریزگ دے. - سفیدتوذ - سفید توذ. یه مس قریب بی دونه جناو. - شهفن دوذ- شهفن توذ. شلفهٽک مردوذک. - ڦوردوذ - ڦورتوذ. قریب چھردوذ جناو ات دوس ریزگ دے. - کلا دوذ - کلا توذ. ڳله غله بوق توذ. - مظفری - سر به مزه ات شیره دار توذ. - مهربوذ - مهربوذ. وم شهفن دوذ جناو شلپهٽک دونچ دار توذ.

توذک Toothak. (نوم). درخت. څلک توذ درخت. نوده. نو نهال. بنکینځ. اس بنکینځ نئے اندیشن.

لاتین نوم : Morus. قندن میوه. خینون اند اس دگه میوه دار درختبن توذ لپ دے. مو ارد دسگه دھیست توذ خینون بومی درخت ، اس یی جاے گه فیجن نست.

خینون اند اس ذیس رهنج مس لپ دے توذ پیدا سؤد. خینون توذبنین اس یک دگر تیر پیوند ذاذجن.

تا توذ پیوند نه ذهڏین وم ته میوه نه سود. اگه خه سؤد مس دوند به مزه نست. دی افین ته نا پیوند توذ لوڻبن خس توذ یا مير دوذک. نا پیوند توذ اند یه میوه دے شلفهٽک اث وم ته شهفن توذ مس لوڻن. هر چدوم اس ناپیوند درخت بھر خه نه انجهٽن وهڏن نيردوذ (نيرتوذ).

خینون سپر توذے خب اث شاهدی ذيد ادي خینون اند اس قدیمث پيله کاري لپ ترپرا فوڏج. پيله چخیج اند وم خرچنيردوذ پھرک. پيله چخیج ته نا پیوند توذ پھرک دوند خيرت. دی جهت خینون ارد کھم جاے ادے یم ارد میوه دار درخت سود ات نيردوذ مه ڦد. نيردوذ قریب فک جاے یست.

ڊېڙ گھپن شج ڊېڙ جاے ته لهکهم ات چسهم ادے توذ (میوه) درون فک چيز یست.

100 گرؤم توذ درون:

شيمه (انرژي).	180 کيلو كلوري
قند	8 گرؤم
پروتين	1.45 گرؤم.
ویتامینن % :	0.029 ملی گرؤم
ویتامین B1	0.0101 ملی گرؤم.
B2	

تؤنک / تانک Tunk/ Tonk. (نوم). ماشین. ذئد ماشین. ماشین توب ات خن و م تیر ات تایر جا ے رنخیلبن و م اند. دے جهت ته و م چایندار (رنخیلدار) مس لوقبن.

تور - Toor. (نوم). کورئ کورئخک. کورئ کورئخک کاله. / ماھی انجهفیج جال.

تورات - Tawrot. (نوم). کتاب. یہود کتاب. یہود مقدس کتاب اس موسا پیغمبر ریذجن.

تورے - Ture. (ستاوبن). سرکبن. رؤم نه سُذجن. وحشی. بے بوئے. پُبنته ے. شورک.

تُورے - Toore. (ستاوبن). ناسایشن. تر رخیست. الاس آدم بے زار. حیوون یا پرندہ تر پرگنه زندگ ہے کبنت. (وحشی).

تُورے زریغ.

تول - Tool. (نوم). پیماک. پیماک چیداو.

- مردم هرجیز خریت خہ کنبن پرا ته وے تول کنبن.

- بے تول اٹ ته یے چھے یے چیز نہ زئز.

تول - Tool. ( ). مال ات ستور اند وے تول وخت. وخت ادے تر منیج مال یا فژنج نیر بیت خہ کنبن.

تولک - Toolak. (نوم). پرندہ پوم خہ رزد. تابستون پرندہ یبن اند ویٹ کینہ پوم رزد ات وے جا ے تیر نو پوم نسبتبدز.

توبنہ - Tuxà. (نوم). خرچ. خرچ ادی تر پوند ذیبن خوقتے زیزبن. بنبونیج خرج.

توبنہ دون - Tuxadun. (نوم). کلوار یا خلتہ توبنہ اروے رجبن.

توغ - Tugh. (نوم). بېرق. قدیم اند هر آستؤن اند وی توغ ڈد. هر آستؤن اندبن وی شیخین ڈد. شیخ کار وی آستؤن گرگوبنے زیداو ڈد. شیخ سال اند بی پیذ و م توغ زیواست دذبن ملک ارد و م نیرد. هر قشلاق اندبن دی توغ قتیر یت مردم جهم سُت توغبن زیارت چود. هر زیارتگهر باید بی چیز هر توغ چراغدؤن رج زد. شیخ بی دستمال اس توغ دستمالبن پرایاث چخ چوج دذبن ذو تار هرچید دھکچود لودبن یو تبزک. تبرک هر بیمار سرہ دارے. هر قشلاق اند دی توغ بنهب رید تر هرجی چیدبن دی و م وید دذبن و م تر زدون لهکچود ، و م تر پرایین جوندار خون چود (گُبنتبن).

توغم - Tooghm. (نوم). کبنت ذونج. ذونج ادے زمهذرد ویدبن.

- غارچ دوغم (توغم)

پیازدوغم. -
پینج دوغم. -
مورچ دوغم. -

*. ناسایشن آدم تع مس متل اند لوقبن "مورچ دوغم".
تف - Taf. (نوم). کشنه. گرم.

یہ لہف چدبن زمستون اند مس دوند گھرم ادے خہ دبڈے تف پے پیخ ذبد.

تُف - Tuf. (نوم). شہف. غبف درون بېخ. تف یا شہف اند وے فایدہ چیز؟

شہف اند لپ فایدہ یہ لہف اس ویٹ فایدہ یبن مہذ:

خوراک غبف درون شلفھریخک کبنت. خوراک شلفھریخک خہ سوڈ آسونث اباپسج سوڈ. شہف کمک کبنت زف ات غبف ارد فک وخت خیست ٹیبن. اگر زف ات نای فاق خه سهوبن بنچھفبن. شہف کمک کبنت آدم خوراک مزہ فہمت. شہف ph کنترول کبنت غبف درون تبزاب بلند مه سوڈ. غبف درون تبزاب بلند خہ سوڈ ذندوبن ویرؤں سهوبن. شہف درون اند یے انزایم وے نوم لیزویزم یو غبف نہ کھبنت بوی انجفست.

شہف درون :

994 گروم / لیتر	-	بېخ
6.4 – 1.4 گروم / لیتر	-	پرئین
6.0 – 0.9 گروم / لیتر	-	موسین
0.50 – 0.02 گروم / لیتر	-	کلسیترول
0.3 – 0.1 گروم / لیتر	-	گلوكوز
0.3 – 0.01 گروم / لیتر	-	امونیم
	-	نمکن:
	-	سوڈیم نمک
	-	کلسیم نمک
	-	مگنیزیم نمک
	-	کلورایدبن
	-	ہایدروکاربنیت.

تومور Tumor. (نوم). انگلیسی Tumor. ورم. غیررک.
 - غیرر مس خب اث یے تومور.

تونکر Tunkar. (نوم). انگلیسی. ماشین بسخ ات تیل و م قته کریپشن.
 - بسخ تونکر.
 - تیل تونکر.
 - سبوقد تونکر.

تونل Tunnel. (نوم). انگلیسی Tunnel. دهليخ. زمهذ بیرین دهليخ.
 - مپترو تونل.
 - کان (معدن) تونل.

توفره / تفره Tuvrà. (نوم). گلیمن یا پلسغیچن خلته وابن ات چوشچ وے کنبن لپ خودذ ذهذبن ولاع پے کھل از یم ارد خیرت.
 * . ست تفره اند چیداو. (متل). ید لپ قدیمه متل. نهلہ اسکندر فارس نے وره چود، دارای زید ات فارس ست تفره اند چود.

تهب / تھبک Tàb / tàbak. (نوم). بیمارے ادے تنه کش سود، کھل دھرذ کبنت.

تهب ات لرخه Tàb at laghdza. (نوم). بیمارے. بیمارے ادے آدم خه انجیقد دے پید تھب کبنت ات یے پید لرخه.

تهنتاو Taàntow. (چیچ). ویفتاو، برزین چید.
 - تار تهنتاو.
 - تار تھنک تھنت.
 * . متل:
 آدم لپ تیر ات تگاف یا ترود ات ترم خه سود، لوقبن: تار تھنت. چیز دوند تار تھنت.
 دس تار تھنت.

تهک Taàk. (نوم). قیل تیبین کنبن حلقة دذ زمهذ فه تھنبن وذیج انجهفین.
 سربهند یا ٹھین کنبن حلقة یے نول پے ستن یا تر دیوال چست کنبن، دذ وبدن شیگ مهک ارد ات ژاو ڈوئین.

تهنه Tanah. (نوم). آدم اند وے گندھ گ وے پیخ ارد قیوداو.

تفسون Tafsoon. (ستاوین). یی چیز خیر ذید خو کش خه سؤد. یی چیز اند وے خه اندیزد. تف مغوند.
تفبن Tafax (نوم). نفس. دهم. اس غېف خه نېبتېزد. حیوان یا آدم غئف تف.
 - تفبن نېبتیداو. (چیچ)
 - تفبن زوبستاو. (چیچ)
 - تفبن نه نېبتېزد.

تفخ Tafts. (ستاوین). گھرم. کش. لپ گھرم.
 - دس گھرم آدم ارد تفخ ٹیرت.

تفخ بر تفخ Tafts-bartafts. (نوم). اس دست یک دگر. یکه دگه جهت. هم چښه. (رقابت).

توف / دوف Tuf / Duf. (نوم). غوغ. بلوا، بنورا بنور.

توفؤن Tufun. (نوم). خروبن. جووبن ات خروبن. / دریا خه اندیزد. / بنوخ.

نوح توفون Nuh-tufun. (نوم). دینے مقدس کتابین اس تورات، انجیل تا قران یېچ ادے نوح بیغومب وخت اند دنیا توفون سست.

توگ / تگ Tug / Tug. (نوم). ه. رگرۇنتاو، رخھەنوتاوا.
 ژاو ذیود نے کخا یے کلتک خو پھلے اند لهکبنت، شیگ نے خونسک تر بستون یاد ات بیو ته واسته یت وے نسک ارد ذید. واسته واسته شیگ آموخت سود دے قریب نه یاذد.

تولد Tawalud. (بنجیسک). قیداو، زئداو. یی چیز اس یے گه چیز اند پیذا ستاو. تر دنیا پیاو.

- ... 1990 اند تولد سوچ. وے تولد سال 1990 میلادے.
 - اگه شچ 20 ساله خه ٹې تو سال تولد 2000 میلادے.

تؤمن Tawun. (نوم). طاقت. زور. ۋەھىذداو.
 - فلوخ اند وے تؤمن اس فارج اند مس لپ دے.

تؤمنا Tawuno. (نوم). باي. / فەردىيچ.

- فردوسى ته لوقد، نهلہ: تۈونا يېكوا دے يو دونا خه.

تەنگ زارد Taàngzorth (ستاوبن). چس زارد تەنگ.	-
زارد تەنگ آدم اند ژدیشک جەت مس و ے زارد تەنگ سود.	-
تەنگ خیم Tagndzim (ستاوبن). خلیک خیم / خیم. آدم یا حیوؤون وی خیم خلک خە ۋە.	-
تېبىنتاو Textow (چىچ). يې چىز بىرین چيداوا. يې چىز خىلە چىداوا. پەمى ذىد.	-
تېبىنچىخەر. آدم ادە و ے كار ڈارگ تېبىنتى خە ۋە.	-
تېبىنتاورد. يې چىز تېبىنتاو دركار خە ۋە.	-
بۈن تېبىنتاو.	-
كەل تېبىنتاو.	-
ڈارگ تېبىنتاو.	-
تئر Tier (ستاوبن). تارك. هرجىز و ى رەنگ نىڭ نىڭ جناو خە ۋە.	-
تئرات سفید.	-
تئر رەنگ.	-
تئر پۇباڭ.	-
* . تئر نىمد تە سفېد نە سود. (متل).	
تئرづ تەر زەر Tierzev (ستاوبن). زۇغگەر. آدم مردم زۇغ خە كېبتىت. آدم ادە اس خىزاي مردم ارد گندىخە طلهپت.	-
تىيار Tavor (نوم). آماده. / نە رېد. يې چىز خە نە رىست. دگە نىست.	-
مەش كار نار ارد تىيار سەت.	-
مكتب مس تىيار، اس بىسومنە اند رخصىتە.	-
تىيىداو Tizhdow (چىچ). زويىستاوا.	-
تېپ Tiep (نوم). پېر. پېنده اندوم و ى قىتىر روازد. پېنده روپىنتاو اندوم.	-
پېنده تېپ.	-
طيارە / جاز تېپ.	-
تېيج Tipch (نوم). گەھېشچ. تېپچىك.	-
... شت-شت تېزد لوم توار خە دە، نەلە مو پاذا تېيج.	-

بىو اس يې گە تەنەنە ذىد، نەلە: توپىت مكتب شلاق قىتە تىار چود.	-
دىك اس ديك تەنەنە ذىد توپىند فوپىچ تېر.	-
تەنەنە بىك Tanah brak. ( ) تەنەنە ذىداو اند بىند نە يتابو. يك دگە تەنەنە ذىد.	-
بىو اس يې تەنەنە ذاد. نەلە تو مىر. توپىت مس تر آدمىن سەت. ترگور تو وينم. پە ئىر تو ذىن. يې تر خوچس توپىت چىز جناو. اگە يىنك نىست يې پىزد تەخ ئە مېز خوارم خوچس. اس دە تو مەھرگ بى. تو و ى خولاس اند چار مس بغير تر آدمىن حساب بى... .	-
تەھز Taàzh (بنجىسىك). زۆزىد. يې چىز اس يې جا بى اند تر پەھلە چيداوا.	-
تىيىداو - پېنىھ ژير اس كىشار اند وېنلىرىچ قىتە تىزاداوا.	-
تەلکە Tahlakà (ستاوبن). بىناج. آفت. مېنكل.	-
آدم ذىد تەلکە اند پاذا اس ذىست فرق نە سود.	-
تەھمت Tuhamat (نوم). بدگىمانى. عىيپ دار چىد.	-
مەش ھمسايە اند كارگە نىست ات مردم مال ستور خفت ات يېپىست ئا تر يە گە پىزدەيد.	-
تەھمن Tahamtan (ستاوبن). پەھلۇن. كەتە جىسد. رسىتم لقب.	-
تەھمىنە Tahmina (نوم). سەمنگۇن پاتىباھ رزىن، رسىتم رىن ات سەھراب نەنەن ات بىززو موم.	-
تەھمېش Tamiv (نوم). جا بى. قىشلاق. سەرچىشمە قەرييە اند يې قىشلاق.	-
تەنگ Tahng (ستاوبن). بىك . جا بى يە به زور نۈجىسىن. ۋېرىك يَا پۇباڭ كېباذ خە نىست.	-
تەنگ كچە.	-
تەنگ غېچ.	-
تەنگ پۇند.	-
تەنگ كۈرە.	-
تەنگ ونير.	-
تەنگ وسپوند.	-

تېز تیداو. (چىيچ)	-
تېز ۋىداو. (چىيچ).	-
تېز خىداو. (چىيچ)	-
تېز ڦېپتاو (چىيچ).	-
تېز Tez . (ستاوبن). بىچندىج. هر چىز اند وم نؤل يا رؤى بىچندىج ات ٥ق ذهندىج خە	فەد.
تېز تارىش.	-
تېز جاقۇ.	-
تېز ذېرىف.	-
تېز اره.	-
تېز شىڭكە.	-
تېز خارج.	-
تېز وىن Tiezwux . (ستاوبن). بە وىن. وېبىيار. آدم وە وىن جەھلەت خە فراپت.	
تېزپاڏ Tiezpoth . (ستاوبن). جەھل داڙىج. آدم لپ جەھل خە ئازىد يَا تېز پۇند تېزد.	
تېز غور Tiezghoogh . (ستاوبن) . تېز بىنىج. تېز خە بىنىت.	
تېزخىم Tiezdzym . (ستاوبن). تېزونىج. تېزىت ونچ.	
تېزما Tiezhmoe . (نوم). قىشلاق. جامى. سرچىشمە قرىيە اند قىسلاق نوم.	
تەغ Tigh . (نوم). تېز روئى كاچار وم قتىير بۇن ات كەھل تېبىن.	
- تېغ دستە.	
- تېغ روئى.	

قد دارگەن دستە تېغ وەن خېنۇن اند مىزد. دارگەن دستە يېن لود خېنۇن تېغ. سېن دستە تېغىن لود انگريزى تېغ.
دراز وخت انگريزى تېغ ڦاد خېنۇن تېغ جامى نە انجوڦد. تېغك پىدا ست ھەم خېنۇن تېغ ات ھەم انگريزى تېغىن فرث اث بېد.

- تېپچەن . Tipchen . گەھبىچەن.
- تېپچ Tépch (بنجىسىك).
- تېپچەن Tépchen .
- تېپتاو Téptow (چىيچ).
- تېپچەك Tépchak
- تېپچەن اس ۋەروپەچەن لپ دى دەھرەذ كېبت.
تىر Tir . (نوم). دراز بىرگە دازارگ وە نۇل ئە تېز سېن ، ذىپىد اند وە هدف ئە حوالە كېنن. قىدىم پاڭ.
- تېرات كەمون.
- قىدىم اندىن ڏەدىن اند تىر رىبود ار خە كەمونك توچىك ڏەدىن وە زىل تىۋەد خو دە يېتن چود يە تىر وە شىست اند هەرجىز ئە خە ڏاد كورئىچ چود. هە حىيون ئە دە دە انگىخت نتىق گە يە نە تېۋە.
تىر Tir . (نوم). بلند. اس فەك پرا.
- پە تىر.
- اس تىر.
- تىر چىيد.
- تىر باغ.
- تىركوچە.
تىرما Tirmo . (نوم). سال فصل. يە فصل سال . تىرما مىستېن مىزان، عقرب ات قوس.
تىرنىنچ Tirninq . (ستاوبن). سرتىر.
- تىرنىنچ درخت.
- يو تىرنىنچ چارك مو باب.
تىركەبىن Tirkàx . (نوم). تىر دۆئىز. / قلعە يە سىنگەرد كورئىچ كېنن پاڭ يەم فە ويذىن.
- قىدىم قلعە اند وم دىيالېن ئە خوند جامى ارد تىركەبىن.
تېز Tiez . (ستاوبن). جەھل. چابك. چالاک.
- تېز ياتاو (چىيچ)

امیر تیمور داد نوم امیر تراغاے خون. امیر تیمور 1336 میلادے اند کش نوم جاے نرینج ازبکستون اند تر دینا یئچ. تیمور معنے جفتانے زف تیر سپن (آهن). تیمور اند زبا اس چنگیزخون سرگؤله امپراتورے ڦاں دهلي هندوستون تا روسیه تا بھیرهه مدیترونه.

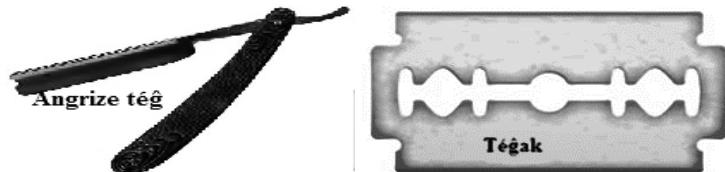
تیمور 1370 میلادے اند بر تھخت نوست. تیمور تا 1362 میلادے دوند نومدار نه ڦد. 1362 اندے خوارزم کاشت ات تهم وے نوم نبنتوید. زبا اس خوارزم کاشتاو چ پیچه یو تیمور مه فهمت.

تیمور 1378 میلادے خوارسون مس کاشت. 1382 میلادے اند هرات مس تیمور مذست ذاد. تیمور هرات مس کاشت ات هندوستون وے زارذ نے غلچ ربد. پیچه گردیت تر هندوستون 1397 میلادے اند وے مس خو پیچ ارد مالت، دھله مس شت شت کاشت.

یه گه جا وے زارذ نے غلچ ربد یو عثمونه تورکیه. سلطون بايزيد تورک یه وخت پے وے بدراخ ات ٻے زاخ تهنه وے ذاد. بايزيد تهنه مدور وے دل اند ڦد. تیمور، بايزيد

جواب اند چنگیزخون نیباس خولود، زایرا وے داد یيو اس چنگیزخون نیرهه یبن فذج. 1404 میلادے ٻے سال پرا اس خو میداو تورکیه نے وره چود، سلطون بايزيد عثمونیه مس انجوفد په ینځبله چود خوت سمرقندے ڦود. بايزيد تر سمرقند نه فریپت ات پوند ارد اس گرم پیاذهه پوند تیت مود.

تیمور تر سمرقند خو پايتخت فریپت ات 1405 میلادے اند مود. تیمور قهبر تر سمرقند، دوس از ریگستان ذر دے، گور امیر نوم جاے اند غل مس یست، ازبک غل مس یست، ازبکن ارد آستون جناو مقدس.

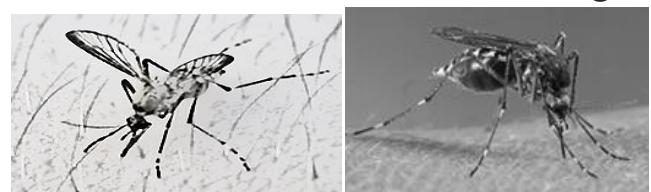

تیغال Echinops (نوم). چس سین ڙھش. تیفوس Typhus (نوم). ٻے ماري. یيو اس پذفخک ٻے ماري. وے نبئون تھب تا 40 - 41 درجه بلند سفینت.

تیقد / تیقدک Tivd / Tivdak (نوم). لاتین نوم Culicidae. خونخهريج حشره و مخرج خون. تیقد آدم ات حيوون ات پرندہ خون سپافت ات زندگ کښت. تیقد ته تابستون پيذا سؤد ات تیماه سبه ته ٺا ٻے ست. مردم ته لوڻهن تیقد ته چېريديع قتيير پيذا سؤد ات خاو قتيير ته ٻے ست.

وم خون سپيفت ٻي طرف ات وم نيش خريمتاو ڳه طرف. وم نيش جا دس خرفخت وے خريدخک زارذ مس بُق کښت. تیقد خوزريښتاو قتيير فهرذيد ٻے ماري اس ٻي آدم تر ڳه ٻيست.

تیقد تنه ته تا غله ستاو ارد خفار پيذ بدھل سؤد. تمرخ ← لاروا (Larva) ← شفيري (Pupa) ← تیقد.

تيم Tem. (نوم). قشلاق. اس خرهغ تگاڻدے کرؤنج به راست قشلاق. تيم Tem. بازر. سرای. غله بازار.

تيم Timur.

تيمور لنگ يا اميرتيمور.

ٿ

ش

فارسیه ات خینوئن پینخم حرف. فارسیه اند ته (ث)، س ات ص جناو تلفظ کنین. خینوئن دم تلفظ عربے جنا (Th). يا ٿا هر رهنگ ات ثانی، مثلث.

-	ٿپست ڀيرد - خدارج لپ ٿيز - ٿيز خه ڀيرد.
-	دس ته سگرت تاڙڻ ٿپست کښت.
ٿداو. (چېچ/ فعل).	ياخ زنبتاو. ياخ تر ڀيز خه ڏٻد. کش ستاو. ولونگه چبداو.
-	ٿد. Thud. - (بنجیسک/ مصدر) { نير } ڏارگ ٿد. ڇارک خو ڏست ٿد. خو ڏسته ڏاد تر پربنه ٿير وئے ڏست ٿد ڏاد پلخچ.
-	ٿئ. Thad. - (بنجیسک/ مصدر) { ستريغ }. كتاب ٿئ. يه کخا ۾ گرڏهه پے کخار ڙديمت وم خدهر انگشت ٿئ.
-	ٿنج h. Thuthj. (بنجیسک/ مصدر). يم گرڏهه ٿنج.
-	ٿنجن Thuthjen. (ستاوين). ٿنجن گرڏهه خيداو ارد نست. ٿنجن باغ ښع ڏئداو ٿواب. (متل).
-	ٿداو ارد Tedow ard. (نوم). يه چيز ٿداو افین خه ڦد. هرچيز ٿداو خه بافت. هرچيز ياخ ڏئد ارد خه. ٿداوارد ڙيز. ٿداوارد ڏارگ.
ٿيپتاو. Thiptow. (چېچ/ فعل).	فلونه فک ٿير ٿيچ. (متل).
-	يه ڙاو وئے بون (ڀارچ) فک ٿيپت.
*.	ٿيپتاو نه ذكتاو ات نه خيداو.
ٿيچ Thipts. (نيم. ستاوين). سبک. هرچيز دربشت خه نه ڦد. ٿيپشك مس لوڻين.	ٿيچ ٿيپشك ڙنج.
-	ٿيپشك ڀارچ.

ٿاو Thow. (نوم). قدیم اند دوند لپ بیمار ٿه ٿا دوندگه دار ڦد. هر بیمار ره ٿي وابن یا ڻيوهه یا ٿي ڻيوهه اند وئے گوبنت، پست وئے روغن يا وئے ستخون دار ڦد. ٿاو نه وابن ات نه ڻيوهه، نه پست، نه گوبنت ات نه ستخون. ٿاو ته ڏاغ ڏئداو. کمپرین اند دسگه باور ڦاد ٿاو فک چيز ارد دار ٿي. کخا ۽ اند زريات نه سٽ وم اردين مس ٿاو ڙند. ٿاو اند اس وم نهف وم زيون لپ ڏد ڦد. ٿاو خوب اٿ چيز؟

پخته ڀين چود پلته ڏذبن وم ڏاد ار ڙيزد روغن، ڀڪو ڏهرڙ خه چود ڏذبن یم تير ربوود خو ڦذبن. ڀڪو ڏهرڙين جا ٿي روشت سٽ خو درو ٿد سٽ. لپ ڏد ٿي وخت ٿاو اند وم جا ٺو نوست.

هر رهنگ اٿ ٿاوبن ڙند، ات ڀيو اس ويف ٻنوينچن ٿاو ڦد. ٻنوينچن ٿلاتين ٽئپت ڏاذبن روغن اند خوته تيربن ڦند. تا ٿي ڏد ات وم روغن قاق سٽ آدم مس څوند ڀيڻ مود ات ڙنده سٽ. بیمار وئے خو ڏهرڙ ڦنوبت اٿه څوند وخت گه وم ٿاو ڏهرڙ اند پهگد.

ثبت Thobeti. { عربے } ثابت سذجن.

ٿان. Thoni. { عربے }. ڏيونم. دوم.

ثبت Thabt. { عربے }. تر قلم ڻيچن. انجوچ سٽاو. تر قلم ڦيداو. نقشچ سذج.

ٿپست Thapast. ( ). فرجه نه ڏيد. نه ورافخت. قرار نه کښت.

- ٿپست ڏبد - ڙنج يك سكر ڏبد هچت نه ورافخت. بارون ته شرسٽ ڏبد ات ڙنج ٿپست.

- یو مالیم ثیک بناگردن بشهدن وے گھپ نه فهمبن.
- ثیک تی خو وئچ، خو ثیک ثیک گھپ ذید.
- **دو ثیک نقطے**

دو ثیک ذین پے یک دگر اند، اس یک دگر ثیک نه فهمبن. یيو لوقد: ٿلوما لیک ڦlad.
یے گه وے جواب اند لوقد: وهليک بر ٿلوم ڦlad.

ثیر **Thir**. (نوم). ڙيز ڻؤد خو ست خه گھرڏد.
ثیرگئونخ **Thirgùxts**. (نوم). بسخ ار کش ثير تس سؤد ثيرڊؤخنه خه انديزد. / زمهڏ
بېرین بسخ ار گھچ فراپت خو گھچ وئرڻ خه ذبد. (آتشفسان).

ثيرات ست **Thir as set**. یي چيز خه ببست.
ثېئوداو **Thiewdow**. (چڀيج/ فعل). یي چيز خه ذيوبن. یي چيز ارياخ خه پتو بن.
ثېئوداو

ذاړگ ڙيز يا

- **ثیپچک ست - لپ نهرم.**
نکست Thakast. ( ). نا ے نهمب خه نه رست. نا ے قاق خه سود لوڻبن ٿکست
کښت. اس گرم ات تبینه گه مو نامه نکست کښت.

- **ٿُمچ Thumch**. (نوم). ناسايښه. یے تاب. آرا.
- **ٿُمچ نيستاو Thumch nistroew**. . . . یے تائچ اند آشے فرت ات دوس وے
ٿمچ نوست.

ٿون **Thoon**. (نوم). قشلاق نوم. دريف پهله اند قشلاق.
ٿون - ٿون **Thoon-thoon**. ( ). ٿُخ ٿُغك.
نهن تر خو پچ لوقد: تو نهن تو کھل خيرت. اس ہے خنورے ات خو غيچ ڦا خو تير ٿون
ٿون خه چورچ.

ثيک **Thik**. (نوم . ستاوين). کند زف. آدم زف گھپ ذبد تير بهند خه سؤد. آدم زف تر
نوئ گھپ خه ذيد.

ج

جاسوس. Josoos. (ستاوېن). خبرکښک. مخبر.

پرا سالپنین اس جاسوس مخبر لود، شچ ته جاسوس لوټن. جاسوس ات مخبر اند یه معنا. آدم اد یه اند و یه سر خبر سود خود ڈے گه دولت ارد نشيست یا نقلے کښت.

جاغر. Joghur. (نوم). خیت دونک. پرنده خیت دونک.

جال Jol. (نوم). تور.

- ولیبال باز یه جال.

جالے. Jole. (نوم). تور. تورک. کورخ-کورخهک.

جام Jom. (نوم). جاګه.

- طلابن جام.

- بنیښه ین جام.

جاماسب. Jomoseb. (نوم) به خنور ات فهمچاز چارک نهله زرتشت دوماد ات گشتاسپ وزیر فذج.

جمشید. Jamshid. (نوم). بیواس پیښداد یه پاتشاین، تهمورث پخ. شاه نومه اند یه جمشید هفتتصد سال پاتشاین چورج. نوروز مس زایرا جمشید رجه نئذج.

جام جم. Jome-Jam. (نوم).

زایرا (زا یه را) (گویا) جمشید اند یه جوم فخ ار و م خه چوبنج فک چیز یه دولت اند وینچ. وینچ چهه ته کند یه چیر کښت.

جام Jom. (نوم). وربزجن نا بنچښت بنیښه. تاق ات دفه بنیښه. یه وذئد ار یه وذئد ته یه جوم لوټن.

جامه Jomà. (نوم). پوبساک.

خایم فارسیه ات خینون ژف حرف. ج ابجد قته ارهه (3).

جابر Jober. {عرب} (نوم . ستاوېن). ظالم. جبرګهر.

جابر Jober . (نوم) {عرب}. مردینه نوم .

- محمدجابر. جابرشاه.

جاث Joth. (نوم). پرا تابستون گرد ات غبار بر زمهذ خه ذبد. تابستون غبار. * خینون اند ته لوټن جاث ید کوچین رمه ست ات دخ. رمه په بشیوه سفینت و ست بر فلک انديزد خو یاذد ار خینون.

**. جاث اند نهله ستور لپ سقڅه خه خیرت ورم کښت خو بنچافت.

جادو Jodu. (نوم) افسونګهر. چپ نویس. هر تهن چپ نویس خه کښت. یست مردم مذینه دسگه باور یه زایرا یستبن یه لهف ملاین وهذ چپ نویس کښن. ینک پس چارک اث ویدن، چار اس ین سرئون. ټهړذین آدم بیمارجیداو، فنه دسگه ګهپن ارد باور مردم اند.

- جادوګهر- یه کو آدم اد یه خه نفشت.

- جادو سوذج / جادو سخ - چارک یا ینک جادوین خه چورج.

جاز Joz. (نوم). طیاره.

خینون اندېن ییوم پېذ جاز 1929 ميلاد یه اند وینت. جاز اس دوشنبه یت تر خرهغ ناست ات مردم آسمون ټه تاماشا چود.

سرپرا جاز خه یت لوډن دریف کهل اند نېټاید خو ونځ اث تر خرهغ ناست.

- جان ذهداو - نجات ذئداو. زندگ ذئداو.
- جان سپارتاو - میداو.
- جاندار - آدم، حیوون، پرندہ، کرم ات کنھب (حشرہ) اند هرجیز اند گه جون خه ڤد.
- جان کھبن - جون زهزیج. فربسته ادے وے کار جون زئبتاو. عزائیل.
- جانبین Jonaxin. (نوم). یے چھے یے چھے جا یے تیر نیشت دذ وے کاربن تر پرا خه پیست. خلیفه مس خب اث جانبین معنے ذید.
- جانور Jonwar. (نوم). جوندار. هرجیز ادے خب اث خو خواهین قتر خه وخت. جونور ته لپ دے حیوون ارد لوقن.
- جانش Jox. (نوم). خخ. کینه پوبناک. جانبن ات جهبنن ته مس لوقبن.
- جاگه Jogà. (نوم). فریک.
- جائے / جا Jo / Joy. (نوم). یے نقطه ادے وینچ خه سؤد. فزیک نقطه ادے آدم یا حیوون یا یے گه زندہ جوں یم اند زندگی خه کبنت.
- جا یے نبین / جانبین.
- بے جا یے - جا یے خه نه ڤد. سیل یت چدپنے چود ویرون شج مردم بے جا یے.
- بے جا یے سذجن. (نیر).
- بے جا یے سخن. (ستربع).
- جا یے ات جولای. زمچ ات باغ، مال ات ملک.
- جبار Jabor. (ستاوین). (عربی). ستمگر. ظالم.
- جبار Jabor. (نوم) بیو اس اللہ نومبن.
- جربئیل Jabraiel. (نوم). {عربے}. خذا یے بندہ. خذا یے خزمت گھر. ات دینے کتابین اند خذا یے ارد قریب فربسته. وح پیغمبرین ارد اس خذا یے خیز فیرت.
- جبه خونه Jaba-khuna. (مرکب نوم). جا یے خن ات تیر ات کمون یم اند جا یے ذہنبن.
- جبه دار Jabador. (مرکب نوم). جبه خونه کتنک. هر چھے اند جبه خونه وے مذست خه ڤد.

- جامه دار Jomador. (نوم). آدم وے کار پوبناک چیبستاو خه ڤد.
- جامگ Jomagi. (نوم). پوبناک پول.
- بنہین وخت اند رجه ڤد اس مردمین پول زابست وے نوم جامگ ڤد. جامگ پول قتیرین سپاھی پوبناک خوارد زابست.
- جامی - جوم Jome. (نوم). عبد الرحمن جوم شاعرات عارف 817 ام هجرے زاذج سؤذج. جوم ذو غله علم ات دانش مرکز (هرات ات سمرقند) اند درس بنیج. جوم خو زمون اند نومدار استادین ارد شاکردے چوچ. زبا اس لپ اث سفرین فا یا ذه رات اند جا یے انجیڈ. میرزا بایقرا دربار اند لپ حرمت فربد، اس فک لپ دے انیرعلى شیرنواچ، سلطون بایقرا وزیر جوم ره لپ حرمت ات مهربون نہیون ذید.
- جوم 898 ام هجرے سال اند اس دنیا تیزد.
- جوم مس دگه آزاد فکرین جناو سنه ات شیعه ذئد ات وحد ات یک دگه پیغ پربنداو مسقره کبنت. اس مسقره مس دوسکه تر پرادے تیزد:
- ای مبغچه ی دھر بدھ جام میم
کامد زنزاع سنه و شیعه قیم
پرسند که جامیا چه مذهب داری؟
صدشکر که سگ سنه و خر شیعه نیم.
- جومه Jooma. (نوم). چس جامه.
- جان Jon. (نوم). آدم ات حیوون درون یے قوت وینچ نه سؤد ات زندگی ٻے وے.
- بے جان - زندہ نست. مورجن. هرجیز خه نه وخت.
  - جان به سیر - جان پکھل. هرجرد زندگی خه نه فارت. هرجھی اس زندگی سیر خه ڤد.
  - جان باز - آدم خو جان دریغ خه نه کبنت. سرباز.
  - جاندار - زندہ. هرجیز خه وخت.
  - جان به سر. (مرکب ستاوین). جان ات بسر. جون پے کھل.
  - جان به سریست خو پے فک اث تخت.
- حسینے حسنیار

جدا ته سھوے	جدایت سَت	جدایت	ستریخ		
جدا سُت	جدا سُت	جدا	نیر		
جدا ته سُؤد	جدا سَت	جدا	ستریخ		
جدا ته سھوہم	جدایم سَت	جدایم	نیر		
			ستریخ		
جدا ته سھوبت	جدایپت سَت	جدایپت	نیر		
			ستریخ		
جدا ته سھوبن	جدایبن سَت	جدایبن	نیر		
			ستریخ		

جده. (نوم). بیواس مردم خرافاتے باوریین.

* خینون اند تابستون دے بارون ذلد دذبن لود جده بین چورج. مردم اند یے کینه باور ڦد، تابستون دے بارون ڏاد ید روپنون مردم گناه. روپنون اند وېف باگنن ات زمخن دریالاھف ڦه، خیر څه کښت دریا بشخ انديزد وېف ميوهه ات کښت ات کار ذپ بشخ پے بیرون. دے چهت ادے بشخ مه انديزد ڏذ ته مرذه کھل اس قهه اند زذبن وے نے ته نقشې دریا زيمبه اند بشخ پے بیرون گئور ڏذ ته کښت ابر خو ڏبد ته بارون. تاوے کيل نه زوئذبن بارون قرار نه کښت.

جذر. (نوم). ويپش. بن. حساب اند عدد ادے وم ، وم قتيirth ضرب ذهذبن. مثال : $3 \times 9 = 9$. اند وم جذر. $3 \times 2 = 6$ ضرب = 6. اند وم جذر. 2.

جرگه. (نوم). لپ اث مردم یے جاے اند جهم خه سھوبن. جرگه خینون زف اند لپ قدیمه کلیمه ید نویچن نست.

جت Jat. (نوم . ستاوین). قول. شيطون. چالاک.

- جتگرے - شيطون. چالاک.

جد Jad. (نوم) . روحانی کلیمه. معجزه. کرامات.

- پیر جد.

- جد پیر.

* جدپير / پير جد یيو اس قسمبن ڦد. مردم خو پير جد تير قسم خود. مردم دروغ قسم نه خود. باور ڦد مردم اند دروغ لوفداو ات دروغ قسم خيداو لپ غله زيون فرئيت.

هم دروغ لوفد هم خو پير جد تير قسم خيد ذو گناه حساب سٽ.

جدا Jedo. (بنجیسک). سروذجن. ذرا س یکدگر. سرئوداو.

- جدا چيداو - سرئوداو. - وهذبن جدا سٽ ارد نه ڦد ات آخرین وېف مس جدا چود.

- جدا ڦداو - اس یک دگر ذر. - وهذ اس یک دگر جدا زندگ کنبن.

جدا چورج / جدا چورجن - هر چه اند وے جدا چورج.

جدا ستاو - ڦرادهه هر خوند تفاق ڦين یے میث نی یے گه ته جدا سھوبن. مهذبن مس خب تفاق ڦد یے یک دگر ٻن بشخ نه برابست، نر اردين جدا ودا سٽ. شچ یک دگر سايه ٿئے پاٹ وبدبن. مال دنيا ڦراد ڦراد قته دبمن کښت.

جدا ستاو.

شچ	نړیجذجن	خه یا زد	
نیر	جادام / جدھيوم	جدایم سَت	جدا ته سھوہم
ستریخ			
نیر	جدایت سُت	جدایت	جدا ته سھوے

- بوجریب- بوجریب اند وېف ساق گُت ات يې ووررهک يې سئخ قته وھفېن يکه سئخه مس لوقين.
- پئخ جریب - پئخ جریب دراز زونیخ پنیوداو ته وېف ار درون انج تا ذین دذ ته پئخ پنھبن. پئخ جریب ته ذو وورر ات خفار سئخ قته وھفېن. خفار سئھک.
- انگریزے جریب - نیلونن جریب.

جزا. Jazzo. (بنجیسک). {عرب}. مزد. هر چې هر کار يا بشەند یا گىنده خە چورچ و مزد ته زئزد.

جزر Hazer. (بنجیسک). نیستاو. خەقەداو. پەھست ستاو. بحر بئخ خەقەداو ات پەھست ستاو. بحر اند جزر يىست ات مد. جزر ات مەپىست ات خير جازىه قوت قتىر بىدا سود. بحر بئخ ته يې بىھب ات مىث اند ذو پىز اندىزدات ذو پىز ته نىشت. هرجىروم ذو جزرات ذو مدت اند اس خار ساعت دوس دے وخت.

جۇزدك Juzdak. (نوم). كنهب (حشره). لاتين نوم : Cicadoidea تىپدار كىھب باغىن ارد درختىن تىر زىنگ كىبىت. جىزدك اند وم خوراڭ درختىن پەرك. خو تىپىن جنبىنت يك دگر ارد سىيود ات "جزجزجز" صدا كىبىت، دە اپېن وم نوم ڈاذاج جىزدك. وم نوم يىن اس وم پەھرىن صدا اند زابىچ.

تا رۇيىخىن 3000 رەنگ جىزدك فەمەج، ات يىلەھ اس وېقىن غل نا معلوم. خىنۇن اند ذو رەنگ جىزدك بىيواس وېف اند وم صدا جىزدك جناو اتە وم خاصىيت اس جىزدك لپ ات فرق، وم تىنە گىيگورد سئخ جناو دراز وم پەھرىن تر پەھلە ئاج، قاق سئىخىن تىر نىشت ات خو پەھرى تە بىپ-بىپ جنبىنت. زەھگىن ارد يە لپ يې لەھ اس ومين نىلە، راشت ات چەپىن مس يىست. زايرا قدىم اندىن دم سئخ نېنىك لوقچ.

* خىنۇن تارىخ اند مس يىست ادە بىنە عبدالعزىزخون وخت اند لې خىن مایخ سەت. دىذن مەرمە خەرەغ اقسقال بىاذ اند جىرگە چود ادە چىر كىن مایخ پوند انجەھېن. دىذن فك خودىست سېنىت سەھوين پە غارون بالا اس بىدەپىن امير گۈدمەدار نوقۇن زىزبىن. جرنىگ Jerang. (نوم). سېن صدا. ذو سېن يك دگرە سئوبىن صدا اس وېف اند خە نىبىتىزد.

- جرنىگىست - بلند صد. فلوۇن مەرمە مۇزىنە وروۋچ خو گەپ ذىد، وە صدا جرنىگىست كىبىت. ساز لوۋچىچ صدا دوند تازە ادە جرنىگىست كىبىت.

- جرنىگە-جرنگ - صدا.

جرە Jarra. ( ). جەھلە. چابك. تېز.

- جرە سوار - تاقە سوار. چابك سوار. سوارادە وە ولاغ جەھلە خە تىزد.
- جرە ولاغ - چابك ات تېز پاڭ ولاغ.

جرە Jeray. (نوم). سەت. روشت سەت اس وە اند كخار ات فريىك مازىن.

- جرە يىن - هر چىز اس جرە خە ۋە. پۈنیخ، كزە، بىگ، كشچك، غدارە ات كخار.

جرە جوند Jray-jund. (نوم). جرە جاي. جاي از يە اند جرە چەپىن. جاي جرە از يە اند بىرم كىن. **جرىدە Jarida.** (نوم). يادنومە. روزنومە. هفتە نومە. يادگارنومە.

جريمە Jarima. (ستاوېن). {عرب}. يې چە گناھ كىبىت دز وە گناھ اند پول اس وە خە زئىن.

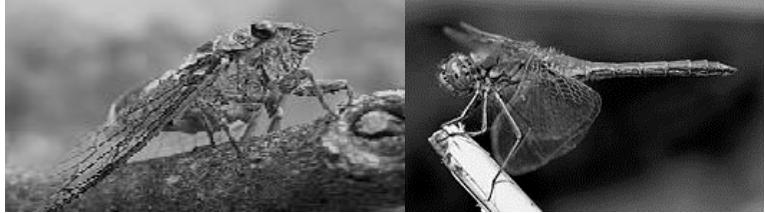
- جريمە چىداو... . جريمە چود.
- جريمە ستاو - . . . سەت.

جرىب Jerib. (نوم). بىشق. پاڭ پۇشاڭ. وئردىن يا پەدوخن پاڭ پۇشاڭ.

- خىنۇن جرىب - يې كو وورىن جرىب ادە بىشق يىن مس لود.

خىنۇن جرىب يىست پئخ جرىب ات بو جرىب.

- 2 دشید نبنتید. خوند میت ته زبا اس خدیر هیوم مردم ے باع اند یا ے دشید تیر هر تهن خو پئچن خرج قته جهم سهوبن. دشید نبنتید لپ قریب تر سیزده بدر تر ایرون.
- 3 بنیج زوئست - بنیج زوئست مس بیو اس دهقون هیومبن. دهقونبن زمستون خو بنیج تردوشن ادے بھار ارد لهکن به قوت ڈات بشنهد چپریخ کبنت، به قوت اٹ سپار تاژد، زمهد وریبنت. فہمین ته چپریخ وخت یت، سهوبن ته خلیفه خیز ساعت ات زمون ته پیچن، هر ساعت دے نپک ڈد دذ ته وم میت اند ات وم ساعت اند خو بنیج زوئذن.
- ایل همساے هرجند بنیج مس خه نه ڈد، ے زمخ اند ته جهم سهوبن بنجن بن ته ویف تر پیچ زوئذن. بیو آدم اند کلوار اند ذو شوک توغم وے تر دهم، بنیج کتھل ات یاذد ته. بنجین ته پے بیغ فیسبن ناو ذیس والج ته ویف ھی کنپن دگه ته ویف خنک وریمبن ات مردم ته ھل تاکته جهم سهوبن کاچے فربن. بنیج زوئست خوراک کاچے. دگه ته اس وم یے گه میت اند بنیج خنک چید شروع سود.
- 4 آستون نبنتیت - آستون نبنتید بیو اس کخاے هیومبن. خرینون لپ آستون قریب هر قشلاق اند یے آستون یست اگه ے چھے وے فهمت یا نی، یو چھے فذج ات اس که وے ژیرپنن یے چھرف نست.
- ات یے لھف آستونبن اند ته زایرا ویف زات ات بود مس فہمین، وہذن بن ٹا به مرتبه دے. بیو اس ویف لپ خبی نوم دارپن ات مردم ارد عزیز پنجه شاه مردون، سخی شاھ مردون ته مس لوپن. سال اند یے تاف ته کخاے بن اس اس اری خفار قریه بھار اند وے باع اند جهم سهوبن خدا ے ته کنبن ات جشن ته خوارد کنبن.
- آستون نبنتید اند خرینون اند دراز تاریخ، ے چے به یاذ نست ید اس خه وخت اند شروع سنج ات چیز ارد ید کخاے بن هیوم.
- معلوم سود ادے ید اناھیتا رہ نزرات قربوڑ ات زارگ چیداو ڈد.

ازود ائج سئخ نبینک ات ازبدائج جزدک.

جزیه Jaziya. (نوم). {عرب}. پاره. مسلمون بن اس نا مسلمون پاره زاست ادے تو مہش زمهد اند زندگ کن. هر نا مسلمون اس خو دین نه گھبنت هر سالے مسلمون حکومت ارد پاره ڈاد. وے پول یا مال یے نامسلمون خه سپارت ویبن لود جزیه. جزیه سپارتاو خب اٹ یے خوارے ات خفت قته ڈد. جزیه زئریج یت تر جزیه ذہذیج خیز خو دذ بیو اس زبا وے پس گیل ڈاد خو لود ے : " جزیه دھک نامسلمون ". جزیه دھکیج اند حق نه ڈد یو کھل چیود. وے کیل سوزنیں کبنت ات خو جزیه پولے سپارت. **جشن Jashn.** (نوم . ستاوین). خشے. سور. هیوم. هر مردم اند، هر مملکت اند یستبن ویف جشنبن ات هیومبن. یستبن یے لھف اس جشنبن ات هیومبن ادے وہذن خیلک اس دولتبن اند بیوٹ.

- خدیر هیوم - نوروز جشن ید اس ویف هیومبن ادے لپ دے اس ذیس دولت دنیا تیر دے جشن انهجفن.

- میلادے سال نو - مس بیو اس سر غله جشنبن ادے قریب نیمی اس دنیا دم روز اند کار نه کنبن جشن کنبن.

* خرینون فرهنگ اندبن قدیم اند لپ اٹ جشنبن ات هیومبن ڈد. واسته واسته ین بیو ات بیو درو بید، مردم اس ویف درو رنیبنت، یے لھف ارد ویف نومبن مس بیگونه نمایبن.

یے لھف اس خرینون رنوپنچن جشنبن:

-1 خدیر هیوم - نوروز. سال نو.

وے یث ته ڦدیرم سئخ ٿوين خير تير ربین لوقُن: "اے خير وز تو دهم کش کنم ات تو مو دهم کش کن".

11- خيرچzon - چله تيار ست قته ته يادد خيرچzon. خيرچzon ته بهت هيومن مس لوقُن دوند جهت ادے هيومن اند ته بهت پيچبن.

جُبُن Jux. (نوم). کينه پوشاك.

جُبُن Jux. (نوم). روشنون زف تير بالبن. يا مالجن منج بوسٽك. هر چيز بالبن جناو وے تير نه ٿه نئن.

جعفر صادق (ع).

اموم جعفر صادق ابن محمد ابن على ابن حسین ابن على (ع)، اسماعيلي پينخم اموم 702 ام ميلادے سال مدینه اند تر دنيا يتج.

اموم صادق 13 دسامبر 765 ميلادے مدینه اند اس دنيا توبيج. لوقُن منصور دوانچه عباسی خلifie رمادے اموم اردبن زهر ڏاد، ييكو زهر اس اموم (ع) شهيد چود.

جعفر Jaafar. (شاعر).

جعفر اند وے داد نوم شاه تيمور، پاريشنيف اند به دنيا يتج. جعفر یے ذيس ات اوام عصر مدینه اند زندگ چورج. معلوم نست جعفر چدوم سال به دنيا يتج، دوند معلوم ادے تا 1852 ميلادے زنده ڦوڙج. يد مس اس ذو بهند شعر اند وے اند معلوم ادے خاصه قشلاق اندير یے تهخ نه ڦشچن ات تاريخ 1270 و م بير اند. 1270 هجرے قمرے ته سود 1852 ميلادے.

شاعر جعفر اند یے شعر ديوون رنج و م کاپ نسخه ار (انسٽيٽوت آثار خط) تاجيڪتون اکادم علوم یست.

جعفر ديوون اند 219 غزل، 49 رباعي ات یه تاريخ ات ذو مخمس تا مهش زمونيچ رنج.

جعفر اند و مزار مس تا شج (خاصه) اند یست.

ذو رباع:

در عشق تو، اي پري، جگر ميسوزد

- 5- ايل سفينت - يد مس خوارد یه هيومن. وم ميثن دے پے ايل فريپت وم یه گه ميٺ ته پتاز گھل ٿه جهم سهوبن پخته (پئچن به نوع خذا ٿه) ته خهربن، دعا ته کنبن، چوپون ٿه خوارد انجهفبن. چوپون ارد ته ممس فک دعا کنبن.
- ايل سفينت خرج تهم لپ دے بهت ات بنوقد شو.
- 6- ذئف وئبنت - پس خاو تيار ست اث یه گه دهقون هيومن يو ذئف وئبنت.
- دے معنے خاو تيار ست ذئف وئبنت.
- 7- خرمن روپون - حاج تيار ستاو. يد مس یه گه هيومن ڦد.
- 8- ايل خمبينت - ايل خمبينت يد کخا ٿه هيومن. دوم ميٺ ته کخا ٿي هر تهن خوايلچه زهن وينتاو سود. هر کخا ۽ اند ديك بچه اند پئچن ڪلا و م کھل ٿه په خوايلچه زهن خيز سلوم. ازم ته فا خوچه تر خو چيد ايلاڪ ، بيگ ات چا ٻيگ ات ڪٻنچڪ فهربن.
- 9- وشتين جنبون ات انبار تپون ڏو هيومن ذبن دوند نومدار نه ڦد، ات هر رهنگ ڦد مردمبن خو ڇدين اند هيومن ڏيف خوارد چود.
- وشتين جنبون - وابنبن دے جهم چود وشتين ڀين دے ڏاد ڏدبن وم فڳه هيومن چود. یه چيز چهروفونج ین پئخت ايل همساي گه ین جهم ست خو تيار.
- تنبار تپون مس دسگه هيومن. كښت ته ینبن کنبن ته وے هر ڙيقي شپ تپ ته وے کنبن ڏذ ته کنبن هيومن.
- 10- خير پچار - خير پچار يا چله. يد مس ڀيواس لپ قديمه پرا اس اسلوم هيومن. يد هيومن ته سود برابر كريسمس قتيir. كريسمس عيسى مسيح تولد ات چله مهر / ميٺرا به دنيا يتاو ميٺ. چله سال اند سر دراز بنهبه. دم بنهبه اند ميٺره پيڏا سوڻج یعن روبننا گه. يد بنهبه (چله) خب اث نښونه اس وے وخت ادے زمونه فک تارپكتون خه ڦنج ات خير دے نښتنيز زمونه رخ سود لوڊن ميٺ تر دنيا یت. دم ميٺ اند ته بنوقدن اماچ پيچبن. سهرهه ک دے خير ٿئي تيڙد ار روخ ڏبد ات اس و م بنوقد اماچک ته ورد مس مالبن. پس

			شخص	
جغبٽ ته	جغدبٽ	جغبٽ	م2 شخص	
جغبن ته	جغدبٽ	جغبن	م3 شخص	

جغّک Jaghzak. (نوم). چرڅي یا دنبه ريزه کښن دیک اند دوند ستئپي روغن نېټي زد ات سريغچهک دوند رست. یه کوسريغچهک خه وئے ته لوڻن جغّک.
 - جغّک کلېشخک. Jaghzak-keixtsak. پينجن خمير درون جغّک کښن خو په کخارگرذه جناو پيچن.
 - جغّک قماچ. Jaghzak-kamoch. خمير درون جغّک کښن گربم (ثير) درون کخار اند پيچن.

جُغْ. (نوم). تورے ړيو داج، حروم گوشت پرنده. پهم بیخ، ژئق خیم ات پهډ پا ذات چهخت نول پرنده، ذو طرف و م کهل تیر خلق-خلق پومېن هر رهنگ ات ذو غور. جغْ میثن ویرونه ین ارد بشفخت، بشهب دے ست تر پوند ته ذید ړيو چيد جهت.

جغرافیه / ځغرافیا / Jughrofiya/ Jughrofiyo. (نوم). اس فرانسوئے Geography اند زابنچن. جغرافیه علم ادے زمهدات هرجیز زمهدا ته اس کوه تا دریا، بحر تا خینکه تا دولبن ات پېذاګرے ته نقله کښت.

جفت. Juft. (نوم). ذیون. مُغْ.
 - یه جفت جریب.
 - یه جفت پئخ.
 - یه جفت بشیج.
 - ذو جفت ملهخت.

جفت ستاو. Juft-setow. (مصدر). نير ات ستربخ یکجا ستاو بخ / زريات څيد مقصد قته.

جق Jaq. (نوم). کد صدا. کد اس قهر خو صدا خه زوپندا.

از آه و الم اشک به سر میسوزد
 سودای تو در نهاد پروانه رسد
 بی خود بر شمع بال و پر میسوزد.
 (جعفر)

در خوبی و دلبری بت من نگری
 یک نادره ی لطیف و گلبرگ تری
 شیرن سخن و شکر لبو پسته دهان
 خوش منظرو خوش خرام در جلوه گری.
 (جعفر).

جغه Jagha. (نوم). پرنده. لاتین نوم : Ardea کلؤخ تنه پرنده 80 تا 100 سانچی و م قهد بلنده. دراز مهک ات بلند پا ذگوبه نښین پرنده. جغه فناوجن پرنده، یه جاے اند خه نیشت خو پا ذکه سینت خو نه روښتاو فارت ات نه پېوند تید. خو پا ذ سینت بشخ درون پهله اند ورافخت.
 جغه اند وم خوارک ماھي، بشربیج ات چخیرجن. جغه تابستون جیف په خینون یاذ ات تیرماجیف څا تېزد. اس میف سالپن جغه روښون جنګلهلن ارد ګه پیدا سؤد.
جغ Jagh. (بنجیسک). صدا. وهغداو. بلند وهغداو. بلند صدا. صدا زوستاو.
 جغداو (چبیج / فعل).

	شج	نوجیذجن	خه یا ذد	
جمتم	جمتم	جمتم	جمتم	م1 شخص
جغه	جغه	جغه	جغه	م2 شخص
جغد	جغد	جغد	جغد	م3 شخص
جغهم	جغهم	جغهم	جغهم	م1

جلال الدن غل نوجوون ڦد وئے تهت روپيون بنهنه گے ڙبود وئے مذست ادے ناگن حکومت دارے ات مردم قته کار چيداو ته دوس اس خوکبنت.
چاردار کخاے کاته بازے کبنت. تير ارد بنه فهمتے جلال الدين نه گوبنت ات نه ماي.
سنه خوندي خه چود، هر چيز اس وئے ذست خه یت چودے ادے ناگ بيدے ته سؤ، يو یيكو حسن پاريئنه. تير ارد خو داد قته دبسمه شروع چود.
جلال الدين روپيون لهک چود خو سُت قلعه خم ڦه بخارا. اس بخارا اند یت تر فيض آباد تر امير بدخبئون دربار.
امير محمد شاه یے زيا اس مير بهادرخون قرلق ميداو فيض آباد تهخت ٿي ٿا نوست.
امير بهادرخون بنه ونجي نئجن ڦد. امير محمد شاه مدور دئے چرت اند ڦد ادے خه وخت چدوم ميث خو قصور اس خينون بنه زئند.
جلال الدين خون یتاو تر فيض آباد مير محمد شاه اميد گل ارد بارون سُت. تير ارد 1793
تابستون جلال الدين خون فيض آباد لپنکر قته خؤ تهت تير ات خو خلق تير وره چود.
بنه ونجي خون مردم ڏئڻ چيد نه لهک چود.
جلال الدين، مير محمد شاه قته روم باع تير پياذه سُت. جلال الدين قرار ات مير محمد شاه ته امر ات نه کبنت. هر چيز خرينه اند خه ڦد اس نخت تارخت تا مال ات ستور ڦڪ رماد ڦوڊن، تهلبن ڏاد، قفاربن چود. مير رماد ويزيٽن چود خو يادِن فيض آباد.
فيض آباد لپنکر مردم تو ذات ميوه ڀين نه خوم لهک چود ات نه پېچج، مردم کشت ات کاربن خو ولاغين قته خترت، هرچيز ويٺ تر ذست ڏاد ولچه ڀين چود خو تايدين ات جلال الدين سُت بنه.
جلال الدين ذو ديسيس ات ووقد سال خينون اند بنه چود. جلال الدين اند نوم ڦد ات سنه بدخبئون مير ڦد. بدخبئون مير غارون گه ميس اس جلال الدين خون پرجوڦد چودے خوکبنت گه.
جلال الدين دوره اند ڦد ادے کنيزے ات غلوچه ار خينون رجه سُت. بدخبئون مير آدم نفر دئے یت ار خينون ڏڌے غهچه بجهه ات غبده بجهه ولچک چود خو يادے. مردم

جقتاو Jaqtow. (چيچ). کد صدا. / گندھ آم ارد مس لوڻبن.
کد جقت.
کد جناو جقت.
گد / ڪد جقت.
کد ات کد جقبن.
خُب جقت مات دئے سُت دڏ ته کبنت قرار.
سگه جق. لپٹ کدين خه جقبن.
اس جقتاو سير نه سؤد.

چگون Jegun. (نوم). چهخت ڏارگ. دراز چهخت ڏارگ گئوي وئے قتي بازين. هرجيز چهخت گه ته مس جگون لوڻبن.
چگهر Jegaar. (نوم). لاتين نوم : Jecur, Jecor, Hepar آدم ات حيوون درون اند یه غله غررك (غده) و م ته لوڻبن جگهر. جگهر ته چيز کار کبنت?
چگهر اند وئے اساسے کار غرڻ خون چهغخ (فيلتر) چيداو. غرڻ ات زهردارخون جگهر درون جهم سود، دڏ ته جگهر وئے کبنت تازهه ات وئے زهر ٻي ضرر کبنت.
چگهردار Jegaar-dor. (نوم. ستاويبن). به جگهر. به بناج.
چگهرگونبه Jegaar-guxa. (مرکب نوم). جگهر بُنڀت. جگهرکندے. مقصد اس جگهرگونبه ید زريات.
جل Jel. (نوم). مرکهپ ات ولاغ پوبنڪ.
چلاب Jelob. ( ). درون نيداو. قيج دهرڙ کبنت درون روون خه سود.
جلاد Jalod. (نوم). آدم زينچ. آدم کبن. آدم ادے وئے کار حکومت اند آدم زيد.
جلال الدين خون Jalol-ul dinkhon. ( ).
بنه جلال الدين خون خينون بنه اس 1793 تا 1820 ميلادي. بنه جلال الدين، نوم بنه ونجي پچ. بنه ونجي هم بشهنڌ مهربون، زارههون بنه ڦد، هم بشهنڌ زور به قوت ات به تدبير سرلينکر. بنه وئے خُو بزرگوارے قته لپ خواهين چود ادے وئے پچ خؤ داد ات باپن جناو ڦد، وئے پوند تير تيزد ادے وهڏبن خه تايد.

جمعه. Jumah. (نوم) {عربی}. هفته اند آخرونوم مبئث. آدینه.

جمله. Jumla. (نوم). {عربی}. فک. فک اث. هرخوند. فک چیز. هرخوند خه.

*. یے بار خطا جمله خطا. (متل).

جمله. Jumla. (نوم). زف اند گھپ ادے وے اند مسند ات مسندالیه ڦد.

جمهورے يا جمهوریت. Jamhuri/Jamhuriyat. (نوم). {عربی}. یے رهنگ اس حکومت ادے پاتباھ جامے تیر یے نفر اس مردم اس خو مذینه سینبن یو وېش تیر حکومت کښت، وے ته لوڻن جمهور رئیس، دے معنے مردم کتنک.

امریکا اند یے آدم هرخوند بشہند ات خزمتگهر خه ڦد، نه فہرذید اس ذو پیڈ بین دے رئیس جمهور سود.

یے لهف دولتبن اند یے پیڈ دے نوست دگه ته تباداوے ارد نه فارت. یے لهف رئیس جمهورین پاتباھ اس وېش بیدے. با میرت حافظ اسد ات حیدر علی اف ات اسلوم کریمif جناو، يا مگم مردم به زور وے تر پھلے کنین، صدام حسين، عمر قذاافت ات عسکر آفایف (قرغيزستان) مغوند.

جن Jen. (نوم). {عربی}. یے گروه اس خیالے چیزین لوڻن وېش جسم اس بے ڏد یاخ اند. جن اس عربے سوگن اند ار مهش پتاڻے ادیات دېجن.

جنازه. Janoza. (نوم). {عربی}. آدم مرذه. گندیسک. نرُوند تیر مرذه.

جناؤ Jenow. (نوم). مغوند. مانند مس لوڻن.

مهش جناو - بیوم شخص لپ.

تو جناو - ذیونم شخص بیوج.

وے جناو (نیر) - ارهیوم شخص بیوج.

وم جناو (ستربچ) - ارهیوم شخص بیوج وېش جناو - ارهیوم شخص لپ.

مم جناو (ستربچ) حاضر شخص.

میف جناو -

مے جناو (نیر) حاضر شخص.

میف جاو -

جنایت. Jenoyat. (بنجیسک). گناه. گندگ.

جنباٽو Junbtow. (.). وختاو، جُنبن.

- نه جنبت - نه وخت. رخ نه لوڦد.

قادمه پوبن ات مرکھب دار دے وینت خو زریاتبن جامے چود لوبن : ولچک یت. دسگه ڦد ذو ذیس ات ووڻد سال جلال الدین خون بنھي.

جلب Jalab. (نوم . ستاوین). بدکاره کھامے. چاردار کھامے غېنده دارامے خه کښت.

جل جل Jal-jal. (ستاوین) پلسٽ. هرچیز اند روښنایے ات پلهنک رهنگ خه ڦد. جل بلي مس دے معنائے.

جهلد Jaàld. (نوم) . تبز. چابک. چالاک.

- جهله اث.
- جهله دے ستاو.
- جهله اث یتاو.
- جهله اث فریپتاو.

جلو Jelaw. (نوم). لجوم.

جلودار Jelaw-dor. لجوم انجهفیج. قدیم اند پاتباھ دے سوارست یے گه آدم وے لجوم انجوقد وے یے لود جلودار.

جلوگیر Jelaw-gir. (نوم). مردینه نوینچ قنه تر بیونچ بشاذ خه یاڏد. جلوگیر ته نوینچ قنه یاڏد وے ارد ته پای تهخخ ڏهڏبن. جلوگیر پای تهخخ یے پیس مال.

جمجمه Jumjuma. (نوم). {عربی}. کاشه سر. کپه سرک خب اث وښت ستخون ٻے یک ڏگه چست سوذجن وے درون اند معفز جامے.

Jamshidov Parwonakhun. جمشیداف پروونه خون. پروفیسور ادبیات علمین داکتر پروونه جمشید، 1943 ميلاد ۾ تهنگ نوم قشلاق، خینون تاجیکستان اند زادچ سوذج.

1968 دوشنبه پیداگوژ ۽ انسټیوت تیار چود. وېش وختبن تر انگلیسيه زف دوند لپ شوق یے چند نه ڦد، ات پروونه وم شپید ات تیار ۾ چود. اس 1968 تا 1992 انگلیسيه دیپارتمنٽ استاد. اس 1992 تا شچ خوندها دانشگاہ اس لندن - انگلیس تا خرهغ درس ڏاڻج ات شچ ٻے دانشگاہ سلوویانه ۽ روسي تاجیکستان اند انگلیسيه دیپارتمنٽ آمر. جمه چوک Jumàchuk. (نوم) . غهفخ غلوښت ڏارگ گلیم وے فتیر چکن ات زنین. توڙ غرمبه ڏهڏبن.

روون شناسن ٿه جنون خوند رهنگ بهین کنبن اس یے ذيis ات پينچ ساله ڪ تا خايدzis ساله ڪ ات اس وئے تير دئے.

- جنون ادواري - ڳوڻ آدم آنجيقيد. گه ڳوڻ خنور (عقل) اس آدم تير کوج ڪبنت، آدم تاقه ٻے ذراس خنور رست.

- اطباقي جنون - ذيونگر ۽ ادئے خنور دئے تاره ڏاد گه ته نه ياذد. آدم فک وخت ذيون رست.

- اعداد جنون - ذيونگر ۽ اعداد قنه. آدم ارد فارت فک هرجيز ۽ وئے اند خه ڏبد حساب ڪبنت. خو قنه خوانگبنتين قنه حساب ڪبنت.

- جنون پير ۽ - ڄي لهڻ آدمين خايدzis ساله سهوبن ۽ وٻڻ پير ۽ جنون يار سود. آدم اند خوڙم اس وئے خيم اند زبيٽ، اشتها خو پوند تر وئے خيزائج بنئست. درو زنيبنت سود.

- جنون جوانى - اس یے ذيis تا ره ذيis ساله ڪ اند خو پوند تر جوونپن خيز سهر ڪبنت.

جوارے. Jawore. (نوم). چس شهربينج.

چواز/چوازگ / Jewoz / Jewozg. (نوم). جواز ۽ کرڅ تهخ تابستون توڏنرمه ار ووم چُکبن پيشت کنبن.

- **چواز ڙير zhir.** (نوم). ُغلوبنت ڙير ووم قتيار جواز درون توڏ چكبن پيشت سؤد.

چواز. Jewoz. (نوم). غله ڀڪ دارگن هاون روغنن ڏونج هر ووم گرڏينهن بلنڊين ات مالپن تا روغن سهر ڏبد.

چوون اميربيك Jawun Amirbek.

اميريبيك مظفر (چوون) مظفربيك پچ 1318 خ / 1939 م رجيستك نوم قشلاق اند تر دنيا ڀنج. اميربيك غل ذيis ساله ڳ پره نه چورج ادئے وئے تهت ميرت. اميربيك دم سال (1328) اند ڀيووم سلف.

1334 اند خينون ابتدائيه مكتب تيار ڪبنت. ووم ڀهار تر پوند ڏئد تيزد کابل بنپيداو. 1335 اند ترابن سينا دارالمعلمين دئد.

- هرخوند خبن بشوچ خه انديزد ڀه کلامون اس خواند ۾ نه جنبت.
- ڀم بنا زمين جنب، ڀم چيد هرجيز خه جنبت.

جنبيتاو. Junbentaw. ( ). وختينتاو ٻيچه جا ۽ تير يا اس وئے اند وختينتاو. توڏ جنبيٽ ڀه رزد / ووم توڏ (درخت) ووم جا ۽ اندث جنبيٽ، تر ڀه گه جا ووم نه ڪرئي.

نهال خه جنبيٽ ڀه ته زيوورد خو سود ته قاق، گهرڙذ ته زيووشچهڪ.

- بشوچ ڀت دم ناشي جنبيٽ دئے غور ڪ ذاد زمهذ اند تاخ.
جنبينجن. Junbinchen. ( ). پرايٽ جنبينجڪ سخن.

- ڀم نهال جنبينجن دئے جهت ڀم زيبشي. جنبينجن خه آت اث. ڀم خب اث خولوفد، ڀم جنبينجن.
جنبين Junbax. (نوم). وختاو.

- جنبيٽ نه ڪبنت - نه وخت.

جنت. Janat. (نوم). {عرب}. ببيشت. جنت الماوا مس لوڦن الهڻين.
- جنت - ببيشت. بشنهن آدمين ارد زبا اس وٻڻ ميداو يا وٻڻ زندگ مس لوڻين.
- جنته آدم.

جنجال Janjol. (نوم). غوغا. ڏبد ات وخد. دعوا.

- جنجل - جنجالگهر. جنجال وڌيچ.

جنگ. Jang. (بنجيڪ). ڏئد. غله ڏئد.

- جنگ اول جهاني 1914 - 1918 ميلاد ۾.

- جنگ دوم جهاني 1940 - 1945 ميلاد ۾.

جنگهل Jengaàl. (نوم). بشخ دار جا ۽ لپٽ درخت، وابن ات وبنه ڀم اند خه ڦد.
- جنگهلپن. (لپٽ). لپٽ جنگهل.

- جنگهل بؤن. آدم وئے کار جنگهل چيپنت.

جنون. Junoon. (بنجيڪ) {عرب}. جنون خينون اند دوند لپ درکار نه سود. جنون جا ۽ ته ذيون لوڻين. فلوڻ ذيون. جنون اند لپ روون شناسه ارزين.

1. - بیخ ویرقداو. بیخ خه وارقد.
- بیخ جوبن ذاد.
2. دریا پے تھخ اند یا پجؤند اند ذب خو وورفک خه کبست.
- جوبن. Jux.** (نوم). ریزگک-ریزگک سفید بنین بوپنکن پیخ ارد خه نبتهین. هم ته جوبن ویپن لوقن هم جوون.
- جوگ. Jooge.** (نوم) { هند } . بیو اس هندو مذهب. هندے درویش. جوگ چله نیشت، زحمت خو ذید، میخونج خو لهکبست، پاذشیاج تیزد خو باور افین ادے هر خوند وے تنه خوار بیچاره خه سود دونگه وے روین (روح، روون) آسابن سود.
- جون. Jun.** (نوم) مبئست نوم. بیو اس میلادے مبئستان نوم. مبئست زبا اس اپریل ات پرا اس جولاے.
- جوون. Jewun.** (نوم) . سالبن زبا اس کودک. اس 20 ساله پے تیر. آدم، حیوون یا درخت ادے تر مذینه سالے خه فرایت.
- جوونن. (لپ).
  - جوونے ات نوجوون.
  - جوون مرد.
  - نا جوون.
- جهان. Juhon. Jahon. Jehon.** (نوم) . عالم. دنیا. زمہدات آسمون. متل:
- . جون اس جهان بے دے.
  - . جهت. Jaht. ( ) افین.
  - . جهم. Jaam. (بنجیسک). یکجا.
  - جهم ستاو - ہیوم اند مردم اس هرجاے اث جهم سہوپن به یپله تریک دگخ ذین. زباہ رہ ٹاہر تھن تر هر جاے.
  - جهم چیداو. کار وخت اند مردم جهم چیداو دوند آسون نست.
- جهنم. Jahanam.** (نوم). دونخ. دینے کتابن ته لوقن گنکاربن جاے. هرجھے مه ام دنیا تیر گناہ خه کبست ار وم دنیا ته تر جهنم سود.

- 1340 دارالمعلمین گه مس تیار کبست. زبا اس تیار چید ابن سینا لیسه اند مالیم سؤد.
- 1340 تا 1345 مالیم ابن سینا لیسه اند.
- 1345 مالیم ار رحمت منوسطه.
- 1346 تر کابل دونشگاہ دېذد.
- 1350 کابل دونشگاہ مس ار پون فردپت. زبا اس دونشگاہ اربون فرئپتاو، رحمت لیسه اند مالیم.
- یے سال بعد مالیم لیسه شاه محمود (کوکچه).
- 1353 تدریسے معاون مدیریت عموم کندز.
- 1355 کابل ساینس مرکز اند مسلکے کارمند.
- 1357 بدخبنون تعلیم تربیه عموم مدیر. تابستون و م سال ٹا ار کابل ستینس مرکز.
- 1358 ترینینگ انگلیسے زف تر آسترالیا. و م سال آخرون بدخبنون والی زبا رہ لغمون والی.
- اس 1360 تا 1368 مخابرات وزارت اند ادارے رئیس.
- 1368 تا 1372 انسٹیتوت تربیه مخابرات رئیس.
- 1375 دگه مردم جناو مهاجر.
- 1382 خ / 2003 اس دنیا خیم بدیمت.
- جور. Jawr.** (بنجیسک). {عرب}. ستم. جفا. ظلم.
- جور چیداو.
  - جور وینتاو.
  - جور ڈاداو. چیز جورے تو نے، مكتب ات خه پتئود؟
- جوره. Joora.** ( ) . جفت. مُغْنَى. هرچیز ذیون خه ڦد.
- جوزا. Jawzo.** (نوم). مبئست نوم. بھار اند هرھے مبئست آخرون جوزا. (حمل، ثور، جوزا).
- جوال. Jewol.** (نوم) . ڳُله خلته. تلتن گچ.
- جوئن خنل. (نوم) .

جييز Jiez. (نوم). نوينخ ارددے یے سال دروم چار چيد نيرجيد دذ ته وم ياسېن تروم داد ات نهن چيد. وم داد ته وم ارد دهكېت بې ژاو ات بې ذيس ات ذو جاندار (منيچ يا فنيچ) اگر داد نه قُدْ غل ته فراد دے کار كېت. وم ژاو ويٺ مالين ته لوڦين جييز ات وم نوينخ ته تروم دادجا یه خه ياسېن دے ته لوڦين جييز تلهپت.

جيغ Jiegh. (نوم). بلند صدا. بلند قيوداوا.

- جيغ ذهداوا - قيوداوا. بلند قيوداوا.

زگرتاو جهت ته مس جيغ ذهذبن. وورج ياذد وے زگرتاو افين ته جيغ ذهذبن.
وورج دے جيغ شنود دگه خو ذم ذيد ارقه اند خورخيت ته.

- سبرمنده چيد جهت مس جيغ ذهذبن.

جيڭ Jing. (نوم. ستاويبن). جئق. خيدين.

- جيڭ چيداوا - اس زهرے جيڭ خوکنبن.
- جيڭ ستاو - اس زهرے جيڭ سؤد.

آدم پير سؤد وے نه مس جيڭ سؤد.

- جرات جيڭ - لپ جيڭ. اس قينه جيڭ ستاو.

جيڭك - مېن باج دوس وارقد غل نه پست ات جيڭ خه سؤد.

- جيڭ - سريش ترياخ ذبد خوڻ ات جيڭ ته سؤد.

جهود Juhood. (نوم). يهود. قوم . دين.

اس خسيس ات کناس آدم مس جهود لوڻن.

- جهود چارک ات جهود رينک.

جهبن Jahx. (نوم). ستریخ حيوون تناسلی آلت. لپ دے ته جهبن ژاو ارد لوڻج سؤد.

- جهبن Jax. (نوم). ژاو ستریخ گے آلت.

ژاو بغز سخ جهبنے وبدج. وم جهبن درو غله ست. اس وم جهبن اند دفيست يه بُعْز.

جيښخ Jixts. (نوم). خمود يا ييگونگه ويٺ تير بهند، تاج يا چلبر چستبن ادے پے دهم

- جيد ارد آسون دے سود.

- خمود جيښخ.

- جيښخ جا ے.

- جيښخ چونچ.

متل

- بیچ خمود ته بې جيښخ نه رست.

- بیچ خمود غل بې جيښخ نه ريدج.

- بې بُن خمود چهى جيښخ كېت.

- بې بُن خمود چيرد درکار جيښخ وے کنبن.

جيپ Jeep. (نوم). موتر نوم. سر به قوت موتر هرخوند گنده پوند خه ڦد يه ته تيزد.

جيره Jira. (نوم). يې برابر خوراک هر ميث خه دهكبن.

- سرباز ارد ته جيره ذهذبن.

ج

ج

فارسیه ات خینونه ووقدوم حرف. عربے زف اند "ج" نست. ید حرف ایرونه گروه

زفین حرف.

چابک. Chobuk. (ستاوین). {ترک}. چالاک. تېز. وېنیار.

- چابک سوار - سوار بې باک.

- چابک آدم - لپ وېنیار آدم.

چابک اث Chobukath. . (قید). چابک اث سهو خو يد. چابک اث زبۇن پې فارج دهم خوباد بىر دومنە داشت.

چاپ Chop. (نوم). کلیمە بې ماشین قىيرنېنک (نقش) چيداوا. توف چيداوا.

- چاپ خونە - جائى، يم اند ماشین اته كتاب چاپ كىنەن.

حسيني حسنیار

- چاپ چيداوا - كتاب توف چيداوا.

چاپلوس Choplus. (ستاوین). چەرەف. نھرم زف. آدم ادەرە هەرچە ارد وە دل تىرگەپ ذىد.

* . چاپلوس ھرجىز خە لوقىد خو لوفچىن ارد باور نكىشت اته مىرىم دل خوش چىد جەت تە لوقىد. چاپلوسىيە لەھف آدمىن ارد رجە سود.

چاج Choch. (نوم). تاشكىند ازبڪستان پاي تخت اند وە قديم نوم . شاش مس لوفچ سوچىج.

چادر Chodar (نوم). كىيش. غله تىت. غله تىت كخاھے خو كھەل تىر كېنىڭ فك و تە چىست كېنىڭ مە بىخىد.

چار Chor (نوم). يىنك اند وە زىندىگى شرييک. يىنك اند وە هەمراھ وە جفت.

چارک Chorak. (نوم) پیماک ییوهک (واحد اندازه گیری). اس خفار اند یيو. یے چیز خفار بھین کہن ییو اس ویف.

- یے چارک چاے.
- یے چارک روغن.
- یے چارک بوره (قند).

چاره Chora. (نوم). علاج. درمئون.

- فک دهرذ ارد خذاے چاره کبنت.

چابت Choxt. (نوم). جیبیخ چورچ تخته کبنت یا وابن وئب وے تیر ذہنین تهل زبا جابت قتیر فیسپن پے دهم خو یاسپن تر شروم یا تر دشید.

چابویز Chox-wiz. وابن یا کبنت وئب خودم نے چابت ند خه کرئین بن. چابن ویز تھریج Chox-wiz - آدم چابت ویز خه تاژد.

چابن دون Choxdun. (نوم). ذارگن صندوق. جامه دون. پویساک دون.

* قدیم اند رجه ڦد نوینخ کھل زنڈین چابن دون قته ست. یے چابن دونه وم نهن یاد ات یے گه وم پد.

چاق Choq. (ستاوبن). دفپست چاق ترک دے خپنوڻے اند دوند لپ کار نه سود، ات دم معنا فرب، بزله، اردنگ.

چاق Choq. (ستاوبن). فربے فربه معنا قته نست. بھین. (حق ات اندازه).

- موچاق - مو بھین.
- تو چاق - تو بھین.
- خو قیچ به چاق خهرات دگه لهک.

- چاردار - چارچوچ ینک.

- بے چار - ینک اس چار نسبتیخن یا غهچ غل چار نه چورچ.

- چارات ین - چارک ات وے ین.

چار Chor. (نوم). رقم. عدد. خفار. چهار. (4). چار خوبث خپنوڻے نست ات دگر کلمه ین قتیر یکجا سود دڏ ته معنا ذید. مثال:

- چارپا - ستور. حیوون.

- چارخؤنه - چید چارخونه. کاله چارخونه یست.

- چارشؤنه - بچه مرد. چارپھلے. اردنگ. پھلوون.

- چارفصل - سال خفار فصل (بهار، تابستان، تیرما ات زمستون).

- چار باغ - پھرک.

- چار عنصر - پیخ، ست، پیخ ات یاخ.

چارچیداو Chorchidaw. ( ). ینک زند گ شریک خوارد خه ڦرپ خو وقته تروے بناد خه سود.

چارچنگال Chor-chengol. (نوم). خفار پاڏک پوند تیداو. آدم خو ڏستین تیر تقیه کبنت ات خه تبزد. کودک خو ڏستین ات پاڏبن تیر خه تبزد.

چارذ Chorth. (ستاوبن). ستریخ ارد ته سود چارذ هرچیز چ پھلے خه ڦد. ڦرپک مس بافت چارذ لوقداو. جاے چارذ یست.

- چارذ غئف - چ پھلے غئف. چارذ غئف غهچ / ینک.

- چارذ دیک.

- چارذ زمهچ.

چارشنبه Chorshanbe. (نوم). ییو اس میثین نوم. میث پرا اس پنجشنبه ات زبا اس سه شنبه.

چاکر. Chokar. (نوم . ستاوین). نوکر. خزمتگار. خلک یا خلدے.

چالاک Chlok. (ستاوین). چابک. چست. چرس. تبز.

چاو Chow. (نوم). گھپ. توف. گھپ و پندادو. خبر.

چاوین و بندادے بیار نہبہ پے درمارخت پلهنگ روئ فه دبنج ار غجدید یہ ذیس ات
خفار جوندارے شتا چورج. وبخ خون سپیفج ات تھلے ڈاچ.

چاو- چاو- Chow-chow. (نوم). گھپ- گھپ. اخبار.

- دسگہ چاو- چاو ادے بدختیون ذو ولايت چے ست. پامیر ته نھلہ ولايت سود.

چاھ Choh. (نوم). گرخ زمهد. زمهد دس کرخ چھنین ادے بشخ ازم اند نبیتیزد، وم ته
لوقین بشخ چاھ.

چاھ. Choh. (نوم). زمهد خب کرخ چھنین زمستون کبست ارهم کنبن بھار ارد توغم
و بذبن. هر چند تر پرج زمین دارے خہ ڈد خاجین دے زابست دذبن ست یے ناگومون
جاے اندبیں چینت چاھ توغم ین ارهم گور چود.

*. یست چاھ بشخ زیبنت افین ات یست چاھ ادے کبست ار وم جاے کنبن. قدیم اند
بن چاھ چینت دذبن توغم ارم چود خو وم غېپن یموزد.

- چاھ گھل - چاھ کھل تیر. چاھ غېپ.

- چاھ بن - چاھ اند وم آخرون.

- چاھ بنک - آخرون کبست ار چاھ بن خه رست.

**. قدیم اند هر چید کنج اند یی چاھ ڈد، خو انبارین دے یود دذبن خو کبست توغم
چود ار چاھ. اس نارچارین باورے خُو ارد نه ڈاد لوڈن نه سود ادے زمستون توغمیج
یہنین خو خھرین دذبهار بے توغم رسین. بے توغمین دے رید یا ته خو زمین انباز ویدن
یا ته مگم بوره لهکن.

چاقو Choqu. (نوم). سپن تبز ڈارگن دسته کاچار تبیشتووات بچجیبتاو ارد کار سود.

1. چاقو نول. 2. چاقو دم . 3. شبوغخ. 4. چله. 5. پبست. 6. ناوک. 7. لک. 8.
دسته. 9. بھندک. 10. دسته کؤئچ.

چاک Chok (نوم) اسباب. کاچار. سپن ڈارگن دسته تارین جناو تبز نول دھقات
اسباب زمهد و مقتیز چھنین.

چاک ڈئداو- زمهد چاک قته چینتاو.

وز چاک وز

توات چاک ڈاد تو چاک ڈھنے

یہ چاک ڈید یہ چاک ڈاد

یو چاک ڈاد یو چاک ڈید

مهش چاک ڈاد مهش چاک ڈاد

تمه یت چاک ڈاد تمہ یت چاک ڈاد

مهذبن چاک ڈاد مهذبن چاک ڈاد

وھذن چاک ڈاد وھذن چاک ڈاد

جُبه نُويان مغول سرلپنکر اره سال اند پامير ارد وے بنکود. مغول لپنکر چاے برابست نمک ات بنوقد قته میزونجیین دوند نه فهمت. خینون مردم بنورجاے نمکن چاے برئبناو اس مغول خوارد زابست.

مرکزے آسيا ازبکستان، تاجیکستان ارد مس مردم شورجاے برابست غل مس لپ جاے بن ارد برئبن. قزاقستان شیرجاے وبث خراک. تر روسیه قلماقستان مردم شورجاے برئبن.

چبؤد Chebus (نوم). پرندہ. لاتین نوم .Columbidae.

چبود مذینه قهد پرندہ، اس 15 تا 75 سانتی از ذم تر کھل و م درازے، ات اس 100 گروم تا 2 کیلو و م وزنه.

خینون اند ذو رهنگ چبود، ییو یوخته ات ییو تورے (وحشی) بنین چبود یا قمبهن چبود ته مس و م لوقبن.

قمبهن ته و م صدا افبن و م لوقبن. بهار اند ته قمبهن چبود مست سود دذ قمب قمب صدا کبنت، دے جهتبن و م نوم نهنج قمبهن.

قدیم اند دسگه باور ڦادے قمبهن بد خاصیت پرندہ.

تا شج غل بشہند معلوم نست چبود څه وخت یوخته سخ. اس تاریخ فهمج سود ادے مصر اند بن فرعونبن وخت اند چبود قتیر اس یی جاے تر یې ګه جا خھط یاذج. از دے اند معلوم سود ادے فرعونبن وخت اند چبود یوخته څخ.

چبود ته 2 ترمخ لهکبنت 14 تا 19 مېت ته ویف والت دذ ته چبود بخین نښتین. چبود بخین ټے 8 یا 12 مېست دے نوجید وهذ ته جفت سهوبن.

چاه بابل Choh Bobul (نوم). چاه تر بابل شهر، لوقبن ته هاروت ات ماروت ذو یاغه فربنسته یین اروم بند چوچ.

چای Choy (نوم). درخت/ درختچه. چای خوبی چینی کلمه اس چینی زف اند اد تر خینونے دیدج. چین شمال مردم ته چای "قی" لوقبن، دے افین انگلیسی ات فرانسوی تی مس "قی ات ټه".

چای درخت اند و م بلندے تا 3 متريخ سفينت. بشکن جاے لپ ژیوج. تابستون مگم و م پے بیر زمهذ فک وخت شهک ڦد. اگه و م زمهذ فاق خه ڦد دوند بشہند حاصل نه ذید.

لوقبن چای سرپرا تر چین 5000 سال پرا اس میلاد وزینج ست.

پے خینون چاے ڦریشم پوند (جاده ابریشم) قته یت ات واسته واسته چاے برئبنت رجه ست.

قدیم اند خوست دھبنت ییو اس ڦریشم پوند مذینه ڦد. کارون اس چین، یارکنده، ختل، قراتگین، فيض آباد یت خوست دھبنت اندبن رپد. دھبنت آباد ڦد یم اند بازار ات خوند کاروون سرایبن ڦد. کاروون سرایبن اند چینے مردم چاے برابست ات چاے بن پرزاد. اس دے وخت اند خینون ارد مس چاے برئبنت رجه ست.

زبا اس ڦریشم پوند ویرون سست خینون اند یے بازگون رونق خه ڦد یو بید. دے مس دوس دوس چاے اس یارکنده ات کاشغر یت اته تر یے چه نه فریپت، مردم اند پول خریت چید ارد نه ڦد.

شیرجاے (شورجاے) پے یڈیس ات ذیونم میلادے عصر اند یت. چنگیزخون چین ټه وره چود کوچلک خون وبث قته ڏئد چود لپ مغولے زید ات آخرون ارد بنکسته خود خو رخوست پے پامیر.

چپاس Gossypium. (نوم). پخته. علمی نوم : Chepos

چپاس یيو اس ویف وابین ادی قریب فک جایه دنیا ره بینا سهوبن. چپاس 5000 سال پرا اس میلاد تر مکسیکو پیدا سودج. چپاس زادگاه مکسیکو.

خه وخت ات خه رهنگ چپاس پے خینون یتچ معلوم نست. یه گه گھپ مس یست چپاس خینون اند زایرا بوم، اگه اس یه گه جا یتچن خه ڦد کو چدوم اس خینون همسا یه یبن ڙف تیر پخته ته چپاس لوڻن. خینون همسایه یبن ته فک پخته لوڻن.

خینون اند غل مس یست زمخبن چپاسیج ویف لوڻن دقیقت یه زمون ین وم زمع چپاس وبدج.

- چپاس روغن. پخته روغن.
- چپاسیج. زمع چپاس وم خه وبدبن.
- چپاس ذونج - پخته ذونج.

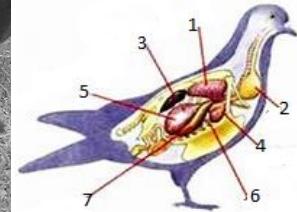
چپاول Chapowul. (نوم). {ترک}. ولجه. غارت. دزدی. مردم مال بزور پرجیقداو.

چپاولگهر Chapowulgaar. (ستاوین. فاعل). آدم مردم مال ولجه خه کښت. آدم مردم مال بزور خه رئزد.

چپست Chapast. (نوم). صدا. اس یه چیز خست اند صدا خه نښتېزد.

چپست چیداو Chapastchidow - بارون ڏاڙچ پوبناک فک چپست کښت.
چپست کښت - سیل یتچ زمونه چپست کښت.

چپر Chapar. (نوم). کښت ات کار اسباب. درخت، یورن، فین یا وښتاخ خپنچکن تاج قتیر ڦیسېن ڏاڙه میث ژیرین پے بیر ولهمبن بشهند دے نوست ات شتق سست دذ ته گاوك گه ورد نېڏن سود ته چپر.

چبود درون الات

1. بینب. 2. پیغهرذ. 3. پُفك. 4. زارد. 5. خید دونک. 6. دؤر. 7. جگهر.

چپ Chap. (بنجیسک). زنبداو. شبتاباو. اس خوترمک زنبداو. یه چیز خست چیداو.

چپ ڏپداو Chapthedow - تېزث زنبداو. پوبناک بېخ ارد مالتاو.

غونج چپ ڏئداو - گھگونه کخایبن مس لوڻن خوکھل (غونج) چپ ذهم.

* پرا سالبن صهبون دے نه ٺوڈ کخا یبن یبن خوکھل ڙيرمئسک اند زناد. تابستونب ڙيرمئسک پهړک ات گل چود قاق وے ین خب خیچ یود، زمستونب کش بشخ درون وے نثرت خو غونج اردبن مال ات زنابن.

ڙيرمئسک هم خيف چود هم لپ تازه چود هم بشهند بوے وے اند.

چپ Chap. (نوم. ستاوین). چس چهپ.

چپات Chapot. بشکفته.

چپاڻe Chapote. دراز گرذه انگښتبن جائے وے فه. پنجه وے فه تیژجن. پنجه کښت ته مس لوڻن.

قدیم اند پاتبناه دے نوست وے کھل تیر یے چتراویزون ڦد زایرا وے قدرتے دفبنت.
چته Chate. (ستاوین). ٻے هوده. ٻے درک. ٻے ولچ. یاوه. ٻے ارزن.

چُٹ Chuth. (نوم . ستاوین). (نیر). نیم زُف. مردینه نیم زُف چُٹ چُٹ گھپ خه ذید.
چُٹ Chath. (نوم . ستاوین). (ستریچ). چس چُٹ.

چجارچ Chejorch. (نوم). (گیاہ). لاتین نوم Fungus. چجارچ نه حیوون بافت
لوقداو ات نه گیاہ. چجارچ ته لوڤین Heterotroph یعنی خوبث خو خراک میزاداو
فھرڈئ. چجارچ ته خو خوراک اس دگر حیوونین ات گیاہین زئد.

چجارچ خرینون اند ذیؤن رهنگ پیدا سهوبن:
ڦئر (قهوه ی) رهنگ وم اند، یه ته پس بھارت پے کوه نبیتبد یه ٻے نقص یه ته خیداو
باافت.

چجارچ وم رهنگ سفید بھارجیف بنھکن جا ے ٻن ارد ات درختبن تنہ تیر ات درختبن بن
ارد نبیتبد وم لوڤین شرمیز یا مرکھب میزک.

شرمیز زهردار خیداو ته نبافت. شرمیز زهردار آسون اث آدم زینت.

اداره نشر ات سیماي شغنان

چپر Chapar . (نوم). ڏارگ چار چلک کنبن برک انجنکبن تر یک دگر وھفبن دذ ڙنج
اند ٻے خو پاڙ ڦیسین آسون ڙنج تیر پوند تین بیف مه سهوبن.

بنیووه چپر مس لوڤین. بنیووه مردم اند هر چید اند چپر یست. دایمبن بنیووه ره چدبن
اس یک دگه لپ ڏر ڦد، تریک دگه بناذ دے ست چپر ڪتے.

چپرڏارگ Chapar-thorg . (نوم). درازٹ ڏارگ اس چپر در یوغ فروون ٿئے چست کنبن.
چپرڏارگ ٿئے بنجبن چپر آسون اث تھڙبن.

ی فروون چپر گاواک تیرات ٻے گه یوغ تیر، چپر ڏارگ ته تجرک ٿئے تر فروون کنبن چست
ادے آسون ڻهله گھرڏد. ٻے لهف جا ے خرینون ارد چپرکبن مس لوڤین.

چپراسٽe Chaproste . (نوم). کار. آدم ادے مکتب اند کار ڪشت. شج ته ملازم لوڤین.
چپق Chapaq . (نوم). فھند. / خفتاو. / قھپ ڏبداؤ.

چپل Chaple . (نوم). معلوم نست اس چڊؤم زُف تر خرینوڻ یئچ ات دم معنا پاپوین.
پاپوین اس بير تخته سربين يا ملھخت ات اس تیر کوئچ کورئھک پوست يا سربين
انھفین اس زيا گه ٻے تسمه قرپچ ٿئے چست سود.

چتاق Chatoq . (ستاوین). فھند ذهنج. دروغ لوقيق. فریبگهر. آدم ادی تبینه ار
دریالهف ییست ات تبینه ڦیرت.

- چتاق باز - فھند ذهنج.
- چتاق باز ے - فھند ذهداو.

چٽ ات پٽ Chat at pat . (نوم . ستاوین). بیکاره گھپبن. ویرؤن ورهس نقلے. گھپ
ادے نه ویند پاڙ ات نه کھل.

چتر Chater . (نوم). سایه گھر. تلتن دسته دار سایه گھر بارون اند خیر اند خو کھل تیر
انجهفین.

چدیر Chedeer. (نوم). وذوم تئرے. چید وذوم ات برجن ڦه تئرگرد. چدیر دے لپ رېد سود ته چدک.

چرا Char-ro. (نوم . بنجیسک). خیداو. حیوون پښته یا جنگھل یا باغ ارد وبن خیداو.
چرا چیداو – وابن خیداو. ستور وابن خید.

* یه گونه آدم ارد مس لوڻهن. یه چهه تر هر چید دڏد ات هرجیز وے ارد تر پرا فھرین ات خ خیرت، یا تابستون باغ ارد اس یه درخت تر یه گه بير سود ات خیرت دڙ ته لوڻهن چرا کښت.

- مال چرا کښت.
- مال غل چرا کښت.
- مال ل چرا چوڊ.
- مال ته چرا کښت.

چرا ذئداو Charrothadow. مال یا ستؤر در چرا یئداو.

- وز مال چرا ذهم.
- وز غل مال چرا ذهم.
- وزم مال چرا ڏاڏ.
- وز ته مال چرا ذهم.

چرا ذېئداو Charo-yedow. مال یا ستور تر پښته یا جنگھل ٻئداو وابن خیرت.

چه یاڏد	شج	نويجيچ	
چيرايم ياد	چرا ياسُم	ييووم شخص ييوچ	
چرا ٽه ياسُم.			
چرا ٽه ياسِهم.	چرا ياسِهم	ييووم شخص لپ	
چرا ٽه ياسِهم.			

چخت Chukht. (نوم). وذوم. چید وذوم. خينوڻ یه جا ے اند ته دوند جخت کار یاڏد، لوڻهن چخت خونه.

چخسُؤن پخسُؤن Chakhsun- pakhsun. (نوم) . واسته . دوس دوس. پزار پزار. کهم کهم. سبک سبک.

چخماق Chakhmoq. (نوم). ڦير. چس څخماق ڦير.

چخیج / چخیرج Chekhij/ Chekhirj. (نوم) . نهرم تنه زنده جونبن دسگه جا ے نست اد ے دڙ یم اند زنديگ نه کنبن. ست، بېخ، درختبن تنه ات یيلهڻ یهخ ات ڦڃيج درون مس زنديگ کنبن.

دنيا تير لپ دی اس 2700 رهنج چخیرج زنديگي کښت. ديف اند دوندگه ساذهه ديف تنه خه، دوندگه ديف زنديگ ساذهه.

خينوڻ زف اند چيرم اس چخیرج فرق. چخیرج ته اس ويٺ لوڻهن ادي و هن آزاد زنديگ کنبن خبث خو خراڪ ماڙبن يا ڦريبن.

چدک Chadak. (نوم) . چدين وذوم فه تئر سريچهڪ اس ڏد اند په وذوم خه نزدشت. ڏڏ په وذوم سفييند خوندڙفشت دڙ ته زبا اس خوند سال سود چدک.

دائيم مردم زنديگ نرينج جناو آسون نه ڦد، ار کخاربن ياخ پڏد هم چيد کش سود هم گرڏهه پيچبن. اس هر ياخ چيد اند خروار ڏڏ په وذوم سفيد. ڏد دوند پس روح اث نېبتويډ ات دوند چارخونه ره نېردي، په ڏارگين چست ست. یه سال ڏو سال نړيجد ات وذوم چدک قٿي ست تئركش تئر.

چدک اند و ے مزه تمج اڳهه ار ناي خه سود ناي نديمت.

چُدن Chudan. (نوم). سڀن. چس چوين.

دم شوئلخ زواست اديه چربئسک ذم اند سيانور.

ذذبن ده ارد دسگه في ڦود اديه چربئسک اس خاچ خو ذم لهکښت په دېنمن. ٻيو داچ
وبن سود تروم ذم خلق خلق زېداوات يه خو جاين کښت.

چربئسک ڦچ الات:

- 1. نિથ / نિથ كورئ. 2. غન્ફ . 3. كهل / كيل. 4- غئر. 5. ميد/ دهم. 6- بئبنتون. 7- چهنگين. 8- ذم.

چُرت. Churt. (نوم. چبيج). فكر.

- چرت ذهتم - چرکرنم.
- مو چرت قته ... - مو فکر دسگه ... .
- وز چرت ذهتم ... - وز فکر کنم . . . .

*. یه لھف جايند پينک معنا مس ذيده. پينک يو وخت اديه آدم نه خودم زورے
کښت خو خيمين ٻڌيمت ات پيت کښت (خيمين پيت سهوبن ات بذفحبن).

چوت. Churt. (نوم). خودم ات اگه. آدم خو خيمين
چوت ذهداو (چبيج)

خه یا ذد	نيوجينجن	شج		
چرت ته ذهتم	چرتمن ذاد	چرت ذهتم	م شخص 1	
چرت ته ذهندے	چرت ات ذاد	چرت ذهندے	م 2 شخص	
چرت ته ذيده	چرت ذاد	چرت ذيده	م 3 شخص	۶۱
چرت ته ذهندهم	چرت ذهندهم	چرتهم ذاد	م 1 شخص	۶۲

ذيونم شخص ڀيوچ چرا ڀاسه چرا ڀت ڀاد چرا ٿه ڀاسه

ذيونم شخص لپ چرا ٿه ڀاسبت چرا ڀت ڀاد چرا ٿه ڀاسبت.

ارهيووم شخص ڀيوچ چرا ڀئست چرا ڀي ڀاد چرا ٿه ڀاسبت.

ارهيووم شخص لپ چرا ڀاسپن چرا ڀين ڀاد چرا ٿه ڀاسپن.

چراغ. Charogh. (نوم). چس خراو.

چراغ پايه Charoghpoyà. (نوم). ڏارگن بلند اره پاڏك کاچار خراو وے تير ربيبن.

چراغدؤن Charoghdun. (نوم). جاگه يا فريڪ ادے خراو اروم خه ربيبن.

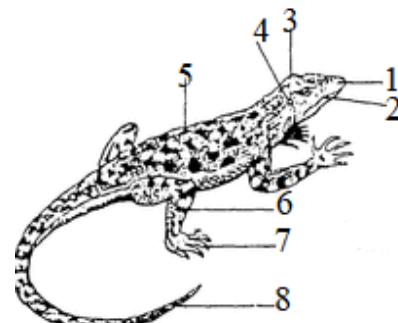
چربئسک Cherbesk. (نوم). لاتين نوم Lacertili. چربئسکين ذذبن سر غله گروهه از
زنده جونبن.

ڊٻٽ ته چربئسک گيشبن لوڻبن. ده جرگه اند قريب خايرهزار زنده جونبن دنيا تير فهمج
سودج. يا دسگه لوڦهم خايرهزار رهنج چربئسک گيش دنياره ره زندگ کښت.

پس چربئسک اث هر رهنج اث گههين ات باوربن مردم اند. ڀيو اس ويف باوربن دسگه
زايرا چربئسک ذم درون زهر (سيانور). هر زمون ڀي گون ٻيو داچ حيوون و م تير وره خه
کښت يه خو ذم لکښت ات زبينت خو رخيشت. وم ذم بتنه زبينت حيوون و مه خيرت
و مه ٿيٺ ميرت.

علم ٿرددے ڀي پتاڻ گهه لوقد ات باور ده ارد نه نکښت.

ذيون بيلوڙے فهمجازن ڀيو پروفيسير
اندرسون ات ڀي گه پانغوس رپتايليس،
ذوهزارم سال اند دم باور ارد في ڦود ذذبن

چرغيمخ / چرغينخ. Cherghimts/ Cherghints. (نوم). گياه. علمي نوم : Urtica.

بافت لوقداو ادي چرغيمخ خرينون اند فك
جايه ارد رؤے ذپد. چرغيمخ اس دگه
واببن جهله ده قهد كښت. يه جاپن ارد
تا 2 متر مس قهد كښت.

چرغيمخ اند درېست درېست خيوک خيوک
پهړکښ، تر ذست خه ذيښ پرا ته خريښ
زيا ره ته غلافچ وئذښ.

چرغيمخ خيلک یه ماريښ ارد مس داري.
سر بشنهند پروسټات ارد.

اس چرغيمخ اند شامپو مس کښن وي اند مس ژيرمئسک خاصيت بشنهند خيف كښت
ات غونج تازه زنيد. چرغيمخ پهړک سوئه کنهن قاق خوب نهرم یهنهن سهبون يا شامپوون
جايه نه وئے قته خوكهل زنين.

چرك. Cherk. (نوم). زراف. زيرد بېخ. اس زخمه اند زيرد بېخ خه نښتېزد. زيرد آفه يا
ښين آفه بېخ اس زخمه اند خه تيزد.

- چرك چيداو

چرك چورج
- چرك تيزد

اس زخمه اند چرك تيزد.

چرك تيزد چرك تويد چرك ته تيزد.

چركن. Cherken. زخمه چرك وئے درون يا چرك اس وي اند خه تېزد.

چرمک. Charmak. (نوم). سهفعه وابن بهار ڦازهکښ اند گازن ارد نښتېزد، وئے
پهړکښ زردى اند جناو اره، ات خوشبوی. چرمک ويپش مس زردى وېپش جناو
غلوبنت ات قندښ. چرمک اند وئے پهړکښ نمک قتيز خهړين.

چرت ته ذهنهښت	چرت ذهنهښت	چرت ذهنهښت	م2 شخص	
چرت ته ذهنهښت	چرت ذهنهښت	چرت ذهنهښت	م3 شخص	

چرخ Cherts. (نوم). تئر خرمک ٿير کخاڻ بن خو خيم و م قتيز رؤچن. چرخ ات خيم
ريوداو اند ده تاريخ قريب آدم زندگ زمهذ تير داڏگه دراز است.
تاريخ لوقداده غل 3500 سال پرا اس ميلاد مصر اند فرعون دربار کخاڻ پ خو خيم
چرخ قيئر رهنگ چوچ. خيم بيچج ات یه چيز گه قيئر مس رهنگ چيداو ات چيز ارد
چرخ قه دوند؟

چرخ هم خيم رهنگ كښت، خشو رو كښت هم بشئوداو نه لهه كښت، خيم ده بشئوده
مگم خو ذست تر خو خيم ذهنهښت ات دربار اند دسگه رجه نه ڦؤد. اس یه گه پهله
خير پوند مس انجيقد.

چرچين Charchin. (نوم). اره لش سودا. سودا فک ارلش اس گيگورد تا پديوخ (كالاوه، دومخ، گوت، زرك تا مویک)، سهبون، خودکار، پنسل، قرمز، هزار جوف سودا.

- چرچين فروبن - هر چهه هرجيز خه پرداد.

چرخك Charkhak. (نوم). فرهنگ / فزنک. فرهنگ جاز. (هيلىکوپتر).

چرخه Charkha. (نوم). بق بورج / بق ٿير پښته ره خه ڙازد. بق بورج آل ستاو.

- چرخه ستاو - ٿير کله پاڳ ره آل خه سؤد. آدم مس چرخه سؤد. حيوون
مس پښته ره خو سُمب باذ خه کښت چرخه سؤد.

- چرخه چيداو - یه چهه ٿير پښته ره آل خه کښت.

چرس Chars. (نوم. ستاويں). تيز. چالاک. وېپيار. جهله.

- چرس اث سهو خو ده ڦا چرس اث ید.

چست ته کبنت	چسته چود	چست کبنت	م3 شخص	
چست ته کنهم	چستهم چود	چستهم	م1 شخص	
چست ته کنبت	چستپت چود	چستپت	م2 شخص	
چست ته کنبن	چستبن چود	چستبن	م3 شخص	{

چستؤن Chastun. (نوم). پتاڭي ادبيات. ييو اس سرقدىيمە پتاڭي ادبيات ادەت شىج غل اث مردم درون اند زىنده. پرا سالىن چستۇن لوقى مردم مىنېنە يە رجه قۇئد. مردم يە جاڭي اند جەم سەت دىزە ييو يە چىز رمز مغۇنۇ لۇدات دىگە بىن وە معنا ئىرىپىن. دەلەھ خىنۇن چستۇنىن:

- چل چپر، چل ما چپر ازود تا پامير خبر. (زمىن جنب)
- شاپىقك چل جامە دار. (پياز).
- ار بىنخ دىدد شر شەر نە كېيت، اروابىن دىذ خىرخ نە كېيت. (خىر).
- ار بىنخ خىست نە سود، ارياخ نە ثود. (خىر).
- خېيث بىنخ وە دېبىمن مس بىنخ. (يېخ).
- كىيل بىنچ خوگۈگۈبە رىش ذىد. (خاداج).
- خۇندى تىزىد ات نە فرایت. (خاداج).
- اس مە كوه تر وە كوه فلىخۇك. (ماك).
- دىنې دىك اند، دىك آب سۇئد دىنې نى. (پاذا تېنخ).
- تر روشت تاق درون سەھفېن. (ذىنۇن ئەن ئەن دەرۇن).
- چىھە يىست خېئە نىست. (خىر).
- زاۋار غىجىد (چىد) وە ذم پە دشىد. (ياخ ات ذؤد).
- قۇرۇپك ئىر ئاپت. (قماچ).

- چرمك چىنتاو - بەھار دە سەت غەھېن سەت تر گاز يَا ۋازەك مئخ جەند قىتىپن چرمك چىنت. چرمكىن چىنت ار خوپكالىن ربود، دىزەن زناد خۇنمك قىتىپن خود.

چرمك Charmak. (نوم). ژىبىچ چەرخ كەھلەك اند خەفار كۈرۈچ، تر وېف تە پەجينىن بىر بىر كېنەن انجەنەن كېنەن، سېرىش تر وېف كېنەن خېنەن ادە تېب آسون اث نايد.

چرفخ Cherefts. (نوم). گىياد. ييو اس كەرفخ گىشىن. چرفخ خىنۇن كۆھىن ارد قەرىپ فۇڭ جاڭي روئى ذىد.

چرفخ اند بىشەند بۇيەت دوس تېز. خۇبۇيەت جەھت بافت دوس دوس ار خۇرماڭ مس پىئوادا.

چرفخ لېپ بىمارىپەن ارد مس دارى اس وېف درون ييو رماتىسىم ات ييو سرطان. چرفخ پەھر كەچە جىناو دەم كېنەن خو بىزېن سرطون كەپىن قاڭ كېيت.

چرف Charve. (نوم). گۆبىست تر تىرسەفید روغۇن پىزىگ. سەفيەد پىزىگ گۆبىست چست خە كېيت.

ستۇر چرف.

مال (منچ يا فەرنىچ) چرف.

چرۇونت - حلال سۇد. چەرەف سۇد.

چست Chust. (نوم). چالاڭ. چرس.

چست ات چالاڭ - تېزات چرس.

چست چىداو - جاڭي چىد.

چست Chust. (نوم). نىزىمتاۋ. جاڭي چىداو، خېن چىداو. ۋېستاۋ.

چست چىداو Chust-chidow (چىچىج).

شە يازد	نۈجيذىن	شەج		
چستم تە	چستم چود	چستم	م1 شخص	
چست تە كىنم	چست كىنم	چست كىنم		

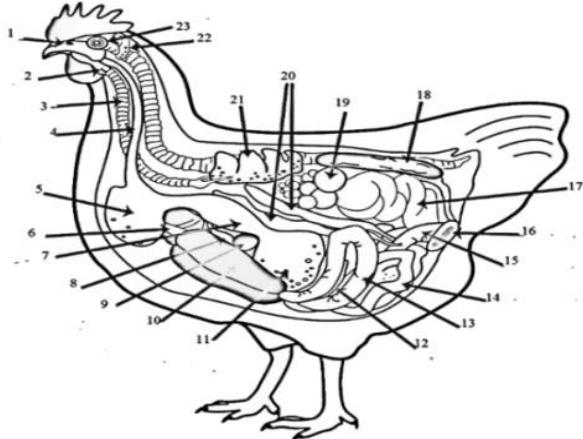

چست تە كەنەن	چستت چود	چستت كەنەن	م2 شخص	
تە چست كەنەن	تە چست چود	چست كەنەن		

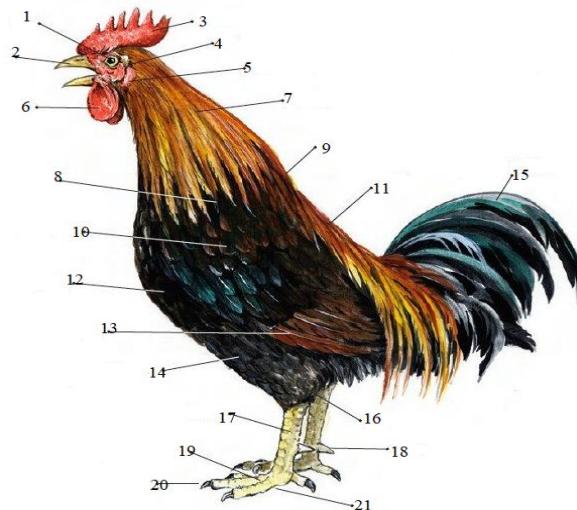
- 1. خیم. 2. نؤل. 3. تاقینک / تاج. 4. غور. 5. غوریخ. 6. بؤنبن. 7.
 - مهک. 8. سیقد. 9. سغرے. 10. تئپ. 11. دئم / مید. 12. سینه. 13.
 - پهربن. 14. بیستون. 15. بناب جئند. 16. زؤن. 17. فاق لینگ. 18.
 - یازوخ. 19. پنجه. 20. چهنگ. 21. کف پاذ.

چبین Chax. (نوم). ستریخ یؤختے پرندہ. لاتین نوم . Gallus gallus domesticus
 قدیم اند دسگه باور ڦادی چبین ذیں هزار سال تر پرا، تر هندستؤن یؤختے سخ. شج
 یے گه باور ادے چبین سرپرایر نرینج ویتنام یؤختے سخ.
 چبین ییو اس فک چیز خبریخ پرندہ یین هر چیز وم تیر خه ڏبد خیرت ته، بد نه خش
 پرندہ اس یے چیز ته خو پیخ نه گرذینت.
 چبین بشہند یوبوچا مس یست. چبین به غیر اس ژدیشک ات چخیرج چریئسک ات
 پورگ مس یو کبنت ات خیرت. دفوسک اند مس اس دست چبین آساینې نست.
 چبین اس 5 تا 10 سال زندگ کبنت، ید تھم پس ویف زات اث. یے لھف اس چبین دراز
 دی زندگ کنبن ات یے لھف دوس دے. هر چبین اث ته ذیں سال زندگ نه کبنت.

چبین فوج الات:

- حلال بے پؤست. (نمک).
 - مخج بؤچهک بے وبد ارازد. (تارین).
 - دادعلے اند یے ٺڙخ وم اند چھل و چھار پئخ. (خمود).
 - خینونه ڙف اند یست چستونبن وهذ فارسيه تير.
 - می پرد پر ندارد می نشيند پا ندارد. (پؤت).
 - یک چکھلک داشتم، فخم سیه کاشتم، هرچه برداشتم. (كتاب).
 - سه دکان سر به سرف یک اتلس فروش، دیگری آرد فروش و دیگری هم خسته
 (ھسته) فروش. (سنجد).
 - خودش بی جان و بارش جان دارد. (نال. ولاغ نال).
چُش Chush. (نوم). قرار، بے گھپ. آدم اند گھپ لوفداو ارد خه نه ڦد.
 - گھپ ذهد چیز ات چش سوچ.
 - چُش شاهد - بے گھپ.
چُبین Chux. (نوم). نیر یوختے پرندہ.

1. نئخ گورخ. 2. نای. 3. کروشک. 4. راشتك. 5. پیغهرد. 6. زارد. 7. دؤر. 8. تلخه. 9. سیخ. 10. جگهر. 11. خید-دونک. 12. سپوچ. 13. هزارجید. 14. پسچک درمؤن. 15. دراز درمؤن. 16. وxon / خون. 17. پُشت. 18. وروجن. 19. ترمرخ دون. 20. خیپک. 21. بشبین. 22. مهغخ. 23. خیم / خیمین.
- چبن بُچ - چبن زریات ییوج. بیوٹ بُچ.
  - چبن بخبن - چبن زریاتبن لپ.
  - چبن ات وم بُخبن.

چنم بد bad (ستاوین. نوم). خیم چیداو. مردم اند دسگه باور نهله يستهين آدمین ويٺ خیم هرچيز تير خه فراپت وے کاچار ارد ته يه ضرر فربپت. ويٺ جناو آدمین ته لوڻين خیم گهر.

لودبن دسگه خیمن آدم مس فؤذج ژيرے وينچ، لوفجه عجب خؤشرو ژير. یو غل تر خؤ تف قف خه نکنین اس ويٺ پاڏ بېرند ست زئین خو وے آدم يا کاچار ارد مالبن چنم بد مه سود.

چيد نه فريچ ات يه ژير ذو بهيں سود. مذينه ڦه ذبد پرئغم فراريد.

- چنم بد ژير ذو بهيں کښت.

چنم بندے bandé (ستاوین). فهند ذهداو. جادوگرے.

چنممه Chaxmà (نوم). خيمک يا کرڅک يا کورخ ادے بشخ یم ڦه اس زمهذ بېر فه ڦوست (فوران) کښت.

- * خرينون اند ڦه لهف چنممه يين نوم.
- ناصرخسرو چنممه پارښنيف اند.
- خبيچ چنممه روم باغ اند.
- شاكاوشون چنممه رده چيد اند.
- خريئد چنممه.

* دېچ چنممه يين ته لوڻين دهڙين معجزه.

چنممه سار Chaxma-sor. (مركب نوم). چنممه زار. لپ اث چنممه.

- چنممه یيوات چنممه يين يا چنممه زار لپ اث.
- چنم سفح Chaxm-sefts**. (نوم . ستاوین). بین جهړ سفح. مردم اند دسگه باور ادے چنم سفح خو تير خه کنین خیم نه سهويین. خوشرو کودک ته مس لوفين.
- دوند خوشرو هر رهنگ ات چنم سفح.
  - چنم سفح دا ذگه خوشرو.
- چنم سفبد Chaxm-safed. (ستاوین. نوم). بې بئرم. بې پیچ.
- دس چنم سفبد خن وے پې پیچ سهړ خه ذهنه فرنه خيرت.
- چغدهک Chaghdaàk**. (نوم . ستاوین). کروسجک. کروسجن. کروسچ. يه جيز يه جا ره يا يه گه چيز ارد سئوبن دذ کروسچک جاے خه رست.
- پېچ چغدهک.
  - ذارګ چغدهک.
  - ديوال چغدهک.
- چغدهک چيداو. خو ذستم ديوال ارد سود دوس چغدهک ست.
- چغدهک ستاو. ... خو پېچ چغدهک، نهله نه فهم یم چيز ارد.
- چرغندک Charghandak**. (نوم). روغندون کوزه يا غونېچ ربيین دذ چهرف اس وے اند خه نښتېزد.
- چرغندک بُئے - چهرف بُئے اس روغندون اند ارکخار تر فرج خه ذبد.
- چغواچک Cheghuzhjak**. (نوم). (گیاه / وابن). چغواچک بيو اس زمزروع گيېشن بهارجيف ته شاشن جاے ارد نښتېزد. يه لهف اند نيل گل اند يه لهف اند روشت. چغواچک اند غيرک (پياز). پيک وے غيرک ته چغواچک لوڻين. چغواچک هم خوب ات ات هم وے ساقه فرث بشوقدن دے افين وے مزه خيېن.
- اس شاش اند وے پتنين وے پؤستهک کنین تر پهلي ات وے اث خهرين. هر چدوم اند وے ساقه تير يه تاقه گل دے وے ته لوڻين فرا لينگک وے ته نه پتنين. اگه ڤراد لينگک خه پتنين زايرا آدم ڤراد لينگ فراريد.
- چغک Chaghak**. (نوم). پرنده. چس چقک.

چک. (نوم). { فرانسوئے }. قاغر ادے و م قتے بافت اس بونک اند پول زئبتواو یا یے چے ارد پول دهک چیداو.

چک اند مس دراز تاریخ. بیوم پیز قدیم دنیا اند اس چک گھپ خه ینج حکیم ناصرخسرو سفرنومہ اند.

" قرمطی " اند بحرین اند چک قتے پول زئبتواو رجه ڦنج. وېپ پول سربن ڦنج، ات سرب اس یے جامے تر یے گه جامے قین کار ڦد دے جهبن وهن ٻول جامے قاغر دهکچود.

چک. (نوم). دوس اث بخش. یونسک قهد ٿے بخش.

- چک چک بخش رزد/تیزد - دوس دوس بخش رزد.

چکت (بنجیسک).

- پے دشید بخش ذئخ ڦئل ار چید مورئک رئز فه دوس دوس چکت. چلک ربے یم اند خو لهک چکت. چکت هر خوند دے نه چکت.

چکک. (نوم). بخش چکتاو. زمستؤن یا بهار سُبھے بارؤن ذبد چدب چکک کنبن. هوت اند فک وخت چکک.

چکتاو (بنجیسک). دوس دوس اس یے جامے اند رزد.

- چکت - دشید چکت. وذوم چکت.

- چکتے - چکتے بیار. غل اث چکت.

چکرے. (نوم). گیاہ. اس شتارٹک اند بباب چند جناو روشت اث نبستیزد وے ته لوڻین چکرے. چکرے اس شتارٹک خیر دے ات بخشن دے.

ي لھف وخت دے نرچید قریب تابستون اس چکرے تیر ته گلگلاچ (گل گلاچ) نبستیزد.

چکونتاو. (چبیج / فعل). اس یے جامے ار یے گه جامے رزنتاو.

- دارے چکونتاو.

یاذد

نیوجیذج

شج

شخص

چکؤن ته

چکؤنتم

چکؤنم

ییوم شخص ییوج

چکونهم ته

چکونهم

چکؤنهم

ییوم شخص لپ

چکؤن ته

چکؤنتم

چکؤن

ذیونم شخص ییوج

چغونه. (نوم). موسیقی اسباب. یيو اس موسیقی اسبابین فیخ چب جناوات اس پہلے یین رپزگک رپزگک یالین و م تیر.

چغخ. (نوم). چس چھغخ.

چفت. (نوم). ندیقحن. چست. ٿے دگه اند.

چفته. (نوم). برپک ڈارگ وے قتے نبپنه ترد ٿي ات تاق خبن ٿه کنبن.

چقون (چقان). (نوم). حاج چقون. حاج چقون ییوم خینون ڦد ادے حج رجه به جامے ڦود. حاج چقون ات محمداسلم (میرزا اسلم) ییومین خینون حاجین.

حاج چقون ییو اس خینونین ادے چرچین پرڈئ دئکون ییت چود ات خینون اندے چرچین پرڈئ شروع چود.

حاج چقون ییوم خینون فصاب ڦود، تر سرائے ٿر میرزا جون سرائے قصاب چود. قصابے هرات دوکوندارے هنرے شهید ملامقصود وے اوخمہند چود.

حاج چقون اندبن لپ هنرین ڦد، سرائے دارے، مرکھب دارے، قصابے تیر دوکوندارے.

چقک (نوم). پرنده. لاتین نوم .Sitta carolinensis

چقک اس وذیچبن اند سر خلک پرنده.

چقک مس ییو اس کافرکن حساب سوڈ.

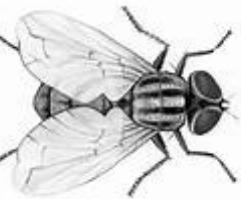
چقک درازے اس نؤل اند خه اندجهٺي تر ڏم 10 - 14 سانت. چقک ته سال اند یے پیز بُخش کبنت. سال اند ته 4-6 تخمورخ / ترمؤرخ

فيريت. هر تخمورخ اند وے درازے اس سرک تا پونک 12 تا 17 ملي متر.

چقک بن زمستؤن تا تابستون شهب ات میپت درختبن ات دھخبن کوئرخن ارد نیئمبن. درختبن ات تھخبن ارد ذونج ات حشرهبن تخمورخ ذوقبن ات خهربن. یستبن ییلهٽ اس

چقک بن وهن تابستون خینون ارد نبن زمستؤن دے ست کوچ کنبن. بافت لوقداو ادے خینون اندبن یست بوم چقک بن ات یستبن کوچگهربن.

- چمنزار - لپ اث گل ات وابن جاے.
- چمن. **Chaman**. (نوم). کخاے نوم مس چمن یست.
- چمن گل.
- چمن بیگم.
- چمن آرا.
- گل چمن.

چنار **Chanor**. (نوم). بے میوه بلند درخت. چنار اند پھم پھم ات پنجه پھرکن ووم بلندے تا اره ذیس (30) متر مس فرات. چنار خهبن دارگ درخت ووم دارگ ته ثداو ارد دوند بافت، یے چیز اس وے اند تئبنتاونه بافت.

چنار گھرم جاے ژیوج دے جهت خربونون ارد چنار نست.
چنبهر. **Chanbahr**. (ستاوین) حلقه. دھف، غلبیل ات ییلک چنبهر.

- دھف چنبهر.
- غلبیل چنبهر.

چنگ **Chang** (ستاوین). ستریخ ستاوین. چهخت.

- جنگ کمپیر.

چنگ. **Chung**. (نومو ستاوین). نیر ستاوین. چنگ مو سفید.

چنگ ات چ نؤل. **Chung at chenul**. لپ پیر. اس پیر چنگ ستاو.

چنگن / چنگین **Changen**. (نوم). علمی نوم : Diptera. چنگن مس ییو از کنهبن (حشرات) ادھے دنیا تے اس دگر زنده جونبن لپ دے پیدا سود.

تا شج 50 000 7 رهنگ اس دېبن فهمج سخ. چنگن اند یے جفت پھر اس پراتا یے جفتگه اس ویٹ زبا، بافت لوقداو چنگن اند ذو جفت پھر اس یے پھله ات ذو جفت اس یے گه پھله. پرا پھرین بشنندث

- چکؤنټ یېت ته
- چکؤنټ ته
- چکؤنټ یېت ته
- چکؤنټ یېت ته
- چکؤنټ لپ
- ارهیوم شخص بیوج
- ارهیوم شخص لپ
- چکس. **Chakas**. (نوم). چس چگس.
- چکش. **Chakush**. (نوم). چس بالقه.

چکه **Chakà**. (نوم). ذوغ ار خلته یا جوال گرذین بنېخ تېزد ات ییکو ستدے خه رست.
چل / چهل **Chel/ Chehl**. (حساب). چس خفار ذیس.

چل **Chel**. (ستاوین). لاغر ات بے جؤن کودک. کم عقل کودک.

- چل سوڈج - کودک لاغرے ات بے جون ته لوقبن چل سوڈج/ چلسوڈجن.
- چل ۋىستاوا - کودک چل سوڈ سەھوين اس ملا خىز تamar وے زئىبن يا ملا ترمۇنخ تېر نىشت وے ترمۇنخ رىبىن ار ناپورۇدە غۇئىشىك كىنن ست پې يير گۈر کودک خۇب سود.

چلک **Chalak**. (نوم). فریک. سپن دسته دار فریک.

چلک یست اس يە تەخىينەك اند تا اره تەخىينەك ايش.

چلکن - لپ اث.

چلک دارگ **Chalak-thorg**. (نوم). دراز دارگ چلکن وے ارد وېذپن دذ خو سىقىد تېر بنېخ كرئىبن.

- چلک دسته.

- چلک بن.

چله **Chelà**. (نوم). سپن (طلا، نقره، برج، مس، جست) حلقه. یە لهف اند نگين يە لهف بے نگين چله زىب افین ار خو انگىبت وىذپن.

- نقره چله.

- طلاين چله.

- سپن چله.

دېھىست قدىم اندېن ڈارگن چله مس تئىيچ. تاغ ڈارگن ېرگىنج چورجىن چله.
چمن **Chaman**. (نوم). گلزار. جاے لېٹ گل ات وابن يم ارد خه.

تموچین نوجوونے اند زایرا 16 سالهگ خو دادیج - فرادیج زینت. تموچین اند وے بے رحمه اس وم میث اند فک اث ارد معلوم سُت. مغول ات تاتار اند دس قوم ات قبیله نه ۋۇد تموچین وېف قىئى ذئن نه چود. خوند پىدىن انجوقد وے بىزدەت غلوبىن وے چود، رخوسىت ات تر خوقۇم خوفىئىت. آخر خو قبیله يى بىي چود ات دىگە بىن قىئى ذئن ات كېبت ات خون ات نى ۋەھرى مغول ات تاتار مە بە زور بىي چود. اس دە اندېن لقب وے ارد ڈاد چنگىزخون.

1206ام ميلادے اند مغول ات تاتار خون سُت.

چنگىزخون نىم اس آسيا ات اروپا مە شرق انجوقد. چنگىزخون 1227 ميلادے اند مود. خىشار پىخىن وے اند ۋە: جوچى، جفتاى، اوگتاى ات تولى.

چەپ Chahp. (نوم . ستاونىن). هرجىز اس راست پەھلە خە نە ۋە.
- چەپ پەھلە.

- چەپ ذىست. آدم ادە خوخىز ذىست قىتىر كار خە كېبت.
- چەپ بۈندە.
- چەپ باذ.

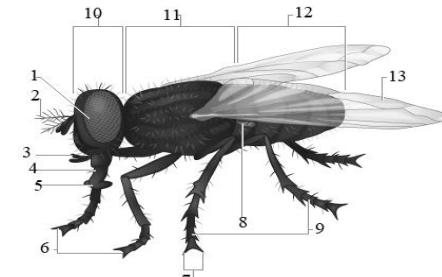
چەپەك - چەپ قىئى يې چىر چىداو.
- چەپەك نېشتاوا.
- چەپەك خىداو.
- چەپەك تېبىيغ.

چەپ چىداو Chahp chidow. راست لهك چىداو ات چەپ انجىقداوا. چەپەك - چەپەك نېشتاوا.

چەپەخ Chakhedz. ( ) . پېشىداوا، فەندىذىدا، فەندىذىك. خو خوت نىچەپمتاوا. چەپەخ Chaarkh. (نوم) هرجىز خە نايد. زۇن يا غلوشت نادىج كاچار.
- خدارج چەرخ. ذارگەن چەرخ ار خدارج آبخۇئە ما يە چوب تىر ئە نايد ات خدارج زىر نىيد.

- چەرخ پەھرېن. خدارج چەرخ پەھرېن بىخ وېۋە ئە ذئن ات چەرخ نئېپن.
- چەرخ تۇرك - كۆئۈر زىر ما يە چوب تىر خېنىن ات مىرغىك وم تىر نايد.-

وينچ سەھوبىن ات وەذ زبا پەھرېن دس بىشەند وينچ تە نە سەھوبىن. چنگن اند سر مرکب ات بىرتوبورمك (مغلق) خىمېن. چنگن اند دېف يە جفت خىم پەھلى اند فنه گە خۇل خۇل خىمكەن. هەر چنگىن اند تا 4000 خىم دە افيىن فەردىد در خو پەھلىپىن آسۇنىڭ چاست.

1- خىمېن. 2- انتن. 3- نىش / نىش. 4- خلتىم (خرطوم). 5- ذفىخك. 6- شىزك. 7- چەنگىن. 8- بەند. 9- پاذىن. 10- كەھل / كەيل. 11- سغرى / دەم. 12- زبا. 13- پەھرېن.

* . چىنن بىي اس سر پەتفەرس زىنده جونىن ادە ار خىم ات غئەف مس دىند. چنگن اند شتا يە رە جون نىست. دوس شتا دە چود چنگن تە مس خو بنىست. چنگن دوند بې جون شتا يە رە خە دوند گە بې جون گەرم رە. تابستۇن سايىھ پې بىر. خىر وم پەھرېن رىزىت.

چنگىزخون Chengizkhun. (نوم). چنگىزخون (چنگىزخان). تموجىن چنگىزخون 1162 ميلادے نىزىج مغولستان اند تر دنیا يېچ. مغول خون اند وە كودكە ات نوجوونە قىئىن قىئى نېجىسىت. مغول ات تاتار اند مىدوم ذئن ۋۇد ات زىداوا ات كېبت ات خون. تموجىن داد مس بىي اس دېف ذئن اند زىنپىن. تموجىن صغير رىست. تموجىن اند يە گە اس وە غلە دە ۋەھىد اس يە گە نەن. وە فرادىج خو نەھىيە (تموجىن نەن) زبا اس خو تەت زىداوا ۋېرت ادە خو تەت صغىرىپىن غلە كېبت.

- باشه چهنگ.	- خورن چهنگ.	- پاهنگ چهنگ.	- یورین چهنگ.	- پش چهنگ.
چهنگ ذئداو Chaàng-theadow . (چیج).				
- پش چهنگ ذید.	- یه پش چهنگ ذاد.	- یه پش ته چهنگ ذید.	- یه پش چهنگ ذید اند. / یه پش غل چهنگ ذید.	- یه وذیج وم عقاب پے چهنگ / مه چهنگ.
چهغخ Chahghdz . (نوم). جهم چیداو. غارت چیداو. ولجه.				
چهغخ ذئداو Chahghdz-theadow. (چیج).				
- یتبن هر چیز قد، چهغخین ذاد خوتایدبن.	- مردم مالبن فک چهغخ ذاد.	چهغخ Chahghdz (نوم). خثارکنجهک ذارگن کاچار بنوقد وم قتیر تئزن. چهغخ تیر چرویج ربین بنوقد تئزن اگه خیوار مه نیوجیست.		
چهنگ Chaàng . (نوم). زغوم. موسیقی زغوم شندبن ات انگبنت قتیر وم نوازن. (فارسیه تیر ته لوپین لب چنگ).				
- چهنگ نوئذداو.	- چهنگ نوازد.	- چهنگ نوئزد.	- چهنگ ته نوازد.	- چهنگ نوازیج.
* و م چهنگ روک، نصر ساما نه ره خه نوئزج یه یه رهنگ گه و م ته ناخون قته نوازن.				

- خدارج سپن - دراز سپن اس چهرخ اند بیر ژیر فه په تیر ژیر ادھینځ چست، چهرخ دے درو نئید ست سپن ته تیر ژیر ادھینځ قته نئرونټ.
- ماھی چوب - دراز ذارگ ٹربک ژیر و مه تیر بشف ات مرغک ٹربک تیر ناپد ات چهرخ نئرونټ.
چهرخ Chaarkh . (نوم). ژبیج / ژبیخ چهرخ. چهرخ وؤن ات پخته و م تیر ژبین.
چهرف Chahrv . (نوم). (ستاوبن). روغن / روغن. هرجیز روغن جناو خه ڦد.
چهرفن Chahrven . (ستاوبن). روغن. هرجیز اند لپ روغن خه ڦد.
- چهرفن ستاو - یه چیز ار روغن ذبد روغن خه سؤد.
- ار روغن ذاد چهرفن ست. ار روغن ذبد چهرفن سؤد.
- چهرفنونج - چهرفن. چهرفدار. روغن.
چهرف چیداو Chahrv-chidow . (چیج). یه چیز ارد چهرف مالتاو. یه چیز قاق سود چهرف و مه ارد مالبن ملايم سود.
چهرف زف Chahrv-zev . (ستاوبن). خیزف. خوش گھپ. چاپلوس.
چرف Charve . (نوم). گوبشت تیر نه سفید چهرف. گوبشت تر تیر چهرفن سفبد پینگ.
- ستور چرف.
- مال (منیج یا فرننج) چرف.
چهرفن Chaàrven . (ستاوبن). روغن.
چهرفنونج Chaàrvnunj . (ستاوبن). روغندار. هرجیز چهرفدار خه ڦد.
چههgh Chahgh . (نوم). (ستريچ). هر رهنهگهک. رنگه. خوند رهنهگهک. (نير ارد ته سود چور).
- چهبر ژاو.
- چهبر ٺهبن.
- چهبر پلپس.
- چهبر ڪيک.
چهنگ Chaàng . (نوم). پرندہبن ات روپوچار گوبشتخار حیوونبن ناخون.
- غقاد چهنگ.

			شخص	
چست ته	چوشتیت	چسبت	م2 شخص	
چسپن ته	چوشتین	چسپن	م3 شخص	

چمتو او **Chemtow**. (چیج). بدل چیداو، نی نالوقداو، اون لوقداو.

چیز **Chiz**. پیشخاتو نبئون. بے جؤن چیزین ارد ته مس لوڤین چیز.

- هرچیز.

- یی چیز.

- فک چیز.

- یو چیز؟

- ار باغ یو چیز سفیدث؟

چورڈ **Choorth**. (نوم . ستاوین). (نیر جنس). گیر. چ پهله. راست نست.

- چورڈ دیوال.

- چورڈ بیث.

چورد **Chugh**. (نوم . ستاوین). {نیر جنس}. هرچیز ذو رونگهک خه ڦ. تئر ات سفید.

- چور بشیج

- چور کرته.

- چور کد.

چوک **Chook**. یيو اس بوم گیشبن ادی 45 رئنگ گه یین دنيا تير اس دیف رئنج ، ات فهمچبن سخ.

چوک باگبن ارد درختبن تير ات ویرؤنه یین ارد زندگی کشت. چوک ته میش جیف بنیفخت ات بنهب دی ست ات دذ ته نبئتېزد یویو. چوک مس یویداج ات گوبشتخار پرنده. چوک نیرداو دوند لپ نه ڙیوج ، تا میخونج نه سود اس خوندی ته نه وخت.

چوک مس بوم جناو ات دوس بشین دے ات وم پوم ڇبن دے. چوک ات بوم ات کپوک اس یک دگه فرق چیداو دوس قین، دے جهت یے گون چوک مس بوم لوڤین.

چهل **Chahl**. (نوم). شرٹک آف. ست خست خه سؤد. شرٹک پاڈ وندير خه کفخت. در غجید مس ستؤر پے بیر خست خه سؤد.

- بهار پس ڙنچ انديداو ات چهل ته مس شروع کشت.

- بجين نه ويدبن ستور پے بير ته سود چهل.

چئريغ **Chaeridz**. زمهڏ چغڌئك چيداو. زمهڏ چغڌهڪ کنبن دڏ تؤغم ويدبن.

- چئرتاو- پس بشیج سوئست اث ته چئرتاو سر سود.

- چئريغ - آدم وے کار چئرتاو. دهقون.

- چئرجاز - بشیج چئرتاو خه ڦهرڏبد. بشیج چئرتاو وے نه خه بافت.

چئوداو **Chewdow**. (چیج / فعل). تنه خرت دڏ دست ذهڏبن يا ناخون قتيير کرندين. تنه ناخون قته کريستاو.

چئوم **Chendum** چئوم ته.

چئوهم **Chendum** چئوهم ته.

چئوے **Chendum** چئوے ته.

چئوديت **Chendum** چئود ات ته.

چئود **Chendum** چئود ته.

چئوبن **Chendum** چئوبن ته.

چيرم **Chirm** (نوم). چس چخيرج / چخيج.

چيښتاو **Chixtow**. (چیج). کله ڏهد. وينتاو. تماشا ه چيد.

ل	م1 شخص	شج	نويجيڏجن	خه ياذد
ل	م2 شخص	م2 شخص	چوپتُم	چسم ته
ل	م3 شخص	چاست	چوپتے	چسيه ته
ل	م1	چسهم	چوپتہم	چسهم ته

چهارشنبے. Chahor-shanbe. (نوم). میٹ نوم. یے میٹ پرا اس پنشنیے ات زبا اس سہ شنبے.

خیون باور اند چهارشنبہ نحس ات شوم میٹ.

چهارزانو. Chahorzonu. (نوم). نیستاو. نیستاو ادے یے زؤن تر خیزاج ات یے گه زؤن تر چھپ، خیز پاڈ چھپ تیرتے.

چهارسمت. Chahor-samt. (نوم). زبا (دهم)، پرا (پیچ)، خیزات چھپ.

چهارراہ. Chaor-roh. (نوم). خفاربوند. خفاربونگ. خفارپوند.

چهارفصل. Chahor-fasel. (نوم). سال خفار فصل: بھار، تابستون، تیرہ ما ات زمستون.

چهاریار. Chahor-yor. (نوم). سنه مذهب باور قتیر خفار خلیفہ: ابوبکر، عمر، عثمان ات علی.

چھرہ. Chehra. (نوم). چس چئھہ.

چھے. Chay. ( ) چدوم آدم. چدوم چارک یا چدوم ینک.

- چھے فهمت - مالیم اس بنیاگردن پیشخت: خودرس چھے فهمت؟

- چھے ڦد - ٻے ڏڻے چھے ڦد.

چب. Chib. (نوم). دارگن یا سپن ختبئنیف (آشپیخ خونه) کاچار خرج و مقتیر خبرین، آش ات خوبنپه فورین، پیئین ات وشین.

- چپک - ڪل چب. سپن ڪل چب. پرا سالین وستاذین دارگن چپک مس میزد.

- دارگن جبب - فورتاو چبب.

- فوریج چبب اند وم بشوفخ اس ذو انگبنت تا خفار انگبنت.

- سے چبب. سر غوله چبب و م قته ته پیختاو دوند بافت. سے چبب بشوفخ اس یے وذئد غوله دے.

- قمیج - مذینه چبب اس فوریج غوله دے ات اس سے جیب ڪل دے. قمیج بنوچخ تا یے وذئایخ.

چیت. Chit. (نوم). کاله نوم. ملایبم پخته ین رنگہ کاله.

چکرے. Chukre. (نوم) گیاہ. چکرے یا شتارٹک نرک. چکرے اس شتارٹک پھرکن درون اند نبیتزرد. چکرے اند وے مزہ لپ تبیپ دوندجهت ادی ویتامین C (سی)، کلسیم ات پتاسیم وی درون اند لپ دی اس دگر منزالین ات ویتامینین. لوڤین چکرے لپ خیداو زیون ادی وی درون اند لپث Oxalic acid ادی نہ لہکبنت تنه کلسیم ات پتاسیم ترخو تائز.

چلبر (چل بُر). Chulbur. (نوم). پؤستن ڦھبین. ستؤر پؤست تسمه. ستؤر پؤست تسمه جناو تھڑین کنبن ڦھبین.

چلبر. Chulbur. (نوم). دایم گچ تیڑد اند بیو گچ زابنت خو سُت ذھردی دذے ڦھبین چود تر وی گچ پیلچک جُست ڦوستے پی خو قاش خو خوندین زور خه ڏاد پتیداوبن نه ڦھرذاد. یے لهف وخت دسگه سُت دذبن و م ڦھبین بشجُبنت. دین مس لود چلبر.

چوشچ. Chooshch. (نوم). گبنت. لاتین نوم: Hordeum vulgare. غل بشہند معلوم نست ادے چوشچ سر پرا کندير پیدا سخ، دسگه گمؤن کنبن ادے چوشچ جائے افریقا ڦد.

خیون اند ذیون رنگ چوشچ بیو ته لوبوشیده جو ات یے گه کل جو یا چوشچ ادے و م راچ بے بروت.

چوشچ اند وم خاصیت خبیک ات شتا (سرد).

چوشچ لپ به قوت.

ملایمگھر خاصیت چوشچ اند.

هرچند تھب خه ڦد ات کھم خون خه ڦین چوشچ ویف ارد بشہند.

چول. Chool. (نوم) { ترک }. یے بشخ ات بے واشن بیه بؤن.

چولستون. Chulestun. چول ترک دے معنا قاقدون بے بشخ، ات ستون خینوڻ دے معنا جائے، چولستون یے بشخ ات بے واشن ات درخت زمہن. قاقدؤن مس لوڤین.

چون. Choon. (نوم . ستاوین). آدم اس خور وزمین خه ڦد. آدم گھپ خه نه بشینت.

- چون چارک.

- چون ینک.

چونه. Choona. (نوم). گھچ. گھچ دیوال وے قته سفید کنبن.

چیدچک Chidechak. (نوم). خلک خثار دیوالهک جاے بیوین گه و مے کنبن خو دھقونبین يا چوبئون و مے درون نیثبن. کودکن بازے کنبن شرثکن ات ژین دیوالک کنبن اس تیرگه و مے کنبن بیوین و مے ته مس چیدچک لوڤن.

- قدیم اندبن پوندبن ۋە سراپین غل خە نە ۋە مردم چیدچکبىن ارد بنهب رخ چود. هر چیدچک درون ژىز (غورش) تهل ڈاچ ۋە ات خەماق ژىر مس ۋە. هر تەن دە ترپۇندىزاد اس اتیات چاقوات خەف مس خوجە زابست.

چىرىم Chire. (پېنىختاۋ). چىز كاركە. چىز قىئەت پرسىيم. پە چىز خو پىشئوە.

چىركەن Chir kene. (پېنىختاۋ). جىز چىرىم.

چىز Chiz. هر بے جون كاچارادە وينج خە سۇد. عربى اند تە سۇد شى.

- چىز- سوالىيە.
- چىزبىك.
- چىزارد.
- چىز جەت افىن.
- چىز.

چىنچ Chine. هر فرييک اس سىت اند و مے نوم كائولن اند مىزجن خە. دە ستىن پرا تر چىن فرۇد دە جەت تە دېپ فرييکبىن مس چىنچ لوقىن.

چىرم Chirm. (نوم). چىرم تە لوقىن پرازىت. پرازىت خېت خورد خرج نە فەردىد مىزداو ات اس يې گە حىيون ياكىاه خو خرج زئىد. چىرمبىن زىنگى پى يې گە حىيون چىست و م حىيون تە لوقىن مىزبئۇن.

چىنچ Chine. (نوم). آدم ياكاچار اس چىن ياكىاه مىزجن خە ۋە.

- چىنچ يېن ات چىنچ چارك.
- چىنچ زق.

چىنچ Chine. (نوم). فرييک اس كائولن نوم سىت اند مازپىن. كائولن يېن سر پرا چىنچ يېن فەھمت ات فرييک يېن اس و مے اند مىزد دە جەت لوقىن چىنچ.

كائولن ياكىولنىت سىت بىشەند قالىب انجىقىد ات سۆز ذئد اند سەپىد سود دە جەت اس و مے اند بىشەند فرييک مىزجك سۇد.

چىداو Chidow. (بنجىسىك). مىزداو. ترجاي ۋېداو. انجوم ڏىداو.

- کار چىداو.
- کارخونىڭ چىداو.

چىد Chid. (نوم). خثار دیوال ات وذؤم آدم وى درون نىيث. ات خىنۇن چىد خثار دیوال (برجىن)، پىنۇخ ستن، چارخۇنە، رؤئىت ات وذىيوم.

چوئِچبُنک Chewear-chuxak. (نوم). دراز نؤل ، دراز پا ذ ات گُت ذم پرنده، دریالهف ات وئذگھلن ارد زندگ کبست. چوئِچبُنکن تاقه زندگ کنبن.

چوئِچبُنک بسخ لهقبن ارد چیرم ات چخیج / چخیج ات ژدیشک ات تارتکن بن دیو کبست، یے گونے ما یے بخش ات سېچبېکن گه ته مس انجيقد ات خيرت.

چوئِچبُنک خینون بومه پرنده نست. تابستون جیف ته ياذد ات خاوبن دے انجوقد کوچ ته کبست خو تېزد ته.

چوئِچبُنک بیو اس وښيار پرنده یېن دس جا یے ارد تخمورخ لهکبست ات بُخ کبست ربوداچرنده یېن ات دڅوسک مه څرید.

چئه Chehra. (نوم). صورت. پېغ.

چینود (چین نود) Chinood. (نوم). چینوت. چینود یېد. زرتشیپن باور قته چینود دوزخ تر تیر یېد، آدم روین (روون) خفارم میث زبا اس میداو باید چینود یېد تیر نیوجیست. هر تهن م دنیا یے بشهند کار خه چورچ یو ته آسون اث نیوجیست، ات هر تهن گندھ کاربن خه چور یو ته وابست ذېد ته ذو مذینه یے دوزخ اند.

ح

حافظ اس دگه شاعرین ات منور فکرپن دے اند ممتاز ادے یو آزاد فکرے کبست، خو کھل قته فکرے کبست ات آزاد اث بے بناج ات بے بنرم خو فکرے نفېشت. حافظ زمون اند آزاد فکرے چیداو ات خوفکرے بیون چیداو خوب اث گله گناه حساب ست، یه گونے کھل پے دار سفید یا اس تنه جدا است.

حافظ جدل ات جنجال، ذئد ات وخد زمون دین ات مذهب جهت روون خه ڦونج مسقره کبست. هر تهن مذهب افین ذئد خه کنبن ات هر تهن خو مذهب چے دے اس دگرپن اند خه لوقد حافظت ته وېف نادون ات نافهم حساب کبست. وہذ ادے خوین عالم خه لود ات مردم تیربن فخر خه پرذاذ، حافظ ته وېف سوگ لوقیجن حساب کبست. چون ندانستند حقیقت ره افسانه زندن.

حافظ اس شیخ، ملا ات عابد، قاضی ات مفتے لپ مات سوڈ تیرارد خو طعنہ ذید ادے ناگ وہذ اس خو سهوبن.

گر مسلمانی ازین است که حافظ دارد آه اگر از پس امروز بود فردای. (حافظ).

حال ذهداو Hol-thadow. آدم وے خوش لهک چیداو، مه ريفتا. آساينبن لهک چیداو، قرار لهک چیداو.

حال موذهن.	یيوم شخص ییوج
حال مهش ذهند.	یيوم شخص لپ
حال تو ذيده.	ذيونم شخص ییوج
حال ته مه ذيده.	ذيونم شخص لپ
حال دے ذهند.	ارھیوم شخص ییوج

حرف وېنتم حرف فارسيه ات خبونو زف اند. ابجد حساب قته ته سوڈ " 8 ". دفيست " ح " حرف قته خبونو زف اند لغات نست، اگه یيو چے پيدا خه سهوبن وهذی عربی مهش ته وېف نه نفشهم، ات یستین لغات ادے اس عربی اندبن وېف زابنج، یه رهنگ نی یه رهنگ وهذبن خبونو زف اند جائے خؤ ارد ڦوريچ ناچار مگم وېف ته نفشهم.

حاجت. Hojat. (نوم). {عرب}. نياز.

حاج. Hoje. (ستاويشن. نوم). هر مسلمون ينك يا چارک یه پيد بيت الله (الله چيد) زيارت خه کبست سود ته حاج. اس خربون اندبن ذو آدم کعبه زيارت ڦد ات حاجين ست یيو محمداسلم (ميرزا اسلام) ات یه گه چقون.

حاضر. Hozer. (نوم). {عرب}. یستاو، ڦداو.

حاضرے. Hozere. (نوم). كتاب. حاضرے كتاب. صلف اند یه كتاب بناگردن نوم و م تير نېښجن.

حافظ. Hofez. شاعر.

خواجه شمس الدین محمد حافظ شيرازے، بهاءالدین پچ یيو اس سر نومدار شاعرین عارف وېنتو هجرے / یه ذيس ات خفارم ميلادے قرن اند زندگ چورج. حافظ یيو اس وېف شاعرین ادے وهذبن یه جغرفيا اند نست، وهذبن متعلق یه دنيا. کهم فارسيه زف شاعر ادے دنيا ره حافظ دادگه توف سوڈج ڦد. بافت لوقداو دنيا تے کهم شاعر ادے یو حافظ خه نه فهمت.

ارهیوم شخص لپ

حال دېڻ ذهڻ.

حال میڻ ذهڻ.

حال وېڻ ذهڻ.

متل:

ووج اس کد حال نه ذید ات پش انډ اس دست کد حال نست.

Hujoj. حجاج یيو اس ظالم ات بچ رحم اميرین ڦد. عبدالملک بن مروون اموي عراق عرب ات عراق عجم حکومت وئے ارد دھکجوت، یو ذو ذيس سال انډ لپ داس سد و بیست هزار آدم زيد.

Hassan ibn Ali (a). حسن ابن علي (ع)

اموم حسن (ش) اموم على (ع) خديري ڀ، ات پیامبر انډ وئے نباس. اموم حسن 625 ميلادے انډ مدینه انډ تر دنیا ڀت. ووقد سال وئے زندگے وئے باب پهله انډ نوجید. اموم حسن اسماعيلي امومن اس مېڻ نهن طرف مېڻ باب. یه گه معنا قته اسماعيلي امومن ڀين هم حسن نيرهه ات هم حسين انډ.

اموم حسن (ع) سلوم 670 ميلادے سال انډ مدینه انډ زهر قته شهيد ست.

Hassan Saboh. حسن صباح

حسن صباح یيو اس نومدار اسماعيلي دعوت گھرben ادے نيمه اس خو زندگي دعوت کار قته نويخته.

حسن بن على بن جعفر صباح حميرے 1050 ميلادے تر دنیا ڀچ. حسن صباح اس داد 12 اموع ڦنج ات زبا اس دے ادے داعي اسماعيلي قته بلد سؤد واسته واسته وئے مهغئ یه انقلاب سؤد ادے ته لوڻبن انقلاب فکرے. حسن صباح سفر تر مصر کښت. تر مصر فک چيز خو په چمبن وينت. وينت ادے اموم دربار انډ چيز گهپ. خوند خه فلت اموم وينتاو نه ڦهرڏد. فهمت ادے گهپ چيز، چجز ارد تر اموم دربار وئے ره نه ذهڏن.

مصر ارد دسگه چاو چاو ادے افضل سرليشكر خواهبن نه کښت نزار، اموم المستنصر بالله خديري ڀچ زبا اس خو تهت اموم سؤد. افضل خواهبن کښت مستعل

خليفه ات اموم سؤد نزار جا ٿئے. حسن صباح ياذد تر ايرون نزار نوم ٿئے دعوت شور کښت.

حسن صباح ايرون ارد خيلک جايپن سفر کښت، مردم قته نيشت ات انديزد، مردم فکر ات چرت فهمت. مردم فک اس سلجوقيين ناراضي اته چاره نست زمهڙ خبن آسمون بلند.

حسن صباح مردم قوت قته ات خو تيز فکرے قته 1095 ام ميلادے انډ الموت قلعه انجيقد. اس 1905 انډ حسن صباح کار رهنگ انجوقد تا 1904 ارد ادے اموم المستنصر بالله اس دنيا خه تويد حسن صباح خيلک اس قلعه بينه انجوقد.

حسن صباح 1124 ميلادے انډ اس دنيا تويد. پرا اس دے ڀدے اس دنيا تيز رميد کيا بزرگ اميد روڊبارے ڦهرben، فک قلعه بيں رهبرين مس قيوه، فک اث پراے انډ کيا بزرگ اميد خو جانبيين نئند. اس فک اث خواهبن هر چيز بزرگ اميد خه لوڻد ۾ گهپ نغوربٽ ڀم ته ئفهتمت.

Husien ibn Ali (a). حسین ابن علي (ع)

اموم حسین (ع)، اموم على (ع) ڏيونم پخ فاطمه زهرا (س.ع) قته. اموم حسین 626 ام ميلادے انډ مدینه انډ تر دنیا ڀت. اموم حسین (ع) خاري سالے خو کودڪ خو باب دومن ته نويخته.

اسماعيلي اند اموم حسین (ع) ڏيونم اموم، اسماعيلي امومن تا ٽريخ وئے بزرگوار زرياتين.

اموم حسین سال 680 ميلادے ڪربلا انډ شهيد ست.

حرؤم / حرام / Harom. (ستاويبن) . {عربى}. ناروا. هرڪار چيداو روا خه نه ڦد. هر خوراک خيدوا روا خه نست.

حبيون بق خه سود وئے گوشت ته مس حرؤم لوڻبن.
خفچن کاچار ته مس لوڻبن حرؤم.

حرؤم خار / حرؤم خوار / Harumkhor. (نوم . ستاويشن). حرؤم خهريج. هرتهن حرؤم خوراک خيرت يا بق انډ يا خفچن خه خيرت.

حل. Hal. (بنجیسک). {عرب}. بیت چیداو، گره بیت چید. قینه آسون چید.
حلاج. Halloj. (نوم. ستاوین). {عرب}. خن ذهدیج. هرچه وون ات پخته خن خه ذید.
حلاج. Halloj. (نوم). منصور حلاج.
 ابوالمغیث عبدالله بن احمد بن ابی طاهر (حسین بن منصور حلاج) صوف، عارف ات شاعر. 858 میلادے اند زادج سوڈج.
 حلاج مدور تر سفر قُد، خوند پیذے حج چود، بصره، بغداد ات قم ات اهواز ارد خوندها آدم قتیر بلد ات آپیننا سُت. بصره اند "اخوان الصفا" گروه قته بلد است. گروه فکرات خیال ات تصور از زندگ اس دین ات دنیا زایرا حلاج تر خو تیژد. اخونن الصفا گروه اند بن اسماعیلیه یین ڦد، دے نوم بیرینن خو مروم ات مقصد مردم درون تبلیغ چود. حلاج اند وے ناسایین انقلابے روبن بیچ جائے ارد آسایین وے نه لهک سفر گه اس پرا ڦد وے یے مس نیوگیمت. تیر ارد دعوت بنام محمد ابن اسماعیل ابن جعفرالصادق پرذه پے بیر خه ڦد چودے آپنکار. روپنکاره محمد مهدے نوم ٿئے دعوت درو چید ست.
 تیر ارد وے دعوت وے ارد بلا ست، هر چین نا وخت خه قیود وے کھل ته ستن ڦه بپچندبن. تیر ارد مقتصدر عباسی خلیفه فرمون قته اول بپکنجه سُت زبا ره یین پے دار وے ڏاد، وے گندیسکن سلاخ چود خو پتتوهین ار دریا.
حلال. Halol. (ستاوین). {عرب}. روا. هرچیز ادے وے خیداو یا برئینتاو یا چیداو روا خه ڦد.
حلبیه. Hallabe. (نوم). سپن تنک فریک.
حلزون. Halzon. (نوم). {عرب}. باب شقرثئنخ.
حماسه. Hamosa. (نوم). {عرب}. دلاورے. بے شاج.
حمد. Hamd. (بنجیسک). ستاوین چید. شکرت چید. منتدارے.
حمل. Hammal. (نوم). {عرب}. بیو اس بهار میپستن نوم. بهار اند ارهی میپست (حمل، ثورات جووزا).

حرؤمزاده. Harumzoda. (ستاوین. نوم). اسلام قاعده قتیر اس چارک ات ینک اند بے نکاح بیث زریات خه سود یو حرؤمزاده. خیرنوئے تیر سند.
حزب. Hezb. (نوم). گروه. دسته.
 یے گروه اس مردم ادے یے مقصد جهت جهم خه سهوبن.
حشره. Hashara. (نوم). {عرب}.
 خل خلک زنده جونبن. خفینچ، ڙدیشک، چنگن، تیقدک.
حشیش. Hashish. (نوم). بنگ.
حلال Halol. (عرب). روا. هرکار اند وے چیداو روا خه ڦد. حلال ته لپ دے خرجن ارد لوڻبن.
حلقه. Halqà. (نوم). (عرب). ژورن / ژرن.

- غور حلقة.
- حلقة حلقة وم پرجهمبن.

حمورابی - ہمورابی - Hamoorobe- Hamurobe. بیو اس قدیم بابل پاتنباین 18 قرن پرا اس میلاد بابل اند حکومت چورج. حمورابی خو مردم ارد یے قانون نفشت خو رمادے ژیر تیرین وم چینت. ژر مس غل حمورابی قانون وم لوڻبن.
حصار. Hesor. (نوم). قله. قلعه.
حق. Haq. (نوم). راست.
حق شناس. Haq-shanos. (ستاوین). قدرفهم. هرچه حقیقت ات راسته خه بشکریت. حقیقت دهم تیر آدم.
حک. Hak. (بنجیسک). (عرب). کریستاو. چینتاو.
حکاک. Hakok. (ستاوین). صورت ژیر یا سپن ٿئے چینتاو. ژیر یا ڏارگ یا سپن ٿئے نپیشتاو.
حکایت. Hikoyat. (بنجیسک). {عرب}. نقل. داستون.
حکایت گھر. Hikoyat-gaar. ( ) نقلے گھر. هرچه هرچیز نقلے خه کبنت. خو بنؤذجن ات وینجن نقلے چیداو.
حکیم. Hakim. (ستاوین). {عرب}. فهمچاز. به دونش. دونا. وزپنجاز.
سینے حسنیار

گوبنت ات بیوقد	آسیا	1400 – 4000	پنتر
گوبنت ات پؤست	آسیا	7500 سال پ. م	پِش
گوبنت، بیوقد	آسیا	6000 سال پ. م	ستور
ات گؤست	افریقا		
گوبنت ات پؤست	نا معلوم	12000 سال پ. م	کد
بیوقد، گوبنت ات پؤست.	مصر	4000 سال پ. م	مرکھب
گوبنت، بیوقد، پؤست، وؤن ات ذابخ	آسیا	6000 سال پ. م	فز
پؤست ات گوبنت	آسیا	4000 سال پ. م	فاجر
وؤن، گوبنت ات پؤست	آسیا	9000 تا 11000 سال پ. م	منیج
وؤن، گوبنت	تبت	2500 سال پ. م	خُبین گاو
	نپال		

حنبلیه. (نوم. ستاوین). یيو اس سنه خثار مذهب ابو عبدالله احمد بن محمد بن حنبل نومته.

حنبل 854 ميلادے اند اس دنيا تويچ. حنبل پيروين ته حنبل لوڻين.

حنفی. (نوم). {عربی}. یيو اس سنه خثار مذهب. سنه مذهب ابوحنفیه نعمون بن ثابت یيو اس سنه خثار مذهب اموم. حنفی 766 ميلادے اند اس دنيا تويچ، وے مریدین ته لوڻين حنفی.

حوت. Hoot. (نوم). حوت ما یے نوم. یيو اس زمستون میپستن. زمستون اند ارهی میپست (جدی، دلو ات حوت).

حورا. Hoor. (نوم). {عربی}. خوشرو. تئرخيم. بيبشت رنک.

حیا. Hayo. (نوم). {عربی}. سرم.

- بے حیا - بې نېرم.

- به حیا - بېرمندہ ناک.

حیرون. Hairon. (ستاوین). {عربی}. چرتون. چرت اند. حیوون. Haywun. (نوم). {عربی}. زنده. وخیج. جون. هر چیز وے اند روین خه ف.

هر زنده جون ته حیوون لوڻين.

خیونخه زف تير هر خثار پاڏ اند وؤن يا ذابخ خه ڦد.

ذو گروه حیوون:

1. تورے.

2. یوخته

یوخته ته ویٺ حیوونبن لوڻي ادي وهذ آدم قتيير بلد، آدم ويٺ چاست. یوخته مس ارهی گروه:

- ستور - ڙاؤ ات بیچ ات خوبشگاو.

- مال. - منیج ات ڦرنیج.

- ولاغ - ڦرج ات ڦئرخ، مرکھب ات بشُر.

تورے حیوونبن وهذ ادے پښته ره زنڌ گئن، یه لهٽ اس آدم بناج ذئربن ات یه لهٽ دوند نی.

خ

خ

نام حرف خینونه زف ات فارسے زف اند. ابجد حساب قتیر ته "خ" سؤد ". 600

خُب. Khub. (ستاوېن). خوب گھپ ذئد اند گُت چيداوا. دم معنا مس خوب اند جناو، بشهند. ساز. بیدے.

- خب شعریم مه ام شاعر کوچه؟
- بیار ات دوس بیمار ڦد، نور ات خبا؟
- خُب گھپین.

خاب. Khob. ( ) بشهند. درست.

خابا. Khobo. ( ). بشهند! تاکید چيداوا.

- مه رنس. خابا!.

- مه یه ورهق مواد ترجمه کن خابا.

خاب. لهک دوس بے کار سهوم.

خاب.

خاج. Khoj. (نوم). شرؤم تير کښت نَعْزَ بَجْنَنْ پاڏ پے بير نهرم چيداوا.

- خاج ديت.
- خاج هي چيد.

- خاج وپنداو.
خاج کوف. Khojkuf. (نوم). بنیج یا بنجن ادی خاج ویف قتیر ای خه کنبن.
خاخون - خاخان. Khokhun- khakhan. (نوم). یهودے پیر. یهودیین مذهبے رهبر.
خاده Khodà (نوم). دراز راست ڏارگ. متل اند دراز آدم ارد ته مس لوڻن. خاده جناو. خاده جناو وروڻج.
خار Khor. (نوم. ستاوېن). بے چاره. ناتیوئن. بے چیز. آدم ادی نه بشهند پوشاک ات نه بشهند خرج خه نه ڦد.
خارج Khorej. (نوم). فچ. پترج.

خارجے Khoreje. (نوم. ستاوېن). پرج آدم. آدم اس یے گه جائے یئچن، اس یے گه دولت یئچن.
خاره Khorà (نوم). بے بیخ ات بے واشن زمهذ. قاق زمهذ. قاقدؤن. زمخ یا باغ گرگوبه زمهذ بیخ تروے نه فراپت.
خارستؤن Khorestun (نوم). شوذ جائے . جائے ادی لپ شوذ یم ارد خه ڦد.
 دفیست ید پرا شوذریف ڦنج.

	16	Ye this at khogh	خابر (Khogh) (رقم 6).
26	Thu this at khogh	بی ذیس ات خابر	
36	Ara this at khogh	ذو ذیس ات خابر	
46	Cavor this at khogh	اره ذیس ات خابر	
56	Pindz this at khogh	څفار ذیس ات خابر	
60	Khogh this	پینځ ذیس ات خابر	
61	Khogh this at yiw	خابر ذیس ات بیو	
62	Khogh this at thiyun	خابر ذیس ات ذیبیون	
63	Khogh this at aray	خابر ذیس ات اره	
64	Khogh this at cavor	خابر ذیس ات څفار	
65	Khogh this at pindz	خابر ذیس ات پینځ	

66	Khogh this at khogh	- خاير ذيس ات خاير
67	Khogh this at woovd	- خاير ذيس ات وؤقد
68	Khogh this at waxt	- خاير ذيس ات وبست
69	Khogh this at now	- خاير ذيس ات ناو
76	Woovd this at khogh	- وؤقد ذيس ات خاير
86	Waxt this at khogh	- وبست ذيس ات خاير
96	Now this at khogh	- ناو ذيس ات خاير

خابن Khox. (نوم). غله غیرک حیوون کیل تیر نشتبزد پس سال اث قهد کنیت ات بلند دے سود.

- خابن. **Khoxin.** ( ). لپ. لپ اث خابن.

خابن بهند Khoxbaand. (نوم). ڦهین يا سريهند خابندار حیوون تر خابن وم خه کنبن.

خابن دار Khoxdor. (نوم . ستاوین). حیوون خابن ويند خه ڦد.

متل اند ته ي لهف آدمين ارد مس لوڻين يدي ي چرد تن خه نه ذهذبن.

خابن جرؤف Khoxjeruv. (نوم). درخت خبچگن يا ڦين يا وبستخن خابن پهر ڦديرم مغوند ڦيسپن ذباغ يا درگاه وم قتيز زدئبن.

- خابن جروف ذد - خابن جروف قه زديداو.

خابنج Khoxch. (نوم). نا پخت گرذه. خيبنچن یارچ.

خابنچنک - خابنچن Khoxchenak / Khoxchen يي چيز اس خابنج اند خه ماڙبن. به پلاخت آدم ته مس لوڻين خابنچنک.

خابنینک Khoxenak. (نوم . ستاوین). خابن. خابندار. وذيج. توري وذيج اس کرجك غله دے، وم خيمبن ترتير تئر خلُق خلُق خابن جناو پومبن.

- خابنچنک آدم.

خابنخينخ Khoxcinc. (نوم). دريا نوم . ذو دريا ييو از فاشهرف ات ييو از رباط يدين انديرخ اند ييوث سهوبن ات کرونجهنث اند تر پنج قه سبن.

اس انديرخ تا کرونجهنث ته دم لوڻين خابنخينخ، پرا اس دے رباط بشخ ات فاشهرف دره بشخ. بافت لوڻداو يدي خابنخينخ سرچبنمه اس انديرخ اند ته رباط بشخ فاشهرف دره قه ييو سؤد فريشك ته سهوبنخينخ.

خاکسار Khoksor. (نوم. ستاوین). بے آزار. ملايم. نهرم خوئ. فروتن. آدم ادے بادے گرے خود پسند نست.

خاگنهن Khogina. (نوم). خوراک. ترمورخ / تخمورخ سفبدے لت ذهذبن دڏ بيچن. خال Khol.

(نوم). تئ يا سهفع نښون تنه ته يا هر چيز ته گه خه ڦد.

- سهفع خال - کخا یه خو پښرن یا خو ڏست سخ قهه کروست چودے وختن دڏ وابن پهرك گه غرود وئے تيرے قاق دے ست وئے نښون سهفع اث ربد.

- چهار خال - یه لهف کخابن خو پیچ ته خطار خال چينت، پښونه، زنگون، خيزات چهپ لونج تير.

خال خال Khol-khol. (مركب نوم). دوس دوس. کهم کهم. خال خال آدمين.

- خال خال بناگردن یست ادے بشهنند نه بنياين.

خالن Kholen. (ستاوین). خadar. هرجيز خال خال خه ڦد.

- خالن پیچ.

- خالن کلچه.

- خالن کاله.

- خالن کرته.

خالک Kholak (نوم). نهن ڦراد.

مءو خالک مهش خالک

تو خالک ته مه خالک

مېف خالک مېف خالک

مه ام خالک مېف خالک

وے خالک وې خالک.
دې خالک دې خالک.
خالکيون. (لپت). نهن فرادهر.
- موندېن خقار خالک. مو خالکيون هر خقار ماليم.
خاله يېن Kholà. (نوم). نهن يخ.
خاله يېن **Kholayin**. (نوم). لپت. نهن يخحنېن.
مے خاله داکتر - مے اند مے خاله داکتر.
- مه ام خاله ماليمه - مه ام اند مهمام خاله ماليمه.
خان Khon. (نوم). چس خون.
خاور Khowar. (نوم). خير پل جاے. جاے ادے اس يم اند خير تلے تاژد. خير اندید جاے.
- خاور چارک نوم مس يست. خاورشاھ. خاورے. خاورسلطون. محمدخاور..
خاور دور (ذر خاور) (مركب نوم). {جغرافيا}. مملکتبن : چين، جاپون، کوريا (شمالے ات جنوب)، ويتنوم، کامبوج، تایلند، سنگاپور، فیلپین، اندونیزیا، مالیزیا...
خاور میانه (مذینه خاور). افغانوستون، ایرون، پاکستان، هندستان، عربستان، فلسطین ات اسرائیل، عراق، لبنان، سوریه...
* نو تقسيم چوبنج قىئه هندوستون ات پاکستان تە دېنین تراقيانوسىيە ات افغانوستون تە مرکزە آسيا.
خاورے جمشيد Jamshid.
جمشيد خاورے محمدلۇم خون خىرىپىچ ات خوجوم نباس 1320 خ / 1941 م بىخ
بېبىنار اند تر دنيا يىچ. خاورېن چدوم سال اند تر مكتب ذاذج بشەند معلوم نىست.
1346 خ / 1967 م اند دارالملعلىن تىار چود. وە سال اند ار درواز ماليم، زبا رە زىديو،
ات اشكاشم مكتبىن اند ماليم. زبارە ماليم ار خىنون.
يې پىز ماليم تە فارىياب.
اس 1359 خ / 1980 م تا 1362 خ / 1983 م لىسە رحمت اند ماليم.

اس 1362 خ / 1983 م تا مجاهدبىن يتاو كابل لىسە يېن اند ماليم. مجاهدبىن ذئبىن خاورے مجبور چود تويد خىنون يې لهف وخت رحمت لىسە ات ذىبىنار لىسە اند ماليم.
1377 خ / 1998 م اس خىنون كوج چود ترىشتىف. دې وخت اند وھلىج متىسە اند ماليم.
خاورے خو زندگ جوونبىن ان نوجونبىن پرورىن اقىن وقف چود. زمىستون 1397 خ / 2018 ميلادے اس دنیا تويد.
خاويار Khoweyor. (نوم). {رسى}. ما يې ترمورخ.
خائين Khoyen. (نوم . ستاوېن). دغل. فەند ذئذىچ خبىث **Khabis** (ستاوېن). {عربى}. غژ.
خىت Khet. (ستاوېن). شىڭ آف. بې چىرت.
- درىا بىخ خت.
- زارذ هر چىز خە خت سەت.
خىتا Kheto. (نوم). چىن. چىن دولت.
خىتابە Khetoye. (ستاوېن). چىنابە. چىنە.
- ختابە چارك ات يىنك.
- ختابە فريك ات پوبناك.
خىتك Khatak. (نوم). ار فريك بن يا ار وئىد دوست بىخ خە رىست. ار فريك بن بىخ خە رىست.
- ختك آفه - آخرۇن بىخ ار كۆزەھ ياكىچىك بن خە رىست.
خۇتن Khutan. (نوم). سىنگ كيانگ اند يې شهر. چىن اند يې شهر نوم.
- خىتىز زف - ختن موردم زف.
- خىتىز مېنىك (مبىك) - زايرا قدىم اند ختن دەھىبتىن ارد يې نخچىر قىخ اس وە ناف اند مېنىك رېپىچ. دې جەت شعر اند مس شاعرېن لېپ اس ختن مېنىك نوم ياذج.

خدارج Khedorj. (نوم). خفار دیوالهک جاے ، اس درون وی اند ذو ژیر ات تفونگ، اس چج یی ناو ات چهرخ. بیخ ناو فه یا زد ذید چهرخ تیر و م نیید، ژیرپن درو نیید سھوپن، کبیت اس دئر اند ذید ار تائچک از تائچک اند رزد ار غہرڈ سود یا پچ.

-	خدارج دئر
-	خدارج تائچک
-	خدارج ژیر (تیر ژیر ات بیر ژیر)
-	تفونگ
-	سنئیج
-	شہرگود
-	مزد دونک - اس خیز طرف تفونگ اند یی تاکک مزد تروے کھکن.
-	آبخؤنه
-	ماھی چوب
-	تریک
-	مرغک.
-	سپن
-	ادئبیخ
-	چهرخ
-	خسنچ
-	روفک.
-	فھے.
-	چھگردے (کھارک).

خدارج بؤن Khedorjbün. (نوم). خدارج صاحب. آدم ادی وے کار خدارج چیستاو خه ڦد.

خدارجیف Khedorjiv. (نوم). جاے . جاے یم اند خدارج یا خدارجن خه ڦین بن. خدارج جاے.

Khudonazarov Davlat. خدنظروف دولت

بیو اس شوروی نومدار سینماکارپن ، سیاستمدارین ات ادبیات شناسی روسيه ات پامیر. دولت بیک خدانظروف 1944 میلادے خرهن اند اس نهن سوڈج. دولت اند داد ات نهن ڦرت مالیم ڦد. وے تھت اس مالیم اند شروع چود تیر ارد دوشنبه بشہردار ست. خدانظر محمدمنظر، دولت تھت سر خوش نوم بشہردار دوشنبه تاریخ اند.

دولت خدانظر غل یے ذیس ات خفار ساله ڦدادے فیلم سئزیجبن قتیرے کار چود. دولت اند شوق ات علاقے تر فیلم خه ڦد آخرے تیڈ وے تر خود. 1965 اندے "شوروے انسٹیتوت فیلم ات سینما" مسکو اند تیار چود.

دولت اس 1965 تا 1986 میلادے خوندھا فیلم مستند ات هنرے زانست. 1986 اند تاجیک فیلم رئیس انتخاب ست.

1989 میلادے خینون مردم وکیل تر شورای عالے شوروے اس خینون اند انتخاب ست. اس دم سال اند ڦد دولت سیاسی ست. 2000 میلادے سالپن اند دولت، بیو اس مسکاو ناحیه بین وکیل شوراے اند انتخاب ست. شج دولت خدانظروف روسيه شهروند ات مسکاو اند زندگ کبیت.

خدنگ Khudang. (نوم. ستاوېن). اباته. آدم یېگون کار اند قیزه اث خه وراخت. راست ڏارگ ته مس لوڻ بن. خاده.

خدھر Khedaar. (ستاوېن). {ستربیغ}. غله. خدھر یخ.

مو خاله اس مو نهن خدھر.

موندین خفار یخ، هرڅارپن اس و م خدھر.

خداے Khuthoe. (نوم). پروردگار، پیناگھر. خدا یے وزینتاو بیو اس قین گھپن ادے پے آدم پلخابن خه، بیدے هر تھن خداے خو چرت قتے فهمت ات پرستبن کبیت. خزمت

خدیر Khedir. (ستاوېن). {نیر}. غله. خدیر ڦراد.

وزم اس خو ڦراد پینځ سال خدیر.

نوروز خو تھت اند وے سر خدیر پېچ.

خرات Kharot. (نوم). وستاذ. تئبیخ گھر. وستاذ ادی بشہند ڏارگن کاچارپن خه تئبیخت.

خۇرما *Khurok*. (نوم). خىرچىز خىداو ارد خە قىد. خېچۈنچە. *Cucumis melo var.inodorus*. **خوبىزە** *Kharbuzà*. (نوم). علمى نوم خوبىزە بىشىن ات قىندىن مىوه اس پلک تىر اندىزىد مىدىنە تابستۇن تە پىسىت. 100 گرۇم خوبىزە درون:

1 گرۇم	- فېير
12 مىلى گرۇم	- كلىسيم
17 مىلى گرۇم	- فاسفور
238 مىلى گرۇم	- پاتاشيم
37 مىلى گرۇم	- ويتامين سى
خىرەد <i>Kherad</i> . (ستاوبىن). وېش. عقل. ولچ.	-
- به خىرەد - خىددار. به وېش. وېنىيار. به ولچ. فەھمچاز.	-
- بې خىرەد - بې وېش. بې ولچ.	-

خىرت *Khert*. (بنجىسىك). تفسىبىن. خەئىخك.

خىرتاۋ *Khertow*. (چىيچ). تفسىبىن چىداو. خەئىخك چىداو.

- ... بېپ بە بېپ خۇ پاذا چئۇد، نەلەم مو پاذا خىرت.
- تو ذىست خىرت.
- كەهل ارد دە مۇزىپن ذاد دەت تە خىرت.

خۇپىنجە *KHar-panja*. (مركب نوم). خەبىن انجىقىداو. يە چىز خەبىن انجىقىداو.

خۇرىپە *KHar-pay*. (مركب نوم). بېتئۇن فە لېپى گۆبىت. پۇرە ىے گۆبىت. بېتئۇن.

خۇنزا *Khar-noz*. (ستاوبىن). لېپ ناز چىيد. بې جامى ناز.

خۇرجىن *Kherjin*. (نوم). غەلە خلەطە مىدىنە فە ذو بەھىن. ذوپاچەھىك خلتە.

خۇرجىن پە خۇنۇن اس ھەمسايەھە مردم يىچ. خۇنۇن اندگەچەت كەلوار دوند ۋېش.

خۇرسوك *Khrusak*. (نوم). بېمارى نوم. علمى نوم: *Croup*. يا (laryngotracheobronchitis)

كودكىن بېمارى. كودك كىتختى اس كىتختاۋ درو غىرېزد ڈىد. اس كودك ناي اند چۇبىن صىدا مغۇند صىدا نېپتىزد. قىلىم اندىن لود ادى خروسوك دارى چۇبىن خون. چۇبىن كەھلىپن بېنچىبىت خۇوى خۇنېن كىش كىش چود ار كودك ناي.

خىرما شىرىن / خرماء شىرىن اوا / خرماء شىرىن اوا *Khurmo Shirin / Khurmo Shirinova*.

خىرما شىرىن بىيو اس سر نومدار آهنگ سازىن ات ساز لوڤىچىن ڦاد دە تاجىكىستۇن موسىقىيە تارىخ بە ياذ خە.

خىرما 17 دسامبر 1957 ميلاد بە خەرھە اند تە دنیا يىچ. 1978 ام سال اند انسىتىوت صنعت (ھەزىزە زىبىا) تىيار چود. وە سال اند تر گروھەن بە "گلىشىن" سازلۇق شروع چود. 1987 ھەزىمند شايسىتە جەمھۇرە شورۇمى تاجىكىستۇن اس خۇچود. افسوس مەھرگ وە ارد مەھلت نە ڈاد. وە زىنگە اند غل فەك تە پرا ڦاد ات 1998 اند حىنە شەباب اند اس دنیا تايد.

خۇرمۇن / خرامان *Khurumun / Khuromon*. (ستاوبىن). بە ناز پوند تىيد. ناز قىتە پوند تىيد. واسىتە واسىتە پوند تىيد.

خۇوار / kherwor. (نوم). وزن بىوهك (واحد) برابر بە 300 كىلو. دەفيت اس مەركەب وېز يە مەركەب وېز زېبىت اند زابېچىن. يە مەركەب وېز.

خەرھە *Khara*. (نوم). هەرچىز يك دەگە پەھلە فە يَا يك دەگە تېرىن تە تەھل ذەنداو.

- كېبىت خەرھە چىد.
- تېرىھ ما رېز خەرھە چىد.
- وابىن پە داشىد خەرھە.

خەرىت / خەرىد *Kharit*. (بنجىسىك). زېبىتاۋ. يە چىز پول قتىر يا يە چىزگە قتىر زېبىتاۋ.

خەرىت چىداو . (چىيچ).

بىوم شخص يىچ	شە ياذد	نۈزىدەن	شە
خەرىت تە كىنم	خەرىتمۇ چود	خەرىت تە كىنم	خەرىتمۇ
وزم خەرىت	وزم خەرىت	وزم خەرىت	وزم خەرىت
چود.			
خەرىت تە كىنم	خەرىتمۇ چو	خەرىت كىنم	خەرىت كىنم
		حسىنە حسنار	

وز ته خریت کنم	وز خریت کنم	وز خریت کنم
چود.	خریتهم چود	ییوم شخص لپ
خریتهم ته	-	خریتهم
خریت ته کنهم	-	خریت کنهم
مهش ته خریتهم	مهشهم خریت	مهش خریتهم
چود.	-	-
مهش ته خریت کنهم	مهش خریت کنهم	ذیونم شخص ییوج خریته
خریته ته	خریت ات چود	خریت کنه
-	-	تو خریت کنه
توات خریت چود	ذیونم شخص لپ	ذیونم شخص لپ
خریت ییت چود	خریت ییت	خریت ییت
ته مه ته خریت ییت.	ته مه ییت	ته مه ییت
خریت چود	-	ارهیوم شخص ییوج خریت کبیت
خریت ته کنیت.	خریت کنیت	یو خریت کبیت
ته مه خریت کنیت	ته مه ییت	یه خریت کبیت
کنیت.	خزیت چود.	یم خریت کبیت
خزیت ته کنیت	خریت چود	ید خریت کبیت
یو ته خریت کنیت.	یو خریت چود.	ید خریت چود
یه ته خریت کنیت.	یه خریت چود	ید خریت چود
یم ته خریت کنیت.	یم خریت چود	ید خریت چود
ید ته خریت کنیت.	ید خریت کبیت	ید خریت کبیت
خزیت ته کنیت.	خریت کنیت	خریت کنیت
مهذبن خریت چود	مهذبن خریت چود	مهذبن خریت چود
مهذ ته خریت کنیت.	-	-
دهذبن خریت چود	دهذ خریت چود	دهذ خریت چود
دهذ بن خریت چود دهد ته خریت بن	-	-

دهذ ته خریت کنین.
وهذ خریتبن وهدبن خریت چود وهذ ته خریتبن
وهذ خریت کنین - وهذ ته خریت کنین.
خس Khas. (ستاوین). نا درکار. آدم یدی بی چیز ارد درکار خه نست. بے ارزین. بے فایده.
خست Khest. (ستاوین). بشحن. بشدار. هرچیز درون بشخ خه ڦد.

حسن ریز	-
خست وابن	-
خست توذ	-
خست زمهذ	-
خست پوبناک	-
خست ناش	-

خستجن Khestjen. (نوم). لپ خست. دس خست ادی بشخ اس و ڻے چکت.
خسر Khesur. (نوم). ین تهت. چار تهت.

ین تهت	-1
چار تهت	-2
مو خسر	-
مهش خسر / مهش خسربن	-
تو خسر	-
تمه خسر / تمه خسربن	-
م / مه ام خسر	-
مییف خسر / خسربن	-
وییف، دییف خسر / خسربن.	-

خسیرج Khesirdz. (نوم). ین فراد. چار فراد.
-1 ین فراد.
-2 یخ چار.

خلج

. (ستاوېش. نوم).

خُلْمُم . Khultum. (نوم). فیل نئغ. فیل سک.

خَلَه . Khalà. (نوم).

1. یے چیز تېز نؤل قتیری جامے اند ذهداو. تېز نؤل کاچاری چیز اند شف چیداو.

2. زارد ییگۈن خق ذید وے مس لوڤېن خله.

دایم خله مس یې مار قىلپ آدمىن مس زيد. قدىم اند خله اند بى دارى ۋە ڦىد، حیوون

تلخه. تلخه يېن فرۇد خو براشتىن ويتىت بىد. یې لهېش مردم اند فك وخت تلخه قاق

چورچ چيد اند ڦىد.

خُلَه . Khulà. (نوم). سېن. سېم. سفید سېن. الومىنېم. يېو اس ملايىم سېن، وي لاتين

نوم Aluminium، وي اتمى نمبر 13.

خُلَه يېن Khulain. (نوم). هرجىز اس خله اند خه مازىن.

خلمىندك / خمندك. Arachnidae. علمى نوم Khamandak/ Khalmandak. خلمىندك مفتخار (طفىلى / انگل).

خلمىندك خونخوار (خون برئىچ) دگه حیووننىن تير

خو كېيت چىست (ندېمت) هرخوند خه ۋەھرەذىد وېف خون سپافت. خېنون اند ته ذو

رهنگ خلمىندك پىدا سەھوپىن. يېو اند ونم تنه ملايم، يىست بىد گە يە ادوس خلدە ونم

تنه خبن ونم ته كۈرپىت لوۋېن. هم خلمىندك هم كۈرپىت فرېتىن hematophagy وېف

زىنگ خون تير.

خلهج Khalaaj. (نوم . ستاوېن). {ستريغ}. چەخت خابىن ڇاۋ، ڇاۋ ونم خابېن ار

پىيېنۈزائىچ حلقه خە قېين.

خليج Khelij. (نوم . ستاوېن) {نير}. چەخت خابىن بشىج. بشىج وە خابېن ار پىيېنۈز

اوج حلقه خە قېين.

خُمُج / خِمُوچ . Khamuch. (نوم). كخار درون كش ثىر.

- كرتؤشكە پە خمچ / ار خمچ / خمچ اند پېخچن لې به مزه.

- قماچ تە ار خمچ مس پست.

خمبېنۈخ . Khamexc. (نوم). كش ثىر. ثىر وە درون رىزگىك رىئىخىن غل يوردى

ذهبىن.

3- چار ڦراد.

خِسِج Khesech. (نوم). خدارج يېرد ذىيکو ساف نهرمې يابج هرجا ے اردت گردات غبار مغوند خه نىشت.

خُسِيس . Khasis. (ستاوېن. نوم). گېښە.

خُش / خوش Khush. (ستاوېن). خُب. بشەند.

خِبِن Khax. (ستاوېن).

- اس جامے اند وھينتاو خه نه بافت. جنبېنتاون نه بافت.

درخت خو وېيشىن قىتىر دس خبن جنبېنتاون نه بافت.

- خە نه ڦارايد. ڦېشتاون نه بافت.

دس خبن ارھەنگ سېن ڦېشتاون نه بافت.

- زىنېشتاون نه بافت.

دس خبن سيم جانا.

خِبِت Khext. (نوم). وربىجن شرېڭ. قالب ڏاڻج شرېڭ. شرېڭ قالب درون وریزىن

قاڭ كېنن دذ ڦېر جامے ئە ديوال وېيف قىتە كېنن.

خِبِن چەنگ Khaxchaang. (ستاوېن). آدم يې چىز خو مىذىست زئىد اس وە دىست

اند پىتاو نبافت. آدم يىدى يې چىز خە انجىقىد اس وە دىست اند پىتاو نبافت.

خِبِنک Khuxk. (ستاوېن).

- خېنک دەھېنەت - شىرعىلە دەھېنەت قىدېم نوم.

- خېنک سودج / سېخ - زىوبېچ / زېبېنخ.

- خېنک سال - سال ژىنج ات بارون خە نه ذېد. بې بارون ات بې ژىنج سال.

- خېنک ستاو - زېبېشتاو.

خِبِنکە Khuxka. (نوم). ذىد. تىرما پېرك ات چىف وېنېن ستور پې يېر دوس خست

دە سەست زوئىن كېنن قاق زمىستون ئۇپىن.

خِبِنکە سىل Khuxka-sil. (نوم). بې بېنخ سىل. شرېڭ ياش اس يە اس كوه اند

نخارىت خوتىزد وە خېنکە سىل لوۋېن.

خُوبىنۇد / خېننۇد Khuxnoon. (ستاوېن). خؤش. خوشحال.

- خمبینتاو Khambentow** (بنجیسک). چُست چیداو. دُف خمبینتاو.
- دُف خمبینتاو.
  - تاق خمبینتاو.
- خمبینتاو Khambentow**. (بنجیسک). یے چے یا یے چیز ار تگاف ڤیداو. اس تیر ار تگف ڤیداو.
- کودک اس دشید ٿے خمبینتاو.
  - ایل خمبینتاو - یے کو هرجیز اس مال تا ستور تا آدم تا تنبپ ات روغن اس ایل اردی ڤیداو.
- خن Khan**. (نوم). کښتی.
- خد وئریج - آدم و ڻے کار خن وئزد.
  - خن ملزیج - آدم یو خن ماڙد.
  - خن بون - آدم یو خن وئریج نست، و ڻے کار خن چینبینتاو یے چھے پے و م مه تختخت.
  - خن وئرداو - خن دریا درون ترود ات ترم یئداو. مردم اس یے پوزه تر یے گه زیمبه یئداو ات ڤیداو.
- خوب Hub**. (ستاوېن). بشنهند.
- خوب کار - بشنهند کار.
  - خوب ستاو - آدم بیمار ڦد خوب ٿه سُد.
  - خوب ست تویت مس یت.
- خوب اث Khub-ath**. (قید). تاقه گ. ییوج.
- خوب اث ته بید ڻے فهمه.
  - خوب اث / خوب اث ام - تاقه گ . . . تیار چود.
- اس مردم منت زئبینتاو گدھ خوب اث د ڻے . . .
- خوب بار - ٻے باور. (تعجب).
  - خوب بار تیارم چود.
  - خوب بار بیت ات.

- خوذم Khuthm** (نوم). اس خو ٻے خبر. آدم مات سود دذ بنئفخت خو خیمین بذیمت اس خو خبر نست.
- متل - خوذم ات مهرگن بیوٹ.
- خوذم اند Khuthmand**. آدم تر خوذم ٿه ڦد. بشافجن.
- خوذمن Khuthmen**. اگه نه سود. لپ بناخچیج. آدم لپ ٿه بنئفخت.
- خوذمنیج Khuthmnij**. نو اندیزد کهند اگه ات کهند تر خوذم.
- خوذم وینتاو Khuthm-wintow**. آدم تر خوذم ڦد هرجیز اث و ڻے مهغز ارد گرڏدد. فک راست جناو دفیست، اگه سُد یے چیز اث نست.
- خوذم وینتاو** وېچ چیزین / کاربن تکرار اد ڻے آدم ارد میثین دچار ٿه سهوبن.
- خوذم وینتاو Khuthm-wintow**. (ستاوېن).
- خوذم اند ڦداو Khuthm and vedow**.
- خوذم اندم ڦد.
  - خوذم اند ڦد.
  - خوذم اند ڦد.
  - خوذم اندیت ڦد.
  - خوذم اندبن ڦد.
- خورخور Khur-khur**. (نوم). خوذم اند پس نای اث صدا نسبتیداو. د ڻے ته لوڻین خوذم تیڈاو.
- پش خوذم اند خور خور کښت.
  - آدم خوذم اند خورخور خوذم تاڙد.
- خورشید علیداد Khurshid Alidod**. (نظرداد) علیداد پیچ 1936 میلاد ڻے بندوود اند زاڌج سُت. خورشید ته تر افغانستان خپنون نظرداد نوم ٿے فهمبن، تر تاجیکستان ته و ڻے باب نوم ٿے (خورشید) فهمبن.

خورشید اس جور ات ترغم دهم وے تیر یت خو 1958 ميلادے اند دريا پار ذات خو نويجید تر شوروئے.

تر جمهورے تاجيڪستون وے وخت شوروئے دوس وخت اند بيو اس سر نومدار سازنده یين ست. خورشيد ساز لوفد غيرك ات دنborه قىئے تر بندود شروع چود. فرهاد ات خورشيدىن ميرافگن قىئے قىلاق پس قىلاق نئيد ات سازپن لود. دوند دير وخت نه نويجید ادەم دېف نوم ساز لوفد اند اس خپنون مس سهر ذات. بدخيبيون مس دېف هنر خو پوند سهر چود.

يىكوهن قىد ادە خورشيد تاجيڪستون اند مس بيو اس نومدارين نوا تهم نبويزداو اند تر حساب يت. خورشيد 1994 ميلادے اند تقاعد چود، تا 2005 ميلادييچ تياتر لاهوتة اندە كار چود. اس 2005 اند تا 2020 دگە كار نه چود.
خورشيد 2020 ميلادے اند جون آفرین ارد سپارد.

خورن **Khoorn**. (نوم). پرنده. لاتين نوم Corvus frugilegus: خورن تئر پرنده. دنيا تير دسگە جامى نست ادى خورن يم اند زندگى مە كېبت. خورن اند تئركشتىرپوم ات پەرپەن، تئرنؤل ات تئرگە پاذپىن.

خورن هرجىز بې كبر پرنده، هرجىز خە فېرىد خىرت تە. خورن لُك اند وم ، غلوبىنت نؤل پرنده. وم غلوبىنت غەھەخ نؤل وم ارد كمك كېبت زمەند چۈنت چخىرچىن زوئىند ات خىرت.

پتاڭى نقل يا مورم باور كېنىن ادى خورن سر دراز زندگى كېبت. خورن دراز زندگى كېبت يد علمى گەھە نست. خورن مس سرلىپ تا ذوپىس (20) سال زندگى كېبت. علم اند دسگە باور ادى خورن بىدەل سخن پرنده. بىعنه خورن يې گە پرنده فەخ واسته خورن سخ.

خورن اس آسيايى مذينه اند دنيا رە تخىرم سخن پرنده.

خورن اند وم سترېچ اره سال تيرات وم نير پىيئخ سال تير بالغ سەھوبىن. بى لهف خورنин تە 3 تىمرخ ات بى لهف تا ناو تىمرخ مس فەربىن. يە سترېچ خورن تە تا ذوپىس مىتىچ ويف والت ات يە نير تە وم ارد خرج كېبت. خورن بىخىن اس رئىاندىن دى نېبتايد (پروپەن) دى ست، دگە تە قريپ خو رئىز مس نه يىبن. اس فك چيز تە رئىسبىن.

خۇف. Khuf. (نوم). قىلاق. بيو اس قدىمە پامير قىلاقىن نوم.

1- خۇف - تر خۇف.

2- پەھس خۇف - تىگاف خۇف.

خۇف مردم تە خۇفي زەنگەن گەھەن. آخرۇن آمار 1989 شوروئے وخت قىئە خۇف اند 1500 نفر زندگى چود. خۇف مردم لېپ تر هرجاى اث كوج چود. يە لهف تا شەج مس فك قىيە زندگى تاقت كېنىن ات خۇددۇن ويزئۇپن. لوپۇن نە لهكەم خۇف ويرۇن سۆد.

خۇفچىج / خۇفچاج - Khufich/Khufaj. آدم اس خۇف خە قەد.

خۇم. Khum. (ستاوبىن). ناپئىچج. نا فريپەت. هرجىز تىار خە نىست.

- خۇم گەزدە.

- خۇم مىوه.

- خۇم گوبىت.

خۇم. Khum. (نوم). آش نا وېدج پؤست. نا مالج پؤست. ستور بؤست (پؤست) غلبىن نە مالج.

خۇم طمع. Khum-tama. (ستاوبىن). ابلە. لېپ اميدىز چىداو.

خۇم كار. Khum-kor. (ستاوبىن). بشەند كار خە نە كېبت. شلق كار.

* آدم مس لېپ جوون خە قەد لوپۇن غل خۇم.

خۇن/خان. Khun/Khon. (نوم). رئيس. كىتكە. اقسقال.

خۇن اس مغلە ات تاتارە اند زابىچىن. خېنۇنىز زەنگەن خۇن نىست يد اس همسايه يېن يېچىن.

خېنۇنىز اند بېنه نوم قىئە دوند خۇن دگە يە چىند ات نىست. اقساقىن اند مس وېف نؤم خە رېدج خۇن وە قىئە نىست.

خون Khoon. (نوم). و خن. جؤندارین تنه درون روشت بُش زندگے بے خون نبافت.
خون اند وے تنه کریخبن ارد خید (خوراک) ات آکسیجن فرپتاو.
خون گروه / گروپ:

O	O	A	A	B	B	AB	AB
(-)	(+)	(-)	(+)	(-)	(+)	(-)	(+)

دھکیج گروہ								
AB (-)	B (+)	B (-)	A (+)	A (-)	O (+)	O (-)	O (+)	O (-)
						✓		O (+)
					✓	✓		O (-)
				✓		✓		A (+)
			✓	✓	✓	✓		A (-)
		✓				✓	B (+)	
	✓	✓			✓	✓	B (-)	

	✓		✓	✓	✓		✓	✓	AB(+)	
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	AB(-)	

خنور Khenur. (ستاوین). ادب. فهمتاو. وزینتاو. (درک). شعور.
- بخنور - فهمچاز. وزینچاز.
- بے خنور - نافهمیج.
خؤندؤن / خاندون / خاندان. (نوم). بھج ات کھج. ین ات زریات قریب خبین ات تبار.
ید خب اث فارسے کلمه دم معنا دودمان، خانواده. خینوئے اند کار اس دم نه زئین اته
ید خب اث یست.
سیدپن - سید خوندون.
خلیفه گؤن - خلیفه خوندون.
قاضیپن - قاضی خوندون.
وکیلپن - وکیل خوندون.
باپن - باے خوندون.
قەھگىن - دى مىس خو ارد يے خوندون. وېڭ خدیر باب تىرىپن نوم نىڭ
قەھگى سەھىن قەھگىن.
غومكىن - غومك معنے ساذه. اباته. زايرا وېڭ خدир باب لې ساذه قىچ.
پيربن - پير خوندون.
خؤنه - دۇمۇد / خانه - داماد. Khunà-dumod / Khuna-domod. (نوم).

خوم khum (ستاوېن). نا فریپچ / نافریپت. نا پئخت.

- خوم گرذه
- خوم میوه

بیگونه ته متل اند اس نافهم یا نوجوون آدم مس خوم لوېن.

خهف Khaaf. (نوم). ملايم. هرچیز جهله دنخ ته پتیست. کروبن مهغخ. قدیم اند بن پنیوداجن کروبن مهغخ کروست ذادنخ ار یه قاق جامه چسا چود ادے شهک مه زئزد، خحماق اروے ذبد تیز ا پذبست.

- خهف دون - جاگه خهف اروے ربین شهک مه زئزد.

قدیم اند بریوداجن اند پلتنه ی خن قتیر بیو چود. بریوداجن کروبن مهغخ کروست ذذنے ربود ار خو تیردؤن، هرجامه اند دے ياخ درکار سُت ذذن خحماق ذاد، خرخک ذاد ار خهف یو ونییث پذید.

چید اند بن خهف جامه تیر اریزم زابست ذادنخ خرخک ذذن ردوخنک تازه چود.

خهقداواو Khavdow. (چبیج). اس تیر ار تگاف یتاو، پیاذه ستاو. سوار اس ولاغ نه خهفشت. اس درخت نے ار تگاف یتاو. اس کوه ار بیر یتاو.

شج	نوجید	بیوم شخص بیوج	خهفحتم
خهفتم	خهفتم	بیوم شخص لپ	وز خهفتم
وز خهفتم	وزم خهفتم	ذیونم شخص بیوج	خهفتم
خهفتم	خهفتم	ذیونم شخص لپ	مهش خهفتم
مهش خهفتم	مهش خهفتم	ذیونم شخص لپ	خهفتم
خهفتم	خهفتم	ذیونم شخص لپ	توخهخ
خهفتم	تویت خهفتم	ذیونم شخص لپ	یم خهفتم
تویت خهفتم	یم خهفتم	ته مه خهفتم	خهفتم
یم خهفتم	یم خهفتم	مهذد خهفتم	مهذد خهفتم
خهفتم	خهفتم	مهذد خهفتم	مهذد خهفتم
خهفتم	خهفتم	ارهیوم شخص بیوج	خهفتم

قدیم اند دسگه رئجه ټؤد جوون مردینه وے داد یا فراد یاد تر چارک جامه ادی ویند چارمینج رزین څد. دذ غینه وؤقد سال کار چود تا خورزین ورد ډاد. دین لود خونه دؤمود.

خنبپنتاو Khanbintow. (چبیج). اس تیر نے ار تگاف ډیداوا، لهکچیداوا. اس درخت تیر یه چی یا یه چیز خنبپنتاو. اس پښته خنبپنتاو.

- ویز اس ولاغ دهم نے خنبپنتاو.
- یه چیز اس درخت نے خنبپنتاو.
- ورنن اس پښته خنبپنتاو.
- ژیز اس کوه خنبپنتاو.

خربوזה Kharbuzà (نوم).

خن لهف Khanlaav (نوم). جامه یدی خن یم اند خه ورافشت.

خن وئزداو Khanwezdow (مرکب نوم).

خن وئزیج Khanwezij (نوم). آدم وے کار خن وئزد خه څد.

خواجہ اعتبارے Khoja Eitebore.

خواجہ اعتبارے جوون شاعرات تلغوژه نقشیج.

خواجہ اعتبارے، استاد جمعه خون اعتبارے پیغ 1372 خیرحساب / 1993 میلادے سرچشمہ اند زاچ سؤڈج. زبا اس سرچشمہ لیسه تیار چید، ساینس رشته اند خپنون تربیه مالیم ګه مس تیار کښت.

خاب. دګه چیز؟

دګه شج کارکن. ات کار یستا؟

فرے. خپنون اند کار ذیو ات مالیمین "بسم الله".

اعتبارے مس دګه درس سپین یېن جناو کهل وېند تر پرا خو تر پوند ذبد، خبر سؤد ار مزار-شریف.

1397 خ / 2018 م. اند ساتنمنه کورس ګه مس تیار کښت، شج کندز "امن عومه" اند افسرات هم ارهیوم سال دانشجو یه خصوصه دانشگاه اند.

خواجہ هم شاعر هم تلغوژه نقشیج. لپ بشنند تلغوژه یېن ته نفیشت.

خیئین Khiex. (نوم). آدمین بیوٹ رہگ ات ریسته ویف اند خه ڦد. خینون اند ته لپ دی قوم لوڻ بن. - متل بے مین فی ات بے خیئین فی.

خیئین Khiexchak. (نوم). چس خیئین.

خیئین پچومج Khexpechumch. (نوم). بلا. سوگین اند یی کخاے خئیستک و م سیقدتیر ات نايرد. پس بیومث ات یه ته سرگرڏون سود تا رخ نه ڏاڻج نايرد ته. کوڊکن اردين لود اگر بشهب در ڦچ خه رسپن خئیست پچومج وېف ذید ار خو خئیست خو یست.

خینون Khughnun. (نوم). جاے نوم.

خینون بیو اس قدیمه آریا یے نومین. بیو اس پامبرے جرگه قومین. خینون مردم ات وېف رُڻ ته لوڻ بن خینون رُڻ ات خینون مردم.

خینون روپنون قىئے تا 1885 ميلادے خب اث خؤ پاڏتے دولت ڦد. خینون بشهبن یین حکومتدارے چود. 1885 ميلادے اند روس ات انگريز خینون چود ذو بهش دوندبن ربود بخار امير وذست ات دوندگه ین ربود کابل امير مذست. دوند گه تر ڦچ خه ڦد (سرقول) وے گه ختاے وے ترکستان نهرمک ات ڏاڻ غهرت خو نوست.

شچ خینون اره دولت (افغانستان، ختاے (چين) ات تاجيڪستان) مذينه بهش چورچ.

خینون رُڻ zev Khughnune.

بیو اس گلہ پاميرے زېبن خینون. خینون رُڻ تر افغانستان، تاجيڪستان، ختاے، روس (روسیه)، کونودا، امریکا ات اروپا خینونین گھپ ڏاهڏین.

1997 آمار قتے قریب 50 (پینچ ذیں) ہزار نفر تر افغانستان ات، 100 (سدھزار) نفر تر تاجیکستان ات قریب 25 (ذو ذیس ات پینچ) ہزار نفر تر ختاے خیونوں گھپ ذہذنیں.

خیر Khir. (نوم). بیو اس مهش کهکشون بنتئرین. خیر اند و ے گرم 5505 سانقی گراد. خیر گرم اس هایدروجن ات هیلیوم هسته جوبن ذئد اندیز. خیر هسته درون اند هر ژئنیه 620 میلیون تن هایدروجن جوبن ذئد ات وارقد. خیر اس زمهد 149.6 میلیون کیلومتر ذر.

خیر قطع (ترکب)

% 73.46	هایدروجن	-
% 85 .24	هیلیوم	-
% 0.77	آکسیجن	-
% 0.29	کاربن	-
% 0.16	سپن (آهن)	-
% 0.12	نیون	-
% 0.09	نایتروجن	-
% 0.07	سلیکان	-
خیردازج Khirthothj. آدم خیر ذید یے مار خه سود.		خیردازج Khirthothj. آدم خیر ذید یے مار خه سود.
خیرمذار Khirmathor. ساعت 12.		خیرمذار Khirmathor. ساعت 12.
خیرنیست Khirnist. خیر ار کوه خه سود. قیگه کی.		خیرنیست Khirnist. خیر ار کوه خه سود. قیگه کی.
خیرپل Khirpal. سهر ک خیر نو خه نبپتزرد.		خیرپل Khirpal. سهر ک خیر نو خه نبپتزرد.
خیر ار ژیر Khir-arzhie. خیر ار کوه قریب خه سو		خیر ار ژیر Khir-arzhie. خیر ار کوه قریب خه سو
خینیست Khiext. (نوم). دراز جارکنج ذارگن تاچ چو پو		خینیست Khiext. (نوم). دراز جارکنج ذارگن تاچ چو پو
خینیستک Khiextak. (نوم). چس خینیست		خینیستک Khiextak. (نوم). چس خینیست
خیچ Khich. (ستاوین). ملایم. نهرم. واسته.		خیچ Khich. (ستاوین). ملایم. نهرم. واسته.
خیچ بیداو		خیچ بیداو
خیچ نغینبنتاو		خیچ نغینبنتاو

- خیج ذئون ذئد	- خیداو. Khidow. (چیج). بی چیز سیرستاو افین ذنذزن ذئد ات ابېستاو.
خېيد	نېرچید
خەم تە	خودم
وز تە خەم	وزم خود
خەرم تە	خەرم
وز تە خەرم	وز خەرم
خەرھم تە	خودم
مەش تە خەرھم	مەشھم خود
خەرھە تە	خودات
تو تە خەرھە	تووات خود
خەرھەت تە	خۇدپىت
تە مە تە خەرھەت	تە مە پېت خود
خودىے	خودىے
يو تە خىرت	يۈپ خود
يە تە خىرت	يە خىرت
يم تە خىرت	يم خىرت
يد تە خىرت	يد خىرت
مەذ تە خەربىن	مەذبىن خود
وەذ تە خەربىن	وەذبىن خود
دەذ تە خەربىن	دەذبىن خود
خېبت. Khext. (نوم). شىڭك ار قالب درون ورىزىن سود قاقي دىوال ويق قىتە كىن.	خېيت. Khix. يىن نەن. چار نەن. يىنگ چار نەن. چارك اند وە بن نەن.
- مو خىبن - موين نەن	
- تو خىبن - چارك يىن نەن. يىنگ چار نەن	
- مە خىبن - چارك يىن نەن	

- مە خىبن - يىنگ چار نەن	- ميف، ديف، ويق خىبن.
- ميف، ديف، ويق يىنگن خىبن / خىبن	- ميف، ديف، ويق چاركىن خىبن / خىبن
- خېپە. Khuxpà. (نوم). خراك نوم . دوس يارچ ات نمك ار وورق ۋازجىن شىخ گردىنىن دەزىن يې پىذىگە وئىد وورق خود چىق قىتىر فرىن.	- چىنچ خېپە
- مىن خېپە	- مىن خېپە
- ناش خېپە	- ناش خېپە
- ئۇپ خېپە	- ئۇپ خېپە
- خەميرما خېپە	- خەميرما خېپە
- بىنۇقد خېپە	- بىنۇقد خېپە
- خېبىنود Khuxnood. (ستاوبىن). خەش. شاد.	- خېبىنود Khuxk. (نوم . ستاوبىن). قاق. بې بىنچ. زېبىنچىن / زېوبىنچىن. درخت قاق خەسەد.
- خېبىك دەھېبىت ياخىر دەھېبىت. وروج تىر اس بېبىنار تا خابىشىخ غلە دەھېبىت قدىم اندىن وەم خېبىك دەھېبىت ات ھەم خەدردەھېبىت لود.	- خېبىك دەھېبىت. (نوم). قاق دەھېبىت بىنچ وەم اند خە نىست.
- خەدردەھېبىت ارد اس شەمال بېبىنار ات وروذج پېنتە، اس شرق وروذج، اس جنوب خابىشىخ ات اس غرب مونتىج كوه.	- خەدردەھېبىت ارد اس شەمال بېبىنار ات وروذج پېنتە، اس شرق وروذج، اس جنوب خابىشىخ ات اس غرب مونتىج كوه.
- خۇنگاواو Khuxgow. (نوم). حیوون. لاتىن نوم : Bos grunniens	- خۇنگاواو كوهەتئۇن جاچە بىن ارد زىنلىك كېبىت. خۇنگاوا اند لۇك تە، كە كەت باذىن، خلق تېز تېز خابىن. يى لەھېن كىيل (بې خابىن) مىس بىست. خۇنگاوا اند وەم پە تەنە اس زبا

تنه بلندی ، اس سمب تا و م کوپ 2 متر. وزن مس تا 1000 کيلو سود. خبگاو مس تئستئر جناو نېنخار خهريج و م درون الات مس تئستئر اند جناو.
خېښنۍش. (نوم). {جاءے}. خېښتاوجاءے . جاءے ادي يم اند خمير كېن.
خېړچار. (نوم). هيوام. بيو اس خېنون هيومن.
خېنګ. (ستاوبن). سفيدخيم آدم. ې عقل. آدم بې چېزث خه نه فهمت.
خيف. (نوم).

- 1 ديك وورڅ ذيد و م و م ترتير سفيديث تير څه ذيد.
- 2 دريا ترتير سفيديث څه تېزد.
- 3 سهبون بې چېزارد مالېن سفيديث اس وي اند څه نېنتېزد.
- آش خيف
- دريا خيف
- سهبون خيف

اس لپ ماتي، اس قهر يا اس لپ ګهپ ڏئد مس آدم غېف خيف كېبت.
خيف خارک. (نوم). پرنده نوم . لاتين نوم : *Laridae*

سفيد زيرد پاڈ ات زيرد نؤل پرنده، و م تېيې بنين ات و م ڏم دوس تئرئنگ. خيف خارک بهارجيف يېگونه پې خېنون ياد، تابستون غل نست ات ڦا ته تېزد. اس ميف سالېن خيف خارک ار روښون گه رينج.
خيف خارک خرج بشخ ترتير تيقدکېن ات چيرم ات چخيچ.